

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra bohemistiky

**JAN STRÁNĚNSKÝ: ZAHRÁDKA DUCHOVNÍ, K POTĚŠENÍ VŠEM
VĚRNÝM ETC.**

(EDICE A KOMENTÁŘ)

Jan Stráněnský: A Spiritual Garden to Pleasure All Faithfull etc.

(edition and commentary)

Magisterská diplomová práce

Klára Cigániková

Česká filologie

Vedoucí práce: Mgr. Jana Kolářová, Ph.D.

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne .....

.....

Klára Cigániková

Děkuji Mgr. Janě Kolářové, Ph.D., za odborné vedení této práce, ale také za její osobní a vstřícný přístup. Za podporu a trpělivost bych také ráda poděkovala celé mé rodině.

OBSAH

Úvod	5
<i>Zahrádka duchovní k potěšení všem věrným etc.</i>	6
Ediční poznámka	153
Komentáře a vysvětlivky	161
1 Jan Stráněnský	164
2 O <i>Zahrádce duchovní etc.</i>	166
3 Interpretační studie vybraných témat	170
3.1 Příprava na dobrou smrt	170
3.2 Výklad vybraných symbolů v <i>Zahrádce duchovní etc.</i>	173
Závěr	178
Anotace	180
Seznam literatury	182

ÚVOD

Předkládaná diplomová práce si klade za cíl zpřístupnit zájemcům z řad odborníků, ale také širší čtenářské veřejnosti dílo raně novověkého překladatele, spisovatele a kompilátora Jana Stráněnského *Zahrádka duchovní, k potěšení všem věrným v zármutcích postaveným lidem z Písem svatých sebraná* v podobě moderní edice. Kniha, jež byla vydána v roce 1576, je rozdělena na několik samostatných oddílů, které se však tematicky navzájem doplňují a vztahují se k sobě. Text můžeme zařadit z hlediska literárněvědného bádání k okruhu literární produkce nábožensky vzdělavatelné literatury, tzv. Erbauungsliteratur.

Ústřední částí práce bude edičně upravený text díla *Zahrádka duchovní etc.* Hlavním cílem a předpokladem práce je přepsat text do novočeského pravopisného systému, avšak s ohledem na tvaroslovné zvláštnosti či zvukovou podobu užitého jazyka. Ediční zásady, které jsme se rozhodli při práci na transkripci zohlednit, budou zaznamenány v *Ediční poznámce*. Primárně jsme však vycházeli především z teoretických studií českých bohemistů Josefa Vintra (Vintr 1998, s. 341–346) a Jiřího Daňhelky (Daňhelka 1985, s. 285–301, Daňhelka 1963, s. 31–41), naší pozornosti neunikla ani ediční poznámka Hany Bočkové (Bočková 2001, s. 257–263). *Ediční poznámka* bude také obsahovat seznam emendací a vysvětlivky, v nichž se zaměříme především na jména světců zmíněných v textu.

K edičně připravenému Stráněnského dílu bude připojena také studie, v níž se zaměříme zejména na přiblížení osobnosti Jana Stráněnského, ale rozebereme také *Zahrádku duchovní etc.* z literárněvědného pohledu a pokusíme se osvětlit její žánrové zařazení, zároveň se zamyslíme nad autorstvím textu. Protože motivu zahrady se ve svých pracích věnovala již zmíněná literární historička Hana Bočková (Bočková 2007, 2009), rozhodli jsme se v přidružené studii zabývat tématem přípravy na dobrou smrt, a to z toho důvodu, že se jedná o námět, který Stráněnského knihou napříč prostupuje.

V závěrečné části práce se zamyslíme nad významem díla Jana Stráněnského *Zahrádka duchovní etc.* jak pro literární vědce, tak pro současného čtenáře. Reflektujeme také poznatky nabyté při vypracovávání připojené studie.

**(#1)Zahrádka duchovní, k potěšení všem věrným v zármutcích postaveným lidem
z Písem svatých sebraná**

Cantico V. a VI.

Podíž do Zahrady mé,

a zbírej kvítí.

Vytištěna v Starém Městě pražském,

u Jiříka Černého.

MDLXXVI

**(#2)IN IMAGINES GENTILICIAS DOMINI DOMINI VILHELMI URSINI etc.
GUBERNATORIS INCLYTAE DOMUS ROSEBERGIAE, SUPREMI BURGGRAVII
PRAGENSIS etc.**

(obrázek)

Stat Roseberga domus latis prognata rosetis,
Quam servant U R S I, q[u]am R O S A verna fovet.
Haec forisatque domi fragrantales halat odores,
Ast illi praesto sunt Leo Boeme, tibi.
Nunc quoque Burggravio Regis, Regnique supremo
(Marte togaque potens) docta per ora volat.
Magnus is illustri maiorum sanguine, maior
Virtutum meritis, connubioque Ducum,
Maximus in Patria, fautor pietatis, & aequi
Sit: gentis columen firma columna domus.

(#3) Předmluva

Vysoce urozenému a velikomocnému Pánu, Panu Vilémovi z Rožmberka a na Českém Krumlově správci a vladaři domu rožmberského, Jeho Milosti císaře římského, jakožto krále českého raddě a nejvyššímu purgkrabí pražskému, pánu mně milostivě a laskavě příznivému, Jeho Milosti. Služby své s vinšováním a žádostí od Pána Boha všemohoucího zdraví, šťastného panování i jiného všeho dobrého a spasitedlného vzkazuje.

*

Jest věc k podivení hodná (Pane milostivý), kterak těchto nebezpečných časův lidé na tomto světě přebývající, tak jsou živí jakoby (#4) sebou velmi bezpeční býti měli, ješto mají toho což dobrého jest následovati, pobožnému životu den ode dne zvykati, a v tom se utvrzovati. Všickni téměř k zejtrejšímu dni vždycky toho odkládají, zatím dřímajíce, malou bedlivost o budúcím svém dobrém mají. Ani na své povolání šetříc, aby pokudž čas slouží, k pobožnosti a dobročinění se chystali, nevědouce dočekají-li dne zejtrejšího. Toliko se o tyto pozemské věci starajíce, na nebeské málo myslí, za jistou věc vědouce, kterak se nenadále odsád bráti mají. Nebo psáno máme v Kněhách Moudrosti v XIII. a XIII. rozdílu, že jsou marni všickni lidé, v nichžto není umění Božího, jsouce nešťastní a mezi mrtvými (#5) naděje jejich. Jsouce všecky věci smíšené, tak se podlé řeči svatého Pavla všickni od pravé cesty uchýlili a neužiteční učinění jsou. Zdaliž jest všecko mezi námi navrch hlavy podlé Přísloví nevzešlo. Poněvadž pak čas ku pokání v tomto životě od Boha jest uložen, měli by lidé bedliví býti a každou hodinu, příkladem svatého Jeronýma, za poslední sobě pokládati, nebť ze všech skutkův svých počet vydati máme. Slušná jest věc, abychom napomenutí Ducha Božího uposlechli, nechceme-li potomně toho (že jsme jeho spasitedlnou raddou pohrdali) pykati a znamenitou těžkost nésti, jakož nás k tomu svatý Pavel věrně napomíná k Římanům XIII. Hodina jest nám již ze sna po(#6) vstati, jakož jste vydávali oudy své sloužití nečistotě a nepravosti, tak již vydávajte je k službě spravedlnosti k posvěcení. A svatý Jan dí: Synáčkové, poslední jest hodina. Protož Izaiáš prorok velí hledati Pána, pokudž nalezen býti může: Bývá pak nalezen a blízký jest všem vzývajícím ho v pravdě a hledajícím ho v celém srdci. Svatý Jeroným máje k tomu zření své pověděl: Budťo že jím, nebo pím anebo cožkoli jiného činím, vždycky se mi zdá ten hlas zníti v uších mých. Vstaňte mrtví a podťte k soudu. Kolikrátkoli sobě soud Páně rozjímám, všecek se na srdci i na těle třesu. Máme-li v tomto

životě jakou radost, tak se v tom zříditi máme, aby nám (#7) nikdy trpkost a přístnost budoucího soudu z paměti nevycházela. A v tom bychom hned za mládí podlé raddy Jeremiáše proroka zvykati měli. O čemž jest učený muž onen *Baptista Mantuanus* v tato slova pověděl:

Cur tibi tam lenis est, et tam iucunda senectus

Libera quod vitiis, tota iuventa fuit.

Jako by řekl: Prosím, kterak můžeš vesel býti, pokudž tobě věk tvůj chce zdraví příti, proč jsi myslí tak veselé a starosti velmi ušlechtilé? Odpověď: Poněvadž jsem věk svůj z mladosti poctivě ztrávil a všechna léta chvalitebně vyřídil, nepravosti se po všechny časy vystříhaje, protož mi starost má té radosti přeje. Jestliť tehdy potřebí, abychom se k čítání Písem svatých snažně přičinili, a ta sobě bedlivě rozjí(#8)mali podlé napomenutí svatého Augustina řkúciho: Milí bratři, pomněte na to, abyšte svou duši krmili čítáním Písem svatých. Z čehož se nám připravuje duchovní stůl, podlé řeči Davida, jenž dí: Připravil jsi před obličejem mým stůl proti těm, kteří mne zarmucují. K čemuž Isidorus svatý biskup též napomíná řka: Když k čítání Písem svatých pilnost máme, Bůh s námi rozmlouvá, z čehož potom nemalý dar pochází. Rozum myslí vynaučen bývá a člověk od marností světských se odtrhuje, přiveden jsouc k milování Božímu. Nilus svatý pobožný biskup, mučedlník Boží též nás napomíná, abychom pilni byli čítání Písem svatých. Nebo (#9) když se Pán Bůh jmenuje, tehdy se d'áblové zarmucují. Jaké by naše připravování, když se z tohoto světa k budoucí slávě bráti budeme míti, býti mělo, poněvadž Pán zná, kteří jsou jeho, připraveným a způsobeným, budou dvěře otevřené, ale nepřihotovení naleznú zavřenú bránu.

Protož jsem se (Pane milostivý) k tomu přičinil a tyto řeči z Písma svatého vyhledavši, pod jménem Vaší Milosti znovu k imprimování způsobil pod tou příčinou, aby na mizinu nepřišli, ale aby je sobě věrní křesťané rozjímajíce, tím snažněji tento bídný svět potupiti a k slávě věčné horlivější chtivost míti mohli. Nebť se za opatrného muže pokládá a jmenuje (#10) ten, kdož dům svůj na skále v bázni Boží živ jsa zakládá, aby přijdou-li náň protivenství buďto z náklonnosti těla, pokušení od zlého ducha, tělesné nemoci, zlého nepřítel, škody na statku, hanění na poctivosti, hladu, žízně, moru, války, vězení, nebezpečství smrti i všelikého jiného neštěstí a trápení, věděl se v tom podlé

vůle Boží jak řídit a zpravovat. Nebo v takovém nebezpečství lidem jsou tato, ač v krátkosti sebraná Písma.

Však budou-li od lidí pobožných v dotčených trápeních postavených bedlivě rozjímána, hojného v svých zámutech potěšení nabudou.

Protož Vaší Milosti prosím, že tyto skrovné knížky ode mne vděčně přijíti ráčíte vědouc, že Slovo Boží jest slovo života, kteréž padna v dobrou zemi mnohé užitky přináší, odhání a přemáhá všeliká pokušení Šatanáše, smrt i peklo.

Všemohoucí věčný Pán, rač Vaší Milosti v dluhém zdraví svým svatým požehnáním zachovati.

Datum v Počátkách, v středu, den památný svatých Tří králův, léta MDLXXV, jenž jest den slavný zjevení a okázání vši Trojice svaté, kdež při křtu Páně Kristovém před MDXLIV. lety nebesa se otevřela a božská velebnost viděti i slyšeti se dala k věčnému a jistému svědectví, kterak všechněm v Pána Krista věřícím a v něm pokřtěným hříchové jistotně a opravdově odpuštění jsouce, nebesa k věčnému životu otevřina stojí.

Vaší Milosti

v službách

volný,

Jan Stráněnský, etc.

(#13) **Registrum všeho toho, což se v přední stránce knížky této pokládá, totiž:**

V zahrádce

- I. Kapitola zavírá v sobě, že křesťané na světě bez kříže a trápení býti nemohou.
- II. Kapitola, že křesťanům kříž a trápení z dopuštění Božího a z vůle jeho přichází.
- III. Kapitola, že Pán Bůh svým voleným z milosti své svaté kříž a pokušení posílá.
- III. Kapitola, kterak jest křesťanům potřebný a užitečný kříž a trápení.
- V. Kapitola, trápení že jsou časná a své skonání berouce v radost se promění.
- VI. Kapitola, při kom máme pomoci a potěšení v trápeních hledati.
- VII. A naposledy, jest šest nádob stříbrných zavírajících v sobě rozličné recepty z Písem svatých složené.

O těšitedlných řečech

k potěšení umírajícím toto se zavírá:

- I. Kterak by nemocného obměkčiti měl, aby žádostiv byl umříti.
- II. Potěšení nalezneš z Písma svatého, kteráž se vztahuje na Páně Kristovo zaslíbení.
- III. (#14) Obecné zpovědi a modlitby nemocnému k předkládání nařízené.
- III. Kterak na smrtebné posteli ležícího těšiti a při poslední hodině, což by mu nejpotřebnějšího bylo předložiti.

O studnici života

- I. Rozdíl zavírá v sobě těšitedlné řeči všem hříšným a na mysli ztrápeným lidem prospěšné.
- II. Rozdíl obsahuje v sobě modlitby krátce z Písma svatého vybrané.
- III. Rozdíl oznamuje o nesmírném Božím milosrdenství.
- III. Rozdíl zavírá v sobě řeči o dobré vůli Boží a nesmírné lásce jeho, kterouž lidskému pokolení ukazovati ráčí.

O sepsání o životu

křesťanském, oznamují se obecní artikulové všelikému věrnému křesťanu věděti potřebné, kteréž podlé registru alfabetačního, níže při témž traktátu *O životu křesťanskému* položeného, snadno vyhledati budeš moci.

(#15)

O zahrádce duchovní, kterak křesťanský člověk ji rozuměti má.

Zhodné příčiny líbezná zahrada všech věrných křesťanův, v kteréž se procházejí a o níž se v knížkách těchto zmínka děje, nic jiného není a nevyznamenává nežli svaté Boží Písmo, kteréž se od lidu pobožného s velikou uctivostí, milostí a radostí čte, slyší a rozjímá. Kdož pak do té ušlechtilé zahrady křesťanské vjíti žádá a usiluje, chtíc v ní koření a lékařství proti všelijakým pokušením buďto tělesným, nebo duchovním naleznouti a jich užívati, ten a takový musí k té zahradě tyto tři klíče míti, bez kterýchž do ní nelze při(#16)jíti.

První klíč sluje Modlitba svatá, k kteréž sám Spasitel napomíná řka, Matouš v VII.: Proste a bude vám dáno, hledajte a naleznete. Tlucte a bude vám otevřeno. Nebo kdož prosí, bere. A kdož tluč, tomu bývá otevřeno.

Druhý Pravá živá víra v Kristu Ježíši Pánu, neb tak psáno stojí. Marek v XI.: Začkoli prosíte modlíce se, věřte, že berete a stanete se vám. Nebo všechny věci jsou možné věřícímu.

Třetí Milost a dar Ducha svatého, bez něhožto nic nemůžeme učiniti.

A protož nahlédši při počátku v Knihy Mojžíšovy, to jest do té zahrady, nalezl jsem dvě byliny a koření blízko pospolu stojící. Jedno sloulo *Conculcabit*, totižto potlačí. To jest bylo velmi zelené, pěkné a ušlechtilé vydávající z sebe libou a krásnou vůni, takže na ně mílo hleděti a patřiti bylo.

Druhé, kteréž podlé něho stálo, to sloulo *Insidiaberis*, to jest ouklady činiti budeš, to jest bylo všecko uschlé, škaredé a smrduté a velmi nelibé na pohledění.

(#17) O tom dvojím koření píše Mojžíš v Knihách o stvoření v III. rozdílu, takto řekl Bůh k hadu: Nepřátelství uložím mezi tebou a ženou, mezi semenem tvým a semenem její, onť potlačí hlavu tvou a ty úklady činiti budeš nohám jeho. To jest, bude a má zůstati trvanlivá závist a věčná nepřízeň mezi Pánem Kristem a pekelným Satanášem. Mezi věrnými lidmi, jenž jsou semeno Páně Kristovo. A mezi nevěrnými a nepobožnými,

jenž jsou semeno ďáblovo.¹ Jakož o takové rozepři zmínku činí apoštol svatý Pavel a praví, II. Korintským VI.: Jaké jest přirovnání Krista s Belialem aneb ďáblem, protož se žádný nediv, že těchto zlých nebezpečných časův, zlý duch mezi lidmi (rozličná svá vnuknutí jim dávajíc) zlé věci provozuje, avšak to z dopuštění Božího činí, jakož se onomu svatému Božímu muži Jobovi dalo. Nebo tak se stává, když se člověk Slova Božího přidrží, je miluje, tehdy má hned za sebou dva nepřátely (#18), svět a ďábla. Kdyby nebylo přítomné potlačení, tu' by oukladové jeho nikdá od nás vzdálení nebyli. Protož to dvoje koření nedaleko jedno od druhého bývá *Conculcabit & Insidiaberis*, nebo když křesťané počínají na hlavu hada nohama svýma nastupovati, musejí také to snášeti, že had jich patám se protiví. Nebo chceme-li Slovo Boží míti, je slyšeti a zachovávatí, musímeť také zámutků a protivenství očekávati a k němu se připravovati. Nebť jest jistá věc, že bez nich býti nemůžeme. Toliko prosíme, ať nám Bůh svou svatou pomoc dáti ráčí, abychom v zdravém učení zachováni byli.

Že křesťané na světě bez kříže býti nemohou.

Kapitola I.

Když jsem do té rozkošné zahrady vešel, nalezl jsem jedno kvítí, kteréž mělo červené listí jako krev a říkají mu: Skrze mnohá trápení musíme v(#19)jítí do království nebeského v Skutcích apoštolů v XIV. kapitola II., Timotej v III. Všickni ti, jenž pobožně živi býti chtějí, na tomto světě protivenství snášeti musejí. Nebť se křesťanům přičítá a postavuje vinna všeho zlého, sůť zajisté podlé připodobnění Ezopového ty a takové ovce, kteréž vlku vodu kalí. Protož dí svatý Petr I, Petr II: Povolání jste k tomu milí bratři, poněvadž Kristus trpěl za nás, nám ostaviv příklad, abychom následovali šlépějí jeho, z toho se světle znáti dáva, že ti křesťané, kteříž Slovo Boží milují a vyznávají, všeliké protivenství od ďábla i od lidí trpěti musejí. Nýbrž aniž také životem svým nikdá bezpeční nejsou. Tak, jakž svatý Augustin mluví *Sermones XL Ad fratres in eremo*. Všeliká věc křesťanu se protiví a kdež se koli obrátím, protivenství mi nastává. Že pak to kvítí má červené listí, vykládá a vztahuje se na věrné křesťany, kteříž svou krev vylíli musejí pro Slovo Boží, a toť jest (#20) prvé, náš milý Pán a Spasitel svým milým učedníkům i nám předpověděti ráčil, takto řka: Budete v nenávisti všem pro jméno mé. Neníť učedník nad mistra, ani služebník nad pána. A to se nám vše pěkně vyznamenává v I. Mojžíšově XXV. kapitole: Jakož se těch dvě dítek Jakoba [a] Ezau

---

¹ Má tím na mysli Gn [3 15–19].

v životě matky utiskovali. Kteréžto tajemství svatý Augustin *Sermones LXXVIII de tempore* velmi pěkně vykládá a mluví. Jakož jsou se maličci v životě Rebeky sobě vespolek protivili, tak také v životě církve svaté dvojí lidé sobě vespolek závidějí. Dobří chtějí získati zlé, zlí pak vždycky žádají udusiti dobré lidi. Žádost dobrých lidí jest tato, aby ti, kteříž jsou zlí, napraveni byli. Zlých pak lidí pilnost a bedlivost tato jest, aby ti, kteří dobří jsou, vykořeneční byli. Protož máme pod křížem trpěliví býti, proti Pánu Bohu nereptati, ani se s ním hněvati, zvláště pak když vidíme, ano se nepřátelům kříže Kristova dobře vede, nám pak zle, na tom se horšiti nemáme, (#21) ale na skonání zření míti a na odplatu, kteréžto věci Bůh jednomu každému zříditi ráčil tak, jakž napomíná David v žalmu XXXVII řka: Nehněvej se na nešlechtné a nebývej závistivým nad zločinci, nebť jako tráva rychle posečeni budou a jako zelená bylina uvadnou. Jakž i první žalm praví: Pán zná cestu spravedlivých, ale cesta nešlechtných zahyne. I kterakž by se mohlo to trefovati, aby se oudové lépe měli míti nežli hlava. Poněvadž Pán Kristus hlava naše, bez kříže a trápení nemohl vjíti v slávu Otce svého nebeského. Mnohém méně my na to pomysliti můžeme, abychom bez kříže a trápení měli, nebo mohli do království nebeského vjíti. Tomu chce *Hilarius*, kdež na žalm CXLVII. dí: Skrže časná trápení jest cesta do nebeského a věčného odpočinutí. Pán Kristus, hlava naše, ten jest prvotně začal kříž nésti i my také, oudové jeho, máme ho v tom následovati a též jej za ním nésti, jakož o tom svatý Pavel k Římanům VIII. kapitola praví: (#22) Chceme-li s Kristem kralovati, tehdy i s ním musíme trpěti.² Photinus mudrlec dí: Jestliže chceme účastníci býti dobrých věcí, musíme prvé účastenství vzíti zámutekům. Svatý Augustin na žalm XXXIX takto dí: Žádný sobě nezaslibuj toho, čehož svaté evangelium nezaslibuje, neb nám Písma svatá nic nezaslibují jiného na tomto světě nežli toliko zámuteky, ouzkosti, nátisky, rozmnožení bolesti, hojnost pokušení. K těm se věcem prvotně připravme, abychom nejsouc hotoví, na cestě zhynouti nemusili. A protož jsme na křtu svatém znamením svatého kříže poznamenáni na prsech i na čele. Na čele na znamení toho, že všickni, jenž v Krista věří, Krista i jeho Slovo vyznávají, ti musejí na světě protiventství míti. I píše dále svatý Augustin na žalm XCI., mezi jinými slovy, takto: Nejsme pro nic jiného křesťané nežli toliko pro budoucí svět, i nechť žádný v časné dobré věci nedoufá, aniž jich také neočekává. Žádný sobě nezaslibuj tohoto světa štěstí, protože jest křesťanem, neboť jest to dvorská barva, kterouž Pán Kristus, král slávy, své služebníky odívá a to ty, kteříž Slovo jeho milují, jemu věří, je vyznávají.

---

² Volná parafráze veršů 1–12, Řím [8 1–12].

A poněvadž se jest sám za tu barvu nestyděl i my tolikéž máme ji ke cti a jeho líbezné vůli nositi, jakož jsou tak milí svatí Boží proroci činili a za tu barvu se nestyděli, o čemž u svatého Matouše v V. kapitole psáno stojí. Též i milí apoštolé, o čemž se v Skutcích v V. kapitole oznamuje, že jsou šli vesele od raddy děkující, že jsou hodni nalezení pro jméno Pána Ježíše, protivenství trpěti. A protož sme i my na křtu svatém poznamenání znamením svatého kříže na prsech, totižto, že to trápení věrně a srdečně nositi máme, nýbrž i hotovi býti vše stratiti a opustiti pro jméno Pána Ježíše Krista. Však my kříže na tomto světě nikterakž nemůžeme ujíti, ani se mu z cesty vyhnouti a bez pokušení býti. K tomu směřující svatý Job (#24) v VII. kapitole dí, že člověk v ustavičném boji býti má na světě.³ Nebo my zde přebýváme pod velmi hanebnou zbraní ďábla, knížete tohoto světa, kteřížto bez přestání na nás sekají a bodou jako v nějaký les. Jakož člověk spatřiti to může na sekeře a voštípu, aneb na jiné brani, když se bl[y]ští. Jakož tak dí Cyprián svatý mučedník. A svatý Ambrož praví, že člověk jest jako loupež na moři. Rovně, jakož zboží na moři neb na vodě vzato bývá od loupežníkův, když lotři na člověka připadají, berouce mu statek jeho, zamordují ho a uvrhou ho do vody. Čehož všeliký člověk, kterýž svaté evangelium vyznává, účastníkem býti musí, že mu berou to, což má, vyhánějíc ho z domu a z příbytku, anebo že ho dokonce o hrdlo připraví, o čemž Písma svatá oznamují. Že my zde na světě za Pánem Kristem svůj kříž nésti a jeho následovati máme. A Jezus Sirach v II. kapitole takto dí: Synu můj, chceš-li služebníkem Božím býti, připrav se (#25) ku pokušení. Buď stálý a snášej trpělivě, nepohybuj se, když od koho býváš [s]ouže[n], přidrž se Boha a neodvracuj se a hled' vždy mocnější při něm býti. Všecko, cožť se přihodí, snášej a buď trpělivý ve všelikém zámутku. Nebo nápodobně, jako zlato skrze oheň se zkušuje, takž ti, kteříž se Bohu líbí, zkušeni bývají skrze oheň pokušení, aneb zámутky.⁴

A jesti' to mocné skušení kříže a protivenství, kteréž křesťané pro Slovo Boží snášejí a trpěti musejí. Jakož svatý Matouš evangelista v VIII. vypisuje o plavení Páně Kristovém a jeho milých učednících. Nebo hned, jakž sou společně na lodi vstúpili, té hodiny se povětrí zbouřilo a hnutí moře se stalo tak, že se lodi zmítala a přikrývala od vlnobití. A takového povětrí i vztěkání ďábelského i světa mají a pilnosti podnes šetřiti všickni ti, kteříž Slovo Boží slyší, přijímají a vyznávají. I budiž již to povědino o tom

---

³ Srov. Job [7 1–21].

⁴ Autor zde má na mysli kapitolu v knize Sirachovec, kterou jinde v textu již dále pojmenovává jako Ekleziastikus, Sir [2 1–5].

koření s červeným listím, kteréž sem v té ušlechtilé zahradě utrhl, (#26) což vyznamenává, že křesťané zde na zemi musejí protivenství mítí a do všelijaké bídy a psoty přicházeti.

Že křesťanům kříž a trápení, ne bez vědomí Božího a nenadále přichází, ale z hůry z dopuštění Božího z rady a vůle jeho.

Kapitola II.

Když jsem pak dále do té Zahrady šel, našel jsem i hned jiné koření, kteréž mělo spojené listí červené a bílé a slúlo: Trestáním potrestal mne, avšak mne Smrti nevydal, v žalmu CXVIII. Jakož jsem v předešlé kapitole oznámil a pověděl: Kterak my křesťané zde na světě kříže a protivenství ujítí nemůžeme, takž také teď slyšíme, že kříž a trápení, ouzkosti a zámutekové náhodou a bez vědomí Božího nepřicházejí, ani také samy od sebe, ale z rady a vůle Boží se to přichází a trefuje, jakož Job v I. kapitole oznamuje, řka: Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, jak se Pánu Bohu líbilo, tak se jest stalo. Jméno Páně (#27) budiž pochváleno.

A jest tak mnoho povědíno, že ani d'ábel, ani člověk, ani žádné stvoření nejmenší škody nemohli by nám učiniti, pokudž by jim od Pána Boha dopuštěno nebylo. Nebť jest Pán Bůh okolo jednoho každého křesťana před ohněm bezpečnou zed utvrdil, jakž Zachariáš v II. kapitole dí: aby mu žádný uškoditi nemohl, pokudž by Bůh tomu dovoliti neráčil. Protož náš milý Spasitel Kristus Pán těší nás u svatého Matouše v X. kapitole, řka: Zdaliž se nekupují dva vrabci za halíř? však žádný z nich nepadá na zemi bez vůle Otce vašeho. A na vaší hlavě také vlasové všickni zečtení jsou, protož se nebojte, však jste vy dražší nežli mnozí vrabci. Takž i my jsouce v kříži a trápení, nemáme se tak velmi rmoutiti, ale raději pomysliti, ten kterýž nám kříž a trápení toto spůsobil a uložil, tenť také chce a může je zase od nás časem svým odnítí, a nás z toho vysvoboditi. Nebť jest věrný Pán Bůh. Jakž apoštol svatý (#28) Petr v II. kanonice II. kapitole praví: Kterýž svých nebude pokoušeti vejše nad to, nežli by mohli snéstí, ale učinit' také s pokušením prospěch, aby mohli snéstí. A to již buď povědíno o tom koření s červeným a bílým listím, kteréž jsem v té rozkošné zahradě utrhl, a vyznamenává, že kříž a trápení, kteréž my snášíme a pod kterýmž ležíme, nepřichází k nám samo od sebe, ale sám Bůh nám to posílá.

To listí červené, jestiť kříž a trápení, bílé pak vyznamenává, že to všecko, což trpíme nám od Pána Boha, milého Otce nebeského, posíláno bývá. A to jeho posílání i což

s tím činiti míní, jest přívětivé a dobré, a to obyčejem takovým, jako otec s svými dětmi obyčej má zacházeti, když je na čas trestce.

Že Pán Bůh svým milým křesťanům z pouhé své milosti a milosrdenství svého a ne z hněvu neb nemilostivosti kříž a pokušení posílá.

Kapitola III. (#29)

Išel jsem opět dáleji, našel jsem kvítí, ano mělo pěkné zelené listí, jako bobkový strom a jméno jeho bylo: Kohožť Pán Bůh miluje, toho trestce a jako otec v synu svém sobě zalibuje, Přísloví III. kapitola.

Jakož jsem v druhé kapitole pověděl, že kříž a pokušení samo od sebe nepřichází, ale od Pána Boha nám seslány bývají, takž i v této třetí stránce dáleji se i tom mluviti bude. Proč by Pán Bůh všemohoucí to činiti ráčil, že ne z hněvu aneb z nějaké nemilostivosti nám k zatracení, ale z milosti, přízně a dobrodiní, aby nás skrze to k polepšení života našeho, i ku pokání přivedl a jako pobídkou přihnál. Protož jest nám dobré, potřebné a spasitedlné, když ode Pána trestání býváme, abychom s tímto světem nezahynuli. Jakož svatý Pavel v I. Korintským XI. kapitole⁵ praví a Theophilaktus takto dí: Bůh v tomto životě trestce, aby se v budoucím milosrdným ukázal. K Židům v XII. kapitole dí apoštol: (#30) Otec náš nebeský tresce nás k dobrému, abychom jeho posvěcení obdrželi. Jestit' pak skrze kříž Kristův náš kříž posvěcený a požehnaný. Tak, že náš kříž i zámutek Pánu Bohu ke cti a nám k dobrému přísluhuje a se vztahuje. A jestit' poněkud pravda, byť bylo znamení hněvu Božího, že nás někdy Pán Bůh křížem a protivenstvím obdařuje. Nebyl by David prorok pověděl v žalmu CXVIII.: Milý Pane, dobré jest mi, že jsi mne snížil.⁶ Mnohém méně byl by ani tohoto oznámil: Děkujit', milý Pane, že si mne ponížil a spomohl jsi mi, v žalmu CXVII.⁷ Z té příčiny i my při zámutecích, kteréž nám náš milý Bůh posílá, jeho božskou milostivou vůlí poznati a z toho se vyučovati máme, že jsme synové jeho k království jeho přináležející.

Nedomnívajíce se, poněvadž nás Bůh trestce, že se na nás hněvá. Nikoli toho sobě na mysl neběfme. Nebt' sám praví v Zjevení III. kapitole: Já, kteréž miluji, kárám a tresci. Ale my to máme za veliké potěšení mí(#31)ti, když v rozličná pokušení padáme. Jakož

---

⁵ Volná parafráze celé kapitoly, v níž se Pavel zamýšlí nad svým posláním v šlépějích Krista, viz 1 Kor [9 1–27].

⁶ Viz Žl [119 71].

⁷ Viz Žl [118 28].

svatý Jakub v I. kapitole⁸ mluví. Nebo Pán Bůh předivně zachází s svými svatými, v žalmu IV. Předkem proto, aby tím zjevně dokázal, kterak on ve všelijakých věcech s svými milými a volenými, přátelsky i otcovsky nakládá a kterak on věrně o ně pečuje a stará se, aby ti, kteříž obzvláštní veliké dary a vysoké milosti od Boha přijali, zbaveni jich nebyli, na Boha se nezapomínali, a potom naposledy sami na sebe a své dary nespolehali. Přitom, aby také i ti rohatí a tvrdošíjní lidé se v to, jako v zrcadlo nahlédli a vyučili se, kterak by se polepšiti měli a od hříchův se vystříhali, pomyslíte a řkúce: Poněvadž tak Pán Bůh s svými věrnými zachází a nakládá, i kterakž se bude s námi nešlechtnými díti. Když se začíná zelený a plodný strom podtínati, tu' v pravdě žádné naděje není, ať by uschlé a shnilé stromoví zůstati mělo. I budiž to o tom kvítí s zeleným listím krátce oznámeno, že vyznamenává, (#32) kterak Pán Bůh z milosti a lásky své zámuky a trápení na nás posílá, však nám k dobrému. Nápodobně jako otec, chtěc své dítě míti ve všelijakém poslušenství, musí časem pannu březovku vzíti a té potřebovati, podlé onoho přísloví obecného: Dobrá metla činí poslušné dítky.

Kterak kříž a trápení křest'anům jest užitečný a potřebný.

Kapitola III.

Ikdyž jsem opět trochu dáleji odtad šel, nalezl jsem v té rozkošné zahradě toto kvítí, kterěz mělo černé listí a sloulo: Skus mne, Pane a zp[y]túj mne, paliž ledví mé i srdce mé, v žalmu XXVI. V třetí kapitole jsem oznámil, že Bůh z lásky a milosti své kříž a trápení na nás posílá. I ted' sobě již naučení bráti budeme, k čemu by nám pak kříž a trápení užitečné býti měli. Jmenovitě k tomuto: Že to milostné evangelium, kterěz slyšíme a vyznáváme, ano i víra (#33) naše přitom k své skutečnosti přichází, ješto by se té jinaké státi nemohlo, kdyby kříž a trápení přítomné nebyli. Nebo co by byl Abraham o své víře mohl věděti, kdyby ho Bůh nebyl pokoušel v tom, kdež mu přikázal, aby syna své[ho] Izáka na ohni obětoval. Jakož o tom v I. Mojžíšových v XXII. kapitole psáno jest. Takž i víra naše musí skrze kříž a pokušení skušena býti, jako zlato a stříbro ohněm.

A toť jest jako první užitek a ovotce kříže a trápení. Tak, že my skrze ten kříž a protivensství příčiny víry své nabýváme, abychom se ku Pánu Bohu v modlitbách utíkali. Nebo, kdež jest pouhá bezpečnost a lenivost a rozkoš tohoto života, a kdež se člověku po jeho vůli vede, tu' snadno obyčej má víra k udušení přicházeti v srdci toho člověka. Z čehož potom pochází to, o čem napsáno stojí v II. Mojžíšových XXXII. kapitole:

---

⁸ Viz Jak [1 2–4].

Posadil se lid, aby jedl a pil, i povstali, aby tancovali. A vskutku se to nachází, když nám dobře vede, tehdy v svých věcech rozkoš provozujem.

(#34) Ano i svině, když se nasytí, tehdy s věchtem svou hru provozuje. Protož není to dobré znamení, když se člověku vždycky po jeho vůli dobře vede tak, že nikdy žádného pokušení a trápení nemívá. Toho člověka Pán Bůh nemiluje, kterémuž na čas kříže a trápení neposílá, ale dopouští jemu podlé vůle jeho živu býti. Nebo, kohožť on tresce, toho miluje a pod kříž ho podmaňuje a poddává. Jakož tak i činiti ráčil s svými milými přátely s Abrahamem, Izákem, Jákobem, Jozefem, Davidem, Izaiášem i se všemi jinými pravdomluvnými proroky. Nýbrž s svým milým synem Kristem Ježíšem i s blahoslavenou Pannou Marijí a milými svatými apoštoly i s jinými všemi věrnými. Z čehož i to pocházeti bude, že těch, kterýchž on netresce, těch také nemiluje, a kterýchž on nemiluje, těchť ani netresce. Jakož o tom svatý Augustin vysvědčuje a praví: Štěstí a prospěšenství lidské jestiť znamení věčného zatracení. To budiž povědíno (#35) o tom kvítí s černým listím, kteréž vyznamenává, že naše víra skrze pokušení a zámutki musí býti zkušena a že tak na čas člověku teskno bývá, že v tom širokém světě neví, aneb nemá kde zůfati. Avšak konečně víra obdržuje vítě[z]ství a přemáhá pokušení, nebť to dobře zná, že Bůh při něm stojí a jemu spomáhá, jakož David praví: V zámutku svém vzýval jsem Pána a Pán mne uslyšel a potěšil mne.⁹ Ouzkost přítomná bude, proč ? i proto, nebo toto černé kvítí ukazuje se, jako by zmařené bylo, aneb zvadlé od slunečné horkosti. Takž také i křesťanům teskno bude, když horkost pokušení a zámutek na ně připadá a je potlačuje. Ale Pán Bůh spomáhá ze všelijakých ouzkostí, jakož psáno stojí. Mnozí sou zámutekové spravedlivých lidí, ale z těch ze všech vysvobodíť je Pán.

Že pobožných křesťanův kříž a trápení časný jest a k skončení přijde.

Nýbrž i v radost se promění.

(#36) Kapitola V.

I poodšedši opět dále odtud, v té rozkošné zahradě se procházeje, neb v ní rozmanité bylo koření a velmi vonné od rozličného kvítí a koření, i přišel jsem k utěšeným šraňkům, kteréž byli čtverhranatě spojeny. A jakž jsem tam vešel a ohlédl se, tu jsem našel jedno koření mající brunátné listí vydávající ušlechtilou vůni od sebe, na kterémžto brunátném listí takto zlatými literami psáno bylo: Zámutek váš obrátíť se vám v radost, u svatého Jana v XVI. I jakož sem v první kapitole oznámil, kterak my křesťané bez kříže a trápení zde na světě býti nemůžeme, takž teď v této páté kapitole též to bude povědíno.

---

⁹ Viz Žl [18 7].

Že teěž kříž a trápení časné jest a k skonání svému přichází, nýbrž netoliko k tomu se směřuje, ale že se také má proměnit v radost a veselí nevýmluvné. Jakož o tom svatý Pavel vysvědčuje k Římanům v VIII. kapitole (#37) řka: Mám za to, že nejsou hodna trápení tohoto světa k budoucí slávě, kteráž se zjeviti má v nás. Takt' schvaluje apoštol budoucí slávu, abychom tím snázeji časné bolesti snášeli. Nebť se nic hodného nemůže nalézti, ani přirovnati k budoucí slávě, leč by snad chtěl smrtdelné nesmrtdelným, aneb neviditedlné viditedlným, aneb časné pomínutedlné věčným přirovnati tak, jakž velebný kněz *Sedulius* praví. O čemž i *Gennadius* mluví, řka: Nemůžeme nic hodného budoucím proměněním zde neb trpěti, neb spolu uděliti, neb přiněsti. Dále dí svatý Pavel II. Korintským IV takto: Naši zámutkové, jenž časní a lehčí jsou, působí věčnou a nad všelikou míru milostnou slávu nám, kteříž nepatříme na viditedlné věci. Nebo co jest neviditedlného, toť jest věčné. Semť přináležejí ta utěšená kázání našeho milého Pána Ježíše Krista. U svatého Matouše v V. kapitole, kdež mezi jinými řečmi takto mluví (#38) ráčil: Blahoslavení jste, když se vám budou protiviti lidé pro jméno mé a budou mluvíti proti vám všecko zlé, lhouce pro mne. Radujte se a veselte se, nebo odplata vaše hojná jest v nebesích. Semť také přináleží ta potěšitedlná pěkná první kapitola svatého Petra v I. epšitole položená.

A to budiž o tom koření s brunátným listím povědíno, na němž jest Písmo zlatými literami psáno a vyznamenává, kterak mají pomínouti a skončení své vzíti protivenství, kříž a zámutek, jako jest obyčej pomínouti sněhu, krupobití, hřímání, mrazu i jiným bouřkám větrným. Jakož též spatřujeme na ušlechtilém kvítí fiole času jitřního, že velmi pěkně voní, až srdci lidskému libo jest. A když pak to pravé a věčné léto k tomu přijde, o němž Pán Kristus u svatého Lukáše v XXI. kapitole povědíti ráčil, tehdy ta nahoře jmenovaná slova, zlatými literami napsána a na tom brunátném listí poznamenaná na všech dítkách božských, kteří (#39) sou pro spravedlivost všelijaké protivenství zde na tomto světě trpěti museli, dokonale naplněna budou. Tím vším máme se v kříži, když nám posílán bývá, těšiti a trpěliví býti a naděje retuňku i vysvobození ode Pána, skrze jistou živou víru a neporušitedlnou naději očekávající. Nebť nikterakž nás nemine, ale konečně nás následovati bude.

Při tom křest'ané v kříži a v trápení pomoci a potěšení hledati mají a kde by jí dojíti mohli.

Kapitola VI.

Nedaleko odtád byla opět šraňky obehnaná zahrádka čtverhraná, do kteréžto když jsem vešel, stál v ní strom, mající velmi krásné listí, vydávaje z sebe libou a chutnou vůni a na vrchu toho stromu seděl pěkný pták. A ten byl bílý, majíc brunátné peruti a zlatý nos, kterýžto pták zpíval ten pěkný žalm XC: Kdož přebývá v spomoci a ochraně nejvyššího. A přišedši (#40) k konci toho žalmu utrl s svým nosem list z toho stromu a pustil jej, že jest dolův na zem spadl. Ten list když jsem zdvihl, nebt' jest byl stříbrný, na němž jest zlatými literami toto bylo napsáno: Proto, že jest ve mně doufal, vysvobodím ho, ochráním ho, nebt' poznal jméno mé. Volal ke mně, a jáť ho uslyším, s nímť sem v zámutku, vytrhnu ho a oslavím ho a okážit' mu spasení mé.

I vzavše já ten list, kterýž jest pták dolův upustil a přičinivše jej k jiným bylinám, kteréž jsem v té rozkošné zahradě křesťanské porůznu sebral, složil jsem je spolu do malé truhlice, kterouž jsem soukromý tichým duchem při sobě měl, jakož v předešlé kapitole oznámeno jest, že naše trápení a kříž má toliko na čas trvati a skonání své vzítí tak, že z toho vysvobození budem.

Další se mi pak teď naučení dává, kdo jest ten, kterýž nám ze všech našich ouzkostí spomáhá, nýbrž při kom bychom pomoci hledati měli, potěšení a vysvobození očekávajíc. To(#41)tižto při Pánu Bohu, kterýž nám připověděti ráčil pomoc učiniti a nás potěšiti, jakož dí v žalmu XLIX: Volej ke mně v den zarmoucení tvého, jáť tebe vysvobodím a ty mne budeš ctíti a veleb[i]ti.¹⁰ A tot' vysvědčuje David v žalmu CXIX řka: Volal sem ku Pánu v mé ouzkosti, a on mne uslyšel.¹¹ A tímť se máme nejvýborněji těšiti a skrze pevnou mocnou víru pomoci i potěšení od Boha očekávati a nikterakž nepochybovati, dokonalou nadějí majíce, žeť se on nad bídami našemi slitovati ráčí, pozor na to majíc, jako by jeho vlastní věc byla, jakož skrze Zachariáše proroka v II. kapitole dí: Kdo se vás dotkne, tenť se dotkne zřitedlnice oka mého. A k Šavlovi v Skutcích apoštolských takto dí: Jáť jsem Ježíš, kterémuž ty se protivíš, ješto jest již byl tehdáž na nebesa vstoupil a na pravici Boží se posadil. Svatý Augustin v XV. kázání takto mluví: Pán Kristus trpí protivenství v oudech svých jako sám v sobě. Nebo oči Páně patří (#42) na spravedlivé a uši jeho k jich žádostivému volání, jakož dí svatý David

---

¹⁰ V Bibli se tento citát nachází v následujícím žalmu, Žl [50 15].

¹¹ Srov. Žl [99 8].

v žalmu XXXIII.¹² I jesti' nám tehdy potřebí, když na nás zámutek a protivenství přicházejí, abychom k Pánu Bohu svému volali, dokonale věříc, že uslyšáni budem.

Tak, jakž nám ten pěkný pták, s tím zlatým nosem, dobrotivý a milostivý Spasitel Kristus Pán, jenž tak sladce a lahodně zpívati umí, poručiti ráčil u svatého Matouše v VII. kapitole: prostě a vezmete, hleďte a naleznete, tlucte a budeť vám otevřeno. A opět XI. kapitola takto dí: Pod'tez ke mně všickni pracovití a obtíženi, jáť vás posilním.

Tyto již dotčené byliny neb kvítí i s tím stříbrným listem musíme se naučiti znáti a je ostříhati, zachovávajíce v truhlici srdce našeho, ač chceme-li v pokušeních nepohnutelní setrvati.

I chtěc já pak zase z té zahrady vycházeti, šel proti mně zahradník, kterémuž ta zahrada poručena jest (totiž Duch svatý, kterýž při lidech přebýváti chce, zvláště pak při (#43) těch, kteříž Slovo Boží milují, jemu se vyučují, rozjímajíce je v srdci svém. Tot' jsou ty byliny a ta ušlechtilá kvítí utěšené řeči Písem svatých, kterýmiž se věrní těšiti mají ve všelijakých protivenstvích, kteréž snášejí buďto od zlého ducha, anebo všelikého neštěstí). Vyptával se na mně, co bych v té zahradě činiti měl, ale já otevřevši tu truhličku, okázal jsem mu ta kvítí, kteráž jsem utrhl, i ten list, kterýž jest ten pěkný pták s zlatým nosem z stromů dolův svrhl. Tu jest mne vzal za ruku a řekl, abych s ním šel, že mi některé dobré recepty k lékařství dáti chce, kteréž k tomu listu přináležejí, kterýž jest ten pták z toho stromu upustil, jimiž by všem věrným křesťanům v ouzkostech a zámutech postaveným, tím snázeji spomocno býti mohlo. I když sem ho uposlechl, uvedl mne do rozkošného pokoje na zámek, s nímž sem tam šel, kterýžto pokoj byl velmi krásně zpravený a vonný jako nějaká apatéka, i řekl mi: K tomu stříbrnému (#44) listu, zlatými literami popsanému, přináležejí těchto šest níže položených recept, kteréž teď v šesti stříbrných nádobách, podlé pořádku, postavených jsou.

Ten pak přeutěšený pokoj i s tou apatékou v rozkošné zahradě křesťanské jest krásný a ušlechtilý Žaltář krále Davida, jenž jest pravá apatéka a příbytek všelikého lékařství, proti všelijakým ned[o]statkům svatých Božích lidí. Nebť jest tu hojnost naučení spasitelných řečí modlitebních potěšení dávajících a díky vzdávajících žalmův, jsouc plni zaslíbení bídnych zarmucených svědomí a v úzkostech postavených svědomí.

Jako, že Pán Bůh milostivě hříchy odpustiti, spomoci a potěšiti ráčí, při němž se všeho dobrého nadíti máme a jsa obecní knihy všech svatých, v nichž spatřuji, kterak se Pánem Bohem rozmlouvají a Bůh zaše s nimi. A jakož jest dotčeno, že Bůh při nás býti

---

¹² Srov. Žl [34 6–7].

a v času ouzkostí nás vysvoboditi z protivných věcí ráčí, toliko budeme-li jeho svaté milo(#45)sti v tom hledati a jeho prositi, jakož tak stříbrný list, zlatými literami popsany a od pěkného ptáka s zlatým nosem z stromu svržený ukazuje. Načež přináleží těchto šest recept v šesti stříbrných nádobách složených.

Šest nádob stříbrných

Na první nádobě bylo takto napsáno: Pán Bůh jest světlo mé a spasení mé, před kýmž se mám strachovati, žalm XXVI.¹³ Tato recepta ukazuje, kterak s velikou důvěrností a srdečnou nadějí věrní křesťané ku Pánu Bohu všemohoucímu volati mají, totiž takovým úmyslem, kteréhož lidský rozum ani opatrnost uchopiti nemohou, jakož v témž žalmu níže položená slova ukazují, to jest Pán, ochránce života mého, před kýmž se trásti budu. Byť se zastavila proti mně vojska, nebudeť se báti srdce mé. Byť povstala (#46) proti mně válka, v němť já naději míti budu. A žalm XLV dí: Bůh náš, útočiště a síla, spomocník v zámutech, kteříž jsou postihly nás příliš. Protož se nebudeme strachovati, když se bouřiti bude země a hory (buďto Karmelus, Sinaj, Oreb nebo Tábor), přeneseny budou do prostředku moře.¹⁴ Takové pak srdnaté doufání, neníť všem lidem dáno, ale toliko těm, kteříž se bojí Pána Boha, jeho milují a na jeho dobrotu očekávají. Ti a takoví nevyptávají se na žádné nebezpečství, byť jakžkoli veliké a strašlivé býti mělo, nebť jsou tím jisti, žeť je Pán Bůh uslyší a jim spomůže.

Na druhé nádobě, v též apatéce, takto napsáno bylo: Jakož slitování činí otec nad syny, tak se jest slitoval Pán nad těmi, kteříž se ho bojí, žalm CII.¹⁵ Kterážto recepta ukazuje, kterak se milý Pán Bůh k svým křesťanům chová, kteříž jeho s tak velikým doufáním a srdečnou nadějí v (#47) svých potřebách vzývají, jakožto dobrotivého, věrného a milosrdného Boha za vysvobození žádajíce. Jakož toho mnohé pěkné historie Písma svatého příkladové jsou, nebť jest milosrdný, dobrotivý a mnohého slitování. Což jest vykonati zaslíbil a připověděl a věrným nalezen býti chce. Jestitť i pravdomluvným, cožť přídí všeť do čista plní, nebť může a chce učiniti, jakž svatý Pavel k Římanům v IV. kapitole praví: Cožť Bůh zaslubuje, toť také vykonati chce.¹⁶

---

¹³ Srov. Žl [27 1].

¹⁴ Srov. Žl [46 2–4].

¹⁵ Srov. Žl [103 8–10].

¹⁶ V dané kapitole jsem nenašla žádnou větu odpovídající citátu.

Na třetí pak nádobě toto napsáno bylo: Pomoc má ode Pána, kterýž učinil nebe i zemi, žalm CXX.¹⁷ Tato recepta ukazuje, proč Pán Bůh všemohúcí své milé děti a přátely tak často v rozličné trápení a protivenství padati dopuští. Žádná jiná toho příčina není nežli aby toliko jeho samého, jakožto všemohúcího, milostivého a věrného Boha naučili se poznávati, nadějíce se při něm všeho dobrého, jeho samého vzývající ve všech svých potřebách (#48) a ouzkostech tak, aby jich víra i doufání v něho zkušená, posilněná a zprobovaná byla, jako zlato v ohni. Protož se ve všech svých potřebách samému Pánu Bohu poroučejí, podlé řeči Davidovy v žalmu XXXVIII v tento rozum mluvící: Já budu mlčeti a neodevru úst svých, neb ty [t]o dobře zpravíš a způsobíš.¹⁸

Na čtvrté nádobě toto bylo napsáno: Žádost chudých uslyšal jen Pán Bůh, jichžto srdce jisté jest, že ucho tvé na ně pozoruje, žalm IX.¹⁹ Tato recepta ukazuje, že jest Bůh všemohoucí nikdá žádného člověka neopustil, kterýž jest ho hledal a k němu v pravé pokoře a ponížení, i v pravém doufání volal a jeho vzýval. Jakož o tom též pěkně historie Písem svatých oznamují, kterak také všechny jejich slzy v počtu má a do svého pytlíka je vzkládá. Neb tak dí žalm LV: Položil si slzy mé před obličejem svým.²⁰ Onť také častokrát ten obyčej mívá, a(#49)by své volené v hlubokou pokoru a ponížení poddal, chtěje je potom zde i tam mnohým vejšeji vyzdvihnouti a potěšiti. Jakož se tak stalo Jozefovi, Danielovi a jiným mnohým. Neb tak dí žalm LXXVI, že pravice Páně všecko může změnit.²¹ Protož máme trpěliví a ponížení býti, Pána Boha snéstí a pomysliti, žeť jeho hněv dlouho trvati nebude a že milostny jeho děti všecko to musejí na světě snášeti, ješto se to také časem pro naše hříchy děje podlé řeči žalmu LXXXVIII, jenž takto dí: Navštívímť v metle nepravosti jich a v ranách hříchy jich. Milosrdenství pak svého nerozptýlím od něho, aniž škoditi budu v pravdě své, aniž přeruším úmluvy své a co vychází zoust mých nebudeť jináč.²² A takž potom naposledy s Davidem zpívati a říci budeme moci: Pane, obrátil jsi pláč můj v radost, žalm XXIX.²³

---

¹⁷ Srov. Žl [121 2].

¹⁸ Srov. Žl [39 10].

¹⁹ Srov. Žl [10 11].

²⁰ Srov. Žl [56 9].

²¹ Srov. Žl [77 11].

²² Srov. Žl [89 33–34].

²³ Srov. Žl [30 12].

Na páté nádobě toto stálo napsáno: Až dokavád Pane zapomím(#50)náš se nade mnou konečně? Až dokavád odvracuješ tvář svou ode mne? žalm XII.²⁴

Tato recepta ukazuje, kterak věrným synům Božím kříž a trápení, kterýž jim od Boha Otce někdy na čas posíláno bývá a jim poněkud dosti dlouho protivné věci snášeti dopouští tak, že by se jim časem srdce v jich těle rozpuknouti mohlo, nevědíce sobě co počínati, anebo kudy vysvobození hledati u lidí, protož ustavičně k Pánu Bohu volají a praví: Milý Pane, což jest již poslední věc se mnou a jako říkají veta po mně, což se nade mnou neráčíš smilovati, i vzhlédniž na mně okem svého božského milosrdenství, račiž mi pomoci a mne vysvoboditi, nebť mám veliké bolesti a trápení, těžkosti a truchlení, protož milý Pane k tvé svaté milosti přicházím, neračiž se zapomínati nade mnú. Uslyš mne, nebť mám mnoho nepřátelův, kteříž mne ustavičně sužují a trápí. Sám v sobě se hryzu a mé srdce mne bolí, račiž mně posilniti podlé Slova svého svatého, v žalmu CXVIII.²⁵

(#51)Na šesté nádobě takto bylo napsáno: Slovo Páně jestiť pravdomluvné a všickni skutkové jeho u víře totiž, cožkoli připovídá, toť konečně plní, žalm XXXII.²⁶ Item, kdož rozsívají, v pláči žiti budou s radostí, žalm XXXII.²⁷ Item Pán pozdvihá poražených, Pán miluje spravedlivé.²⁸

Tato recepta má trojí způsob, z čehož strojená a dělána bývá. První ukazuje: Když věřící a synové nebo dítky Boží dlouho pod křížem držáni bývají a od Pána Boha na čas opuštěny jsouce pro hříchy své, čím by sami sebe i jiné těšiti měli, totiž Slovem Božím, věčnou milostí a pravdou, v jeho přípovědech a v tom, že jeho hněv nedlouho trvá. Neb tak stojí psáno v žalmu LXXXVIII.²⁹ Jestliže by opustili zákon můj a v soudech mých by nechodili. Jestliže by spravedlnosti mé v poškrvnu dali a přikázání mých neostříhali, navštívímť v metle nepravosti jich a v ranách hříchy jich. Milosrdenství pak (#52) svého neodchejlím od nich, aniž škoditi budu v pravdě své, aniž přeruším úmluvy své a což vychází z oust mých, nebudeť jináč. A v žalmu XXIX.: Hněv v náhlení jeho a život u vůli jeho, totiž hněv jeho trvá toliko v okamžení a život se jemu líbí.³⁰ Jakoby

---

²⁴ Srov. Žl [13 2].

²⁵ Srov. Žl [119 81–88].

²⁶ Srov. Žl [33 4].

²⁷ Srov. Žl [32 10].

²⁸ Tento citát v Žl [146 8, 8c].

²⁹ Lze považovat za výklad zmíněného žalmu.

³⁰ Srov. Žl [30 6].

řekl: Nenít skutečná přístnost jeho, ont' dobře a přimně míní, rovně jako otec s svými dětmi obyčej má zacházeti.

Druhý způsob ukazuje, kterak Pán Bůh na čas, když věřící jeho pod křížem leží, zvláštní zření na ně má a počítá slzy jejich, jakož psáno stojí v žalmu CI, že Pán prohlédá a patří s nebe na zemi, aby slyšel stonání svázaných.³¹ Neb se obracuje k modlitbám opuštěných.

Třetí způsob ukazuje, že Pán Bůh z té příčiny na své časem svým kříž vzkládati ráčí, aby je potom potěšil a jich pozdvihl. Neb tak napsáno stojí v žalmu XCIII.³² Dobře jest tomu člověku, anebo blahoslavený člověk ten, kteréhož by ty vyučil Pane a z zákona svého naučil by jeho, aby poleh(#53)čení dal jemu, když by se jemu zle vedlo, dokudž by nebyla prokopána hříšníku jáma. Nebť Pán nezavrže lidu svého a dědictví svého neopustíť. Nebo pravda musí pravdou zůstati a tět' budou všecka věrná srdce přináležeti.

A když jsem těch šest recept na stříbrném listu, zlatými literami napsané, kteréž jest ten pěkný pták s zlatým nosem z toho dřeva dolův na zemi svrhl, od toho zahradníka přijal, ukázal jsem jemu, že ještě dvoje koření při sobě mám, kteréž jsem našel a ulomil napřed, kdež do zahrady vcházejí, totiž *Conculcare* – potlačiti, nebo potřítí a *Insidiari*, to jest lsti ukládati. I prosil jsem ho, aby mi k tomu jednomu každému koření receptu dáti ráčil. Tu jest vzal klíč a otevřel velmi krásný pokojík, v němž sou byly a stály dvě zlaté nádoby.

Na první stálo toto napsáno: Kdož věří v Syna Božího, máť život věčný, Jan v III. kapitole. Z toho mi dal receptu na to koření *Conculcabit* – potlačí. Nebo Syn Boží Ježíš Kristus, jestiť to se(#54)meno ženy, kteréž mělo hlavu hada potřítí a potlačiti v prvních Mojžíšových v III. kapitole. V něhož kdožkoli věří, tent' spasení a spravedlnosti dojde. Protož má a musí člověk Pánu Kristu čest a spasení samému toliko dáti a pozůstaviti, jakožto tomu, kterýž jest za nás umřel a Boha nebeského s námi smířil, Adamův pád napravil, hlavu i moc hadovu, totiž d'áblu, potřel. To jest d'ábla jal i svázal, smrt přemohl, peklo skazil, hřích shladil a nás vykoupil, abychom za to Pánu Bohu děkovali, my kteříž jsme skrze to semeno ženy (jenž jest Kristus) smířeni, když jsme nepřátelé byli, vykoupení sme skrze krev Syna Božího i od hněvu Božího jsouce vysvobozeni, takže již přístup máme skrze něho k Otcí a že skrze něho nám se stalo vykoupení naše. A tak skrze něho máme život věčný.

---

³¹ Srov. Žl [102].

³² Srov. Žl [94].

Na druhé zlaté nádobě stála tato slova napsána: Oblecte se v odění Boží, abyste mohli státi proti osidlům a lstivým oukladům d'ábelským, k Ef(#55)ezským v VI. kapitole. Z toho mi dal opět receptu na to koření *Insidiaberis* – lsti ukládati budeš, o čemž apoštol svatý Pavel v dotčené kapitole takto mluví: Stůjtez tehdy majíce přepásaná bedra vaše pravdou a opásaní jsouce pancířem spravedlivosti a obuté majíce nohy s evangelium pokoje, abyste hotovi byli. Předě všemi pak věcmi vezměte štít víry, kterýmž byste udusiti mohli všecky ohnivé šípy toho nešlechtníka. A uchopte lebku spasení a meč Ducha, jenž jest Slovo Boží, a modlitez se ustavičně ve všech potřebách modlitbou a prosbou v Duchu a přitom také bedlivi jsouce se vši ustavičností a modlením za všeckny svaté.

Všemohoucí, dobrotivý, milosrdný, věrný Bůh račiž všecky věrné křesťany při pravém poznání svého svatého Slova zachovati, je v každém zámutku těšiti i posilňovati, a však předě všemi věcmi ustavičně na to zření své mějme, chceme-li k svému užitku božská Písma rozjímati, (#56) abychom tyto tři věci při sobě měli.

Předkem, modlitbu svatou, k kteréž nás Pán Kristus napomínati ráčí u svatého Matouše v VII. kapitole: Proste, a bude vám dáno, hledejte a naleznete, tlučte a budeť vám otevřino. Nebo kdož prosí, bere a kdo tluče, tomu bývá otevřino. A svatý Jakub apoštol Páně v I. kapitole dí: Nedostává-li se kterému z vás moudrosti, žádajž ji od Pána Boha, kterýž dává všem sprostně a nezdvihá, a bude mu dáno.

Druhé, víru míti máme, nebo takto dí Pán Kristus, Marek XI: Začkoli prosíte modléce se, věřte, že béřete a staněť se vám. Nebo modlitba křesťanův jest mocná, jakož o tom sám Kristus vysvědčuje a u svatého Marka v IX. kapitole praví: Všecky věci jsou možné věřícímu. A svatý Jakub dokládá: Ale žádaj s důvěrností, nic nepochybuje, nebo kdož pochybuje, ten jest podobným vlnobití mořskému, kteréž se větry žene a prudkostí zmítá. Takový člověk se nedomní(#57)vaj, aby měl co vzíti ode Pána.³³

Třetí milost Ducha svatého, nebo tento jest Ducha svatého úřad učiti, o pravdě svědčiti, srdce zapalovati, Slovu Božímu věřiti, těšiti, do vši pravdy uvozovati, oznamovati aneb zvěstovati to, což budoucího jest, Krista oslavovati, jakož se o tom u svatého Jana v XV. a XVI. kapitole vypisuje. I chceme-li co dobrého k svému vzdělání v Písmích svatých, jako v ušlechtilé zahradě hledati, tehdyť musí milost Boží přítomna býti. Nebo Kristus praví: Beze mne nemůžete nic učiniti. A tak podlé řeči svatého Augustina milosti Boží všecko připisovati máme, cožkoli jsme a můžeme.

Nad to nade všecko máme sobě na všemohoucím Bohu trojího srdce žádati.

---

³³ Jak [1 6–7].

Předkem srdce Jákobového, jakož jest Jákob patriarcha s andělem zápasil a řekl: Nespustím se tebe, leč mi dáš požehnání.³⁴

Druhé, srdce Jobového, nebo když byl Job trestán na těle i na statku (#58) řekl: Nahý sem vyšel z života matky své, nahý se zase tam navrátím. Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, jak se Pánu Bohu líbilo, tak se stalo. Jméno Páně budiž pochváleno.³⁵

Třetí srdce Davida svatého, kdež David v tento rozum praví: Milý Pane, když tebe mám, nevyptávám se ani na nebe, ani na zemi.³⁶ Kterémužto Pánu budiž

čest i chvála na věky

věkův. Amen

*

---

³⁴ Srov. Gn [32 27].

³⁵ Srov. Job [1 21].

³⁶ Srov. Žl [73 25].

(#59) Těšitedlné řeči z svatého božského Písma krátce, potěšitedlně a užitečně k smrti pracujícím sebrané.

Izaiáš v XLI.

Nuzní a chudí hledají vody tu, kdež jí není. Jazyk jich usychá pro žízeň, ale já, Pán, uslyšímť je. Já, Bůh izraelský, neopustímť jich.

(obrázek)

(#60) Předmluva

Najprvé najdeš řeči a zprávu, kterak by nemocného obměkčiti mohl, aby žádostiv byl umřítí. Druhé potěšení plné, kteréž se na víru a doufání v Krista vztahuje. Třetí obecné zpovědi vyznání hříchův a modlitby, kteréž by s nemocným ze všech nejpotěšitedlnějších Písem prvotně mluveny a rozjímány býti měly.

Čehož tak budeš moci požívatí, jakž nemocnému potřeba a užitek toho ukazovati se zdáti bude. Nebo dí svatý Pavel k Římanům v XV.: Všecko, cožkoli napsáno jest, k našemu naučení sepsáno jest, abychom skrze trpělivost a potěšení Písem naději měli. Potěšení pak a naději nemůže se vejše posluhovati jako ubohým hříšníkům a zvláště trpícím a umírajícím, kteříž netrpělivostí a pochybností těžce pokušení býva(#61)jí, z kteréžto příčiny i člověk s pilností má takové navštěvovati a těšiti podlé učení Páně Kristového, kdež dí: Nemocen jsem byl a navštívili jste mne etc. A jakož s radujícími býváme veseli, takž také jsme povinni s plačícími a s nemocnými plakati, a tak vždy jeden druhého břemena pomáhati nositi, k Galatským VI. Nebo dí Šalomún, Ekleziastes VII, že jest lépe vjíti do domu pláče nežli v dům veselí a hodování. Protož, poněvadž všechny nemocné bratrsky navštěvovati a je Slovem Božím potěšiti jsme povinni i z té příčiny tyto těšitedlné řeči bez daremního a zvláštního prodloužení pro nemocné krátičce a potěšitedlně z Písma svatého jsou sebrané, té jsouc naděje, že mnohým křesťanům užitek nemalý přinesou.

I. Řeč, aneb zpráva nemocným, smrti žádajícím prospěšná.

(#62) I. Paralipomenon XXX: My jsme toliko poutníci a hosté před tebou, jakožto všickni otcové naši. Život náš na zemi jest jako stín a neníť žádného zdržování, ani jakého prodlení.³⁷ Job VII: Dnové člověka jsouť jako dnové nádenníka, nýbrž vítr a věc

---

³⁷ V současném znění Bible se v I. Paralipomenon, tedy v I. knize Letopisů (setkáme se také s názvem kniha Kronik), nachází pouze 29 kapitol. Zmíněný citát najdeme v Kron [29 15].

pomíjející a daremná. Job XIII: Učinění jsme jako bláto a musíme se v prach obrátiti, nápodobně jako list, kterýž vítr zanáší, uschlé strniště a roucho, kteréž od molů shryzeno bývá.³⁸ Job XIV: Člověk bývá mnohými bídami obtížený, vzhází jako kvítí a potlačen bývá. Pomíjí jako stín, krátcí jsou dnové jeho. A Pán mu uložil cíl, jehož nelze pominouti.

Žalm LXXXVIII: Kde jest někdo, ješto by živ byl a neměl viděti smrti.³⁹ Žalm LXXXIX: Naši časové v rychlosti pomíjejí a béřeme se odsud.⁴⁰ Žalm CII: Člověk jest v svém čase rovně jako seno, kvetne jako kvítí na poli, a když na ně přijde vítr, jest jakoby nikdá nebylo.⁴¹ Žalm CXLIII: Člověk jest marnosti při(#63) podobněný, časové jeho pomíjejí jako stín.⁴² Ekleziastes III: Všelická věc má svůj čas i všeliké předsevzetí pod nebem má svou hodinu. Narození má svůj čas, smrt má též svůj čas. Ekleziastikus XI: Smrt neobmeškává.⁴³ K Římanům V: Skrže jednoho člověka smrt přišla na všechny lidi a skrže jednoho hříšníka a vlastní hřích jeho, všickni mřítí musíme. I. Petr I: Všeliké tělo jest jako tráva a všecka sláva člověka jest jako kvítí trávy polní. Jakub IV: Život náš jest jako pára, kteráž na malý čas trvá, ale potom zmizí. K Židům XIII: Nemáme zde města přebývajícího, ale budoucího hledáme a očekáváme.⁴⁴

Všecko, což se na svět narodilo, umřítí a smrt podstoupiti jest musilo a ještě cožkoli na světě živo jest a bude, vše umřítí musí. Kdožť přijímá život, musí také i smrt podstoupiti, proti tomu není žádné pomoci. Tím způsobem jsi na tento svět přišel, aby zase z něho odešel. Byl jsi jist smrtí (#64) hned té hodiny, jakž jsi se v životě matky počal. Čiň vejše, aneb déle jsi živ byl ode dne svého narození, jest vše zbytek a mnoho a Bůh tobě dosti dlouho živu býti popřál. Proti té věci aneb příčině není žádné raddy, umřítí musíš a žádný tě obrániti, ani zdržovati nebude moci. Nebo jsi země a do země zase musíš, jakož psáno jest v I. Mojžíšově v III. kapitole: Popel jsi a prach a v prach obrácen budeš.

Neběř sobě jináče v svůj úmysl, než že jsi svůj cíl k živnosti nazbyt převajšil, jehožto skonání již přišlo. Nebezpečenství tohoto běhu nevztahuje se toliko na tebe samého, nebo velicí a malí, chudí i bohatí, mladí i staří, páni i služebníci, ženy i panny i všickni lidé tento lidkup píti a smrti poddáni býti musejí.

---

³⁸ Srov. Job [13 25, 28].

³⁹ Srov. Žl [89 49].

⁴⁰ Srov. Žl [90 4].

⁴¹ Srov. Žl [103 15–16].

⁴² Srov. Žl [144 4]. V současném znění Bible najdeme místo substantiva *marnost* substantivum *dech*.

⁴³ Ve zmíněné kapitole se citovaná věta nenachází, odpovídající je Sir [14 12].

⁴⁴ V současném biblickém znění je místo substantiva *město* užito označení *domov*, viz Žid [13 14].

Tento dluh dávno jsi povinen být platit a musíš jej podstoupit a zaplatit buď na dlouze, neb na krátce. Však čím dříve, tím lépe. Však čím dříve, tím lépe. Kdyby s jinými sto osobami stáť, anebo zabít býti musel, co by toho měl napřed, aneb jaký fortel (#65), buďťo že by byl prvním v tom boji, neb posledním. Ale však komu se nejprve spomáhá, tenť trápení brzy odbejvá. V pravdě jsi na Bohu dobře toho zasloužil, aby zlou a náhlou smrtí byl umřel. Ale jistě mu máš z čeho poděkovat, že se o tebe tak milostivě ujímá.

Život tento jestiť krátký, dětinství pomíjí jako voda. Mladost a zmužilost jsou plné hříchu a práce. Starost jest plná nemocí, ačkoli toho mezi tisíci ledva jeden dochází.

Život tento nic jiného není nežli vězení, obtížení, bída, práce, služebnost, ustání nebezpečností, pokušení, nemoc, hřích, mrzkost a pouhý kříž i trápení. Tomu všemu smrt svatvečer činí a připravuje. Ekleziastes VII: Den smrti lepšíť jest nežli den narození svého, byl jsi v zimě, v horku, v hladu, v žízni, v obtížení, v hříchu a v nouzi postaven. Ve dni pak smrti budeš ode všech tělesných zlých věcí vysvobozen. Protož Job a Jeremiáš zlořečí (#66) netoliko dny narození, ale také tomu, kdo jest otci to poselství přinesl, že se jest dítě na svět narodilo, Job VIII, Jeremiáš XX. Hořkost smrti, kteráž tobě dána bude, převyšuje všelikou bídu, kterouž jsi kdy za života svého okusil, ale netrvať dlouho, neb se to rychle vykonává. S Boží milostí a pomocí budeš moci lehce smrt podstoupit a ji přeskočit a tento kalich pít. Nikdá jsi právě Páně Kristového umučení v svém životě neskusil, ale nyní v smrti své dobrovolně okusit máš. Kdyby se Satanáš s svou mocí chtěl naposledy o tebe pokoušet, věziž, žeť jest bezmocný nepřítel a od Pána Krista přemožený a nemůžeť při tobě nic více působiti nežli to, jestliže se před ním strachuješ a o Pánu Kristu pochybuješ.

Přicházejí-liť tobě před oči strašlivá pokušení, děkuj Pánu Bohu svému, kterýž se o tebe tak milostivě ujímá, ješto by těžšího trestání hoden byl. Zlý duch, kterýž jest Pána Krista pokoušel, nenechát ani tebe bez pokušení, ale ne(#67)můžeť nic více vykonati, nebť nemá nic na Kristu ani na tobě, Matouš IV, Jan XIV.

Mnohá pokušení na tebe přicházejí budou, kteréž hledť trpělivě snášeti, nýbrž i na to pomyslit, že by na tě Pán Bůh mnoh[é]m těžší pokušení slušně poslati mohl, čehož z milosti neráčí činiti. Když tvé svědomí tobě tvé rozličné hříchy předkládá a k paměti přivozuje, a tobě na dobré skutky ukazuje, pomysliž, že jest Kristus Pán na kříži za tvé hříchy dosti učinil. Nedaj se daremním myšlením starati, aniž se takovým přemejšlením zaneprázdnňuj tak, že by pokudž by Pán Bůh tvému životu protah učinil, domníval se nějak

způsobněji nebo spravedlivěji umřítí. Nebo by ty sto let živ byl (jakož nemožné jest), nemůžeš svou spravedlivostí a zásluhami nic u Pána Boha zasloužití.

Uznáváš-li to, že by tobě všecko stvoření na odpor bylo a že by sám Bůh svůj prchlivý hněv a přísný soud tobě před(#68)kládal, a tak se ukazoval, jakoby tvým nepřítelem byl a nespátřuješ okolo sebe nic jiného nežli částku d'áblův, nemějž na to pozoru co by cítiti měl, zavři oči a mysl svou a nic jiného nerozjímaj, nežli toliko utvrzuj se věrou a Slovem Božím. Nebo žádný d'ábel není tak mocný, ať by to zrušiti a zkaziti měl. Měj naději v Pána Boha a neboj se, vlož pěči svou na něho a on tebe opatří, žalm LIV.⁴⁵

Byl jsi až posavád jako mrtvým i budiž již živým. Nebo smrt jsout' dvěře života, počátek zmrtnýchvstání a vysvobození od hříchu a trápení. Daj odpuštění světu a přijmi smrt, kteráž jest tobě z božské milosti nařízená, a to s veselím, nebť jest tvá a tobě k nejlepšímu dobrému prospěšná bude, I. Korinským III, Římanům VIII.

Bolest a toto trápení jestit' tobě od Pána Boha nařízené, a netresceť tebe proto, aby tě v nenávisti míti měl, ale aby tě jakožto syna ochránil a přijal. Protož neodstupuj, když ode Pána bý(#69)váš trestán, Přísloví III, K Židům XII.

Všeliké trestání a trápení, když jest přítomné, nezdá se býti za potěšení, ale za smutnou věc, však potom dáván bývá pokojný užitek spravedlivosti těm, kteříž skrze ně zkušeni bývají. Římanům VIII: Trápení tohoto času není hodné k budoucí slávě, kteráž se má zjeviti při nás. Zámutek, úzkost, protivenství, nahota, hlad, nebezpečenství, meč, smrt, život, andělé, knížetství, mocnosti, přítomné i budoucí věci, síla, hlubokost, vysokost, ani žádné stvoření nebude nás moci odloučiti od lásky Boží, Římanům VIII. Kdyby sobě toto nevěrné, falešné a božské potupy plné obcování a život tohoto nešlechetného světa přítom i rouhání Boží, kteréž se v světě provozuje, právě uvažoval, neměl by žádné chuti déleji na světě živu býti. Tisíce těl (byť možné bylo) měl by raději stratiti toliko proto, že jsi milostné evangelium a Slovo Boží slyšel i okusil. Tolikéž, že vysvobození a svým hříchům od(#70)puštění skrze krev Kristovu a ne pro tvou službu, dojíti můžeš, Efezkým I.

Matouš VI: Na každý den jsi se modlíval, aby tě Pán Bůh z tohoto plačtivého oudolí do svého království přijal a vůle jeho aby se stala.⁴⁶ I poněvadž tě nyní k své milosti do svého království uvésti a přijíti chce, máš mu jako dítě jeho poslušen býti

---

⁴⁵ Srov. Žl [55 23].

⁴⁶ Parafrázovaný výňatek z modlitby Otče náš.

a srdečně se radovati, že se z království d'áblova, z tohoto zlého světa a bídného života, k svému milému Otci i ke všem vyvoleným do věčného ráje béřeš. Pohané, kteříž jsou byli bez naděje, sami jsou se pro lásku budoucího života hubili. A ty jsouc křesťanem (kterémuž tak mnohá potěšení, naděje a konečně věčný život zaslíben jest) měl by sobě při smrti zoufati a o svém spasení pochybovati a ne žádati raději vesele umřítí a v Pánu odpočinouti. Židé umírají s radostí, ješto jsou Krista ukřižovali a na věky jsou zatraceni. I kterak ty jsa křesťanem v smrti nemáš vesel býti? Poněvadž taková ra(#71)dost zaslíbená, kteréž žádné oko nevidalo ani ucho neslýchalo, ba ani na srdce kterého člověka vstoupilo, a chtěl by zlořečeným, nespasitelným pohanům i Židům lidskou smrtí ustoupiti I. Korintům II.

Matouš X: Nenit' služebník nad pána ani učedlník nad mistra. Pán Kristus, tvůj Mistr a Pán, trpěl a pro tebe jest umřel, i ty také musíš trpěti a umřítí.

Římanům VI: Všickni, kteříž jsou koli pokřtěni, k smrti' jsou pokřtěni. I ty jsi pokřtěn, protož jsi také i v smrti pokřtěn, Římanům VIII. Žalm XLII: Z vůle Boží budeš usmrcen a zabit, počten jsi jakožto ovce k zabití.⁴⁷ K čemu jest ovce bez zabití? K čemu jest křesťan bez pokušení, trápení a umrtvení. Nebývaj měkkým v tomto zármutku (o němž vědomost máš), že mu poddán jsi. I. Tesalonickým III: Nyní chce Pán Kristus, tvůj Spasitel a Vykupitel, na ně vzezřítí a popatřítí, budeš-li při něm stálý a budeš-li smrti pro něho rytířsky o[č]ekávati a jeho trápení připodobněn chtítí býti.⁴⁸ (#72) Protož trp jako věrný rytíř Kristův a nemysliž na to, aby měl prvé korunován býti, leč budeš předkem rytířsky bojovati. Nebo umřeš-li s ním, spolu i s ním živ budeš, trpíš-li, budeš i s ním kralovati. Bez víry jest ten člověk před světem jmín a držán, kt[e]rý by svého hněvu v slavné věci zanechal. Což by ty pak nebyl beze cti, kdyby v potřebě smrti od Krista, svého Spasitele, měl odstoupiti. Matouš XVI: Vezmiž kříž svůj i smrt na sebe a následuj ho. Zdaliž nevíš? s jakým veselím a potěšením všickni apoštolé a služebníci Kristovi svou krev pro Krista jsou vylili a smrti v cestu vcházeli. Pro Pána Krista ještě jsi nic tak zvláštního netrpěl. Protož vydaj se vesele na smrt, jakožto ovčička pro Krista. Žalm LIV: Vzložiz péči svú na Pána, a onť tebe obmyslí. Žalm XC a CVIII: Pán Bůh jest tobě přítomen v v-té ouzkosti, chtíc tebe vysvoboditi a k slávě přivésti. A jesti' s tebou po pravici, ať by tobě spomohl.⁴⁹ Žalm XXVII: I doufejž v Boha, a budeť (#73) tobě

---

⁴⁷ Citovaný úryvek najdeme Žl [44 23] nikoli v žalmu 42.

⁴⁸ Srov. 1 Tim [3 2–5].

⁴⁹ Srov. Žl [91, 109] zkrácený výklad obou žalmů.

spomoženo.⁵⁰ Budiž potěšen a dobrý úmysl měj a za nic sobě považuj ten shnilý smrdutý pytel těla svého, pro svého Spasitele a Vykupitele Ježíše Krista a jeho samého se toliko přidrž a při jeho svatém Slově pevně stůj, jenž jest moc Boží, kteráž může k spasení přivésti každého věřícího, Římanům I.⁵¹ Žalm XXVI: Očekávej Pána a zmužile sobě počínaj.⁵² Žalm XXXVI: Poručíš Pánu Bohu svou při a doufajž v něho, onť tobě dobře učiní.⁵³

I. Petr V: Měj na to zření a bedlivost nebo protivník tvůj, ďábel, okolo tebe se zasadí jako lev řvoucí, hledaje kterak by tě po[z]řel, jemuž to odpíraj statečně a pevně u víře. Nebojuješ s tělem a krví, ale s knížaty, mocnostmi a regenty temností, s duchy zlými v povětrí. Nýbrž s hříchem, smrtí, peklem i ďáblem. Protož měj na to pozor jako křesťanský rytíř a oděj se v odění Boží, aby mohl odolati a ve všech věcech zmužilým býti. I stůjž tehdy opásán jsouc pravdou, přiodín jsa pancířem (#74) spravedlnosti a obuté majíc nohy k zvěstování pokoje. Nadevšecko přijmiž štít víry, kterýmž by mohl všeckny šípy ohnivé toho nešlechovníka uhasiti. A vezmi na sebe lebku spasení i meč Ducha, jenž jest Slovo Boží, a modliž se Pánu Bohu v každém zámutku. A jakž se naději, míniš dobrovolně s Kristem trpěti i umříti, povím tobě, čím by se na ostatku jistotně měl těšiti, a to vše z Svatého evangelium, aby se víceji životem, nežli smrtí těšiti mohl, a toliko Pána Krista sobě předložíš s čistou živou a pravou věrou, toliko poslouchaj se vší pilností.

II. Řeči těšitedlné, pro nemocné, z Nového zákona.

Matouš I: Kristus Pán spasena učiní lid svůj od hříchův jich. Marek IX: Zdravým není potřebí lékaře, ale toliko nemocným. Přišel jsem povolati hříšníkův ku pokání a ne spravedlivých. Marek XV: Poslán sem k ovcím straceným.⁵⁴ (#75) Syn člověka přišel jest, ne aby mu sloužili, ale aby on sloužil a dal život svůj na vykúpení za mnohé.⁵⁵ Marek XVI: Kdo uvěří a pokřtí se, ten spasen bude, kdo pak neuvěří, ten zatracen bude. Lukáš XXIV: Tak jest psáno, a tak měl Kristus trpěti a z mrtvých vstáti třetího dne, aby

---

⁵⁰ Citátu odpovídá Žl [37 3–4] nebo Žl [37 5–6].

⁵¹ Srov. Řím [1 16–17].

⁵² Srov. Žl [27 14].

⁵³ Srov. Žl [37 3–4].

⁵⁴ Citát pochází z evangelia podle Matouše, nikoli Marka. Srov. Mt [15 24].

⁵⁵ Stráněnský zde zahrnul chybně pod Marka dva citáty. První jsme již objasnili v poznámce číslo 55.

Druhý výňatek lze rozpoznat jak u Matouše, srov. Mt [20 28], tak u Marka, srov. Mk [10 45].

kázáno bylo ve jménu jeho pokání a odpuštění hříchům. Jan I: Aj, toť jest Beránek Boží, jenž snímá hříchy světa.

Jan III: Tak jest Bůh miloval svět, že S[y]na svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný. Kdo věří v Syna, máť život věčný. A kdo nevěří v Syna, neuhlédátť života.

Jan V: Kdo slyší mé Slovo a věří tomu, kterýž mne poslal, máť život věčný a na soud nepřichází, ale jde z smrti k životu.

Jan XI: Jáť jsem vzkříšení i život, kdož věří ve mne, živť bude, byť pak i umřel. A kdo jest živ a věří ve mne, neumřetť smrtí na věky. Jan XIV: Jáť jsem cesta, pravda i život. Jan XVII: Totoť jest věčný život (#76), aby tě poznali – pravého Boha, a kteréhož jsi poslal, Ježíše Krista.⁵⁶ Jan XX: Blahoslavení jsou, kteříž neviděli, a uvěřili. Skutkův IV: Tentoť jest kámen zavržený, kterýž jest v kámen uhelný učiněn. A není v žádném jiném spasení, v němž bychom spasení nabyli. Skutkův X: O kterémž svědčí všickni proroci, že skrze jméno jeho nabytí mají odpuštění hříchům všickni, kteříž věří v něho. Skutkův XV: Věříme, že skrze milost Pána našeho Ježíše Krista, spaseni budem. Římanům I: Evangelium jest moc Boží, kteráž spasena činí všechny věřící. Římanům III: Všickni jsou zhřešili, ale ospravedlňují se, totiž k spasení přicházejí darmo z milosti jeho skrze vykoupení, kteréž jest v Kristu Ježíši, jehož jest ustanovil Bůh za smírci skrze víru, když v to vkročila krev jeho.

Římanům IV: Abraham uvěřil Bohu a jest mu počteno k spravedlivosti, nebť jest o zaslíbení Božím nepochyboval, ale byl silným u víře. Nenítť pak to psáno toliko pro A(#77)brahama, ale i pro nás, jimž to přičteno bude věřícím v toho, jenž vzkříšil Ježíše Krista, Pána našeho, z mrtvých, kterýž vydán byl pro hříchy naše a vzkříšen jest pro ospravedlnění naše. Římanům V: Skrze Pána našeho Ježíše Krista, máme pokoj a přístup u víře k milosti Boží. Skrze Krista zachování budeme od hněvu Božího, poněvadž jsme skrze krev jeho spravedliví a spaseni učiněni. Duch Boží ujišťuje nás, že jsme synové Boží, jsme-li pak synové, tehdyť jsme také i dědicové Kristovi, toliko budeme-li s ním trpěti, abychom i s ním kralovali.

Jestli Bůh s námi, i kdo proti nám. Kterýž také ani vlastnímu Synu svému neodpustil, ale za nás za všechny ho vydal, i kterakž s ním nemá nám všeho dáti? Kdo bude moci vyvolené Boží obžalovati? Bůh jest teď, kterýž spravedlivé činí. Kdo jest, jenž by

---

⁵⁶ Vybraný citát najdeme Jan [17 3].

potupil? Kristus jest, kterýž umřel, nýbrž i který z mrtvých vstal a kterýž jest na pravici Boží, přimlívaje se za nás a zastávaje nás.⁵⁷

(#78) Římanům X: Věříš-li v srdci svém, že Bůh Krista vzkřísil od mrtvých, spasen budeš. Kdo v něho věří, nebudeť zahanben. Pán Bůh jest bohatý nade všechny, kteříž ho vzývají, nebo kdož jméno Páně vzývati bude, spasení dojde. Římanům XIV: Žádný z nás není sám sobě živ a žádný sám sobě neumírá. Nebo buďto že jsme živi, Pánu jsme živi. Buďto že umíráme, Pánu umíráme. Buďto tehdy že živi jsme, buďto že umíráme, Páně jsme. Neb k tomu Kristus i umřel a zase vstal a obžil, aby nad mrtvými i nad živými panoval. I. Korinským I: Pán Kristus učiněn jest nám od Boha spravedlností, moudrostí, posvěcením i vykúpením. I. Korinským XV: Skrže svaté evangelium máme dojíti spasení. Pán Kristus umřel za hříchy naše, pohřben a třetího dne z mrtvých vstal.⁵⁸ Jakož v Adamovi všickni umíráme, takž zase v Kristu všickni my obživeni bejváme.⁵⁹ Smrti, kde jest tvůj osten? anebo tvá moc? Peklo, kde jest tvé vítězství? (#79) Bůh nám dal vítězství skrže Pána našeho Ježíše Krista.⁶⁰ I. Korinským I: Jakož jsme oučastníci utrpení Páně, takž také budeme oučastníci potěšení. Všelická božská zaslíbení jsou jistá a konečná v Kristu Ježíši. Bůh smířil svět v Kristu sám s sebou a nepostavuje mu toho za hřích.⁶¹ Galatským I: Pán Kristus sám sebe vydal za hříchy naše, aby nás vysvobodil z tohoto nynějšího zlého světa. Galatským II: Skrže skutky zákona člověk nebude spravedlivým uč[i]něn, jedině toliko srkze víru v Krista Ježíše. Galatským III: Abraham uvěřil a počteno jest jemu k spravedlivosti, poněvadž skrže zákon žádný spravedliv před Pánem Bohem nebývá a k spasení nepřichází, jest známá a jistá věc, že spravedlivý z víry živ bude. Pán Kristus vykoupil a vysvobodil nás od zlořečení zákona. K Efezským I: V Kristu Ježíši máme vykoupení skrže krev jeho, totižto odpuštění hříchům. Efezským II: Pán Bůh, kterýž jest bohatý v milosr(#80)denství, skrže velikou lásku svou, kterouž nás sobě zamiloval, když jsme ještě byli mrtví v hříších, obživiti nás ráčil v Kristu. Skrže Pána Krista máme svob[o]du a přístup v důvěrnosti skrže víru v něho. Filipským I, Koloským I: Kristus jest můj život a smrt jest můj zisk.⁶² Koloským

---

⁵⁷ Jedná se také o pasáž z Bible, najdeme jej v Řím [8 31–34].

⁵⁸ Srov. 1 Kor [15 1–5].

⁵⁹ Srov. 1 Kor [15 20–22].

⁶⁰ Srov. 1 Kor [15 55–57].

⁶¹ Pasáž nalezneme až v druhém listě Korinským, viz 2 Kor [1 5–7].

⁶² Citát odpovídá pouze odkazu na List Filipánům, viz Flp [1 21]. V Listu Kolosanům se citovaná věta nenachází.

II: Bůh jest Krista vzkřísil z mrtvých a nás s ním živé učinil, když jsme mrtví byli v hříších, i odpustil nám všeckny hříchy a smazav zápis, kterýž nám byl na odpor, sňal jest jej a na kříži zavěsil.

I. Timoteovi I: Věrná jest řeč i vši vzáctnosti hodná, že Pán Kristus přišel na svět, aby hříšníky spaseny učinil. Pán Bůh žádá i chce, aby všickni lidé spaseni byli a ku poznání pravdy přišli. Nebt' jest on jediný Bůh a jediný prostředník mezi Bohem a lidmi Ježíš Kristus, kterýž vydal sebe samého za všechny na vykoupení. II. Timoteovi I: Bůh nás spasena učinil, ne podlé skutkův našich, ale z pouhé milosti své, kteráž jest nám dána v Kristu Ježíši, (#81) kterýž jest smrti moc odňal, a život na světlo vyvedl skrze evangelium.⁶³ Toť jest věrná pravda. Jestliže jsme s ním zemřeli, spolu i s ním živi budeme. Snášíme-li a trpíme-li co, spolu i s ním kralovati budeme. Zapříme-li ho, ont' nás také zapří. Nebudeme-li věřiti, všakt' on věrným a pravdomluvným zůstane, sámť sebe zapřítí nemůže.⁶⁴

K Titovi II, k Titovi III: Kristus vydal sebe samého za nás, aby nás vykoupil od všeliké nespravedlivosti. Bůh jest nás ne pro skutky spravedlnosti, kteréž jsme činili, ale podlé svého milosrdenství spasena učinil. I. Petr I: Nejsme vykoupeni porušitelnými věcmi, ale předrahou krví Kristovou, jakožto nevinného a neposkvrněného beránka. Pán Kristus trpěl jest za nás a naše hříchy na svém těle přenesl na dřevo kříže, abychom zsinalostí jeho od hříchův uzdraveni byli. Kristus jednou jest trpěl za nás, nám pozůstavil příkladu, abychom následovali šlépějí jeho. Trpěl za nás, spravedlivý za nespravedlivé, aby nás přivedl k Bohu.⁶⁵

I. Jan I: Díme-li, že hříchu nemáme, sami sebe svozujeme a pravdy v nás není. Budeme-li pak vyznávati hříchy naše, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy naše a očistil nás ode vši nepravosti. Krev Pána Ježíše Krista očišťuje nás od všelikého hříchu.⁶⁶ Zhřešil-li by kdo, přimlouve máme u Boha Otce, Ježíše Krista spravedlivého a tent' jest smírce za hříchy naše.⁶⁷ Jakou větší lásku Otec nebeský nám měl ukázati, abychom syny Božími slouli.⁶⁸

---

⁶³ Srov. 2 Tim [1 9–10].

⁶⁴ Ačkoli autor uvádí, že najdeme výňatek již v první kapitole Druhého listu Timoteovi, nachází se až v kapitole druhé, viz 2 Tim [2 11–13].

⁶⁵ Srov. 1 Petr [1 18–21].

⁶⁶ Srov. 1 Jan [1 8–9].

⁶⁷ Věta se nachází až v druhé kapitole Prvního listu svatého Jana, viz 1 Jan [2 1–2].

⁶⁸ Větu najdeme v třetí kapitole Janova listu, viz 1 Jan [3 1].

K Židům II: Pán Kristus jest svým bratřím připodobněn, aby milosrdným byl a najvyšším věrným knězem před Bohem k smíření hříchu lidského.⁶⁹ K Židům VIII: V Novém zákoně (praví Pán) já budu milostiv jich nespravedlivosti a hříchův jich nezpomenu více. K Židům XI: Bez víry nemožné jest líbiti se Bohu. K Židům XII: Neměj za lehkú věc trestání Páně, aniž ustáváj, když od něho trestán býváš. Neb (#83) kohož miluje Pán, tohoť tresce. Bičujet' pak každého syna, kteréhož přijímá. Který jest syn, jehož by netrestal otec? Pakli jste bez trestání, tehdy jste sebranci a ne vlastní synové.

Summa a krátký závěrek všeho evangelium, což by se nemocnému na předešlou zprávu krátce opakovati mohlo.

Podlé ukázání Svatého evangelium slyšíš a dobře víš, nýbrž tomu pevně věřiti máš, že Pán Kristus svůj život za tvé hříchy vydati jest ráčil a pro tvé hříchy jest umřel, pohřben i z mrtvých vstal, aby ty nebyl zatracen, ale aby měl věčný život a od smrti k životu šel a na soud věčný nepřišel. A aby z milosti skrze jeho krev beze všech svých skutkův a zásluh spasen i spravedliv byl učiněn tak, aby bezpečný přístup skrze Krista majíc, dítětem Božím i také dědicem království nebeského býti mohl.

Krátce zavírá(#84)jíc: Pán Kristus, tvůj přímlovce, prostředník, pomocník, dosti učinění, spravedlivost, vykoupení i spasení jest, nechceť tebe opustiti, byť se pak i proti tobě všecko stvoření postavilo a tobě na odpor nastupovalo. V této víře daj se najíti a onť tebe na věky zachová. Nebť proti němu brány pekelní nemohou odolati. Pán Kristus pobral všelikou jich loupež. Protož chce a může tobě z nich pomoci a tě k své milosti u věčný ráj přijíti.

III. Zpověd, kteráž se má nemocnému předpovídati.

Ó všemohúcí věčný Bože, milosrdný nebeský Otče, jenž si mne podlé obrazu svého stvořiti a nevymluvným dobrodiním obdařiti ráčil. Však já mrhající to tvé dobrodiní, i tvá přikázání přestupující v mnohých neslušných věcech, před tebou vinen sem nalezen. Nebo jsem po všechny dni života mého jako nerozum(#85)né hovado chodil a těch darův, kterýmiž jsi mne obdařiti ráčil, k tvé cti a chvále i k užitku bližního mého, nezpravoval,

---

⁶⁹ Srov. Žid [2 11].

v zlosti a nepravosti, z oumysla i všetečně jsem se vydával a všechny své dni v hříších a rozpustilostech sem strávil.

Pročež bych i z povinnosti zatracen býti měl a tebe se obávati i před tebou utíkati, jakožto před přístným a ukrutným soudcí. Ale však můj milý nebeský Otče, k tvé svaté milosti se utíkám, vzývajíc tvé hluboké a nesmírné milosrdenství. Nebt' svou smrtedlnou nemoc poznávám a před tebou ji odkrývám. Zhřešil sem proti tobě, i proti nebi a nejsem hoden dítětem tvým nazván býti. Ó Bože, budiž milostiv mně hříšnému. A poněvadž, můj milý Bože Otče, svých hříchův těžkých sám od sebe prázen býti nemohu i kladu je všechny na tvého milého Syna, Pána a Spasitele mého Ježíše Krista, kterýž jest dluh můj zaplatil a pro mé těžké hříchy raněn, trápen a na kříži umřel jest a (#86) svými zsinlostmi uzdraviti mne ráčil. A protož milý Pane Ježíši Kriste, račiž se pro svou smrt přeukrutnou smilovati nade mnou hříšným.

Jiná zpověď

Já, bídný hříšník, vyznávám zjevně, že sem svého milého Boha, Stvořitele a Vykupitele, nikdá pravým srdcem nemiloval, ani jeho božského přikázání žádného právě nezachovával, jakž sem k nim zavázán, jeho vůli častokrát jsem se protivil, aniž sem bratrské lásky svému bližnímu nikdá neukazoval. Ó milosrdný Bože, Otče nebeský, pohleď na mé přirození, na mé početí, na mé škodlivé pořádky i obcování, ješto jest všecko hříchy pokažené, ba i na mé myšlení, za něž se hanbím. Nebo při sobě nic jiného nenacházím nežli hřích a tvých svatých přikázání přestoupení.

Jsem ten zlý strom a od přirození dítě zatracení, a to vše, což se jediné jmenovati může, buď tajně, nebo zjevně (#87), vyznávám, že sem zhřešil a proti tvé svaté vůli přečinil. A jest mi toho žel srdečně a s pravou věrou. Protož k tobě volám, můj milý Bože, prosíc tebe srdečně, račiž mi svého milosrdenství milostivě uděliti, kteréž jsi mi také podle slov svatého čtení skrze svého nejmilejšího Syna Ježíše Krista ráčil zaslíbiti, o čemž nic nepochybuji. Ó milý Pane, slova tvá jsou pravdomluvná. Staniž mi se podle slov tvých svatých tak, jakž ty ráčíš.

Jiná zpověď

Všemohúci Bože, vyznávám se tobě s celého srdce svého mých všech hříchův i také všecku svou bídu a psotu před tvú svatú milost zjevně předkládám, že sem v tebe pevného doufání nikdá neměl tak, abych byl pro tě všecko opustil, svůj kříž na se vzíti a tě následovati usiloval neb sem se tobě všecek v moc dáti měl. Tebe sem z pravého

srdce, ze vši mysli i ze vši síly své nemiloval. (#88) Ale mnohým více tvou svatou milost k hněvu popouzel, proti tobě přečinil, na tvé dobré slovo a dobrodiní se zapomínal. Svému bližnímu pravé lásky a přízně ani pomoci v potřebě jeho, ani jakého dobrodiní neukazoval.

Toho všeho jest mi líto srdečně i s pravou věrou. Protož tvé svaté milosti prosím, všemohoucí Bože, Otče nebeský, nedopustějš mi v hlubokosti hříchův mých vězeti, ale milostivě mi z nich rač pomáhati. Skrze Krista Ježíše, Pána našeho.

Jiná zpověď

Všemohúcí, věčný a milosrdný Bože a Otče všeho milosrdenství, račiž na to popatřiti, kterak sem v nepravosti počatý a v hříších počala mne matka má. Toběť já všecky mé hříchy a nepravosti vyznávám, tvému jsem slovu nevěřil a z tvé cesty jsem vykročil a částka přestúpení jest všecken život můj.

Rozpomeň se, Pane, na milosrdenství (#89) své, kteréž od věčnosti až posavád trvá. Nezpomínaj hříchů v mladosti mé a mých přestoupení, ale rozpomeň se na mne podle svého milosrdenství, pro svou dobrotu a jméno své svaté. Ó Pane, budiž milostiv mé nepravosti, nebť jest veliká.

Modlitba

Děkuji tvé svaté milosti, všemohúcí Bože, nebeský Otče, že jsi mne, rozumného člověka, stvořiti ráčil, k hlasu Slova tvého svatého. I také časnou živností obdařiti a mne ode všeho zlého nebezpečnosti od mé mladosti až dosavád zachovati a mnohými velikými věcmi si mne obdařiti ráčil, kterýchž sem nikdá hoden nebyl.

Obzvláště pak milosti tvé děkuji, že jsi mne i všechny věřící velikými dary darovati ráčil skrze Pána Ježíše Krista, svého milého Syna, v tom, že jsi se za mne i za mé hříchy v mnohá pokušení, v protivnosti i v ohavnou smrt vydati ráčil, čímž bych se dů(#90)věrně měl těšiti.

Také tvé milosti děkuji, můj milý Otče, že jsi mne touto nemocí navštíviti ráčil a bez poznání svého svatého Slova (v němž jest potěšení i všeliká sladkost) neráčil zbaviti ani prázdného pozůstaviti. Jakž jsem to z tvé pouhé milosti poznal a pravdu tvou zamiloval, tobě děkovati nepřestanu. I prosím tvé milosti, ukažiž mé ubohé duši v této veliké těžkosti a bídě svou svatou pomoc a potěšení, račiž mi přitom popřiti trpělivosti. Amen

Modlitba

Všemohúcí věčný Bože, milosrdný Otče, račiž za hříchy mé a na místě hříchův mým přijítí dosti učinění a zásluhy tvého jednorozeného Syna, Pána našeho Ježíše Krista. Ó milý Pane, dajž mi hodně umučení a zásluh jeho užití a ode všech mne hříchův sprostí, v hněvu svém a prehlivosti nechťej mne kárati ani se mnú v soud vcházeti, ale v té(#91)to mé těžké nemoci trpělivosti rač popřítí a neračiž mne na věky opouštětí. Amen

Modlitba

Chvála, čest i všeliké děkování budiž tobě, nejmilostivější Pane Jezu Kriste, za tvé svaté člověčenství i za tvé umučení a překrutnú smrt. Z tohoť poznávám, že jsi mým milým Spasitelem a Vykupitelem. Věřím nepochybně, že jsi pro mne hřích, peklo i d'abla přemoci ráčil, aby mi uškoditi nemohli, tím se toliko těším, na to zpoléhám i na to se také bezpečím. Toť jest má naděje, tuť sem všecek složený, tu se najítí dám, jediné mi rač býti milostivým a milosrdným, jakož i nepochybuji o tvé pravdomluvné božské přípovědi. Ó Pane, neračiž mne opouštětí v této mé veliké potřebě. Amen

Modlitba

Ó Pane Jezu Kriste, všickni, kteříž v tobě pokřtěni jsou, ti jsou pokřtěni v tvou smrt. Jáť sem v tobě (#92) pokřtěn, protož jsem také v tvou smrt pokřtěn. S tvou přesvatou pomocí chci rád vesele umřítí v té naději, jakož jsem tvých zámutekův oučastníkem učiněn, takž i věčné slávy tvé dajž mi oučastníkem býti. Amen

Ó Pane Ježíši Kriste, jenž jsi se na kříži modlil, řka: Otče, odpusť jim. Takž i já, Pane, odpouštím všem, kteříž jsou mne rozhněvali buďto slovem, nebo skutkem, aby i ty mně všecky hříchy mé odpustiti ráčil. Ó Pane Jezu Kriste, jenž jsi na kříži volal, řka: Bože můj i proč jsi mne opustil? Ó, neopouštějž mne, milý Pane, v této mé nemoci, když se má duše s tělem bude mítí dělití. Ó Pane Kriste, jenž jsi na kříži řekl: Otče, v ruce tvé poručím duši mou. Takž i já nyní, milý Pane, poručím svou ubohou duši v tvé svaté ruce.

Byl-li by nemocný dobré mysli a z toho, že má umřítí potěšen, toto mu předloženo a takto s ním mluveno býti může. (#93)

Ó Pane Ježíši Kriste, prosím tě pro tvú dobrotu a pro milosrdenství tvé svaté, račiž mou duši na tu dalekú cestu posilniti, kteráž mi nastává do země neznámé. Milý Pane, jáť věřím, že jsi za mne umřítí a mně mé všecky hříchy z milosti odpustiti a věčný život

připovědět ráčil. Kteréž to víře, milý Pane, svědectví sám vydávati ráčíš i všickni tvoji vyvolení. A toť jest ta má poslední vůle v té a takové víře, ó milý Pane, na tvé pouhé milosrdenství zpoléhaje, umřítí žádám. A jestliže bych skrze těžkost, trápení, nerozum aneb jiná pokušení od ní odpadnouti měl. Ó milý Pane, nedopouštějž mi v nevěře, v rúhání trvati, ale račiž mne ode všeho zlého vytrhnouti, mne i mou víru posilniti, aby mi d'ábel, svět ani peklo nic uškoditi nemohli. Neb jsi ty mocnější a silnější Pán a Král nežli oni všickni.

Na tebeť já zpoléhám, nedopouštějž mi zahanbenu býti. (#94)

Při netrpělivosti nemocného modliž se s ním takto:

Ó Pane Jezu Kriste, aj kterak jest tělo nemocné a netrpělivé, protož milý Pane pal, sekaj, bod', tresci mne, jakž ráčíš, jediné za to prosím, račiž mi přispořiti víry, trpělivosti a pokory.

Měl-li by nemocný pokušení od d'ábla, takto se s ním modli:

Ó nebeský Otče, smilůjž se nad stvořením svým a přispějž mi ku pomoci v tomto strašlivém běhu a pokušení, račiž vysvoboditi mou milou duši od pekelných psův v této mé veliké potřebě.

U pochybování nemocného modl se:

Ó Pane Ježíši Kriste, račiž ve mně víru a doufání v tebe rozmnožiti, abych nad tvou Božskou milostí nic nepochyboval, aniž se také (byť i v největším hříchu nevěry a pochybování bylo) od tvé milosti neodchyloval.

Ó milý Pane, račiž mne předkem od toho zlého uchovati a té milosti v svatém evangelium zaslíbené, nedopouštějž z mého srdce vycházeti. Nebo jsi ty jedinké mé potěšení i má naděje. Ra[č]iž mi přítomen býti v této ouzkosti, aniž také dopuštěj mé ubohé duši v ruce zlobivých a ukrutných nepřátel přijíti, nedajž jim moci nade mnú. Ale račiž na mně milosrdenství své svaté této hodiny sám ukázati, nebo si ty Vykupitelem i Spasitelem mým.

Řeči a nejpěknější modlitby ze všech žalmův k užívání v potřebě smrti způsobené

Žalm VI: Ach milý Pane, netresciž mne v prchlivosti tvé, aniž mne kárej v hněvu svém. Smilůj se nade mnou Pane, nebť sem nemocen. Uzdrav mne, Pane, nebť jsou se zarmutili kosti mé a duše má zarmucená jest velmi, ale milý Pane? dokavádž se nenakloníš ke mně (#96), abych potěšení od tebe vzíti mohl. Obratiž se Pane a vysvobod' duši mou, uzdrav mne pro milosrdenství své.

Žalm VII: Pane Bože můj, v tebeť doufání mám, spomoz mi a vysvobod' mne.

Žalm IX: Bože, budiž mi milostiv. Pohlediž na mou bídu mezi nepřátely, jenž mne vyzdvihuješ z trní smrti.⁷⁰

Žalm XXI: Ó Pane, ty jsi mne z života matky mé vyvedl, ty jsi má naděje, pokudž jsem ještě v životě matky mé byl. Nezdalůjž se daleko ode mne, nebť jest blízko přítomné trápení a neníť žádného spomocníka.⁷¹ Vyprázdňen jsem jako voda, všecky kosti mé zprahly. A srdce mé učiněno jest v těle mém jako rozpuštěný vosk. Síla má uschla jako škořepina a jazyk můj přilnul k dásním mým.⁷² Ale ty, Pane, sílo má, přispějž mi ku pomoci. Neprodlevaj, nebť jsem všecek nedostatečný. Ó Pane, posilniž duše mé a ved' mne po pravé cestě, pro jméno tvé svaté a zůstaň při mně.⁷³

---

⁷⁰ Srov. Žl [9 14].

⁷¹ V současném znění Bible nalezneme ve dvacátém druhém žalmu, viz Žl [22 10–12].

⁷² Souvisí s poznámkou č. 73, viz Žl [22 15–16].

⁷³ Totéž jako v poznámce č. 74, viz Žl [22 20–22].

Žalm XXIV: K tobě Pane pozdvihuji duše mé, Bože můj(#97), v tebeť doufám, nedajž mi zahanbenu býti. Nebť žádný k hanbě nepřichází, kdož tebe očekává. Ty jsi Bůh, Spasitel můj. Rozpomeniž se na milosrdenství své a na svou dobrotu, kteráž od věčnosti jest a trvá.⁷⁴

Pane, nepřipomínaj hříchův mladosti mé ani toho, což jsem činil bez rozumu, ale pamatuj na mne.⁷⁵ Podlé svého milosrdenství, pro svou dobrotu, pro jméno tvé svaté, milý Pane, buď milostiv mým velkým hříchům.⁷⁶ Obratiž se ke mně a buď mi milostiv, nebť jsem jedinký a chudý. Vzhlédni na ponížení mé i na bídu mou a odpusť všechny hříchy mé. Ochraň duši mou a vysvobod' mne, nedopouštěj, abych zahanben býti a k zahynutí přijíti měl, nebť já v tobě naději svou vzkládám a tebe očekávám.⁷⁷ V tebe doufám, ó Pane, vysvobod' mne a buď mi milostiv.⁷⁸

Žalm XXVI: Pán jest osvětlení mé i spasení mé, před kýmž se mám báti? Pán jest ochránce života mého, před kýmž se trásti budu? Byť povsta(#98)la proti mně válka, v němť já naději míti budu. Byť se zastavila proti mně vojska, nebudeť se lekati srdce mé. Neodvracuj tváři své ode mne a neuchyluj se v hněvu od služebníka tvého. Neb jsi ty spomocníkem mým, neopouštějž mne, aniž ode mne odchyluj ruky své ó Bože, Spasiteli můj.⁷⁹

Žalm XXVII: Pán jest mé posilnění a můj štít, v něhoť jest ufalo srdce mé.⁸⁰

Žalm XXX: Pane, v tebeť já naději svou vzkládám, nedopouštěj, abych na věky měl zahynouti. V spravedlnosti tvé vysvobod' mne. Nakloň ke mně ucha svého, pospěš, aby mne vysvobodil. Budiž mi za Boha obránci a za dům útočiště, aby mne spasena učinil.

V ruce tvé poroučím ducha mého, vykoupil jsi mne, pravdomluvný Bože, i račiž mne nyní vysvoboditi. Ó Pane, v tebeť já naději mám, neb jsi ty Bůh můj. Spasení mé v rukú tvých záleží, spomoziž mi skrze svou dobrotu. Milý Pane, nedaj mi zahynouti, nebť já tebe vzývám.⁸¹

---

⁷⁴ V současném znění Bible je úryvek v žalmu 25, srov. Žl [25 1–5].

⁷⁵ Souvisí s poznámkou č. 76, srov. Žl [25 7].

⁷⁶ Totéž, srov. Žl [25 11].

⁷⁷ Totéž, srov. Žl [25 16–18].

⁷⁸ Totéž, srov. Žl [25 21].

⁷⁹ Citovaná pasáž je až v následujícím žalmu, viz Žl [27 1–3].

⁸⁰ Viz Žl [28 7].

⁸¹ Viz Žl [31 2–6].

Žalm XXXI: Ty jsi ochránce (#99) můj, račiž mne zachovati od všelikého nebezpečství.⁸²

Žalm XXXIII: Ó Pane, spomoz mi ze všech mých ouzkostí, račiž ty bojovati proti mým nepřátelům a povstaň ku pomoci mé.⁸³

Žalm XXXIV: Vzhlédniž k mé při, můj milý Bože a Pane.⁸⁴

Žalm XXXIX: Ó Pane, dlouholiž se dívati chceš, milý Pane, nevzdalůž se ode mne. Ó Pane, neračiž milosrdenství svého ode mne odvracovati, vysvobod' mne a pospěš ku pomoci mé.⁸⁵

Žalm XLIII: Povstaň, pomoz mi a vysvobod' mne pro svou dobrotu.⁸⁶

Žalm L: Smilůj se nade mnou Bože podle velikého milosrdenství tvého a podle množství slitování svých shlad' nepravost mou. Nebt' já přečinění a nepravosti své poznávám a hříchové moji vždycky jsou přede mnou. Tobě samému sem zhřešil a zle před tebou učinil. Nezamítajž mne od tváři své.⁸⁷

Žalm LIV: Uslyš, Pane, modlitbu mou, pozorůj na mne, budiž mi přítomen a vysvobod' duši mou. Strach a třesení přišlo jest na mne, nechutenství ob(#100)klíčilo mne.⁸⁸

Žalm LVI: Budiž mi milostiv, Bože, smilůj se nade mnou, nebt' v tebe doufá duše má a pod stínem křídel tvých útočiště své mám.⁸⁹

Žalm LIX: Uslyš, Pane, mé naříkání a pozorůj na mé modlení, neb jsi ty útočiště mé, pevná věže před nepřátely mými.⁹⁰

Žalm LXII: Vysvobod' mne z bahna, abych neutronul. Uslyš mne a obrať se ke mně podle tvého velikého milosrdenství.⁹¹

Žalm LXIX: Jáť sem nuzný a chudý, Bože, pospěš ke mně. Neb jsi ty spomoc má, vysvobodiž mne, Pane, nerač meškati. Pane, v tebet' já doufání své mám, nedaj mi

---

⁸² Srov. Žl [32 7].

⁸³ Srov. Žl [34 7,] či Žl [34 16] nebo Žl [34 20–21].

⁸⁴ Viz Žl [35 23].

⁸⁵ Srov. Žl [40 13–14].

⁸⁶ Srov. Žl [44 24–27].

⁸⁷ Srov. Žl [50 3–6].

⁸⁸ Srov. Žl [55 2–3].

⁸⁹ Srov. Žl [57 2].

⁹⁰ Srov. Žl [61 2–4].

⁹¹ Srov. Žl [69 15,17].

na věky k zahanbení přijíti, neb jsi ty mé útočiště, má naděje od mladosti mé. Bože můj neodchyluj se daleko ode mne. Milý Pane, pospěš ku pomoci mé.⁹²

Žalm LXXXV: Potěš a obvesel duši služebníka svého, nebo ty, Pane, jsi dobrý a milostivý pro svou velikou dobrotu všem, kteříž tebe vzývají.

V času potřebě vzývám tebe, obrať se ke mně, budiž mi milostiv a račiž posilnění dáti služebníku svému. Ty jsi milosrdný a milostivý, dlouho čekající pro velikou dobrotu a věrnost.⁹³

Žalm CXV: Osídla smrti obklíčila mne a trápení pekelná přišla jsou na mne, milý Pane, vysvobod' duši mou.⁹⁴

Žalm CXXXVII: Pane, dobrota tvá na věky trvá, dílo rukou tvých neračiž opustiti. Pane, nevcházej v soud s služebníkem tvým, neboť před tebou nebude spravedliv učiněn žádný živý. Pane, vyved' duši mou z ouzkości pro spravedlivost tvou, nebť jsem já služebníkem tvým.⁹⁵

Modlitba

Ó milý Pane Bože můj a Otče všeho milosrdenství, račiž nyní okázati mé bídné duši, aby poznati mohla, že jsi ty má skála, zed, štít, věže, obrana, pomoc i útočiště v této mé veliké potřebě, abych skrze tvou Božskou milost pomoc u tebe obdržel. Pane, v tebeť doufám, nedaj mi na věky zahynouti ani zahanben býti.

V ruce tvé porou(#102)čímť ducha mého, pravdomluvný Bože, račiž mne vysvoboditi. Amen

O tom v žalmích II, III, XXVII, XXX, XXXII, XLV, LVIII, LX, CXLIII a opět v XXX.

Kdyby od nemocného jíti měl, takto k němu řci:

V této tvé potřebě a ouzkości vzývajž Pána Boha a volajž k Stvořiteli, Otci tvému přelaskavému, a onť uslyší volání tvé a hlas tvůj přijdeť až k uším jeho. A Bůh, kterýž tebe k své věčné slávě v Kristu Ježíši povolati ráčil, tent' tebe (jenž na krátký čas potrpíš) vejborně spraví, posilní, utvrdí, na cestu spasení přivede a do věčného království uvede. Kterémuž budiž čest, sláva i vítězství na věky věkův. Amen

---

⁹² Srov. Žl [70 6].

⁹³ Srov. Žl [86 4,7–8].

⁹⁴ Srov. Žl [116 3–4].

⁹⁵ Srov. Žl [138 7–8].

Na závěrek tohoto potěšení k nemocnému, takto promluveno býti

může:

(#103)

Milý bratře, budiž dobré mysli a poruč všecku svou věc Pánu Bohu, ať jeho svatá milost s tebou nakládati ráčí jako s svým milým dítětem podlé své otcovské vůle. Buďto žeť ještě života prodlí, anebo že tě odsud, z tohoto bídného světa pojme a poručí, aby se všemi svatými patriarchy, proroky, mučedníky a s milými syny Božími usnul a běh života svého v naději veselého vzkříšení dne soudného dokonal, poručíš to všecko jeho svatě vůli.

Pakliť zdraví popřítí ráčí, tehdy budiž podlé milosti Boží dobře živ na tomto světě, řeči Boží sobě bedlivě každého času rozjímajíc. Neb tak dí Pán Kristus, jakž svatý Jan v VIII. kapitole píše: Bude-li kdo řeč mou zachovávatí, smrti neuhlédá na věky. Protož se i ty tomu těšiti máš.

Seneca

Nejistá jest věc, na kterém místě osobu tvou smrt očekává. Protož ty ji na každém místě očekávati máš. (#104)

III. Jiná zpráva, kterak člověka na smrtné posteli ležícího těšiti

máme.

Bratře v Pánu Kristu milý, poněvadž všemohoucí, věrný a milý Otec nebeský nad tebou se smilovati a tebe z tohoto bídného života povolati ráčí, chtěc do věčné radosti a do života věčného k sobě uvéstí. A protož se jemu všeho, sám sebe i všecky své věci poruč a jemu se všecek v moc dada, vzlož vůli svou v jeho vůli, řka: Pane, buď vůle tvá, a ne má. A pros Pána Krista srdečně s oním lotrem ukřižovaným. Pomni na mne, milý Pane, když přijdeš do království svého.

Tehdy také to přeradostné potěšení v srdci svém jistotně uslyšíš, dnes budeš se mnou v ráji. Řci s zjevným hříšníkem, Bože, buď milostiv mně hříšnému. Přidrž se Pána s onou pohanskou kananejskou ženou a volaj (#105) tak dlouho, až uslyšán budeš, řka: Ó synu Davidův, smiluj se nade mnou.

Tehdy zase to radostné rozhršení jistotně uslyšíš, velikáť jest víra tvá, staniž se tobě podlé víry tvé. A jakž svaté Máří Magdaléně povédíno jest: Mnoho jsi (želením hříchův svých) milovala, protožť se také mnoho odpouští.

Jediné se nezpouštěj Spasitele svého, Krista Pána, ale přidrž se ho a připoj se k němu věrně a směle. Nedaj sobě tohoto utěšeného potěšení žádnému pokušení, ani zoufání z srdce svého vytrhnouti.

Volaj s Pánem Kristem na kříži k jeho nebeskému i tvému Otci: Pane, v tebeť doufám, nedaj mi na věky zahanbenu býti a k zahynutí přijíti. Spomoz mi od toho svou spravedlivostí. Nachyl ke mně ucha svého a rychle mne vysvobod'. Budiž mi pevná skála a dům místo bašty, aby mi spomohl, nebo ty jsi skála a všecko útočiště mé. A pro jméno tvé mne provedeš a vykrmíš. Též řci s Davidem: Pane, utvrzení mé a (#106) síla má, útočiště mé, vysvoboditel můj, Bůh můj, spomocník můj, ochranitel můj a roh spasení mého a přijímatel můj ty býti ráčíš.

K toběť já pozdvihám duše své, v tebeť doufání mám, ó Bože můj, nedaj a nedopouštěj mi k zahynutí přijíti, nebo jsi Bůh spasení mého a na každý den tvé svaté milosti očekávám.

Rozpomeň se, milý Pane, na milosrdenství tvé a na dobrotu svou, kteréž od věčnosti užíváš. Nezpomínajž hříchu mladosti mé ani toho, což jsem činil z nevědomosti, ale pomni na mne podle milosrdenství svého pro svou dobrotu a pro jméno své svaté. Pane, buď milostiv hříchu mému, kterýž veliký jest.

Obratiž se ke mně a buď mi milostiv, nebť jsem bídný a nuzný, velikát' jest ouzkost srdce mého, vyved' mě z mého zámутku, vzhlédni na bídu a psotu mou a odejmi pryč všechny hříchy mé, nedaj mi, abych zahanben býti a k zahynutí přijíti měl, nebť v tebe věrně a pravě doufání mám a v tě samého naději (#107) svou vzkládám, rač' mě zachovati, nebť tebe očekávám.

Poněvadž ho v srdci svém tak důvěrně vzýváš, tehdyť zajisté spomůže a jakž v devadesátém žalmu psáno stojí, řekne: Protože jest ve mne ufal, vysvobodím ho, ochráním ho, nebť jest poznal jméno mé. Volá ke mně a jáť ho uslyším. S ním jsemť v zarmoucení, vysvobodím a oslavím jeho.

Protož milý křesťanský člověče a milý bratře, bojůj dobrý boj, odpíraj udatně jako věrný bojovník, silně a ustavičně, jakž na pravého křesťana náleží. Hled', aby neustoupil, vystříhaj se, aby nazpět neutíkal a žádnému svodnému myšlení, kteréž by tě od cesty spasení odvésti chtělo, nedaj se svěsti. Neb ted' nemáš žádného nebezpečství, nebojuješ ty sám, ale Pán Ježíš Kristus, král a vůdce tvůj v tom boji jest, jeho předcházejícího v témž boji následůj. Tent' tebe provede a mstitelem tvým bude a ode všech nepřátel duše tvé, ode všeho nebezpečství, ode vší bídy v tom (#108) boji ochrání tě a brániti tebe bude.

Onť jest mocný a silný král, onť jest tobě smrt, zlého ducha, peklo a všeliké neštěstí již přemohl a porazil, pohlčení jest smrt v vítězství.

Kristus, Spasitel tvůj, za tě umřel, aby ty na věky věčnou smrtí nezahynul. Onť jest za tebe dolův do pekel sstoupil, aby tě od věčných temností vysvobodil.

I budiž tehdy smělé a dobré myslí a vkroč udatně v toto rytířování. Nestrachůj a neostějchajž se před ukrutným a přístným ortelem a hrozným soudem Božím. Nebo Kristus jest před Bohem prostředníkem tvým, onť jest i přímluvcím a jednatelem tvým, biskupem i vysokým knězem. Tentť jest tebe s Bohem nebeským smířil a již tvým milým Otcem jest, o tebe jako o své milé dítě péči majíc. Poněvadž pak takového Pána na své straně máš, kdož proti tobě býti a státi chce? Kdo tě zachvátiti a vybojovati dopustí? Kdožť křivdu učiní? Ó ba, žádný, jakž svatý Pavel k Římanům v VIII. kapitole (#109) praví: Jestli Bůh s námi, i kdo proti nám býti může? Kterýž také vlastnímu Synu neodpustil, ale za nás za všechny vydal ho, kterakž by to býti mohlo, aby nám s ním všech věcí nedal?

Kdo chce žalovati vyvolené Boží? Bůh jest přítomným, jenž ospravedlňuje a k spasení přivozuje. Kdo chce odsouditi? Kristus Ježíš, jenž jest umřel, tudíž i z mrtvých vstal, tentť jest na pravici Boží a oroduje za nás. Kdo nás odloučí od lásky Boží? Jist jsem zajisté, že ani smrt, ani život, ani vysokost, ani hlubokost, ani žádné stvoření bude nás moci odloučiti od lásky Boží, kteráž jest v Kristu Ježíši, Pánu našem.

I jakož jest Pán Kristus s svými dobrými věcmi tobě dán, jestiť tehdy v něm dobrota, spravedlnost, spasení a život věčný, jakož svatý Pavel praví, že jest nám Kristus od Boha učiněn moudrostí, spravedlností, posvěcením a vykoupením. Tak, aby kdož se chlubí, v Pánu se chlubil.

Znajíc to, milý bratře, všecko své potěšení (#110), trošt i důvěrnost vzlož v ten uhelní kámen Krista Ježíše. Nebť jest on ten pravý a pevný gruntfešt a založení, od kteréhož tě žádná bouřka, ani jaké povětrí nebude moci odtrhnouti.

Toho Pána přidrž se pevnú a silnú věrou, byť se pak všecko na odpor býti zdálo, byť i tělo a krev jinak a nětco jiného předkládalo, byť tvůj vtip a rozum jináče smejšlel a všecko tě na odpor potkávati a spatřovati chtělo.

Jakože jest Bůh na tě hněvivý a že ty zaslůživši muk a pekelního ohně zatracen býti máš, i nedaj sobě nic takového zlému duchu před oči předkládati. Nebo živá pravá víra jest jistá důvěrnost těch věcí, kterýchž se nadějem, to jest zaslíbených a jisté znamení a známost věcí neviditedlných, ale musíš s oním patriarchou Abrahamem v naději a mimo naději věřiti. Víra a naděje tvá musí všemu na odpor býti, tomu, cožť slepý rozum

předkládá, aneb úlisný nepřítel lidského pokolení v úmysl tvůj jakázkoli osídla předkládá. I vyučiz se (#111) dobře Božimu způsobu a obyčeji.

Kohožť chce do nebe uvést, tohoť předkem do pekla uvozuje. Koho chce obživiti, tohoť prvé umrtvuje. Komuť chce veliké milosrdenství a dobrotu ukázati, proti tomu a takovému se nejprve zachovává, jakoby jej věčně chtěl zatratiti, a toť jest ten pravý očišcový oheň, skrze kteréž Bůh své milé svaté vede a je jako zlato v ohni zkušuje. A tak když se zdá, že nic jiného necítíš nežli to, že umřítí máš a že se Bůh na tebe hněvá, chtíc tě zabiti a dokonále opustiti, aneb věčně zatratiti, tehďáž jest tobě jistotně nejpřítomnějším, usilujíc o to, aby tě dobrotou svou a milosrdenstvím korunoval a jakž Abakuk prorok praví⁹⁶: Když jest zarmucení před rukama, tehďáž se on rozpomíná na své milosrdenství. Nebo jeho hněv trvá jedině v okamžení, nehněvát se navěky, dí král David.⁹⁷

Jakož má otec slitování nad syny svými, tak se slitoval Pán nad těmi, kteří se ho bojí. Nebť on zná mdlobu a nedostatečnost (#112) naši, rozpomenul se, že sme prach. Milosrdenství pak Páně od věčnosti a až na věky trvá. Nebť jest lítostivý a milosrdný Pán dlouho čekající a velmi milosrdný.

I zavřiž oči, mysl a všecek vtíp svůj a rozumu na straně zanechaj, všeho se Pánu Kristu podmaň a poruč, přijma za vděk, jakž by koli s tebou nakládal. Nepatř na smrt a trápení smrti podlé zdání mysli své a svého pouhého rozumu, ale na Slovo Boží zření své měj. Nebo smrt svatých jest předrahá před obličejem Páně a blahoslavení jsou mrtví, kteříž v Pánu umírají, dí Duch Boží, aby odpočinuli od prací svých. Kdož věří ve mne, praví Pán Kristus, smrtiť neokusí na věky.

Přijdou-liť pak jaké věci na mysl, kteréž by tě od Krista odvésti a v zoufalství uvésti chtěli, ty všecky z mysli své vypud', ale nade všecko živého Slova Božího velmi silně se přidrž. To rozjímaj a často v mysli své opakuj, nebo světlostí a vostrostí rozumu svého nikdá toho nedosáhneš, (#113) kterak se to děje a stává, že skrze smrt do pravého života půjdeš a vypustíc duši odsud pryč se bráti budeš, nevědouc jakým způsobem. Nebo duše tvá v Pánu zachována jsouc, odpočívati bude až do soudného dne. A také tělo tvé shnilé a od červův stravené a zhryzené, v den soudný jsouc vzkříšené v nové a v krásné ozdobě bude moci vyvstati. Nebo jakož jest Kristus z mrtvých vstal a více neumře, tak také všickni křesťané z mrtvých vstáti mají s těly svými.

---

⁹⁶ Viz Hab [1–3].

⁹⁷ Viz Žl [30 6].

I rozjímaj sobě, že jsme my skrze Adama všickni mrtvi a odsouzení, ale v Kristu pak všickni obživeni býváme, nebť jest všecky věci zase navrátil, což Adam potratil a zkazil. Onť jest umřel za hříchy naše a všecky věci smrtí svou očistil a naši smrt zahladil a učiněn jest všem věřícím vzkříšení a život.

Kdož věří v něho, byť pak i mrtvý byl, živ bude a každý, kdož jest živ a věří v něho, neumře na věky, Jan v II. kapitole.⁹⁸ Těla naše jsou oudové Kri(#114)stovi, protož jakož jest Bůh vzkřísil Krista Pána, hlavu naši, takt' i nás vzkřísí skrze mocnost svou, I. Korinským VII.⁹⁹ Tohoť rozum lidský nedosahuje, ale toho všeho dochází toliko víra. Protož sobě častokrát články víry rozjímaj a jednu každou stránku pilně opakuj a pozorně rozvažuj tento artikul: Věřím těla vzkříšení. Nebo zase v témž těle z mrtvých vstaneš. Dobřeť jest svatý Ambrož (*In Epistolam I. Corinth XV.*) pověděl, řka: Všecka naděje věřících na tom záleží, že mrtví vstanou. I poruč všecky věci své Pánu Bohu, ať on s tebou podlé dobroty a vůle své svaté nakládati ráčí, aby jeho otcovská vůle ve všem vykonána byla ke cti a k chvále jménu jeho svatému a tvé duši k spasení.

I prosíš ho srdečné, aby zde trestati, trápití, pálení a starého Adama dobře vypulerovali a vyčistiti ráčil toliko, aby tam milost najíti a ochráněn býti mohl, jakož toho takovým úmyslem svatý Augustin žádal. (#115)

Napomenutí při poslední hodině

Již tebe, bratře v Pánu Kristu, napomínám, aby všecku svou naději a útočiště v smrt a dosti učinění za hříchy světa v Pána Krista vložil a žádnému myšlení, ani pokušení nedaj se svoditi, ale bojůj rytířsky jako věrný křesťan, hled' udatně a silně při svou chrániti. Zaslíbení Kristovo, Vykupitele svého, hluboce vpusť v srdce své, věř pevně Slovu jeho. Nebť praví: Jáť sem vzkříšení a život, kdož věří ve mne, živ bude a neumře na věky.¹⁰⁰

Pán Kristus vzav na se přirození lidské, bídě a způsobu našemu poddané, umírajíc na oltáři kříže, sebe samého obět obětoval za hříchy naše. Onť jest svou přenejvětší krví zlosti a nepravosti lidského pokolení vyčistil. Ten Kristus neopustí tebe, onť péči o tebe má. Poněvadž Kristus uchovává a ochraňuje tě, i nemůžet' se tobě (#116) nic zlého státi, ani jaké ublížení přihoditi.

---

⁹⁸ Srov. Jan [2 22].

⁹⁹ Citované věty se nachází již v předchozí kapitole, srov. 1 Kor [6 14–15].

¹⁰⁰ Viz Jan [11 25].

Celé utvrzení Boží stojí a má toto znamení: Znáť Pán, kteří jsouť jeho, jakož sám praví: Ovce mé hlás můj slyší a já znám je a následujíť mne, a já jim věčný život dávám, anižť zahynou na věky, aniž je kdo z ruky mé vytrhne.

Otec můj, kteréž mi dal, většíť jest nade všecky a žádný jich vytrhnouti nebude moci z ruky Otce mého, já a Otec jedno jsme.¹⁰¹ Protož, ó bratře v Pánu Kristu milý, poručíš duši svou Bohu Otci tě velice milujícímu, zvolaj s Pánem Kristem, Spasitelem, Vykupitelem a prostředníkem tvým na kříži visícím: Otče, v ruce tvé poručím ducha mého.

Bůh, Otec všeho milosrdenství, uveď tebe do věčného života a zachovajž tě k nejveselejšímu vzkříšení dne soudného. Amen

Zjevení XIII:

Blahoslavení mrtví, kteříž v Pánu umírají, aby odpočívali od prací svých. (#117)

Ekleziastikus XXXVIII:

Mně včera a tobě dnes. I nauč se, kterak by se měl k smrti spraviti.

D. Hieronimus ad Ciprianum

Pomni na svou smrt, a nezhřešíš. Kdož sobě každého dne připomíná, že umřítí má, potupuje věci přítomné, k budoucím pak pospíchá.

Augustinus Aurelius I. de Civitate Dei

Nedomnívaj se, aby měla zlá smrt býti, kterouž jest dobrý život předešel, aniž nečiní zlého skonání, což následuje smrtného umírání.

Matouš XXV:

Protož bděte, neb nevíte dne, ani hodiny.¹⁰²

---

¹⁰¹ Viz Jan [10 27–28].

¹⁰² Citovanou větu najdeme v předešlé kapitole, srov. Mt [24 44].

Dvě písničky o smrtedlnosti lidské v nově složené

Zpívají se jako *Na lůžce jdouce, tobě se modlíme.*

(#118)

Smrt, ač jest jista člověku každému,
ale nejista jest hodina jemu.

Slušíť nám bdíti, to v paměti míti,
hotovu býti.

Musíť umříti moudrý i učený,
nemůžť se skrýti hloupý neučený.

Král najjasnější, císař najmocnější,
kněz najslavnější.

Jak povýšení k rození přichází,
jak ponížení též i s světa schází.

Rovnost v rození, rovnost i v umření,
rozdílůť není.

Smrt pobožného jest velmi radostná,
smrt bezbožného příliš jest žalostná.

Zbožný radosti, bezbožný žalosti,
dojdet' v celosti.

Toho se všickni máme vždy lekati,
hotovi vždycky jsouc smrti čekati.

Blahoslavení jsou, jichž jest k spasení,
šťastné skončení.

Ó jak žalostné, kdož v hříších umírá
a jak radostné, v komž jest živá víra.

Ctnostmi svatými ozdobená jimi,
skutky dobrými.

Půjdet' od smrti k věčnému životu,
zlý půjde k smrti a u věčnou psotu.

Ó blaze tomu, kdož prohlédá k tomu,
co přijde komu.

Ó jak zlý způsob v světě mnohých lidí,

některých osob, když brzkou smrt vidí.

Z toho se těší, soudíc mrtvé lepší,
souc sami horší.

Lítost míváme nad přátely svými,
když je vídáme býti již mrtvými.

Více litujme, duší svých nehubme,
v dobr[ém] vždy stůjme[e].

(#119)Až dočkáme šťastně smrti časné
a pospícháme k té radosti věčné.

Kriste, rač dáti v víře v pravdě státi,
v tom setrvati.

Abychom ušli pekelné žalosti,
zemrouc a přišli do věčné radosti,
obživ Duchem svým a uzdrav Slovem tvým,
připoj k tvým svatým.

Blahoslavená smrt Božích volených,
neb připravena v nebi jest dušem jich
rozkošná schrána, jimž bude dodána
skrz Krista Pána.

Jiná

Smrt na nás uvedl Adam, všech otec náš,
Evu, když podvedl had lstivý Satanáš.

Z ráje vyhnaný, v bídu, v psotu daný,
smrti poddaný.

Smrt se zmocnila lidského stvoření
hned, jakž svolila Eva k přestoupení
vůle dobrého Boha, ďábla zlého
poslechla lstného.

Smrti poddáno lidské pokolení,
v potupu dáno skrze povolení
hadu starému, Bohu protivnému,
ďáblu pyšnému.

Smrt obdržela nad námi vítězství,

když jest zpolehla skrz neposlušenství
božského Slova na slova ďáblova
(mysl) Adamová.
Smrt na svět vyšla z ďábelské závisti.
K zkáze zas přišla z nesmírné milosti
Otce věčného, jenž dal na smrt svého Syna milého.

(#120)

Smrt Krista Pána, v Otci poslušného,
ďábla Šatana přemohla pyšného.

Od smrti věčné sprostila své věrné
po smrti časné.

Smrt jsa nevinný ráčil podstoupiti,
tak naše vinny smrtí svou shladiti.

Což Adam stratil, Kristus zas navrátil,
dluh náš zaplatil.

Smrtí svou časnou, kterouž jest podstoupil,
smrt naši věčnou zkaziv, nás vykoupil.

Hříchy světa sňal, ospravedlnění dal,
ďáblu moc odjal.

Smrtí ohavnou ráčil jest umříti,
korunou slavnou věrně obdařiti,
kteříž pro něho života časného
neváží svého.

Smrti od věčné ač jsme vykoupeni,
a však od časné nejsme vyproštěni.

Za hřích pokuta do skonání světa
nám zůstává ta.

Smrti té časné žádný nemůž zbýti,
však smrti věčné může ten ujíti,
kdož vloží v pamět smrt Krista, jenž obět
jest za všecken svět.

Smrt všecky běře, knížata i krále,
pány, rytíře často v nenadále.

Chtíc živi býti, dobrou vůli míti,

musít' zemřítí.

Smrt jest najhorší nevěrných bezbožných,
smrt jest nejlepší všech věrných pobožných.

Šťastnát' jest zbožnost, nešťastná bezbožnost,
všem potřebná ctnost.

Smrt velmi hrozná člověku zlostnému,
ale radostná každému věrnému.

Nebť ona není zlým než k zatracení,
dobrým k spasení.

(#121) Smrti tělesné všickni se lekají,
v štěstí falešné však mnozí doufají.

Nechtějít' smrti duchovní se báti,
hříchův nechati.

Smrt jestiť duše, jsoucí v živém těle,
když člověk ruše rozkaz Stvořitele
svého dobrého, činí vůli zlého
ďábla lstivého.

Smrtné skutky činí duše mrtvá,
životné skutky z víry duše živá.

Mrtvá činí zlé skrz živé tělo své,
též živá dobře.

Smrti se bojí lstní lidé bezbožní,
k smrti se strojí věrní a pobožní.

Zlí utíkají, dobří ji čekají,
za zisk ji mají.

Smrti ujítí časné nemůž žádný,
musít' umřítí řádný i neřádný.

Nemůžt' se skrýti, ani vykoupiti,
než předse jítí.

Smrti pak věčné můž každý ujítí,
bydlo bezpečné, život věčný mítí,
kdož se samého drží Boha svého,
Slova živého.

Smrt nic nečiní, což jí Bůh nekáže,

to vše učiní, což jí Bůh rozkáže.
Buďto přítele, buďto nepřítele
umořit' směle.
Smrt nepřítele mnozí rádi vidí,
smrt pak přítele rmoutí mnohé lidi.
Rmuť se, nebo těš, však toho neujdeš,
těž i ty umřeš.
Smrt někdy starým, ač bývá žádostná,
však lidem mladým příliš jest žalostná.
Buď mladý, starý – všemť se trefí máry
u každé fary.
(#122) Smrt bývá vděčná v pokoře chudému,
ale nevděčná v pajše bohatému.
Buď vděk, neb nevděk musíť každý člověk
umřítí bezděk.
Smrt – konec všemu, smutny jich žalosti.
Lidu pak zlému konec jich radosti.
Zlá světská žádost, marná světská radost
změnit' se v žalost.
Smrt lazarova k jeho utěšení,
smrt bohatcova byla k zatracení.
Dobré věci bral, boháč potom zlé vzal,
do muk se dostal.
Smrti dobrého dobrá jest památka,
smrti pak zlého nezůstává částka.
V dobré pověsti blaze, kdož mohl snést
jho Páně ve cti.
Smrtí, ač umře život jeho časně,
ale neumře pamět jeho věčně.
Neb jsou v nebesích napsána jména jich,
všech lidí dobrých.
Smrt, dvěře dobrým do věčné radosti,
zas na odpor zlým do věčné žalosti.
Jak dobrým vděčná, tak jest zlým nevděčná,

nevděčným spěšná.
Smrti nemůže žádný z nás ujíti.
Onať pomůže každému dojít –
zlému žalosti, dobrému radosti,
zbožské milosti.
Smrt naši jistou všech vůbec znajíce,
ale nejistou hodinu majíce.
Hotovi bud'me, ze sna se probud'me,
v hříších neblud'me.
Smrti v jistotě s pokorou čekajme,
pravdy v čistotě v víře setrvajme.
Lásku, každou ctnost mějme, zavrhouc zlost,
dát' nám Bůh milost.
(#123) Smrt nás vyvede tak z této bídnosti,
Kristus přivede do věčné radosti.
Od smrti věčné v své bydlo bezpečné
pojme věrné své.
Smrt ta před Boží tváří jest předrahá,
kdož život složí pro tu, jenž přemáhá.
Pravdu velebnú neb korunú slavnú
Pán Kristus dá mu.
Smrti Kristovy všickni vděčni bud'me,
Božími Slovy sami sebe sud'me.
Hříchům zemrouce, v ctnostech živí jsouce,
zlost odvrhouce.
Smrti ukrutné nebudem se báti,
hodiny smutné nebudem čekati.
Kriste, v tvé moci žádámeť pomoci
ve dne i v noci.
Smrt pro nás hříšné, jenžs ráčil trpěti,
z lásky přílišné nám chtěl tak prospěti.
Při naší smrti račiž s námi býti,
nás k sobě vzíti.
Smrti žalostné rač nás zachovati,

smrti radostné daj šťastně dočkati.
Po smrti časné přijmi v své bezpečné,
království věčné.
Smrti nebudem tam se více báti,
s anjely budem chválu, čest vzdávati
tobě samému, v Trojici slavnému,
vší cti hodnému.
(#124 vakát)

(#125)

**Studnice života, z kteréž se prejští a pocházejí libá a spasitedlná
potěšení všem hříšným na mysli ztrápeným lidem.**

(obrázek)

Jan v III.:

Voda, kterouž já dám jemu, bude v něm studnice vody vyskakující do života věčného.

Zjevení XXI:

Jáť žižnivému dám z studnice vody živé darmo.

(#126) Předmluva k čtenáři

Řeči tyto z Písma svatého, jakožto z studnice pravého a božského pokladu, k tvému potěšení před několika lety, od někoho pobožného, latinskou řečí sebrané jsou, ačkoli ten jistý svého jména nepoložil, ne aby se za to stydět měl, ale že jest světské chvály se uvarovati chtěl, z nichž žižnivé, zarmucené duše hojná potěšení docházejí. Když by jich kolivěk pobožný člověk v svých úzkostech a nedostatcích užívati chtěl, aby je pohotově měl. Kterýmiž to sladkými a o Božím milosrdenství těšitedlnými písmy bude moci netoliko svým neduhům na pomoc přispěti, ale i bližního svého v protivěnství, zvláště v nemoci postaveného, posilniti a napravití.

Lékaři a doktoři podlé způsobu tělesného zaslí(#127) bují ovšem nemocným zdraví, ale Slovo Boží daleko hojnější naději věčného života jim předkládá a k tomu se přivozuje, aby ruku Páně trpělivě snášejíce takového potěšení, jako nejpevnější pomoci proti strachu smrti stálým úmyslem užívali, vezma před sebe útrpný život Páně Kristův, v němž se nic jiného neukazuje a nenalézá nežli trápení, kteráž jest snášel od svého narození až do smrti kříže. Protož což jest teď předloženo, toho k svému vzdělání užívaj, vystříhajíc se toho, což od Boha skrze Jeremiáše proroka v druhém rozdílu povědíno jest: Dvoje zlé učinil lid můj, opustili mne – studnice vody života a kopali sobě čisterny rozbořené, kteréž nedrží vody. Ale pospěšme raději k studnici Písem svatých tak, abychom potom s důvěrností před stolicí milosti Boží předstoupíce, milosrdenství došli a milost našli v pomoci příhodné!

*

(#128) Rozdíl první,

v němž se zavírají těšitelné řeči všem hříšným a na mysli ztrápeným lidem věděti
potřebné

Izaiáš v LV. kapitole:

Všickni žízniví podťte k vodám a kdož nemáte stříbra, pospěšte, kupujte a jezte. Podťte, kupujte bez stříbra i beze vsí odměny víno a mléko etc. Slyšte, poslouchající mne a jezte dobré a těšiti se bude v tučnosti duše vaše. Zjevení XXI: Já žíznivému dám z studnice vody živé darmo. Kdožť svítězí, budeť těmito věcmi vládnouti a jáť jemu budu za Boha a on mi za syna. II Mojžíšova XX: Jáť jsem Pán Bůh, tvůj silný milovník, navštěvuje nepravost otcův na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteříž v nenávisti mne mají a činíc milosrdenství nad tisíci těmi, kteříž mne milují a ostříhají přikázání mých.

Příslolí VIII: Jáť miluji ty, kteříž (#129) mne milují, a kteříž ráno přivstávají, najdouť mne. Jeremiáš XXIX: Jáť vím myšlení, kteráž já myslím na vás (praví Pán), myšlení pokoje a ne trápení, abych vám dal skončení a trpělivost. I vzývati mne budete, půjdete a modliti se budete a uslyším vás. Hledati mne budete a naleznete, když budete hledati v celém srdci vašem, a nalezen budu u vás. Amos V: Hledajte mne a živi budete. Zachariáš I: Obratťež se ke mně a jáť se k vám obrátím.¹⁰³ Izaiáš XLIV: Obratťe se ke mně a spaseni budete všecky končiny země.¹⁰⁴ Izaiáš LV: Nakloňte ucha svého a podťte ke mně, posluchajte a živá bude duše vaše. I učiním s vámi slib věčný, milosrdenství Davidova věčná. III Mojžíšova XXVI: Nezavržetť vás duše má, choditi budu mezi vámi a budouť Bohem vašich a vy budete lid můj.

Jeremiáš IX: Nechlub se moudrý v moudrosti své a nechlub se silný v síle své. A nechlub se bohatý v zboží svém, ale v tom se chlub, kdož se chlubí věděti a (#130) znáti mne, žeť já jsem Pán, kterýž činím milosrdenství a soud a spravedlnost na zemi. Jeremiáš XXXI: Nebude učiti více muž bližního svého a muž bratra svého, řka: Poznaj Pána. Neb všickni poznají mne, od nejmenšího jich až do největšího. Neb milostiv budu nepravosti jich a hříchu jich nezpomenu více. Ezechiel XX: A budete věděti, že já Pán, když dobře učiním vám pro jméno mé, ani podlé cest vašich zlých, ani podlé mrzkostí vašich najhorších. Ezechiel XXXIV: Já pásti budu ovce mé a já jim odpočívati káži.

---

¹⁰³ V současném znění Bible nalezneme verbum *vrátím* namísto *obrátím*.

¹⁰⁴ Nalezneme v následující kapitole, tedy Iz [45 22].

Co bylo zahynulo – shledám a co zavrženo, zase přivedu a co bylo zlámáno, svíží a co nemocného, utvrdím a co tučného a silného, ostříhati budu a pásti je budu v soudu, ale vy stáda má. Ezechiel XXXVI: Ne pro vás já učiním, dome izraelský, ale pro jméno mé svaté. A dám vám srdce nové a ducha nového položím uprostřed vás. Ne pro vás já učiním. Známo buď vám: Pohanění buďte a styďte se nad (#131) cestami vašimi.¹⁰⁵

Izaiáš v XLII: Já Pán, toť jest jméno mé, slávy mé jinému nedám. Izaiáš v XLIII.: A každého, kdož vzývá jméno mé, k slávě mé stvořil jsem ho, způsobil jsem ho a učinil jsem ho. Zachariáš XIII: On vzývati bude jméno mé, a já uslyším jej a dím: Lid můj jsi ty a on dí: Pán Bůh můj jsi ty. Žalm XC: Protože jest ve mne doufal, vysvobodím ho, bránití ho budu. Nebť jest poznal jméno mé. Volal ke mně a jáť ho uslyším, s nímť jsem v zarmoucení, vyprostímť jeho a oslavímť ho. Dlouhostí dnův naplním ho a okážitť jemu spasení mé.¹⁰⁶

II. Mojžíšova XXII: Bude-liť ke mně volati, uslyšímť ho, neb milosrdný jsem. Izaiáš XLI: Já, Pán, uslyšímť je, Bůh izraelský, neopustím jich. Izaiáš LXV: I budeť dřive, nežli by volali, já uslyším, ještě když oni mluvití budou, já uslyším.¹⁰⁷ Izaiáš LXVI: K tomu pak vzezřím jedině k chudičkému a k skrašenému duchem a k třesoucím se před mými řečmi.¹⁰⁸ Izaiáš LVIII: Hle, teď jsem, nebť (#132) jsem milosrdný Pán Bůh tvůj. Izaiáš LXVI: Jako když by máteť komu lahodila, tak já utěším vás. Izaiáš XLIX: Zdaliž se zapomenouti můž žena nad dítětem svým, aby se nesmilovala nad synem břicha svého? A byť se ona zapomenula, ale však já se nezapomenu nad tebou. Izaiáš LI: Já, já sám utěšímť vás. Kdož jsi ty, aby se bál člověka smrtedlného? a od syna člověčího, kterýž jako seno tak uvadne? a zapomněl jsi Pána, Stvořitele tvého.

Izaiáš XLIII: Já sem, já sem ten, kterýž shlazují nepravosti tvé pro mne a hříchův tvých nebudu zpomínati. Upamatůj mne a sudme se spolu, oznám ač co máš, aby byl spravedliv učiněn. Izaiáš XLVIII: Pro jméno mé dalekou učiním prchlivost mou a chválou mou pojmu tebe v uzdu, aby nezahynul. Ej vyvařil jsem tebe, ale ne jako stříbro, zvolil jsem tebe v peci chudoby. Pro mne, pro mne učiním, aby se nebylo porouháno a slávy své jinému nedám.¹⁰⁹ Izaiáš XLVI: Já sem učinil a já nositi budu (#133), já ponesu a spasím. Izaiáš XLIII: Já sem, já sem Pán a neníť kromě mne spasitel.

---

¹⁰⁵ Srov. Ez [36 22, 26–27, 32].

¹⁰⁶ Citovaný úryvek viz Žl [91 14–16].

¹⁰⁷ Viz Iz [65 24].

¹⁰⁸ Odpovídající verše viz Iz [57 15].

¹⁰⁹ Srov. Iz [48 9–11].

Jeremiáš XXXII: Ej já Pán Bůh všelikého těla, zdaliž mně nesnadné bude všeliké slovo. Izaiáš XLV: Zdaliž já nejsem Pánem? a není' více Boha kromě mně? Bůh spravedlivý a kterýž činí spasení, není kromě mne. Izaiáš L: Zdali ukrácená a maličká učiněna ruka má, abych nemohl vykoupiti? aneb zdali není ve mně moci k vysvobození? Izaiáš XLVI: Nebo já jsem Bůh a není mimo mne Boha, aniž jest rovný mně, kterýž zvěstuji od počátku nejposlednější věci a s počátku ty věci, které se ještě nestaly, předpovídaje. Rada má stane a vůle má všecka bude etc. Blízko učinil sem spravedlnost mou a nevzdálí se a spasení mé nebude meškati. V Mojžíšova XXXII: Pohled'ěž, žet' jsem já sám a není' jiného Boha kromě mne. Jáť zamorduji a jáť obživím, jáť raním a uzdravím, aniž jest kdo, ješto by mohl z mých rukou vytrhnouti. Izaiáš XLVIII: Já, Pán Bůh (#134) tvůj, uče tebe užitečným věcem a zpravuje tebe na cestě, po níž chodíš.

II. Mojžíšova XXXIII: Jáť tobě okáži všecko dobré a buduť vzýván ve jménu Páně před tebou a smiluji se nad kým budu chtíti a milostiv budu tomu, komu mi se bude líbiti. Izaiáš v LIV.: Neb se hory pohnou a pahrbci zatřesou se, ale milosrdenství mé neodstoupí od tebe a slib pokoje mého nepohne se. Izaiáš v XLIV.: Shladil jsem jako oblak nepravosti tvé a jako mlhu hříchy tvé, navrať se ke mně, neb sem tebe vykoupil.¹¹⁰ Jeremiáš XXXI: V lásce věčné miloval jsem tebe, protož přitáhl jsem tebe, slitovav se. Ozeáš II: Zasnoubím se tobě na věky a zasnoubím tě sobě v spravedlnosti a v soudu a v milosrdenství a v smilováních a zasnoubím tě sobě u víře i budeš věděti, že já Pán. Izaiáš LX: A poznáš, že já Pán, nad kterýmž nebudou pohanění, kteříž ho očekávají a zviš, že já Pán vysvobozuje tebe a vykupitel tvůj silný Jákobův. Malachiáš III: Já Pán a neměním (#135) se.

Ezechiel XVIII: Nechci smrti umírajícího, obraťte se a živi buďte. Ezechiel XXXIII: Nechci smrti nepobožného člověka, ale aby se obrátil nepobožný od cesty své a živ byl.¹¹¹ Izaiáš XXX: Navrátíte-li se a přestanete, spasení budete. V mlčení a v naději bude síla vaše.¹¹² Žalm XLIX: Volaj ke mně v den zarmoucení a vysvobodím tebe a budeš ctíti mne.¹¹³ Jeremiáš III: Obráťte se synové, navrátice se a uzdravím odvrácení vaše.

Jeremiáš XXX: Zahojím šrám tvůj a od ran tvých uzdravím tebe. Jeremiáš VI: Stujtež na cestách a vizte a tažte se na stezky staré, která by byla cesta dobrá, a chod'te

---

¹¹⁰ Citovaný výňatek se nachází o několik kapitol dříve, viz Iz [44 22].

¹¹¹ Srov. Ez [33 14–16].

¹¹² Srov. Iz [30 15,18].

¹¹³ Viz Žl [50 15].

na ni, naleznete obvlažení dušem vašim. Jeremiáš V: Obejděte cesty jeruzalémské a popatřte a znamenajte a hledajte na ulicích jeho, zdali byste našli muže činícího soud a hledajícího víry, a milostiv budu jemu.¹¹⁴ Izaiáš LVII: Kdož doufání má ve mne, děditi bude zemi a vládnouti bude horou svatou mou. Izaiáš v XXXII.: A seděti bude lid můj v kráse pokoje (#136) a v stáncích doufání a v odpočívání hojném.¹¹⁵ Ozee XI: V provazcích Adamových potáhnu je v svazcích lásky.¹¹⁶ Ozee XIII: Z ruky smrti vysvobodím je, z smrti vykoupím je. Budu smrt tvá o smrti, budu tvé hryzení peklo.¹¹⁷ Jeremiáš XXXI: A obrátím kvílení jich v radost a utěším je a obveselím od bolesti jich.

Zachariáš X: A obrátím je, neb se smiluji nad nimi i budou, jakož jsou byli, dokudž sem jich byl nezavrhl, nebo já Pán Bůh jich a uslyším je. Ozee XIV: Uzdravím potření jich, milovati budu je dobrovolně, neb obrátila se prchlivost má od nich.¹¹⁸ Jeremiáš XXXII: A učiním jim smlouvu věčnou a nepřestanu jim dobře činiti. A bázeň mou dám v srdce jich, aby neodstupovali ode mne. Izaiáš LVII: Nebudu se na věky vaditi, aniž se až do skonání hněvati budu.¹¹⁹ Izaiáš XLIII: Neboj se, nebť sem tebe vykoupil a povolal jsem tebe jménem tvým, můj jsi ty. Jeremiáš XXXIX: Bude tobě duše tvá na spasení, neb jsi ty ve mně měl (#137) doufání.¹²⁰ Zachariáš II: Kdož se vás dotkne, dotkne se zřítelnice oka mého.

Izaiáš LX: V rozhněvání mém zbil jsem tebe a v smíření mém smiloval jsem se nad tebou. Izaiáš LIV: Na krátký čas a na maličko opustil jsem tebe a v smilováních velikých zberu tebe. V okamžení rozhněvání skryl jsem tvář mou na malý čas od tebe a v milosrdenství věčném smiloval sem se nad tebou. Zachariáš IX: Vesel se ochotně dcero sionská, plesej radostí dcero jeruzalémská, aj hle král tvůj jde k tobě spravedlivý a Spasitel, on tichý a chudý, a vsedaje na osla a na oslátko syna oslice. A mluviti bude pokoj národům a moc jeho od moře až k moři a od řek až do končin země.¹²¹ Izaiáš XLII,

---

¹¹⁴ Srov. Jer [5 1].

¹¹⁵ Srov. Iz [32 18].

¹¹⁶ Srov. Oz [11 4].

¹¹⁷ Srov. Oz [13 14].

¹¹⁸ Srov. Oz [14 5]. Na rozdíl od citovaného verše se v současném znění Bible nenachází substantivum *prchlivost*, ale substantivum *hněv*. Namísto *potření* najdeme subst. *nevěra*.

¹¹⁹ Srov. Iz [57 16].

¹²⁰ Srov. Jer [39 18].

¹²¹ V citovaném úryvku, komparací se současným vydáním Bible, chybí věta, která je součástí 10. verše, v němž se píše o rozsáhlosti Mesiášovy země: „Z Efraima odstraní vozy a z Jeruzaléma koně, odstraněn bude válečný luk.“ Srov. Zach [9 9–10].

Matouš XII: Aj syn můj, kteréhož jsem vyvolil, milý můj, v němž se dobře zalíbilo duši mé, položím ducha mého na něho a soud národům zvěstovati bude. Nebudeť se vaditi, aniž bude křičeti, aniž kdo na ryňcích uslyší hlas jeho. Třtiny klácené nezláme a lnu, kterýž se kouří, neu(#138)hasí, ale v pravdě vyvede soud. Nebudeť smuten ani zarmoucen, ažť položí v zemi soud a ve jméno jeho národové doufati budou. Izaiáš LV: Ej svědka lidem dal jsem jej, vůdci a příkazatele národům. Ezechiel XXXVII: A budou mi lidem a já budu jim Bohem a služebník můj David král nad nimi a pastýř bude jeden všech jich.¹²²

Izaiáš XL: Jako pastýř stádo své pásiti bude, v rameni svém shromáždí beránky a v záhubí svém pozdvihne, březí on ponese.¹²³ V Mojžíšova XVIII: Proroka jim zbudím z prostředku bratří jich, podobného tobě, a vložím slova má v ústa jeho a budeť mluvíti k nim všecko, což mu přikáží. Izaiáš LIII: Pro hříchy lidu mého zbil sem ho. V umění svém spravedlivé učiní on, spravedlivé služebníky mé mnohé. A on hříchy mnohých sňal a za přestupníky se modlil.¹²⁴ Jan I: Aj Beránek Boží, kterýž snímá hříchy světa. Žalm LXVII¹²⁵, Efezským IV: Když vstoupil na výsost, jaté vedl vězně a dal dary lidem. Izaiáš XLIX: (#139): Přijde z Sionu ten, jenž vysvobozuje a odvrátí nepravosti od Jáкова. Malachiáš IV: A vzejde vám, bojícím se jména mého slunce spravedlnosti a zdraví na křídlech jeho.¹²⁶

Abakuk II: Přicházející přijde a nebudeť meškati.¹²⁷ I Mojžíšova XLIX: Nebudeť odjato důstojenství královské z Jůdy a kníže z bedr jeho, ažť i přijde ten, jenž má poslán býti a onť bude očekávání národům. Uvozuje k vinici oslátko své a k kořenu vinnému (ó, Synu můj) oslici svou. Zmyjeť u víně rouchu své a ve krvi hroznové oděv svůj. Zachariáš II: Chval a vesel se, dcero sionská, neb hle já jdu a bydleti budu uprostřed tebe. Izaiáš LXI: Duch Boží nade mnou, protože Pán pomazal mne, k zvěstování tichým poslal mne, abych léčil skroušené srdcem a abych kázal vězňům propuštění a zavřeným otevření, abych kázal léto milostivé Pánu a den pomsty Bohu našemu. Abych těšil všeckny plačtivé a položil sílu plačícím Sionu a abych (#140) jim dal korunu za popel,

---

¹²² Srov. Ez [37 26–27].

¹²³ Substantivum *záhubí* je v současném znění Bible nahrazeno substantivem *náručí*. Srov. Iz [40 11].

¹²⁴ Srov. Iz [53 4–5, 12].

¹²⁵ Srov. Žl [68 19].

¹²⁶ Malachiáš, kniha, která je součástí oddílu Knih prorockých, má podle současného vydání, na jež se odkazujeme pouze 3 kapitoly. Citovaný úryvek najdeme, viz Mal [3 20].

¹²⁷ Srov. Hab [2 3].

olej radosti za lkání a plášť chvály za ducha truchlosti. Izaiáš LXIII: Pres tlačil jsem sám a z národův neníť muže se mnou.¹²⁸

Izaiáš L: Tělo mé dal jsem bijícím a líce mé trhajícím. Tváří mé neodvrátil jsem od lajících, ani od plijících na mne. Pán Bůh spomocník můj, protože nejsem pohaněn.¹²⁹ Zjevení I: Já jsem alfa i omega, počátek a konec, praví Pán Bůh, kterýž jest i kterýž byl i kterýž přijítí má, Všemohoucí. Neboj se, jáť jsem první a poslední, i živý a byl jsem mrtvý a hle živ jsem na věky věkův a mám klíče smrti i pekla.¹³⁰ Zjevení XXII: Jáť jsem kořen a rod Davidův, hvězda stkvoucí a jitrní etc. A kdož žízní, přijdiž a kdo chce, vezmi vody života darmo. Jan IV: Kdož by pak pil z vody, kterouž já mu dám, nebudeť žízněti na věky, ale vodu, kterouž já dám jemu, bude v něm studnice vody, jenž skáče do života věčného. Jan VII: Jestliže kdo žízní, podiž (#141) ke mně a napi se. Kdož věří ve mně (jakož dí Písmo), řeky z břicha jeho poplynou vody živé. Jan VI: Jáť jsem chléb života. Kdož přichází ke mně, nebudeť lačněti, a kdož věří ve mne, nebude žízniti navěky. Nebo tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj. Kdož jí mé tělo a pije mou krev, ve mně zůstává a já v něm.¹³¹ Jan XV: Já jsem vinný kořen, vy ratolesti. Kdož zůstává ve mně a já v něm, tent' přináší ovotce mnohé, nebo beze mne nic nemůžete učiniti etc. Zůstaňte ve mně a já v vás. Jakož ratolest nemůž nésti ovotce sama od sebe, jediné leč zůstane v kořenu, tak ani vy, jediné leč ve mně zůstanete. Zůstanete-li ve mně a Slova má v vás zůstanou, začkoli budete chtítí proste, a staneť se vám.¹³² Jan VI: Všecko, což mi dává Otec, ke mně přijde a toho, jenž přichází ke mně, nevytrhu ven. Matouš XI: Podťež ke mně, všickni, jenž pracujete i obtíženi jste, a jáť vás občerstvím. Vezměte (#142) jho mé na se a učte se ode mne, že tichý sem i pokorný srdcem, a naleznete odpočnutí dušem vašim. Neb jho mé příhodné jest a břímě mé lehké.

Jan XV: Totot' jest přikázání mé, abyšte se milovali vespolek, jakož jsem já miloval vás. Většího nad to milování žádný nemá, než aby duši svou kdo položil za přátely své. Vy přátelé moji jste, učiníte-li to, což já přikázuji vám. Ne vy jste mne vyvolili, ale jáť jsem vás vyvolil a postavil jsem vás, abyšte šli a užitek přinesli a užitek váš, aby zůstal a zač byšte koli prosili Otce ve jménu mém, aby dal vám.¹³³ Jan XVI:

---

¹²⁸ Srov. Iz [63 3].

¹²⁹ Srov. Iz [50 6–7].

¹³⁰ Srov. Zj [1 8, 17–18].

¹³¹ Srov. Jan [6 34–35, 54–55].

¹³² Srov. Jan [15 5, 4, 7].

¹³³ Srov. Jan [15 12–14, 16].

Nebo Otec vás miluje, nebo jste vy mne milovali a věřili, že jsem od Boha vyšel. Matouš XII: Kdožkoli činí vůli Otce mého, kterýž jest v nebesích, tent' jest bratr můj i sestra i matka má. Jan VI: Tatot' jest pak vůle Otce mého, kterýž mne poslal, aby každý, kdo vidí Syna a věří v něho, měl život věčný a jáť jej vzkřísím v nejposlednější den.

Jan XIV: Amen (#143) jistě pravím vám: Kdož věří ve mne, máť život věčný. Kdož mne pak miluje, bude milován od Otce mého, a já ho budu milovati a zjevím se mu sám sebe. Ač mne kdo miluje, řeč mou zachovávati bude, a Otec můj bude ho milovati a k němu přijdeme a příbytek u něho učiníme. Milujete-li mne, přikázání má zachovávajte, a jáť budu prositi Otce a jiného utěšitele dát' vám, aby s vámi zůstal na věky, ducha pravdy. Neopustím vás sirotkův, přijduť k vám. A jestliže odejdu a připravím vám místo, zase přijdu a vezmu vás k sobě, abyšte kdež já jsem i vy byli. Pokoj pozůstavuji vám, pokoj můj dávám vám, ne jako svět dává, já dávám vám, nermutiž se srdce vaše, ani strachůj.¹³⁴ Jan XVI: V světě trápení míti budete, ale doufajtež, jáť jsem přemohl svět. Matouš IX: Proč jste strašliví malé víry?¹³⁵ Matouš XIV: Mějtež doufání, jáť jsem, nebojte se. Lukáš XII: Neboj se maličké stádo, neboť se jest zalíbilo Otcí (#144) vašemu dáti vám království. Matouš XVIII: Nenít' vůle před Otcem váším, jenž jest v nebesích, aby zahynul jeden z těchto maličkých.

Lukáš v XIX.: Nebť jest syn člověka přišel, aby hledal a spasil, což bylo zahynulo. Syn člověka nepřišel duše zatratiti, ale spasiti.¹³⁶ Jan III: Nebo neposlal Bůh Syna svého na svět, aby soudil svět, ale aby spasen byl svět skrze něho. Kdož věří v něho, nebývá souzen. Kdož pak nevěří, jižť jest odsouzen, nebť jest nevěřil ve jméno jednorozeného Syna Božího. Otec miluje Syna a všechno dal v ruce jeho. Kdož věří v Syna, máť život věčný. Kdož pak nevěrným jest, neuhlédá života, ale hněv Boží zůstává na něm. Jan XI: Jáť jsem vzkříšení i život, kdož věří ve mně, byť i umřel, živ bude. A každý, kdož jest živ a věří ve mně, neumřet' na věky. Jan VIII: Jáť jsem světlo světa, kdož následuje mne, nechodí v temnostech, ale bude míti světlo života. Jan XII: Slouží-li (#145) mi kdo, následůjž mne, a kdež já jsem tuť i služebník můj bude. Bude-li mi kdo sloužiti, počtít' ho Otec můj. Chod'te, dokudž světlo máte, aby vás tmy nepostihly.¹³⁷ Jan XIV: Pokudž

---

¹³⁴ Srov. Jan [14 12, 23, 15–18, 28, 27].

¹³⁵ Srov. Mt [9 4].

¹³⁶ Srov. Lk [19 10].

¹³⁷ Srov. Jan [12 26,35].

světlo máte, věřte v světlo, abyste synové světla byli. Jáť jsem cesta, pravda i život, žádný nepřichází k Otci, jediné skrze mne.¹³⁸

Jan X: Jáť jsem dvěře, skrze mne vejde-li kdo, spasen bude a vejde i zas vyjde i pastvu nalezne. Jáť jsem pastýř dobrý, dobrý pastýř duši svú dáva za ovce své. Jáť jsem přišel, aby život měli a hojněji, aby měli. Ovce mé hlas můj slyší a já znám je a následujít mne a jáť jim život věčný dávám a nezhynout' na věky a žádný jich nevytrhne z ruky mé. Otec můj, kterýž mi je dal, větší nad všecko jest a žádný jich nemůž vytrhnouti z ruky Otce mého. Já a Otec jedno jsme.¹³⁹ Jan XII: Já, když povýšen budu od země, všecko přitáhnu k sobě. A jakož Mojžíš povýšil hada na poušti, tak má povýšen (#146) býti Syn člověka, aby každý, kdož věří v něho, nezhynul, ale měl život věčný. Nebo tak miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v něho, nezhynul, ale aby měl život věčný.¹⁴⁰ Jan V: Amen jistě pravím vám, že kdož Slovo mé slyší a věří tomu, kterýž mne poslal, máť život věčný a na soud nepřijde, ale prošel od smrti do života. Lukáš XI: Blahoslavení, kteříž slyší Slovo Boží a ostříhají ho. Jan VIII: Amen jistě pravím vám, bude-li kdo řeč mou zachovávat, smrti neuhlédá na věky. Jestliže vy zůstanete v řeči mé, v pravdě učedníci moji budete a poznáte pravdu a pravdať vás vysvobodí.¹⁴¹ Matouš XXIV: Nebe a země pominou, ale Slova má nepominou. Matouš v V.: Blahoslavení chudí duchem, neb jejich jest království nebeské. Blahoslavení tišší, neb oni vládnouti budou zemí. Blahoslavení, kteříž lkají, neb oni potěšení budou. Blahoslavení, kteříž lačnější a žíznější sprave(#147)dlnosti, neb oni nasyceni budou. Blahoslavení milosrdní, neb oni milosrdenství dojdou. Blahoslavení čistého srdce, neb oni Boha viděti budou. Blahoslavení pokojní, neb oni synové Boží slouti budou. Blahoslavení, kteříž protiventství trpí pro spravedlnost, neb jejich jest království nebeské. Blahoslavení jste, když vám zlořečiti budou lidé a budou se vám protiviti a praviti všecko zlé na vás, lhouce pro mne. Radujte se a veselte, neb odplata vaše hojná jest v nebesích. Lukáš v XXI.: A vlas z hlavy vaší nezahyne. V trpělivosti vaší vládnouti budete dušemi vašemi.¹⁴² Matouš X: Zdaliž se neprodávají dva vrabci za malý peníz a jeden z nich neupadne na zem bez Otce vašeho. Vaši pak vlasové hlavy všickni zečtení jsou.

---

¹³⁸ Srov. Jan [12 36], Jan [14 6].

¹³⁹ Srov. Jan [10 9, 11, 10, 27–30].

¹⁴⁰ Úryvek, který autor zahrnul celý do 12. kapitoly evangelia podle svatého Jana, neodpovídá zcela svému zařazení, srov. Jan [12 32], Jan [3 14–17].

¹⁴¹ Srov. Jan [8 51, 31–32].

¹⁴² Srov. Lk [21 18–19].

Protož nebojte se, však mnohém dražší jste vy než vrabci. A protož každý, kdo mne vyzná před lidmi, vyznám i já jej před Otcem mým, kterýž jest v nebesích. Ale kdož (#148) mne zapří před lidmi, zapřímt' ho i já před Otcem mým, kterýž jest v nebesích.

Matouš XII: Všeliký hřích i rouhání bude lidem odpuštěno, ale rouhání proti Duchu nebude odpuštěno lidem. Matouš XI: Chudí přijímají ve[s]elé poselství radostného zvěstování. A blahoslavený jest, kdož by se koli nehoršil na mně.¹⁴³ Marek I: Naplnil se čas a přiblížilo se království Boží, čiňte pokání a věřte evangelium, tomu veselému poselství.¹⁴⁴

Matouš IX: Každý, kdož opustí dům neb bratří, neb sestry, neb otce, neb matku, neb manželku, neb syny, neb pole pro jméno mé, stokrát více vezme a životem věčným vládnouti bude.¹⁴⁵ Lukáš X: Radujte se, že jména vaše napsaná jsou v nebesích. Lukáš XV: Pravím vám, že tak bude radost v nebi nad jedním hříšníkem pokání činícím nežli nad devadesáti devíti spravedlivými, kteří nepotřebují pokání. Matouš IX: Neníť potřebí zdravým lékaře, než nemocným. (#149) Milosrdenství chci, a ne oběti, nebo nepřišel sem volati spravedlivých, ale hříšných.

Lukáš XIX: Přišel Syn člověka hledati a spasena učiniti, což bylo zahynulo. Jan XII: Nepřišel jsem, abych soudil svět, ale abych spasen učinil svět. Matouš XX: Syn člověka nepřišel, aby jemu sloužili, ale aby sloužil a dal duši svú na vykoupení za mnohé. Lukáš XXIII: Já pak uprostřed vás jsem, jako kterýž posluhuje.¹⁴⁶ Jan XIII: Prikázání nové dávám vám, abyšte se milovali vespolek, jakož jsem já miloval vás, tak abyšte i vy milovali jeden druhého. Potomť poznají všickni, že jste moji učedníci, budete-li se milovati vespolek. Matouš VI: Budete-li odpouštěti lidem hříchy jich, odpustíť i vám Otec váš nebeský nepravosti vaše. Lukáš XVIII: Cožť jest nemožného u lidí, možněť jest u Boha. Matouš V: Milujte nepřátely vaše, dobře čiňte těm, kteří vás nenávidí a modlte se za protivníky a hánce vaše, abyšte byli synové Otce vašeho, kterýž (#150) jest v nebesích, kterýž slunci svému velí vzchoditi na dobré i na zlé a déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé. Lukáš VI: Nebť jest on dobrotivý k nevděčným i ke zlým. Marek V: Protož buďte milosrdní, jako i Otec váš milosrdný jest. Nesuďte, a nebudete souženi.

---

¹⁴³ Srov. Mt [11 5–6].

¹⁴⁴ Srov. Mk [1 15].

¹⁴⁵ V 9. kapitole se tento citát nenachází, pravděpodobně se autor zmýlil, srov. Mt [19 29].

¹⁴⁶ Viz Lk [24 36,30].

Nepotupujte, a nebudete potupeni. Odpouštějte, a budeť vám odpuštěno. Dávajte, a budeť vám dáno.¹⁴⁷

Matouš XIII: Spravedliví stkví se budou v království Otce svého jako slunce. Matouš XXV: Podťte, požehnaní Otce mého, přijměte království vám připravené od ustanovení světa. Amen jistě pravím vám: Což jste koli činili jednomu z bratří těchto mých najmenších, mně jste učinili.¹⁴⁸

Matouš XXVIII: Dána mi jest všeliká moc na nebi i na zemi. Protož jdouce, učte vsecky národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého učíce je zachovávatí vseckny věci, kteréž jsem koli přikázal vám. Hle, já s vámi sem po vsecky dni až do skonání (#151) světa.

Jan v XX.: Jdiž k bratřím mým a pověz jim: Vstupuji k Otci mému a k Otci vašemu, k Bohu mému a k Bohu vašemu. Jan XIV: Nermutiž se srdce vaše. Věříte-li v Boha, i ve mne věřte. V domu Otce mého mnozí jsou příbytkové, byť bylo jinak, pověděl bych vám, nebt' jdu, abych vám připravil místo.

Jan XV: Jakož mne miloval Otec i já miloval jsem vás. Jan XIV: A cožkoli prositi budete Otce ve jménu mém, toť učiním, aby oslaven byl Otec v synu. Budete-li co prositi ve jménu mém, toť učiním. Jan XVI: Jistě, jistě pravím vám: Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dát' vám. Až dosavad za nic jste neprosili ve jménu mém. Proste a vezmete, aby radost vaše plná byla. Jan IV: Praví ctitelé klaněti se budou Otci v duchu a v pravdě. Nebo i Otec takových hledá, kteří by se klaněli jemu. Matouš VII: Proste, a budeť vám dáno. Hledajte, a naleznete. Tlucte, a budeť vám otevřino. Každý zajisté, kdož pro (#152)sí, béře a kdož hledá, nalézá a tomu, kterýž tluče, bude otevřino. Nebo kterýž z vás jest člověk, kteréhož to kdyby prosil syn jeho za chléb i zdaliž kamene podá jemu? aneb prosil-li by za rybu, zdali hada podá jemu? Protož, poněvadž vy jsouce [zl]í, umíte dobré dary dávati synom svým, mnohém více Otec váš, kterýž jest v nebesích, dá dobré věci těm, kteříž ho prosí.

Matouš XVIII: Nebo kdež by byli dva nebo tři shromáždění ve jménu mém, tuť jsem já uprostřed nich. Matouš XXI: Vsecky věci, za kteréž koli prositi budete na modlitbě věřice, vezmete.

---

¹⁴⁷ V Bibli se citát nachází nikoli u Marka, ale u Lukáše, srov. Lk [6 36].

¹⁴⁸ Srov. Mt [25 46, 40].

Lukáš XVIII: Zdali pak Bůh neučiní pomsty volených svých, kteříž k němu volají ve dne i v noci a zanedbá jich? Pravímť vám, že brzo učiní pomstu jich.¹⁴⁹ Matouš XXVI: Bďte a modlte se, abyšte nevešli v pokušení. Duch zajisté hotov jest, ale tělo nemocno.

Lukáš XII: Bud'tež bedra vaše přepásaná a svíce hořící v rukou vašich a vy podobní bud'te lidem oče(#153)kávajícím pána svého, když by se vrátil z svatby.¹⁵⁰ Lukáš XII: Nebud'tež pečliví o duši svou, co byšte jedli, ani o tělo své, veť byšte se odívali. Duše většít jest nežli pokrm a tělo většít nežli oděv. Patřte na havrany, žeť nesejí ani žnou a nemají pivnice ani stodoly, a Bůh krmí je. Však mnohém většít vážnosti jste vy než oni. Protož vy nechtějte hledati, co byšte jedli aneb co byšte pili, ani se vyvyšujte.¹⁵¹ Matouš VI: A poněvadž trávu polní, kteráž dnes jest a zítra v kůpu bývá složena, Bůh tak odívá čím více vás malé víry? Protož hledajte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho a tyto všecky věci budou vám přidány.¹⁵² Matouš VI: Ty pak, když se modlíš, vejdi do pokojíka svého a zavrá dvěře tvé, modliž se Otci svému v skrytě a Otec tvůj, kterýž vidí v skrytě, odplatí tobě zjevně. Neboť ví Otec váš, čeho vám jest potřebí, prvé nežli byšte ho prosili. A protož vy takto se budete modliti.¹⁵³

(#154)Rozdíl druhý

Zavírá v sobě modlitbu Páně a některé jiné modlitby z Písma svatého kratičce vybrané, v nichž se schvaluje veliké a nesmírné milosrdenství Boží, kteréž sobě pobožný člověk na své mysli bedlivě rozjímati má.

Matouš v VI:

Otče náš, jenž jsi v nebesích. Osvětiž se jméno tvé. Přijdiž království tvé. Bud' vůle tvá jako v nebi, i na zemi. Chléb náš vezdajší dajž nám dnes. I odpustiž nám naše vinny, jakož i my odpouštíme našim viníkům. I neuvodiž nás v pokušení. Ale zbav nás od zlého. (Nebo tvé jest království i moc i sláva na věky věkův) Amen.¹⁵⁴

---

¹⁴⁹ Substantivum *pomsta* je v současném znění Bible nahrazeno substantivem *právo*, srov Lk [18 7].

¹⁵⁰ Srov. Lk [12 36].

¹⁵¹ Srov. Lk [12 23–24,29].

¹⁵² Srov. Mt [6 30, 33].

¹⁵³ Srov. Mt [6 6, 8–9].

¹⁵⁴ Srov. Mt [6 9–13].

I. Paralipomenon XXIX: Požehnaný Pane Bože Izraele Otce našeho od věkův až na věky. Tváť jest velebnost a moc i sláva a vítězství a tobě také chvála.¹⁵⁵

II. Mojžíšova XXXIV: Panující Pane Bože milosrdný a milostivý, trpělivý a mnoho(#155)hého slitování i také pravý, kterýž ostříháš milosrdenství nad tisíci, kterýž odjímáš nepravosti a ohavnosti i také hříchy, ani žádný sám z sebe není nevinným před tebou. Prosím, aby odjal nepravosti naše i hříchy.¹⁵⁶ II. Ezdráš I: Prosím, Pane Bože nebeský, veliký a hrozný, kterýž ostříháš úmluvy a milosrdenství s těmi, kdož tebe milují a ostříhají přikázání tvých, nechť uši tvé pozorují a oči tvé pohledí, aby uslyšel modlitbu služebníka tvého etc.¹⁵⁷ IV Mojžíšova XIV: Pane trpělivý a velikého milosrdenství snímaje nepravost a hříchy etc. Prosímť odpustiž hřích lidu tohoto vedlé velikosti milosrdenství tvého.¹⁵⁸

V. Mojžíšova IX: Pane Bože, neshlazujž lidu tvého a dědictví tvého, kteréž jsi vykoupil v veliké moci tvé.¹⁵⁹ II Mojžíšova V: Vůdci jsi byl v svém milosrdenství lidu, kterýž jsi vykoupil.¹⁶⁰ II. Paralipomenon VI: Odpustiž lidu tvému, ačkoli hříšnému, ty jsi zajisté Bůh můj, prosím ať sou otevřiny oči tvé a uši (#156) poslouchajíc a pozorujíc modlitby, kteráž se děje na tomto místě.¹⁶¹ Izaiáš LXIV: Pane, Otec náš jsi ty, ale my bláto a Stvořitel náš jsi ty, a díla rukú tvých všickni my. Nehněvajž se Pane mnoho a nezpomínaj více nepravosti naší.¹⁶² Žalm LXXXIX: Obratiž se Pane a nakloň se k prosbám služebníkú svých.¹⁶³ Žalm CXXXVII: Pane, milosrdenství tvé na věky, dílem rukou tvých nepohrzej.¹⁶⁴

Izaiáš VI: Ty jsi, Pane, Otec náš, Vykupitel náš, od věků jméno tvé.¹⁶⁵

---

¹⁵⁵ Srov. 1 Kron [29 10–11].

¹⁵⁶ Srov. Ex [34 6–9].

¹⁵⁷ V současném znění Bible nenajdeme dvě knihy Ezdrášovy, ale na místě druhé je kniha Nehemiášova. Zde také najdeme citovaný výňatek, viz Neh [1 5–6]. Dříve se označovala kniha Nehemjáš jako II. Ezdrášova, až později dostala současné pojmenování.

¹⁵⁸ Srov. Nm [14 18–19].

¹⁵⁹ Srov. Dt [9 26].

¹⁶⁰ Viz Ex [15 13].

¹⁶¹ Srov. 2 Kron [6 39, 19–20].

¹⁶² Citovaný úryvek najdeme až v 64. kapitole, srov. Iz [64 7–8].

¹⁶³ Viz Žl [90 13].

¹⁶⁴ Viz Žl [138 8].

¹⁶⁵ Věta se nenachází v 6. kapitole Izaiáše. Viz Iz [63 16].

Daniel IX: Aniž v spravedlnostech našich prostíráme prosby před tváří tvou, ale v smilováních tvých mnohých. Uslyš, Pane, ukroť se, Pane, pozoruj a učiň. Nemeškaj pro sebe samého Bože můj, neb jméno tvé vzýváno jest nad městem i nad lidem tvým.¹⁶⁶ IV Mojžíšova XX: Pane Bože, uslyš křik lidu tohoto a otevři jim poklad tvůj, studnici vody živé.¹⁶⁷ Žalm IX: Doufejtež v tě, kteříž poznali jméno tvé, nebos neopustil hledajících tebe, Pane.

II. Ezdráš IX: Ale ty, Pane Bože, (#157) milostivý a milosrdný, dlouhočekající a mnohého smilování, neopustil jsi jich.¹⁶⁸ Žalm XLIII: Povstaň, Pane, spomoz nám a vysvobod' nás pro jméno své.¹⁶⁹ Žalm LXXVIII: Nepřipomínajž nepravostí našich starých brzce, ale at' nás předcházejí milosrdenství tvá, neboť chudí učinění jsme příliš. Spomoz nám Bože, Spasiteli náš a pro slávu jména svého, Pane, vysvobod' nás a milostiv bud' hříchům našim pro jméno své.¹⁷⁰

Žalm LIII: Dobrovolně obětovati budu tobě a chváliti budu jméno tvé, Pane, neboť dobré jest.¹⁷¹ Žalm LXXXV: Nebos ty, Pane, dobrotivý a tichý a mnohého milosrdenství všem vzývajícíím tebe.¹⁷² Baruch II: Uslyš, Pane, prosby naše i modlitby naše a vysvobod' nás pro jméno tvé. Pane, pohled' z domu svatého na nás a nakloň ucha tvého a uslyš nás.¹⁷³ Baruch III: Uslyš, Pane, a smiluj se, nebo jsi Bůh milosrdný a smiluj se nad námi, neb jsme zhřešili před tebou.¹⁷⁴

Judit v IX.: Pomni, Pane, na zákon tvůj a daj slo(#158)vo v ústech mých a v srdci mém posilniž úmyslu.¹⁷⁵ Judit VII: Zhřešili jsme s otci našimi, nespravedlivě jsme činili a nepravost jsme páchali. Ty, Pane, jenž jsi milostivý, smiluj se nad námi.¹⁷⁶ Baruch III: Nevzpomínaj nepravostí otcův našich, ale zpomeň na ruku svou a na jméno tvé v času tomto. Nebo jsi ty Pán Bůh náš.

---

¹⁶⁶ Srov Dan [9 18–19].

¹⁶⁷ Doslovně se citovaná věta v určené kapitole nenachází. Srov. Nm [20 8].

¹⁶⁸ Viz poznámka pod čarou č. 158, srov. Neh [9 31].

¹⁶⁹ Srov. Žl [44 24,27].

¹⁷⁰ Srov. Žl [79 8–9].

¹⁷¹ Srov. Žl [54 8].

¹⁷² Srov. Žl [86 5].

¹⁷³ Srov. Bar [2 14, 16].

¹⁷⁴ Srov. Bar [3 2].

¹⁷⁵ Citovaná pasáž se vztahuje k situaci, kdy Judit utne hlavu Holofernovi, srov. Jdt [13 7].

¹⁷⁶ Srov. Jdt [7 28,30]. V souvislosti s citátem, nenajdeme v této kapitole přímé oslovení Boha.

Žalm L: Potěšení buďte všickni, kteříž doufají v tebe, na věky veseliti budou a budeš přebývati v nich. A chlubití se budou v tobě všickni, kteříž milují jméno tvé.¹⁷⁷ Tobiáš v III.: Spravedlivý jsi, Pane, a všickni soudové tvoji pravíť jsou. Cesty tvé všeckny sou milosrdenství, pravda a soud. Požehnané jest jméno tvé Bože, otcův našich, kterýžto když se rozhněváš, milosrdenství učiníš a v čas zarmoucení hříchy odpustíš těm, kteříž volají k tobě. Ale totoť má za věc jistou každý, kdož tobě slouží, že život jeho, bude-li v zkušeni, korunován bude a bude-li v zámutku, vysvobozen bude a pa(#159)kli bude v trestání, k milosrdenství tvému slušně bude přiveden. Nebo ty nekocháš se v zatracení našem, nebo po bouři činíš utišení a po pláči a kvilení, potěšení vléváš. Budiž jméno tvé, Pane Bože izraelský, požehnáno na věky.¹⁷⁸

Žalm CXLIV: Blízkoť jest Pán všem vzývajícím ho, všem vzývajícím ho v pravdě.¹⁷⁹

Žalm IV: Když jsem volal, uslyšal jest mne Bůh spravedlnosti mé, v zámutku rozveselil srdce mé.¹⁸⁰ Žalm XXX: V tebet' jsem Pane doufal, nebuduť zahanben na věky, v spravedlnosti tvé vysvobod' mne. Pane, nebuduť pohanín, neboť jsem vzýval tebe.¹⁸¹ Žalm CXVII: V zámutku vzýval jsem Pána a uslyšal mne v rozšíření Pán, Pán mi spomocník, jáť se nebudu báti, aby mi co uškodil člověk.¹⁸² II. Královská XXII: V zámutku mém vzývati budu Pána Boha a k Bohu mému volati budu, a uslyšíť z chrámu svého svatého hlas můj a křik můj vstoupít' v uši jeho.¹⁸³ Žalm CXLII: Duch tvůj dobrý provedeť mne po ce(#160)stě upřímné, pro jméno své, Pane, obživíš mne v spravedlnosti tvé. Vyvedeš z zámutku duši mou a pro milosrdenství své rozptýlíš všecky nepřátely mé.¹⁸⁴ II. Paralipomenon XX: Volati k tobě budem v zámutcích našich, a uslyšíš a vysvobodíš nás. Poněvadž nevíme, co máme činiti, toto toliko nám pozůstává, abychom očí našich pozdvihli k tobě.¹⁸⁵ Žalm CVII: Dajž nám pomoc v zámutku,

---

¹⁷⁷ Srov. Žl [51 14–15]. Doslovně se daný citát v kapitole nenachází, odpovídají mu však verše 14 a 15.

¹⁷⁸ Citovaný úryvek jsme nikde v současném znění Bible vcelku nenašli. Prvním dvěma větám odpovídá Tob [3 2], dále by pak pravděpodobně mohly odpovídat verše 13. kapitoly, srov. Tob [13 1–2, 17].

¹⁷⁹ Viz Žl [145 18].

¹⁸⁰ Srov. Žl [4 2].

¹⁸¹ Viz Žl [31 2].

¹⁸² Viz Žl [118 5–6].

¹⁸³ Citovaný úryvek se v dané kapitole nenachází, najdeme jej však v Žl [18 7].

¹⁸⁴ Viz a srov. Žl [143 11–12].

¹⁸⁵ Viz 2 Kron [20 9, 12].

neb jest marné spasení od člověka.¹⁸⁶ Jeremiáš XVI: Pane, síla má a udatenství mé, a útočiště mé v den zarmoucení.¹⁸⁷ Žalm LVIII: Ját' pak zpívati budu sílu tvou a chváliti budu v jitře milosrdenství tvé. Nebo učiněn jsi obránce můj a útočiště mé v den zámутku mého.¹⁸⁸

Žalm CXVIII: Budiž milosrdenství tvé, ať by potěšilo mne vedlé slibu tvého služebníku tvému. Přid' tež na mne slitování tvá, a živ budu, neb zákon tvůj přemýšlování mé jest.¹⁸⁹ Žalm LIX: Spomoz nám z zámутku, nebo marné jest čekati spomožení od člověka. V Bohu učiníme moc (#161), a onť k ničemémuž přivede ty, jenž rmoutí nás.¹⁹⁰ Žalm LXXVI: V den zámутku mého Boha jsem hledal, rukou svých v noci proti němu pozdvihoval a nejsemť oklamán.¹⁹¹ Žalm CXVII: Chváliti budu tebe, neb jsi mne uslyšal a učiněn jsi mi k spasení.¹⁹² Micheáš VII: Já pak ku Pánu hleděti budu a čekati budu Boha, Spasitele mého, a uslyšít' mne Bůh můj. Izaiáš XXXIII: Pane, smilůj se nad námi, neb tebe očekáváme. Budiž obrana naše rychle a vysvobození naše v času zarmúcení.¹⁹³ Izaiáš LXIV: Oko žádné nevidělo Bože, krom tebe, které jsi věci připravil očekávájícím tebe. Ekleziastikus LI: Zpomenul jsem na milosrdenství tvé, Pane, a na pomoc tvou, kteráž od věků jest. Nebo vysvobozuješ ty, kteříž tebe očekávají Pane a vysvobozuješ je z rukou národův. Izaiáš XXV: Neb jsi učiněn síla chudému, síla nuznému v zarmoucení jeho, naděje od vichra, zastínění od vedra.¹⁹⁴ V. Mojžíšova III: Neboť není jiného Boha na nebi i na zemi, kterýž by mohl činiti skutky tvé a při(#162)rovnati se síle tvé. II Mojžíšova XV: Síla má i chvála má – Hospodin a učiněn jest mi k vysvobození. Tobíáš II: Chválím tebe, Pane Bože izraelský, a děkuji tobě, že jsi ty mne potrestal a ty jsi mne uzdravil.¹⁹⁵ Izaiáš XII: Vyznávati se budu tobě Pane, neb jsi se na mne rozhněval, obrátila se prchlivost tvá a utěšil jsi mne. Ej Bůh, Spasitel můj, doufánlivě činiti budu a nebudu se báti. Neb síla má a chvála má Pán Bůh a učiněn mi

---

¹⁸⁶ Viz Žl [108 13].

¹⁸⁷ Viz Jer [16 19].

¹⁸⁸ Viz Žl [59 17].

¹⁸⁹ Viz Žl [119 76–77].

¹⁹⁰ Viz Žl [60 13–14].

¹⁹¹ Viz Žl [77 3].

¹⁹² Viz Žl [118 28].

¹⁹³ Srov. Iz [33 2].

¹⁹⁴ Srov. Iz [25 4].

¹⁹⁵ Odpovídající verše najdeme v 13. kapitole, nikoli však v druhé. Tob [13 1–3].

jest v spasení. Jeremiáš XVII: Pane, všickni, kdož tebe opouštějí, pohanění budou, a kteříž odstupují od tebe, v zemi napsáni budou, neb jsou opustili pramen vod živých Pána. Uzdrav mne, Pane, a uzdraven budu, spasena mne učíš a spasen budu, neb chvála má ty jsi.

Žalm CXVIII: A přijdiž na mne milosrdenství tvé Pane, spasení tvé vedlé výmluvnosti tvé.¹⁹⁶ Žalm LXXXIV: Ukažiž nám, Pane, milosrdenství své a spasení tvé daj nám.¹⁹⁷ Žalm LXVIII: Pane zástupův, blahoslavený člověk, kterýž doufá v te(#163)be.¹⁹⁸ Žalm XXIV: Rozpomeň se na slitování svá, Pane, a na milosrdenství tvá, kteráž od věčnosti jsou. Hříchův mladosti mé a co jsem činil z hlouposti své, nepřipomínaj. Podlé milosrdenství svého rozpomeň se na mne ty, pro dobrotu svou Pane. Pro jméno své, Pane, slituješ se nad hříchem mým, mnohýť zajisté jest.¹⁹⁹ Žalm L: Smilůj se nade mnou, Bože, podlé velikého milosrdenství tvého a podlé množství slitování svých shlad' nepravost mou. Odvrát' tvář svou od hříchův mých a všechny nepravosti mé shlad'. Srdce čisté stvoř ve mně, Bože a ducha přímého obnov v střevách mých. Nezamítajž mne od tváři své a Ducha svatého tvého neodjímaž ode mne.²⁰⁰ Žalm XXXIX: Ty pak, Pane, nevzdalůjž milosrdenství svých ode mne, milosrdenství a pravda tvá vždycky jsou mne přijímali.²⁰¹ Žalm LXVIII: V množství milosrdenství svého uslyš mne pro pravdu spasení tvého. Uslyš mne, Pane, nebť jest dobrotivé milosrdenství tvé. Po(#164)dlé množství slitování svých vzhlédniž na mne. A neodvracůjž tváři své od služebníka svého, nebť se rmoutím, rychle uslyš mne.²⁰²

Žalm LXXXV: A ty, Pane Bože lítostivý i milosrdný, trpělivý a mnohého milosrdenství i pravdomluvný.²⁰³ Jonáš IV: Víím, že jsi ty Bůh milostivý a milosrdný, trpělivý a mnohého smilování a slitování maje nad zlostí. Žalm VI: Smilůj se nade mnou, Pane, neboť nemocen jsem, uzdrav mne, Pane. Neboť jsou se zarmoutily kosti mé a duše má zarmo[u]cená jest velmi než ty, Pane, až dokavadž se neobrátíš? Obratiž se, Pane, a vysvobod' duši mou, uzdraveného mne učíš pro milosrdenství své. Žalm CVIII: A ty,

---

¹⁹⁶ Pravděpodobně má autor na mysli Žl [119 174].

¹⁹⁷ Viz Žl [85 8].

¹⁹⁸ Citát nalezneme až o několik kapitol dále, viz Žl [84 13].

¹⁹⁹ Viz Žl [25 6–7].

²⁰⁰ Viz Žl [51 3–4, 12–13].

²⁰¹ Viz Žl [40 12].

²⁰² Srov. Žl [69 17–19].

²⁰³ Viz Žl [86 15].

Pane Bože, učiniž se mnou pro jméno své, neboť ochotné jest milosrdenství tvé. Vysvobodíš mne, neb chudý a nuzný jsem já a srdce mé zarmoutilo se jest ve mně. Spomoz mi, Pane Bože můj, vysvobod' mne pro milosrdenství své.²⁰⁴ Žalm CXVIII: Nalož s služebníkem tvým podlé milosrdenství svého (#165) a spravedlnostem svým vyuč mne.²⁰⁵ (#166)

Zjevení XV: Kdo se nebude báti tebe, Pane, a velebiti jména tvého? Neb sám milostivý jsi.²⁰⁶ Daniel IX: Tobě, Pane, spravedlnost, ale nám pohanění tváři, ale tobě, Pánu Bohu našemu, milosrdenství a slitování.²⁰⁷ Žalm CXIII: Ne nám, ale jménu tvému dajž chválu.²⁰⁸

Žalm CXXIII: Spomoc naše ve jménu Páně, kterýž učinil nebe i zemi.²⁰⁹ Zjevení IV: Hoden jsi, Pane Bože náš, přijíti slávu a čest a moc, neb jsi ty stvořil všeckny věci a skrze tvou vůli byly i stvořeny jsou. II. Machabejská I: Pane Bože, Stvořiteli všech věcí, hrozný a spravedlivý, silný a milosrdný, kterýž sám jsi dobrý a sám král, sám dáváje, sám spravedlivý, sám všemohoucí a věčný, kterýž vysvobozuješ lid izraelský ze všeho zlého.

Moudrosti XVI: Nebo kdož se obrátil, ne skrze to, co viděl, uzdravován býval, ale skrze tě, Pane, Spasiteli všech. A v tom jsi okázal nepřítelům tvým, že jsi ty Bůh, kterýž vysvobozuješ ode všeho (#166) zlého etc. Neb milosrdenství tvé přicházejíc, uzdravovalo je. Ani bylina, ani flastr uzdravoval je, ale řeč tvá Pane, kteráž uzdravuje všeckny věci.²¹⁰ Jeremiáš XXXII: Ej, ty jsi učinil nebe i zemi v síle tvé veliké a v ramenu tvém vtaženém. Nebude tobě nesnadno všeliké slovo, kterýž činíš milosrdenství v tisících.

I. Mojžíšova XVIII: Zdaliž jest Bohu co nesnadného.²¹¹ III. Mojžíšova XI: Zdaliž jest ruka Páně nedostatečná.²¹² Job XLII: Zním, že všechny věci můžeš a žádné před tebou skryté není myšlení. Moudrosti XII: Neníť jiného Boha, jediné ty, kerýž péči máš o všech. Že si Pánem všech, všem odpustiti chceš. Máš zajisté moc, kdy chceš. Moudrosti XVI:

---

²⁰⁴ Viz Žl [109 21–22, 26].

²⁰⁵ Viz Žl [119 124].

²⁰⁶ Srov. Zj [15 4].

²⁰⁷ Srov. Dan [9 8–9].

²⁰⁸ Viz Žl [115 1].

²⁰⁹ Viz Žl [124 8].

²¹⁰ Viz Mdr [16 7, 10, 12].

²¹¹ Srov. Gn [18 14].

²¹² Verš najdeme až v Numeri, viz Nm [11 23].

Ty jsi, zajisté, Pane, kterýž máš moc nad smrtí i nad životem a vedeš až k branám smrti i zase vysvobodíš. Žalm XXII: Nebo bychť pak i chodil v postřed stínu smrti, nebudu se báti zlých věcí, nebo ty se mnou jsi. A milosrdenství tvé půjdeť za mnou, po všecky dni života (#167) mého.²¹³

Múdrosti XI: Smiluješ se nade všemi, nebo všecky věci můžeš a činiš, jako by nevěděl hříchův lidských pro pokání. Miluješ zajisté všecky věci, kteréž jsou a nic nemáš v nenávisti z těch věcí, kteréž jsi stvořil, anižs zajisté což by nenáviděl, stvořil a učinil. Ale odpouštíš všem, nebo tvojíť sou, Pane, kterýž miluješ duše.²¹⁴

Moudrosti XII: Kterak dobrý a kterak chutný jest duch tvůj, Pane, ve všech.²¹⁵ Žalm XXX: Jak jest veliké množství sladkosti tvé, Pane, kterouž jsi skryl bojícím se tebe.²¹⁶ Múdrosti XV: Ale ty, Pane Bože náš, chutný jsi a pravý a trpělivý, a všecky věci působě v milosrdenství. Znáti zajisté tebe, jestiť dokonalá spravedlnost a znáti spravedlnost a moc tvou, jestiť kořen nesmrtnosti.²¹⁷ Moudrosti XII: Neboť není jiného Boha, jedině ty, kterýž péči máš o všech. II. Paralipomenon VI: Pane Bože izraelský, neníť podobného tobě Boha na nebi i na zemi, kterýž ostříháš úmluvy a milosrdenství s služebníky tvými, kteříž cho(#168)dí před tebou v celém srdci svém. Micheáš VII: Kterýž jest bůh podobný tobě, jenž odjímáš nepravost a pomíjíš hřích ostatkův dědictví tvého?²¹⁸ Žalm LVI: Nebo zvelebena jest až k nebesům milosrdenství tvé a až k oblakům pravda tvá.²¹⁹

Joel v II.: Odpust, Pane, odpust lidu tvému a nedávaj dědictví tvého v potupu. Žalm LVI: Smilůj se nade mnou Bože, smilůj se nade mnou, nebo v tobě doufá duše má. A v stínu křídel tvých doufati budu, dokavadž nepomine nepravost.²²⁰ Jeremiáš XVII: Nebo vajž mi ty k strachu, naděje má jsi ty v den trápení mého.²²¹ Žalm XVI: Divná učin milosrdenství svá, kterýž vysvobozuješ doufající v tebe.²²²

---

²¹³Viz a srovnej Žl [23 4].

²¹⁴ Srov. Mdr [11 23–24, 26].

²¹⁵ Srov. Mdr [12 1].

²¹⁶ Viz Žl [31 20].

²¹⁷ Viz Mdr [15 1, 3].

²¹⁸ Srov. Mich [7 18].

²¹⁹ Viz Žl [57 11].

²²⁰ Viz Žl [57 2].

²²¹ Srov. Jer [17 17].

²²² Viz a srovnej Žl [17 7].

Žalm XVII: Pán Bůh můj, pomocník a ochranitel můj a v něho jest doufalo srdce mé, a ochráněn sem.²²³ Žalm LVI: Synové lidští v stínu křídel tvých doufati budou.²²⁴ Žalm LXI: V Bohu pasení mé i sláva má, Bůh spomoci mé a naděje má v Bohu jest.²²⁵ Job XIII: (#169) Byť mne také i zabil, doufati v něho budu, avšak cesty své před obličejem jeho trestati budu.²²⁶ Žalm XXX: V tebeť jsem, Pane, doufal, nebuduť zahanben na věky.²²⁷

Žalm LXXII: Nebo aj kdož se vzdaluje od tebe, zahynouť, zatratíš všecky, kteřížto pobíhají tebe. Mně pak přidržeti se Boha dobrét jest a položiti v Pánu Bohu naději svou.²²⁸ Žalm XV: Zachovajž mne Pane, neboť jsem doufal v tebe, řekl jsem Pánu: Bůh můj ty jsi, nebo dobrých skutkův mých nepotřebuješ.²²⁹

Žalm XVII: Milovati tebe budu, Pane, sílo má. Pán, utvrzení mé a útočiště mé a vysvoboditeli můj. Bůh můj, pomocník můj a doufati budu v něho. Obránce můj a roh spasení mého a kterýž mne přijímá.²³⁰ Žalm XXII: Pán zpravuje mne a nebuduť míti nedostatku, na místě pastvy tuť mne posadil.²³¹

Žalm XXIV: K toběť jsem, Pane, pozdvihl duše mé. Bože můj, v tebeť doufám, a nebuduť zahanben.²³² Daniel III: Nebť není pohanění doufa(#170)jícím v tebe. A nyní následujem tebe v celém srdci a bojíme se tebe a hledáme tvé tváři. Nezahanbůžž nás, ale učin s námi podlé tichosti tvé a podlé množství milosrdenství tvého. Izaiáš L: Pán Bůh, spomocník můj, a protož nejsem pohaněn. Protož postavil jsem tvář mou jako skálu přetvrdou a vím, že nebudu zahanben. Blízkoť jest ten, kterýž spravedliva činí mne. Kdo mi odmlouvati bude.²³³ Žalm CXVII: Pán mi spomocník a jáť se nebudu báti, aby mi co uškodil člověk. Pán, spomocník můj a jáť pohrdati budu nepřátely svými.²³⁴ Žalm LXX:

---

²²³ Viz a srovnej Žl [17 2–3].

²²⁴ Parafráze verše, srov. Žl [57 2].

²²⁵ Viz Žl [62 2–3] nebo Žl [62 6, 8].

²²⁶ Srov. Job [13 15].

²²⁷ Viz Žl [31 2].

²²⁸ Viz a srovnej Žl [73 27–28].

²²⁹ Viz Žl [16 1–2].

²³⁰ Viz Žl [18 2–3, 47].

²³¹ Viz a srovnej Žl [23 1–2].

²³² Viz Žl [25 1–2].

²³³ Srov. Iz [50 7–8].

²³⁴ Viz Žl [118 6–7].

V toběť jsem utvrzen z života, z břicha matky mé, ty jsi obránce můj. K tobě zpívání mé vždycky a tys spomocník silný.²³⁵

Žalm LXXXIX: Obratiž se, Pane, a nakloň se k prosbám služebníkův svých.²³⁶

Žalm LXIX: Já pak chudý a nuzný jsem, Bože, spomoziž mi.²³⁷ Žalm CVIII: A ty, Pane Bože, učiniž se mnou, pro jméno své, neboť chutné jest milosrdenství tvé.²³⁸

Žalm XXXIX: (#171) Já pak žebrák sem a chudý, Pán péči vede o mne. Spomocník můj a obránce můj ty jsi, Bože můj, neprodlévajž.²³⁹

Žalm XXX: Budiž mi za Boha obránci a za dům útočiště, aby mne spasena učinil. Nebo síla má a útočiště mé jsi ty a pro jméno své provedeš mne i vykrmiš mne.²⁴⁰

Žalm III: Ty pak, Pane, obránce můj jsi, sláva má a povýšuje hlavy mé.

Žalm IX: Chváliti tebe budu, Pane, v celém srdci svém, vypravovati budu všeckny divné věci tvé. Daniel XIV: Rozpomenuť jsi se na mne, Bože, a neopustil jsi milujících tebe. Judikům V: Pane Bože, kdož tě milují, ať se stkvějí jako slunce, když vychází.²⁴¹

Žalm LXXXV: Proved' mne, Pane, po cestě své a kráčetí budu v pravdě tvé, veseliž se srdce mé, aby se bálo jména tvého.²⁴² Žalm LXII: Neb lepší jest milosrdenství tvé nad životy, ústa má chváliti budou tebe.²⁴³ Žalm LXVIII: Vysvobod' mne z bláta, ať bych neuvázl, svobodná mne učíň od těch, kteříž nená(#172)vidí mne i z hlubokosti vod.²⁴⁴ Žalm XL: Jáť jsem řekl: Pane, smiluj se nade mnou, uzdrav duši mou, neboť jsem zhřešil tobě.²⁴⁵

Žalm XXXI: Řekl jsem: Vyznávati budu sám proti sobě nespravedlnost svou Pánu a ty jsi odpustil [n]epobožnost hříchu mého.²⁴⁶ Izaiáš XXXVIII: Ty jsi pak zprostil duši mou, aby nezahynula a zavrhl jsi za hřbet svůj všecky hříchy mé.

---

²³⁵ Viz a srovnej Žl [71 6, 8].

²³⁶ Viz a srovnej Žl [90 13].

²³⁷ Viz Žl [70 6].

²³⁸ Viz Žl [109 21].

²³⁹ Viz Žl [40 18].

²⁴⁰ Viz a srovnej Žl [31 3–4].

²⁴¹ Má tím na mysli knihu Soudců, viz Sd [5 31].

²⁴² Viz Žl [86 11].

²⁴³ Viz Žl [63 4].

²⁴⁴ Viz a srovnej Žl [69 2–3].

²⁴⁵ Viz Žl [41 5].

²⁴⁶ Viz Žl [32 5].

Žalm LV: V Bohu jsem doufal, nebuduť se báti, co by mi učinil člověk.²⁴⁷ Žalm XXX: Já pak v Pána sem doufal, veseliti se a radovati budu v milosrdenství tvém.²⁴⁸ Žalm XVII: Nebo skrze tebe vytržen budu od pokušení a v Bohu mém přeskochím zed.²⁴⁹

I. Mojžíšova XXXII: Menší jsem nade všechna slitování tvá i nad pravdu tvou, kterouž jsi vyplnil služebníkovi tvému.²⁵⁰ Ekleziastikus XXXVI: Smiluj se nad námi, Pane, Bože všech věcí a vzhledniž na nás a okaž nám světlo smilování tvých.²⁵¹

Žalm LXXIX: Bože, obratiž nás a okaž tvář svou, a spaseni budeme.²⁵² Jůdit VI: Okažiž, že neopouštíš (#173) těch, kteříž v tě doufají a ponižuješ těch, ješ tu sami v se doufají a chlubí se svou mocí.²⁵³

Ester XIV: Rozpomeň se, Pane, a okaž se nám v čas zarmoucení našeho a daj mi doufání, králi, Pane, nade všemi bohy a nad vší mocí.²⁵⁴

II. Ezdráš IX: V tvých mnohých slitováních nedal jsi jim konečně zahynouti, aniž jsi jich opustil. Nebo Bůh smilování a dobrotivý jsi ty.²⁵⁵ Žalm CXVIII: Milosrdenství tvá mnohá, Pane, podlé soudu tvého obživiž mne.²⁵⁶

Jeremiáš XIV: Ty v nás jsi, Pane, a tvé jméno nad námi vzýváno jest, neopouštějž nás.²⁵⁷ Žalm CXXII: Smiluj se nad námi, Pane, smiluj se nad námi, nebo jsme velmi naplnění potupením.²⁵⁸

Jonáš II: Když soužena byla ve mně duše má, na Pána zpomenul jsem, by přišla k tobě modlitba má, k chrámu svatému tvému. I. Paralipomenon XXI: Ze všech stran úzkosti mne sužují, ale lépet' mi jest, abych upadl v ruce Boží (neb mnohá jsou slitování jeho) nežli v ruce lidské. I. Paralipomenon XIX: Pán pak což (#174) učíň před obličejem jeho dobrého jest, to učíň.

---

²⁴⁷ Viz Žl [51 12].

²⁴⁸ Viz a srovnej Žl [31 15, 17].

²⁴⁹ Viz Žl [18 30].

²⁵⁰ Srov. Gn [32 11].

²⁵¹ Srov. Sir [36 1].

²⁵² Viz Žl [80 4, 8, 20].

²⁵³ Srov. Jdt [6 19].

²⁵⁴ Citát najdeme v deuterokanonické knize Přídavky k Ester [4 17r].

²⁵⁵ Viz a srovnej Neh [9 31].

²⁵⁶ Viz a srovnej Žl [119 68].

²⁵⁷ Srov. Jer [14 9].

²⁵⁸ Viz a srovnej Žl [123 3–4].

Žalm CXIV: Obklíčily mne bolesti smrti a nebezpečnoství pekelná našli mne. Zármutek a bolest našel jsem a jméno Páně jsem vzýval. Ó Pane, vysvoboď duši mou, milosrdný Pán a spravedlivý a Bůh náš lítost ukazuje.²⁵⁹ Žalm XXXVII: Pane, před tebou všeliká žádost má a lkání mé od tebe není skryto.²⁶⁰

II. Paralipomenon XXXVI: Ale nesmírné a nestíhlé milosrdenství zaslíbení tvého, nebo ty jsi Pán Bůh nejvyšší nad všecku zemi, dlouhočekající a velmi milosrdný a lítost máje nad zlostmi lidskými.²⁶¹

Zjevení V: Hoden jsi, Pane Bože náš, vzítí knihy a otevřítí pečeti jejich, neb jsi zabít a vykoupils nás Bohu krví svou. Baruch II: Učinil jsi v nás, Pane Bože náš, podle vši dobroty tvé a podle všeho smilování toho tvého velikého.²⁶²

Matouš XVI: Ty jsi Kristus, Syn Boha živého. Jan v XI.: Jáť sem věřil, že jsi ty Kristus, Syn Boha živého, kterýž jsi na tento svět přišel.²⁶³ I. Ezdráš IX: Že jsi ty Bůh náš, vy(#175)svobodil jsi nás z nepravosti naší a dal jsi nám vysvobození.²⁶⁴ Lukáš XVIII: Bože, buď milostiv mně hříšnému. Lukáš XV: Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou již nejsem hoděn sloužit syn tvůj, ale učin mne jako jednoho z nájemníkův tvých. Lukáš XVII: Služebníci neužiteční sme, což sme učiniti měli, učinili jsme. Pane, přispoř nám víry.²⁶⁵ Matouš IX: Smiluj se nad námi, Synu Davidův.

Žalm XXXV: Nebo u tebe jest studnice života a v světle tvém viděti budeme světlo.²⁶⁶ Žalm XLI: Jakožto žádá jelen k studnicem vod, tak žádá duše má k tobě Bože. Žížnila duše má k Bohu, studnici živé, když přijdu a okáži se před tváří Boží.²⁶⁷

Izaiáš XXVI: Duše má žádala tebe v noci, ale i duchem mým vnitř zjítra bdíti budu k tobě.²⁶⁸

---

²⁵⁹ Viz Žl [116 3–5].

²⁶⁰ Viz Žl [38 10].

²⁶¹ Nenalezeno.

²⁶² Srov. Bar [2 27].

²⁶³ Srov. Jan [11 27].

²⁶⁴ Srov. Ezd [9 13, 15].

²⁶⁵ Srov. Lk [17 10, 5].

²⁶⁶ Viz Žl [36 10].

²⁶⁷ Viz a srovnej [42–43 2–3]. V současném znění Bible je místo feminina *laň* použito maskulinum *jelen*. Stejně tak si můžeme všimnout, že v citátu Stráněnského je užito préterita, v Bibli, s níž srovnáváme jednotlivé citáty, je naopak přezens. Jedná se o velmi častý jev.

²⁶⁸ Srov. Iz [26 9].

Z modlitby krále Manaseša Jůdského

II. Paralipomenon poslední: Klekám na kolena srdce mého před tebou, prose od tebe (#176) dobroty Pane. Zhřešilt' jsem, Pane, zhřešilt' jsem a nepravost mou znám. Prosím, žádaje tebe, Pane, odpust' mi, odpust' mi, neztracuj mne spolu s hříchý mými, aniž na věky zachovaj mi zlých věcí. Nebo mne nehodného vysvobodíš a spasíš, vedlé milosrdenství tvého velikého, a chváliti budu po všecky dny života mého, nebo tebe chválí všeka moc nebe a tobě jest sláva na věky věkův, Amen.²⁶⁹

Rozdíl třetí

Zavírají se v něm krátké řeči obojího Zákona, oznamující nesmírné milosrdenství Boží.

Jan v I. kapitole:

Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo. To bylo na počátku u Boha. Všecky věci skrze něho učiněny jsou a bez něho nic není učiněno, což učiněno jest. V něm život byl a život byl světlo lidí. Mezi své vlastní přišel a svojího dal jim, (#177) nepřijali. Kteříž pak koli přijali ho, dal jim moc, aby syny Božími byli, těm kteříž věří ve jméno jeho.²⁷⁰

Zjevení I: Kterýžto zamiloval nás a umyl nás od hříchův našich krví svou a zdělal nás krále a kněží Bohu a Otcí svému. Kterémužto jest sláva a císařství na věky věkův, Amen. Římanům V: Dokazujet' zajisté Bůh lásky své mezi námi. Neb poněvadž když jsme ještě hříšní byli, tehdá Kristus umřel za nás. Mnohém tehdy více nyní, již krví jeho jsouce ospravedlnění, vysvobození budeme skrze něho od hněvu. Poněvadž zajisté, když jsme nepřátelé jeho byli, smířeni jsme s Bohem skrze smrt Syna jeho, mnohém více jsouce smířeni, zachováni budeme skrze život jeho.

Skutky X: Jemuž to všickni proroci svědectví vydávají, že odpuštění hříchův mají vzítí skrze jméno jeho všickni, kteříž věří v něho. Skutky XIII: Protož známo vám bud' bratři, že skrze tohoto zvěstuje se vám hříchův odpuštění (#178) a ode všeho, od čehož jste skrze zákon Mojžíšův nemohli ospravedlněni býti. V tohoto, kdo věří, každý bývá

---

²⁶⁹ *Modlitbu Manasesovu* v současném znění Bible nenajdeme. Existuje však apokryfní žalm s tímto názvem, který byl pravděpodobně inspirován pasáží z druhé knihy Kronik, jak zmiňují autoři Bible, s níž pracujeme. (*Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou* 2009, s. 628) Odkaz na tuto modlitbu nalezneme v 2 Kron [33 18].

²⁷⁰ Viz Jan [1 1–4, 10–12].

spravedliv učiněn. Římanům VIII: Nebo to, což jest bylo nemožného zákona, v čemž mdel by[1] skrze tělo, Bůh poslav Syna svého v podobenství těla hříchu a z hříchu potupil hřích na těle, aby ospravedlnění zákona dokonáno bylo na nás, kteřížto nechodíme vedlé těla, ale vedlé Ducha. Skutky XV: Věříme, že skrze milost Pána našeho Ježíše Krista spaseni budeme jako i oni.

Skutky XVII: V něm jsme živi a hýbáme se i trváme. Skutky IV: Tentot' jest kámen, kterýž jest zavržen od vás dělníkův, kterýž učiněn jest v svorník uhelní. A neníť v žádném jiném spasení. Aníž jest zajisté jiné jméno pod nebe dáno lidem, skrze kteréž bychom mohli spaseni býti.²⁷¹

Prísloví XVIII: Věže nejpevnější jest jméno Páně, k ní se utíká spravedlivý, a bude povýšen.²⁷²

Joél II: A každý, kdožkoli vzývati bude jméno Páně, spasen bude.²⁷³ (#179) Izaiáš XXXIII: Nebo Pán, soudce náš, Pán, král náš, ont' spasí nás. Žalm XXXIX: Blahoslavený muž, jehož jest jméno Páně naděje jeho a nepatřil na marnosti a na bláznovství lživá.²⁷⁴

Žalm XCIX: Chvaltež jméno jeho, neboť jest chutný Pán, na věky milosrdenství jeho a až do národua národu pravda jeho.²⁷⁵ Judit v XIII: Chvaltež Pána Boha našeho, jenž jest neopustil těch, kteříž doufají v něho. Chvaltež Pána Boha všickni, nebť jest dobrý a milosrdenství jeho jestiť na věky.²⁷⁶ Žalm CXXXIV: Chvaltež Pána, nebť jest dobrý Pán, prozpěvujte jménu jeho, neboť chutné jest.²⁷⁷

Izaiáš XLIX: Chvalte nebesa a vesel se země, sladce zpívajte hory chválu, nebo utěšil Pán lid svůj a nad chudými svými smiluje se.²⁷⁸ Ekleziastikus XLIII: Slavíce Pána Boha, jakžkoli můžete, ještěť jest on vždy vyšší a předivná velebnost jeho. Chválice Pána Boha, vyvyšujte ho, jakž můžete, neb jest ještě větší chvály hodný. Vy(#180)vyšujícíe ho, naplnění bud'te ctností.²⁷⁹ Izaiáš XLIV: Chvalte nebesa,

---

²⁷¹ Srov. Sk [4 11–12].

²⁷² Srov. Př [18 10].

²⁷³ Viz a srovnej JI [3 5].

²⁷⁴ Viz Žl [40 5].

²⁷⁵ Viz a srovnej Žl [100 4–5].

²⁷⁶ Srov. Jdt [13 14].

²⁷⁷ Viz Žl [135 3].

²⁷⁸ Srov. Iz [49 13].

²⁷⁹ Srov. Sir [43 30].

neb milosrdenství učinil Pán. Radujte se krajové zemští.²⁸⁰ Žalm CII: Chval duše má Pána a všechny věci, kteréž ve mně jsou, jméno svaté jeho. Chval duše má Pána a nechtěj se zapomínati na všeckná dobrodiní jeho. Kterýžto smiluje se nad všemi nepravostmi tvými, kterýž uzdravuje všechny nemoci tvé.

Činí milosrdenství Pán a soud všem křivdu trpícím. Ne podle hříchův našich učinil nám, ani podle nepravostí našich odplatil nám. Nebo podle vysokosti nebes od země upevnil milosrdenství své nad těmi, kteříž se ho bojí, nebo onť zná mdlobu naši. Rozpomenul se, že prach sme a člověk jakož to seno, den jeho jako květ polní, takt' zkvete.²⁸¹ Izaiáš XL: Každé tělo – tráva a všeliká sláva jeho jako květ polní. Ushlo jest seno a spadl květ, neb duch Páně po(#181)věnu na ně. Jistě tráva jest lid. Ushla tráva a spadl květ, ale Slovo Boží zůstává na věky.

V. Mojžíšova VIII: Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, kteréž pochází z úst Božích. Přísloví XXX: Všeliká řeč Božská jestit' ohnivá a jestit' jako štít všem, kteříž ufají v něho.²⁸² Žalm XVII: Bůh můj, neposkvrněná jest cesta jeho, řeči Páně ohněm vypalené, obránce jest všech doufajících v sebe.²⁸³

V. Mojžíšova XXXIII: Všickni svatí v rukou jeho jsou, a kteříž se přibližují k nohám jeho, přijmout' z naučení jeho.²⁸⁴ Jozue XXIII: Vším srdcem poznáte, že ze všech slov, kteréž slíbil vám Bůh, nepominulo, aniž jest zrušeno jedno najmenší. Žalm CXLIV: Pozdvíhat' Pán všech, kteříž padají a vyzdvihuje všechny poražené. Spravedlivý Pán ve všech cestách svých a svatý ve všech skutcích svých.²⁸⁵

I. Paralipomenon XXVIII: Nebo všech srdcí zkušuje Pán a všem myšlením srdce a myslí rozumí. Budeš-li ho hledati (#182), nalezneš. Pakli ho opustíš, opovržeť tě na věky.²⁸⁶ Izaiáš v LV.: Hledajte Pána, když muž nalezen býti. Vzávejte ho, když blízko jest. Opust' nešlechtný cestu svou a muž nepravý myšlení svá a navrat' se k Bohu, a smilujeť se nad ním, i k Bohu našemu, neb snadný a mnohý jest k odpuštění.

---

²⁸⁰ Srov. Iz [44 23].

²⁸¹ Viz a srovnej Žl [103 1–3, 6, 10–11, 13–15].

²⁸² Srov. Př [30 5].

²⁸³ Viz Žl [18 31].

²⁸⁴ Srov. Dt [33 3].

²⁸⁵ Srov [145 14, 17].

²⁸⁶ Srov. 1 Kron [28 9].

Múdrosti I: Smejšlejte o Pánu Bohu v dobrotě a v upřímnosti srdce hledajte ho, nebo nalezen bývá od těch, kteříž ho nepokoušejí a okazuje se těm, kteříž víru mají v něho.

Žalm XXXIII: Boháči nouzi měli a lačněli, vyptávajíce se pak na Pána, nebudůt umenšení v ničemž dobrém.²⁸⁷ II. Paralipomenon XXX: Milostivý jest a dobrotivý Pán Bůh váš a neodvrátíť tváří své od vás, jestliže se navrátíte k němu. Pán Bůh milostivýť jest a smiluje se nade všemi, kteříž z celého srdce hledají Pána Boha otcův svých a nebudeť jim počteno, že nejsou posvěceni.²⁸⁸ II. Paralipomenon XV: Když se navrátí a volati budou ku Pánu Bohu izraelskému v své úzkosti (#183) a hledati budou jeho, najdouť jej.

Ekleziastikus XXXIV: Neb naděje jich jest ve Spasiteli jich a oči Boží na milovníky jeho. Kdož se bojí Boha, ničehéhož se nebude báti a nebude se strachovati, neb on jest naděje jeho. Bojícího se, Boha, blahoslavená jest duše jeho. Na kohož hledíť a kdo jest síla jeho?

II. Paralipomenon XVI: Oči zajisté Boží patří na všecku zemi a dávají sílu těm, kteříž dokonalým srdcem věří v něho. Ekleziastikus XXXIV: Oči Páně na ty, kdož se bojí ho, obránce jich mocný, utvrzení ctnosti a zástěra od vedra a zastínění od poledne, ochrana od úrazu a spomoc pádu. Povyšuje duše a osvěcuje oči, dáváje zdraví, život i požehnání. Žalm XXXIII: Oči Páně nad spravedlivými a uši jeho k prosbám jich.²⁸⁹ Žalm XXXII: Aj, oči Páně nad těmi, jenž se ho bojí a nad těmi, kteří doufají v milosrdenství jeho.²⁹⁰ Žalm XXXIII: Okuste a vizte, žeť jest chutný Pán, blahoslavený muž, kterýž doufá v něho.²⁹¹ Žalm XXXVI: Doufaj v Pána Boha a (#184) čiň skutky dobré a obývajž na zemi, a krmiti se budeš v zboží jejím.²⁹²

Naum I: Pán trpělivý a veliké síly a očišťujíc neučiní nevinného. Dobrý jest Pán a posilující ve dni zarmoucení a znaje ty, kdož v něm naději mají.²⁹³ Izaiáš XL: Kdož doufají v Pána, promění sílu, přijmou peří jako orlice, poběhnou a nebudou

---

²⁸⁷ Viz a srovnej Žl [34 11]. Místo substantiva *boháči* najdeme v současném znění Bible substantivum *lvíčata*. Dle výkladu Bible: „Dravá zvířata značí často bezbožníky ...“ (*Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou* 2009, str. 918.)

²⁸⁸ Srov. 2 Kron [30 9, 19].

²⁸⁹ Viz Žl [34 16].

²⁹⁰ Viz Žl [33 18].

²⁹¹ Viz Žl [34 9].

²⁹² Viz Žl [37 3].

²⁹³ Viz Nah [1 7–8].

pracovati. Choditi budou a neustanou.²⁹⁴ Přísloví XVI: Kdož v Pána Boha doufá, blahoslavený jest.²⁹⁵

Žalm CXLVI: Zalíbit' se Pánu nad těmi, kteříž se ho bojí, i nad těmi, kteříž naději mají v milosrdenství jeho.²⁹⁶ Ekleziastikus XXXIII: Kdož se bojí Boha, nepotkajíť ho zlé věci, ale v pokušení zachováť ho Pán Bůh a vysvobodí od zlého. Žalm CXIII: Kteříž se bojí Pána, doufali v Pánu, spomocník jich i obránce jich jest.²⁹⁷ Ekleziastikus II: Kteříž se bojíte Boha, čekajte milosrdenství jeho, neuchylůjtez se od něho, abyšte nepadli. Kteříž se bojíte Pána, věřtez jemu, a nebudeť vyprázdněna odplata (#185) vaše. Kteříž se bojíte Boha, doufajtež v něho, a v utěšení přijde vám milosrdenství. Žalm LXI: Doufajž v něho všeliké shromáždění lidu, vylejte před ním srdce vaše, Bůh spomocník náš na věky.²⁹⁸ Žalm XXXVI: Spasení spravedlivých od Pána a obránce jich jest v času zámutku. A budeť jim spomáhati Pán a vysvobodíť je a vytrhneť je od hříchův a spasíť je, nebt' sou měli naději v něm.²⁹⁹ Žalm XXXI: Mnohé trápení hříšníka doufajícího pak v Pána, milosrdenství obklíčí.³⁰⁰ Žalm II: Blahoslavení všickni, kteříž doufají v něho.³⁰¹ Jeremiáš XVII: Zlořečený člověk, kterýž dúfá v člověka a klade tělo, rámě své a od Pána odstupuje srdce jeho. Požehnaný muž, jenž doufá v Pána, i bude Pán doufání jeho. Ekleziastikus XXXII: Kdož doufá v něho, nebudeť umenšen.³⁰² Žalm CXVII: Dobrét' jest doufati v Pána, nežli doufati v člověka. Lépet' jest naději míti, Pána Boha, nežli naději míti v knížata.³⁰³ Přísloví XXIX: Kdo se bojí člověka, tudíž klesne, ale kdož doufá v Pána Boha, poz(#186)dvižen bude.³⁰⁴ Múdrosti III: Kteříž doufají v něho, porozumějíť pravdě a věrní v milování povolít' jemu, nebo dar a pokoj jestiť voleným jeho.³⁰⁵ Múdrosti IV:

---

²⁹⁴ Srov. Iz [40 31].

²⁹⁵ Srov. Př [16 20].

²⁹⁶ Viz Žl [147 11].

²⁹⁷ Viz a srovnej Žl [115 11].

²⁹⁸ Viz Žl [62 9].

²⁹⁹ Viz a srovnej Žl [37 39–40].

³⁰⁰ Viz Žl [32 10].

³⁰¹ Srov. Žl [2 12].

³⁰² Srov. Sir [32 24].

³⁰³ Viz Žl [118 8–9].

³⁰⁴ Srov. Př [29 25].

³⁰⁵ Srov. Mdr [3 9].

Lidé vidouce a nerozumějící, aniž pokládají v svá srdce takové věci, že milost Boží a milosrdenství jestiť k svatým jeho a vzdělání na vyvolené jeho.³⁰⁶

I. Královská XII: Pán Bůh pak neopustí lidu svého pro jméno své veliké.³⁰⁷ Žalm XCIII: Nezaženeť Pán Bůh lidu svého a dědictví svého neopustí.³⁰⁸ Ekleziastikus XLVII: Ale Bůh neopustí milosrdenství svého.³⁰⁹ Žalm CXXIV: Kdož doufají v Pána, jako hora sionská, nepohnuť se na věky.³¹⁰ II. Paralipomenon XX: Věřte v Pána Boha vašeho a bezpečni budete, věřte prorokům jeho a všecknyť věci povedou se vám šťastně.³¹¹

Abakuk II, K Židům X³¹²: Ale spravedlivý v víře své živ bude. Římanům IV: Uvěřil Abraham Bohu i přičteno jest jemu k spravedlnosti. Neníť pak psáno toliko pro něho, že mu přičteno bylo k spravedlnosti, ale i pro nás, jimž to přičte(#187)no bude, věřícím v toho, jenž vzkřísil Ježíše Krista, Pána našeho, z mrtvých, kterýž vydán byl pro hříchy naše a vzkříšení jest pro ospravedlnění naše.³¹³

Efezským II: Ale nyní skrze Krista Ježíše vy, kteříž jste někdy byli daleko, již jste nyní blízko skrze krev Kristovu. Římanům V: Protož spravedlivi učiněni jsúce z víry, pokoj máme s Bohem skrze Pána našeho Ježíše Krista. Skrze kteréhož i přístup máme skrze víru k milosti této, v kteréž to stojíme a chlubíme se v naději slávy synův Božích.³¹⁴

Římanům X: Konec zajisté zákona jest Kristus k spravedlnosti každému věřícímu. Budeš-li vyznávati ústy svými Krista Ježíše a srdcem svým věřiti, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, spasen budeš. Nebo srdcem se věří k spravedlnosti, ale ústy vyznání bývá k spasení.³¹⁵ Izaiáš XXVIII³¹⁶, Římanům X: Každý, kdož se jemu důvěří, nebude zahanben.

---

³⁰⁶ Srov. Mdr [4 14].

³⁰⁷ Viz 1 Sam [12 22]. Číslování knih Královských, které podle dnešního znění Bible označují dvě knihy Samuelovy, a dvě knihy Královské odpovídá řazení v řeckém překladu Starého zákona tzv. Septuaginty.

³⁰⁸ Srov. Žl [94 14].

³⁰⁹ Viz Sir [47 22].

³¹⁰ Viz Žl [125 1].

³¹¹ Srov. 2 Kron [20 20].

³¹² Srov. Žid [10 38].

³¹³ Viz Řím [4 3, 23].

³¹⁴ Viz Řím [5 1–2].

³¹⁵ Viz Řím [10 4, 9–10].

³¹⁶ Citátu odpovídá tento verš Iz [28 16].

K Židům X: Protož neztracujte doufání svého, kteréž má velikou odplatu.³¹⁷ K Židům XI: Neb kdož chce přístup (#188) míti k Bohu, musíť věřiti, že jest a těm, kteříž ho hledají, že jest odplátce.

Daniel VI: On jest vysvoboditel a Spasitel, čině znamení a divné věci na nebi i na zemi. Žalm CXXIV: Pán prosté činí vězně, Pán osvěcuje slepé. Pán pozdvíhá poražených. Pán miluje spravedlivé. Pán ostříhá příchozí, sirotka a vdovu přijme a cesty hříšníkův rozptýlí.³¹⁸ Žalm CXX: Pán ostříhá tebe ode všeho zlého, ostříhajž duše tvé Pán. Pán ostříhajž vjití tvého i vyjití tvého od nynější chvíle až na věky.³¹⁹

Žalm XLVII: Bůh nás činí spaseny.³²⁰ Žalm LXXVII: Ont' jest milosrdný a slituje se nad hříchy jich a nezapomíná jich.³²¹ Žalm XXIV: Všeckny cesty Páně milosrdenství a pravda těm, kteříž hledají Zákona jeho a svědectví jeho.³²² Ekleziastikus XXXIX: Skutkové Boží dobří jsou všickni velmi.³²³ Žalm XXXII: Milujet' milosrdenství i soud, milosrdenství Páně plná jest země.³²⁴ Žalm LXXXIII: Neboť milosrdenství a pravdu miluje Bůh, milost a slávu dá Pán.³²⁵

(#189) Žalm CXVII: Chvaltež Pána, neboť jest dobrý, nebo na věky milosrdenství jeho. Praviž nyní lid izraelský, že jest dobrý, že na věky milosrdenství jeho. Pravtež nyní všickni, kteříž se bojíte Pána, že na věky milosrdenství jeho.³²⁶

Tobiáš XII: Chvaltež Pána Boha nebeského a přede všemi živými vyznávajte ho, nebť jest učinil s vámi milosrdenství své. Tajnou zajisté věc královu tajiti dobré jest, ale skutky Boží oznamovati a vypravovati poctivé jest.³²⁷ Ekleziastikus XVII: Vyznávati a chváliti budeš Boha, a oslaven budeš v smilování jeho.³²⁸

---

³¹⁷ Srov. Žid [10 23].

³¹⁸ Verše najdeme v Žl [146 7–9c].

³¹⁹ Viz Žl [121 7–8].

³²⁰ Viz a srovnej Žl [48 15].

³²¹ Viz a srovnej Žl [78 38].

³²² Viz Žl [25 10].

³²³ Viz Sir [39 33].

³²⁴ Viz Žl [33 5].

³²⁵ Viz a srovnej Žl [84 12].

³²⁶ Viz Žl [118 1–4].

³²⁷ Srov. Tob [12 6–7].

³²⁸ Srov. Sir [17 29].

Žalm CXXIX: U Pána jest milosrdenství a hojné u něho vykoupení. A onť vykoupí lid izraelský ze všech nepravostí jeho.³²⁹

Žalm CXLIV: Lítostivý a milosrdný Pán, trpělivý a mnoho milosrdný. Dobrý Pán ve všech věcech a slitování jeho nade všeckny skutky jeho.³³⁰ Jeremiáš v Pláči III: Milosrdenství Boží to učinily, že jsme nezhyňuli, neb jsou nepřestaly slitování jeho.³³¹ (#190) Ekleziastikus II: Vedlé velikosti zajisté jeho, tak milosrdenství jeho s ním jest.³³² Ekleziastikus XVIII: Slitování člověka při bližním jeho, ale milosrdenství Boží nad každým tělem. Zarmoucení jako oblak dešťový v čas suchoty.³³³ II. Korintským v I.: Požehnaný Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, Otec [m]ilosrdenství a Bůh všelikého potěšení, kterýž těší nás v každém zámutku našem.³³⁴

Efezským II: Ale Bůh, kterýž jest bohatý v milosrdenství, pro nesmírnou lásku svou, kterouž to zamiloval nás, a když jsme byli mrtví v hříších, obživil nás skrze Krista Ježíše, kteréhož to milostí jste k spasení přivedeni. Titovi III: Ale když se okázala dobrota a člověčenství Spasitele našeho Boha, ne z skutků spravedlnosti, kteréž sme my činili, ale vedlé svého milosrdenství spaseny nás učinil skrze obmytí druhého narození a obnovení Ducha svatého, kteréhož vylil na nás hojně skrze Ježíše Krista, Spasitele našeho, abychom jsouce spravedliví učiněni, (#191) milostí jeho byli dědicové vedlé naděje života věčného.

Jakub v V.: Nebť jest milosrdný Pán a lítostivý. I. Petr I: Požehnaný Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, kterýž podlé velikého milosrdenství svého znova nás urodil k naději živé skrze vzkříšení z mrtvých Ježíše Krista k dědictví neporušitelnému a nepoškrvněnému. Židům II: A tak ve všem měl podoben býti bratřím, aby milosrdný byl a věrný biskup před Bohem, aby milostivě odpustil hříchy lidské. Ekleziastikus XVII: Kterak veliké jest milosrdenství Boží a slitování jeho nad těmi, kteříž se obracujít k němu. Joel II: Obráťte se k Pánu Bohu [n]ašemu, neb dobrotivý a milosrdný jest, trpělivý a mnohého milosrdenství a shovívající nad zlostí.³³⁵

---

³²⁹ Viz Žl [130 7].

³³⁰ Viz a srovnej Žl [145 8–9].

³³¹ Srov. Pláč [3 22].

³³² Viz a srovnej Sir [2 18].

³³³ Viz Sir [18 13], druhý citovaný verš najdeme až v Sir [35 24].

³³⁴ Viz 2 Kor [1 3].

³³⁵ Srov JI [2 13].

I. Královská X: Kterýžto sám vysvobodil vás ze všeho zlého a z zámutkův vašich.³³⁶ Žalm XXXIII: Přistuptež k němu a zasvěťte se, a tváři vaše pohaněny nebudou.³³⁷ Tobiáš XIII: Protož obraťte se hříšníci a číňte spravedlivost před (#192) Pánem věřice, že učiní s vámi milosrdenství své. II. Paralipomenon XXX: Milostivý jest a dobrotivý Pán Bůh váš, jestliže se navrátíte k němu.³³⁸ I. Timoteovi II: Neb to dobré jest a vzáctné před Spasitelem našim Bohem, kterýž chce, aby všickni lidé spaseni byli a k poznání pravdy aby přišli. Jeden jest zajisté Bůh, jeden také smírce, mezi Bohem a lidmi (totižto) člověk Kristus Ježíš, kterýžto dal sebe samého na vykoupení za všechny.

K Židům IV: Nemámeť biskupa, kterýž by se nemohl slitovati nad nemocmi našimi, ale máme zkušeného ve všem a nám podobného, kromě hříchu. Protož přístupmež s doufáním k stoličce milosti jeho, abychom milosrdenství došli a milost našli v čas pomoci. K Židům VII: Protož spasiti můž na věky, přístup maje skrze sebe samého k Bohu Otci, živ jsa vždycky, aby orodoval za nás. Micheáš v VII.: Nevypustí více hněvu svého, nebo líbí se jemu milosrdenství. Navrát(#193)ít se a smiluje se nad námi, sejme nepravosti naše a uvrže v hlubokost mořskou všechny hříchy naše.³³⁹ Izaiáš v XXV.: Zatratíť smrt na věky a odejme Pán Bůh slzu od všeliké tváři a pohanění lidu svého odejme ze vsí země, neb Pán mluvil jest. I budou říci v ten den: Ej, Bůh náš tento čekali jsme ho, i spasí nás. Tento jest Pán, očekávali jsme ho a veseliti a radovati se budem v spasení jeho.

Izaiáš VII: Dá vám sám Pán znamení. Ej, panna počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emanuel. Izaiáš IX: Maličký narodil se nám a Syn dán jest nám. A učiněno jest knížetství na rameni jeho a nazváno bude jméno jeho divný rádce, Bůh silný, Otec budoucího věku, kníže pokoje.

Izaiáš v LIII.: Jistě neduhy naše on vzal a bolesti naše on nesl. A my počtli jsme ho jako malomocného a jako zbitého od Boha a poníženého. On pak jest zraněn pro nepravosti naše, potřín jest pro hříchy naše. Pokuta tre(#194)stání našeho na něj vzložena jest a z sinalostí jeho uzdraveni jsme. Všickni my jako ovce bloudili jsme, jeden každý na cestu svou uchýlil se a Pán položil na něm nepravosti všech nás.

---

³³⁶ Odpovídající verš, najdeme v 1 Sam [26 24].

³³⁷ Viz a srovnej Žl [34 6].

³³⁸ Srov. 2 Kron [30 9].

³³⁹ Srov. Mich [7 18–19].

Žalm IX: A učiněn jest Pán útočiště chudému, spomocník času příhodného v zámutku.

Žalm XXIII: Blízkoť jest Pán těm, kteříž zarmouceného jsou srdce a ponížené duchem spasení učiní. Mnozíť jsou zámutkové spravedlivých a ze všech těch vysvobodíť je Pán.³⁴⁰ Žalm XLV: Bůh náš, útočiště a síla, spomocník v zámutcích, kteříž postihly nás příliš.³⁴¹ Žalm LXXI: Nebť vysvobodí chudého od mocného a chudého, jenž neměl spomocníka. Odpustíť chudému a nuznému a duše chudých spaseny učiní.³⁴² Zjevení XXI: Oni lidem jeho budou a on Bůh s nimi bude Bohem jejich. A setře Bůh všelikou slzu s očí jejich a smrt již více nebude, ani kvílení, ani křiku, ani bolest bude více, neb jsou ty věci prvé pominuly.

Římanům VIII: Bude-li Bůh s námi, i kdo pro(#195)ti nám? Kterýž také i vlastnímu Synu svému neodpustil, ale za nás za všechny vydal jeho, kterakž tehdy s ním nedá nám všech věcí? Protož kdo nás odloučí od lásky Kristovy? zdali zámutek? anebo úzkost? aneb protivenství? zdali hlad? čili nahota? zdali nebezpečství? neb protivenství? čili meč? Jist jsem zajisté, že ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížetství, ani mocnosti, ani nastávající věci, ani budoucí, ani vysokost, ani hlubokost, ani které jiné stvoření bude moci nás odloučiti od milování Božího, kteréž jest v Kristu Ježíši Pánu našem. I. Jan III: Vizte, kterou by lásku ukázal nám Bůh Otec, abychom synové Boží slouli i byli.³⁴³

Římanům VIII: On zajisté Duch svědectví vydává duchu našemu, že sme synové Boží. A poněvadž synové, tehdy i dědicové, dědicové zajisté Boží, ale spolu dědicové Kristovi. Neb spolu s ním trpíme, abychom i spolu s ním oslaveni byli. Ten duch učí nás se modliti lkáním nevýmluvným.³⁴⁴ (#196) Galatským IV: Poslal Bůh Duchu, Syna svého, v srdce vaše, volajícího Otče, Otče. A tak již není služebníkem, ale Synem. A poněvadž Synem, tehdá i dědicem skrze Boha.

I. Jan V: Totoť jest doufání, kteréž máme k Bohu, že začkoli prosíme vedlé vůle jeho, uslyšíť nás. II. Korintským VIII: Neb víte milost Pána našeho, Ježíše Krista, že pro nás učiněn jest chudý, jsouc bohatý, abyšte vy jeho chudobou bohatí učiněni byli. Galatským v III.: Kristus nás vykoupil od zlořečenství zákona, učiněn jsa pro nás zlořečenstvím.

---

³⁴⁰ Verše v zmíněné kapitole nenajdeme. Opdovídací citát viz Žl [34 19–20].

³⁴¹ Viz Žl [46 2].

³⁴² Viz Žl [72 12–13].

³⁴³ Viz 1 Jan [3 1].

³⁴⁴ Viz Řím [8 16–17, 26].

Římanům V: Nebo poněvadž v hříchu jednoho smrt panovala skrze jednoho člověka, mnohém více lidé přijmouce hojnost milosti a obdarování spravedlnosti v životě kralovati budou skrze jednoho Ježíše Krista. Protož jakož skrze jednoho hřích všickni lidé přišli k potupení, tak i skrze jednoho spravedlivost všickni mohou přijíti k spravedlnosti života. I. Korintským XV: Nebo zajisté skrze člo(#197)věka smrt stala se a skrze člověka vzkříšení z mrtvých. A jakož skrze Adama všickni umírají, tak i skrze Krista všickni obživeni budou.

Římanům v VI.: Ale milost Boží, život věčný v Kristu Ježíši, Pánu našem.³⁴⁵
Koloským II: Neb v něm přebývá všechna plnost božství tělesně.

I. Jan IV: V tom se okázala láska Boží při nás, že jednorozeného Syna svého Bůh poslal na tento svět, abychom živi byli skrze něho. V tomť jest láska, ne abychom my prvé Boha milovali, ale že on prvé miloval nás a poslal Syna svého, milostivou obět, za hříchy naše. Nejmilejší, poněvadž Bůh miloval nás i my máme se vespolek milovati.

Římanům VIII: Víme pak, že těm, kteříž milují Boha, všechny věci nápomocny jsou k dobrému.³⁴⁶

I. Korintským II: Nebo oko nevidalo, ani ucho slýchalo, ani na srdce člověka vstúpilo, co jest připravil Bůh těm, kteříž jej milují. Římanům VIII: Neb mám za to, že nejsú hodná utrpení tohoto času k budoucí slávě, kt[e]ráž se zjeví v nás.

(#198) Římanům X: Nebo tentýž Pán jest všech, bohatý ke všem, kteříž vzývají ho.³⁴⁷ Ekleziastikus II: Žádný není zahanben, kterýž doufal v Pána Boha a aby byl opuštěn ten, kterýž trval v přikázání jeho. Aneb kdo jest vzýval Boha a opovrhl ho? Nebo dobrotivý a milosrdný jest Pán a v čas zarmoucení odpouští hříchy a obránce jest všech, kteříž hledají ho v pravdě.

Běda těm, kteříž jsou dvojitého srdce a ústům nešlechtný a rukám zle činícím i hříšníku, kterejž chodí po zemi dvojí cestou. Běda těm, kteříž jsou rozpustilého srdce, kteříž nevěří Bohu, protož nebudou obráněni od něho.

II. Machabejským XII: V městě Efron mnoho bylo nástrojův válečných a střelba rozličná. Ale když vzývali všemohúcího Boha, kterýž svou mocí sílu nepřátelskou

---

³⁴⁵ Viz Řím [6 23].

³⁴⁶ Srov. Řím [8 28].

³⁴⁷ Srov. Řím [10 12].

polomuje, dobyli jsou města a z těch, kteříž v něm byli zmrdovali pětmezcítmá tisícův.³⁴⁸

Žalm CVI: I volali ku Pánu, když se rmoutili a z trápení jejich vysvobo(#199)dil je.³⁴⁹ Izaiáš XXX: K hlasu volání tvého hned, jakž uslyší, odpoví tobě.³⁵⁰

Izaiáš LIX: Aj neníť ukřácena ruka Páně, aby spasiti nemohla, aniž obtíženo jest ucho jeho, aby neslyšelo. I. Petr V: Protož se kořte pod mocnou ruku Boží, ať vás povýší v den navštívení. Všeckno pečování své vložíte na něho, nebť jest jemu péče o vás. Múdrosti VI: Malého i velikého onť jest stvořil a jednostejná jemu péče o všech.³⁵¹

Žalm XXXIII: Bojte se Pána všickni svatí jeho, nebť nejsou chudí bojící se ho.³⁵² Žalm XXXVI: Vesel se v Pánu, a dát' tobě žádosti srdce tvého. Oznám Pánu cestu svou a naději měj v něm, a onť učiní. Od Pána krokové člověka zpraveni budou a cesty jeho oblíbí. Když padne, nebude setřín, nebo Pán podkládá ruku svou. Mládencem sem byl a staral sem se a neviděl jsem spravedlivého opuštěného ani plemene jeho by žebralo chleba. Přes celý den lítost okazuje a půjčuje, a plémě jeho v požehnání bude.³⁵³ (#200) Žalm LIV: Vlož na Pána péči svou, a onť tebe vykrmí a nedopustít' navěky nestálosti na spravedlivého.³⁵⁴

Prísloví III: Měj doufání k Pánu z celého srdce tvého a nezápochaj na opatrnost tvou. Na všech cestách tvých přemyšluj o něm, a onť zpravovati bude kročeje tvé. Prísloví v X.: Neumořit' hladem Pán Bůh života spravedlivého, ale úklady bezbožných lidí zruší.

Přísloví XVI: Oznám Pánu Bohu skutky tvé, a budouť napravena myšlení tvá. Všeckny věci pro sebe samého učinil Pán, ale hříšného stvořil ke dni zlému. Srdce člověka řídí cestu svou, ale Boží věc jest zpravovati kroky jeho.³⁵⁵ Prísloví v XIX.: Mnohá jsou myšlení v srdci muže, ale vůle Boží, tať na věky zůstane.

Pláč Jeremiášův III: Dobré jest očekávati s mlčením spasení Božího. Dobréť jest muži, když ponese jho Páně od mladosti své.

---

³⁴⁸ Srov. 2 Mak [12 27–28].

³⁴⁹ Viz Žl [107 6].

³⁵⁰ Srov. Iz [30 19].

³⁵¹ Srov. Mdr [6 7].

³⁵² Viz Žl [34 10].

³⁵³ Viz Žl [37 4–5, 23–26].

³⁵⁴ Viz a srovnej Žl [55 23].

³⁵⁵ Viz Př [16 3–4, 9].

Izaiáš XXX: Protož čeká Pán, aby se smiloval nad vámi, i z té příčiny povýšen bude, odpustěje vám (#201), neb Bůh soudu Pán. Blahoslavení všickni, kteříž ho očekávají. Ty, jenž pláčeš, nikoli nebudeš plakati, lítost maje, smiluje se nad tebou.³⁵⁶ V. Mojžíšova IV: Nebo milosrdnýť jest Pán Bůh tvůj, neopustíť tebe.³⁵⁷ Lukáš I: A milosrdenství jeho od pokolení až do pokolení bojícím se ho.

Prísloví XX: Neříkaj, odplatím se zlým za zlé, čekaj Pána a vysvobodíť tebe.

Júdas³⁵⁸: Zachovávajte se v milování Božím čekajíce milosrdenství Pána našeho, Jezu Krista, k věčnému životu. Titovi II: Okázala se zajisté milost Boha, Spasitele našeho, všem lidem, vyučující nás, abychom odřeknouce se vši nepobožnosti i světských žádostí, střízlivě a spravedlivě a šlechetně živi byli na tomto světě, očekávajíce té blahoslavené naděje a příští velikého Boha a Spasitele našeho, Ježíše Krista. Kterýžto dal sebe samého za nás, aby nás vykúpil od každé nepravosti, aby očistil sobě samému lid vzáctný, kterýž by následoval dobrých skutkův.³⁵⁹

Žalm XXXI: Blahosla(#202)vení, kterýmž odpuštěny jsou nepravosti a jichžto pokryti jsou hříchové. Blahoslavený muž, jemuž neobrátil k zlému Pán hřichu, aniž jest v duchu jeho lest.³⁶⁰ Job V: Blahoslavený člověk, kterýž trestán bývá od Pána, protož trestání Božího nezamítaj, neb on raňuje a zase uléčí. Tepe, a ruce jeho uzdraví.³⁶¹

I. Královská II: Pán Bůh utvrzuje a obživuje, uvodí do pekla a zase vyvodí. Pán Bůh činí chudého i bohatého, ponizuje i vyvyšuje.³⁶² Židům XII: Nebo kohot' Bůh miluje, tohoť tresce a mrská každého syna, kteréhož přijímá. Trvajtež v kázni, neb Bůh vám, jakožto synům, se okazuje. Neb který jest syn, kteréhož by netrestal otec. Však zajisté rodiče tělesné měli sme, kteříž nás učili a vedli k dobrému vedlé své vůle a v poctivosti jsme je měli. Však mnohém více poslušni máme býti Otce duchův, abychom živi byli. Každé pak trestání času nynějšího nezdá se by bylo příčinou radosti, ale zámutku. Ale po tom(#203)to času přinese užitek velmi pokojný spravedlnosti těm, kteříž v něm zkušeni budou.³⁶³ Jakub I: Za všelikou radost mějte, bratři moji, když v rozličná pokušení

---

³⁵⁶ Viz a srovnej Iz [30 18–19].

³⁵⁷ Srov. Dt [4 31].

³⁵⁸ List svatého Judy.

³⁵⁹ Viz Tit [2 11–14].

³⁶⁰ Viz Žl [32 1–2].

³⁶¹ Srov. Job [5 17–18].

³⁶² Viz 1 Sam [2 6–7].

³⁶³ Viz Žid [12 6–7, 9, 11].

upadnete, věduce to, že zkušeni víry vaší trpělivost činí. II. Korinstkým I: Věduce to, že jakož jste tovaryši utrpení, tak budete také tovaryši i potěšení.³⁶⁴ I. Korinstským X: Ale věrnýť jest Bůh, kterýž nedopustí na vás, abyšte byli pokoušeni nad to, což můžete, ale učinít' s pokušením také prospěch, abyšte mohli snéstí.³⁶⁵

Múdrosti III: Spravedlivých pak lidí duše v rukou Božích jsou a nedotkneť se jich múka smrti a jsouť v upokojení. Ačkoli před lidmi múka trpěli, však naděje jich nesmrtnosti plná jest.³⁶⁶ II. Petr II: Umít' Pán Bůh spravedlivé z pokušení vysvoboditi, ale nešlechtné zachovati ke dni soudnímu k mučení.³⁶⁷ Job XXXVI: Vytrhne chudého z úzkosti jeho a otevře v zámotku ucho jeho. II. Petr III: Trpělivě čeká pro vás, nechtě by kdo zahynul, ale aby se vši(#204)ckni obrátili k pokání.³⁶⁸ I. Korinstským XI: Neb když býváme souzeni, od Pána býváme trestáni, abychom s tímto světem nezahynuli.³⁶⁹ Tobiáš XIII: Onť jest trestal nás pro nepravosti naše a onť vysvobodí nás pro milosrdenství své.³⁷⁰ II. Korinstským V: A všecko z Boha, kterýž smířil nás s sebou skrze Krista a dal nám ouřad smíření toho. Neb zajisté Bůh byl v Kristu, smíruje svět s sebou, nepočítaje jim jejich hříchův a složil v nás slovo smíření. Izaiáš VI: Svatý, svatý, svatý Pán Bůh zástupův, plná jest všeckna země slávy jeho.

Kolocenským I: Neb v něm zalíbilo se Otci vši plnosti přebývati a aby skrze něho stalo se smíření, všecky věci v něm upokojiv skrze krev, kterouž na kříži vylil, nebeské věci s zemskými. I. Petr II: A on hřichy naše na svém těle vnesl na dřevo, abychom hříchům zemrouce, spravedlivostí živi byli. A v kapitole III.: Kristus jednou za hřichy naše umřel, spravedlivý za nespravedlivé, aby nás (#205) obětoval Bohu. Umrtven jsa podlé těla, ale obživen duchem. I. Jan I: Krev Ježíše Krista, Syna jeho, očisťuje nás od každého hřichu. Pravíme-li, že hříchův nemáme, sami sebe svodíme a pravdy v nás není. Pakli se budeme vyznávati hříchův svých, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, žet' nám odpustí hřichy naše a očistí nás ode vši nepravosti.³⁷¹ I. Jan II: Synáčekové moji, toto vám píší, abyšte nehřešili. Pakli kdo zhříší, přímluvci máme u Otce, Krista Ježíše

---

³⁶⁴ Srov. 2 Kor [1 5].

³⁶⁵ Viz 1 Kor [10 13].

³⁶⁶ Viz Mdr [3 1, 4].

³⁶⁷ Srov. 2 Petr [2 9].

³⁶⁸ Srov. 2 Petr [3 9].

³⁶⁹ Srov. 1 Kor [11 32].

³⁷⁰ Verš v citované kapitole nenajdeme, můžeme se dohadovat, zda autor neměl na mysli Tob [13 2 či 5].

³⁷¹ Viz 1 Jan [1 7–9].

spravedlivého a onť jest lítostivá oběť za hříchů naše a netoliko za naše, ale i za všeho světa. Píši vám synáčekové, že se vám odpouštějí hříchové pro jméno jeho.³⁷² Římanům III: Všickniť jsou zajisté zhřešili a potřebujíť slávy Boží. Spravedliví učinění jsouce darmo milostí jeho skrze vykoupění, kteréž jest v Kristu Ježíši, kteréhož to Bůh vydal za smírci skrze víru ve krvi jeho k dokázání spravedlnosti své, pro odpuštění předešlých hříchův, v sho(#206)vívání Božím, k okázání spravedlnosti jeho v tomto času, aby on spravedlivým byl a spravedlivého čině toho, který jest živ z víry Ježíše Krista.

Římanům X: Zavřel zajisté Bůh všecky věci pod hříchem v nevěře, aby se nade všemi smiloval. Ó veliká hlubokost bohatství moudrosti a umění Božího, kterak neobsáhli jsou soudov[é] jeho a nezstihlé cesty jeho. Galatským III: Zavřelo Písmo všecky věci pod hříchem, aby zaslíbení Ježíše Krista z víry dáno bylo věřícím.

Efezským I: V němžto máme vykoupění skrze jeho krev, (totižto) odpuštění hříchův vedlé bohatství milosti jeho, kteráž se rozhojnila mezi námi ve vší moudrosti a opatrnosti. Kterýž jest závdavek dědictví vašeho k vykúpení a k nabytí chvály slávy jeho.³⁷³

Efezským II: Neb skrze něho obojí v jednom duchu máme přístup k Otcí. Efezským III: V kterémžto máme doufání a přístup v naději skrze víru jeho.

Židům IX: Kristus skrze vlastní krev (#207) všel jednu do svatyně, věčné vykúpení nalezši. Kristus jednu obětován jest k shlazení mnohých hříchův.³⁷⁴

I. Korinským XV: Budiž pak Bohu chvála, kterýž dal nám vítězství skrze Pána našeho Ježíše Krista.

I. Tesalonickým I: Kteréhož vzkříšil z mrtvých, Ježíše, kterýžto vysvobodil nás od hněvu budoucího.³⁷⁵ I. Tesalonickým v V.: Neb nepostavil nás Bůh k hněvu, ale k nabytí spasení skrze Pána našeho Ježíše Krista, kterýžto umřel za nás, abychom buďto že bdíme, buďto že spíme, spolu s ním živi byli. Římanům XIV: Nebo jsme-li živi, Pánu jsme živi, a pakli umíráme, Pánu umíráme. A tak buďto že jsme živi, buďto že umíráme, Páně jsme. I. Timoteovi I: Věrná řeč a vší poctivosti hodná, že Kristus Ježíš přišel na tento svět, aby hříšníky spaseny učinil.³⁷⁶ Jan I: Zákon skrze Mojžíše dán jest, milost a pravda skrze Ježíše Krista stala se jest. I. Petr I: Vykoupění jste drahou krví, jakožto beránka

---

³⁷² Viz 1 Jan [2 1–2, 12].

³⁷³ Viz Ef [1 7–8, 14].

³⁷⁴ Viz a srovnej Žid [9 12, 28].

³⁷⁵ Viz 1 Sol [1 10].

³⁷⁶ Viz 1 Tim [1 15].

nevinného a neposkrvněného Ježíše (#208) Krista předzvěděného zajisté před ustanovením světa.³⁷⁷

Galatským I: Milost vám a pokoj od Boha Otce a Pána našeho Ježíše Krista, kterýžto vydal sebe samého za hříchy naše, aby nás vytrhl z tohoto světa nešlechtného.

II. Tesalonickým II: Sám pak, Pán náš Ježíš Kristus a Bůh Otec náš, kterýž miloval nás a dal nám potěšení věčné a naději dobrou v milosti své, on napomínaj srdcí vašich a utvrdiž nás v každé řeči i v skutku dobrém. Kolocenským I: Kterýžto vytrhl nás z moci temností a přenesl nás do království Syna milování svého, v kterémžto máme vykoupení skrze krev jeho a odpuštění hříchův. Koloským II: A vy, když jste byli mrtví v hříších a v neobřezání těla vašeho, spolu vás s ním obživil, odpustiv nám všechny hříchy, smazav zápis, kterýž byl proti nám uložen, kterýž byl odporný nám.³⁷⁸ Židům X: Protož majíce důfání, bratři, že vejdem do svatyně pro krev Kristovu, neb Kristus veliký kněz domu Božího začal nám k (#209) nebi cestu novou a živou skrze zakrytí, to jest tělo své, přistupmež s pravým srdcem a s celou věrou.³⁷⁹ Izaiáš II: Pod'te, vstupme na hůru Páně a do domu Boha Jákobova a učitiť bude nás cestám svým a choditi budeme po stezkách jeho.

Lukáš II: Nebojtež se, neb aj zvěstuji vám radost velikou, kteráž bude všemu lidu, nebo narodil se vám dnes Spasitel, kterýž jest Kristus Pán, v městě Davidově etc. Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle. Lukáš I: Neboj se, Maria, neb jsi nalezla milost u Pána. Aj počneš v životě a porodiš syna a nazůveš jméno jeho Ježíš. Tent' bude veliký a Syn Najvyššího slouti bude. A dát' jemu Pán Bůh stolicí Davida, otce jeho a kralovati bude v domu Jákobovu na věky a království jeho nebudeť konce. Duch svatý s hůry sstoupí v tebe a moc Najvyššího zastíníť tobě. Neboť nebude nemožné u Boha všeliké slovo. A to dítě prorokem Najvyššího slouti budeš, (#210) neb předejdeš před tváří Páně připravovati cesty jeho. Aby bylo dáno umění spasitedlné lidu jeho na odpuštění hříchův jejich. Skrze stěva milosrdenství Boha našeho, v nichžto navštívil nás, vyšed z výsosti, aby posvětil těm, kteříž v temnostech a stínu smrti sedí, aby byly zpraveny nohy naše na cestě pokoje. Požehnaný Pán Bůh izraelský, neb navštívil a učinil vykoupení lidu svého. A vyzdvihl nám roh spasení v domu Davida, služebníka svého. Jakož mluvil skrze ústa svatých (kteříž od věku jsou) prorokův jeho. Vyproštění

---

³⁷⁷ Srov. 1 Petr [1 18–20].

³⁷⁸ Srov. Kol [2 13–14].

³⁷⁹ Srov. Žid [10 19–22].

z nepřátel našich a z ruky všech, kteříž nás nenáviděli. Aby učinil milosrdenství s otci našimi a rozpomenul se na milosrdenství své svaté. Na přísahu, kterouž přísahal k Abrahamovi, otci našemu, že se nám samého dá, abychom bez strachu z ruky nepřátel našich jsouce vysvobozeni, sloužili jemu v svatosti a v spravedlnosti před ním po všechny dni naše.³⁸⁰ Izaiáš XII: Chválu vzdávajte (#211) Pánu a vzývajte jméno jeho. Oznamujtež mezi lidem nálezky jeho, pomněte, že vysoké jest jméno jeho. Vážiti budete vody v radosti z studnic Spasitele. Zpívajte Pánu, neb jest velebně učinil. Zvěstujte to po vší zemi. Vesel se a chval příbytku sionský, neb veliký jest uprostřed tebe svatý izraelský.³⁸¹ Ekleziastikus LI: Vesel se duše vaše v milosrdenství jeho, a nebudete pohaněni v chvále jeho.³⁸²

Sofonjáš III: Pán Bůh tvůj uprostřed tebe silný, on tebe spasí.³⁸³ Ekleziastikus XXXVIII: Synu, v tvé nemoci nezanedbávajž sám sebe, ale modl se Pánu Bohu, a onť uzdraví tebe. Ozeáš VI: Pod'te a navrat'me se ku Pánu, neb on počal a spasí nás, bítí bude a uléčí nás. Žalm CXLVI: Kterýž uzdravuje skroušené srdce a uvazuje rány jejich.³⁸⁴

Matouš I: Nazúveš jméno jeho Ježíš. Onť jistě vysvobodí lid svůj od hříchův jejich.³⁸⁵ Matouš v IV.: I obcházel Ježíš všecku Galileji, uče v školách jejich a káže evangelium (#212) království a uzdravuje všeliký neduh a každou nemoc v lidu.³⁸⁶ Lukáš VI: Všecken také zástup hledal se ho dotknouti, neb moc z něho vycházela a uzdravovala všechny. Matouš IX³⁸⁷, Marek V³⁸⁸: Ženu dvanácte let nemoc její trpící těšil Pán Kristus, řka: Dcero, víra tvá tebe zdravou učinila, jdiž v pokoji a buď zdráva od trápení svého. Matouš VIII: Setníkovi řekl: Odejdiž a jakž jsi věřil, staniž se tobě.³⁸⁹ Matouš IX: Vida pak Pán Ježíš víru jejich, řekl dnou zlámanému: Důvěř se synu, odpouštějít' se tobě

---

³⁸⁰ Srov. Lk [1 30–32, 35, 76–79, 68–75].

³⁸¹ Srov. Iz [12 4, 3, 5–6].

³⁸² Srov. Sir [51 29–30].

³⁸³ Srov. Sof [3 17].

³⁸⁴ Viz Žl [147 3].

³⁸⁵ Srov. Mt [1 21].

³⁸⁶ Srov. Mt [4 23].

³⁸⁷ Srov. Mt [9 20, 22].

³⁸⁸ Srov. Mk [5 25, 34].

³⁸⁹ Viz Mt [8 13].

hříchové tvoji.³⁹⁰ Lukáš VII: Těž dí i ženě hříšné Šimonovi Farizeovi: Odpouštějít' se jí hříchové mnozí, nebt' jest milovala mnoho.³⁹¹ Matouš XV: Odpověděl Pán Ježíš ženě kananejské: Ó ženo, velikát' jest víra tvá, staniž se tobě, jakž chceš. A uzdravena jest dcera její v tu hodinu. Marek v V.: Řekl primásovi školy židovské: Neboj se, toliko věř. Jan XI: Pověděl Pán Ježíš Martě: Však jsem řekl tobě, že (#213) budeš-li věřiti, užříš slávu Boží. Marek v IX: Otce náměsečníka potvrzuje, řka: Jestliže můžeš věřiti, vseckny věci možné jsou věřícímu.³⁹² Matouš IX: Řekl slepým: Věříte-li, že to mohu učiniti vám etc, podlé víry vaší staniž se vám.

Matouš XVI: Domlouval učedníkům pro nedověru, řka: Co myslíte mezi sebou malé víry, že chlebův nemáte? Jan VIII: Ženě v cizoložství postižené řekl: Ženo, kde jsou ti, kteříž na tě žalovali? etc. Aníž já tebe odsoudím, jdiž a již více nehřeš.

Marek V: Dáblem trápenému řekl: Jdi do domu svého k tvým a zvěstuj jim, kterak veliké věci učinil tobě Pán a slitoval se nad tebou. Lukáš XXII: Lotra těšil těmito slovy: Jistě pravím tobě, dnes se mnou budeš v ráji.³⁹³ Lukáš XIX: Zacheá z stromu planého fiku povolal, aby s chvátáním dolův sstoupil.³⁹⁴ Matouš v IX: Těž povolal Matouše sedícího na cle, aby ho následoval.³⁹⁵

Lukáš XV: Příkladem syna marnotratného schvaluje nám (#214) Pán Kristus Otce svého, ukazujíc nám náchylnou a přívětivou přízeň a nesmírné milosrdenství. A dí: Když ještě daleko byl, uzřel jej otec jeho i milosrdenstvím hnut jest a příběhv, objal jej okolo hrdla a políbil ho.³⁹⁶ Matouš v IX.: Vyšedše Ježíš uhlédal mnohý zástup i slitovalo se mu ho, neb byli jakožto ovce, nemajíce pastýře. Marek v VI: Učedníci uzřevše v noci Pána Ježíše an chodí po moři, domnívali se, že by obluda byla, vzkřikli. Jimžto řekl: Doufajtež, nebojtež se, jáť jsem.

---

³⁹⁰ V současném znění Bible nenajdeme specifické pojmenování nemoci – *dna*, ale píše se v ní o *ochrnutí*. Srov. Mt [9 2].

³⁹¹ Srov. Lk [7 44, 47].

³⁹² Verš se oproti znění, které najdeme v Bibli, s níž pracujeme, liší pojmově. V Písmu se píše o chlapci, který trpí tzv. *duchem němoty*. Srov. [9 17, 23].

³⁹³ Citované verše najdeme až v následující kapitole, viz a srovnej Lk [23 43].

³⁹⁴ Viz Lk [19 4–5].

³⁹⁵ Srov. Mt [9 9].

³⁹⁶ U Lukáše v 15. kapitole najdeme pouze verš, který se týká shledání otce s marnotratným synem. Viz a srovnej Lk [15 20].

Rozdíl čtvrtý

O dobré vůli Boží a nesmírné lásce jeho, kterouž k nám míti a nám ji ukazovati ráčí, jejížto poznání nás zase k takovému dobrotivému Bohu a milování Otce nebeského nabízetí má.

Žalm XVII:

Pán vyvedl mne, v rozšíření spasena mne učinil, neb sobě zalíbil mne.³⁹⁷

Žalm XXXVI: Od Pána Boha krokové člo(#215)věka zpraveni budou a cesty jeho oblíbí.³⁹⁸ Izaiáš LIII: Obětován jest Kristus, nebť jest on chtěl a neotevřel úst svých.³⁹⁹

I. Timoteovi II: Kterýž chce, aby všickni lidé spaseni byli a k poznání pravdy aby přišli. Micheáš VII: Nevypustí více hněvu svého, nebo líbí se jemu milosrdenství.⁴⁰⁰

II. Královská v XIV.: Aniž chce Bůh, aby člověk zahynul, ale prodlévá mysle, aby konečně nezahynul ten, kteréhož zavrhl od sebe.⁴⁰¹ Matouš XVIII: Takt' není vůle před Otcem vašim, kterýž jest v nebesích, aby zahynul jeden z maličkých těchto. Matouš v XXIII: Jeruzaléme, Jeruzaléme, kterýž morduješ proroky a kamenuješ ty, kteří jsou k tobě poslání. Kolikrát jsem chtěl shromážditi syny tvé, jakožto slepice shromáždí kuřátka své pod křídla, a nechtěl jsi.

Římanům XII: Nesrovnávejte se s tímto světem, ale obnovte se v novotě smysla vašeho, abyste zkusili, která jest vůle Boží, co dobrého jest a příjemného i dokonalého.

Ezechiel XVIII: Nechci smrti (#216) mroucího, praví Pán Bůh, protože navraťte se a živi buďte. Ezechiel XXIV: Nečistota tvá prokletá, nebo jsem chtěl tebe očistiti a nejsi očištěno od svých hnisův a smradův.⁴⁰²

Jan VI: Tatoť jest vůle toho, kterýž mne poslal, Otcova, abych všeckno, což mi dal, neztratil toho, ale abych vzkříšil to v nejposlednější den. Neb tato jest vůle Otce

---

³⁹⁷ Viz Žl [18 20].

³⁹⁸ Viz Žl [37 23].

³⁹⁹ Viz a srovnej Iz [53 7].

⁴⁰⁰ Srov. Mich [7 18].

⁴⁰¹ Viz 2 Sam [14 14]. V Bibli, s níž pracujeme, je však citát podle našeho názoru nejednoznačně odpovídající. Proto je vhodné srovnat verš také s jiným zněním Písma. Například v knize *Bible: překlad 21. století* čteme: „Všichni jsme přece smrtelní. Jsme jako voda na zem rozlité, která se nedá posbírat. Bůh ale nechce brát život. Přípravuje způsoby, aby od něj vyhnanec nezůstal zahrán nadobro.“ (*Bible: překlad 21. století* 2009, s. 360)

⁴⁰² Srov. Ez [24 13].

mého, kterýž mne poslal, aby každý, kdož vidí Syna a věří v něho, měl život věčný a jáť jej vzkřísím v den najposlednější. Jan XVII: Otče, které jsi mi dal, chci kdež jsem já, aby i oni byli se mnou, aby viděli slávu mou, kterouž jsi mi dal.⁴⁰³

Matouš v VIII.: Pane, chceš-li, můžeš mne očistiti. I vztáhl Pán Ježíš ruku, dotkl se ho, řka: Chci, buď čist.⁴⁰⁴ Lukáš XVIII: Pán Ježíš řekl slepému: Co chceš, ať tobě učiním? A on řekl: Pane, ať vidím. A Ježíš řekl jemu: Prohlédni, víra tvá tebe uzdravila. Žalm L: Dobrotivě učíň, Pane, v dobré vůli své Sionu, aby byli vzdělány (#217) zdi jeruzalémské.⁴⁰⁵ Žalm V: Pane, jakožto štítem dobré vůle své korunoval jsi nás. Žalm LXXII: Uchopil jsi ruku pravou mou a podlé vůle své provedl jsi mne a s slávou přijal si mne.⁴⁰⁶

Múdrosloví XI: Protož kterak by mohlo co zůfati, kdyby ty nechtěl? anebo co by od tebe pov[o]láno nebylo, aby bylo zachováno? Ale odpouštíš všem, nebo tvojíť jsou, Pane, kterýž miluješ duše.

Příkladové někteří obojího Zákona, z kterýchž se zřetelně spatřuje, kterak jest častokrát Pán Bůh dobrotivě své těšil.⁴⁰⁷

V I. Mojžíšově XII, XV, XVII a XVIII: Abraham vyšedši z země Aran, vlasti své, vůdce měl Pána Boha, kterýž ho častokrát těšil.⁴⁰⁸ I. Mojžíšova XIX: Lota vysvobodil Pán z podvracení Sodomy. I. Mojžíšova XLI: Nedostatek Joze(#218)řův v nejsvrchovanější prospěšenství obrátil v Egyptě.⁴⁰⁹ I. Mojžíšova XXVIII: Jákoba těšil a úmysl k němu přiložil, když utíkal před obličejem bratra svého Ezau.⁴¹⁰ Jozue I: Jozue těšil a potvrzoval těmito slovy: Jakož sem byl s Mojžíšem, takt' budu i s tebou, nenechám' tebe, aniž tě opustím. II. Mojžíšova III: Mojžíšovi zjevil se těšitedlným, když ovce Jetrovy pásł,

---

⁴⁰³ Srov. Jan [17 24].

⁴⁰⁴ Viz Mt [8 2–3].

⁴⁰⁵ Viz Žl [51 20].

⁴⁰⁶ Viz Žl [73 23–24].

⁴⁰⁷ Uvedené příklady, v nichž se autor zmiňuje o tom, jak Bůh těšil své vyvolené, nejsou konkrétní verše, lze je chápat jako zkrácené interpretace jednotlivých biblických příběhů. V poznámce pod čarou proto uvádíme místo, kde je možné verše v současném znění Bible nalézt.

⁴⁰⁸ Události vztahující se k citátu najdeme v jednotlivých kapitolách, které autor vyzdvihl.

⁴⁰⁹ Například srov. Gn [41 41, 43, 44, 45].

⁴¹⁰ Srov. Gn [28 12–15].

přebývá v vypovědění a pustinách.⁴¹¹ III. Královská XIX: Eliáše krmil na poušti za tři dni a jemu byl přítomen, když utíkal před Jezabel.⁴¹² IV. Královská XIX: Těšil Ezechiáše, když sobě ztěžoval rouhání Sennacheribova.⁴¹³ Tobiaš III: Tobiaše a Sáru na modlitbách jich modlíci se těšil.⁴¹⁴ Jůdit X: Židy od Holoferna obklíčené a soužené znamenitě potěšil skrze pobožnou ženu Jůdit. Daniel III: Tři mládence v hořící peci předivně skrze anděla potěšil, posilňoval a je vysvobodil.⁴¹⁵ Daniel XIV: V jámě lvové byl přítomen Danielovi, aby nebyl sežrán od lvův.⁴¹⁶ (#219) Daniel XIII: Mimo nadějí vysvobodil Zuzannu od světské hanby a smrti.⁴¹⁷ Skutky II: Apoštoly těšil utěšitelem Ducha svatého.⁴¹⁸ Skutky XVI: Též svatého Pavla skrze vidění.⁴¹⁹ Zjevení I: Svatého Jana těšil na ostrově Patmos.⁴²⁰ Skutky XII: Svatého Petra v žaláři, vysvobozujíc ho.⁴²¹ Lukáš v I.: Blahoslavenou Pannu Mariji, Zachariáše, Alžbětu, Jozefá i jiné (jichžto vyčítati není za potřebné) potěšoval.⁴²²

I. Korinským XII: Týž ten jest Bůh, kterýž činí všecko ve všech.⁴²³ K Židům XIII: Ježíš Kristus jest včera i dnes, ten týž jest také na věky. II. Korinským I: Skrze Krista rozmáhá se potěšení naše.⁴²⁴ Židům I: Kterýžto jsa bleskem slávy a obrazem podstaty jeho, zdržuje všechny věci slovem moci své, očištění hříchův čině sedí na pravici Velebnosti na výsostech.

Jan XIII: Když jest miloval své, kteříž byli na světě, až do konce miloval jest je.⁴²⁵ Římanům VIII: Kdož bude žalovati na vyvolené Boží? Bůh jest, kterýž (#220) ospravedlňuje. Kdo jest, kterýž by odsoudil? Kristus Ježíš, kterýž umřel, nýbrž kterýž

---

⁴¹¹ Srov. Ex [3 1–6].

⁴¹² Viz 1 Král [19 2–8].

⁴¹³ Srov. 2 Král [19 5–7].

⁴¹⁴ Viz Tob [3 1–6, 11–17].

⁴¹⁵ Viz Dan [3 49–50].

⁴¹⁶ Viz Dan [14 31–39].

⁴¹⁷ Viz Dan [13 42–44, 63].

⁴¹⁸ Srov. Sk [2 37–38].

⁴¹⁹ Srov. Sk [16 6–9].

⁴²⁰ Srov. Zj [1 9–20].

⁴²¹ Srov. Sk [12 4–11].

⁴²² Viz Lk [1 5–15, 30, 57].

⁴²³ Srov. 1 Kor [12 4–6].

⁴²⁴ Srov. 2 Kor [1 5].

⁴²⁵ Srov. Jan [13 1].

i z mrtvých vstal a kterýž jest na pravici Boží, kterýž také oroduje za nás. Ekleziastikus XVIII: Moc jeho velikosti, kdo bude moci oznámiti? aneb kdo bude moci vypraviti milosrdenství jeho? Jan XX: Ale tyto věci psány jsou, abyšte věřili, že Ježíš Kristus jest Syn Boží. A abyšte věřice, život věčný měli ve jménu jeho. Izaiáš LIII: Ont' jest mnohé hříchy nesl a za přestupníky prosil.⁴²⁶

Modlitba Páně Kristova za všechny věrné

Jan XVII:

Otče, přišlať jest hodina, oslaviž Syna svého, aby i Syn tvůj oslavil tebe. Jakož si dal jemu moc nad každým člověkem, aby všechněm, které jsi dal jemu, dal jim věčný život. A tento jest věčný život, aby poznali tebe samého, Boha pravého a kterého jsi poslal (#221) Ježíše Krista. Jáť jsem oslavil tebe na zemi, dílo sem dokonal, kteréž jsi mi dal, abych je činil. A nyní oslaviž mne ty, Otče, u sebe samého slávou, kteréž sem měl u tebe prvé, nežli tento svět byl. Oznámil sem jméno tvé lidem, kteréž jsi mi dal z světa. Tvoji byli a mně jsi je dal a řeč tvou zachovali. A nyní jsou poznali, že všechny věci, kteréž jsi mi dal, od tebe jsou, nebo slova, kteráž jsi mi dal, dal jsem jim a oni je přijali a poznali v pravdě, že sem od tebe vyšel, a uvěřili, že jsi ty mne poslal.

Já za ně prosím. Ne za svět prosím, ale za ty, kteréž jsi mi dal, nebo tvoji jsou a všechny věci mé tvé jsou a tvé mé jsou a oslaven jsem v nich. A již nejsem na světě, ale titot' jsou na světě a jáť k tobě jdu.

Otče svatý, zachovaj je ve jménu tvém, kteréž jsi mi dal, ať by jedno byli, jako i my. Dokud sem byl s nimi v světě, jáť sem je zachovával jménem tvým, které jsi mi dal, ostříhal jsem jich a žádný z nich nezahynul, jediné (#222) Syn zatracení, aby se Písmo naplnilo.

Ale nyní k tobě jdu a tytoť věci mluvím na světě, aby měli radost mou naplněnou v sobě. A jáť jsem jim dal řeč tvou a svět je v nenávisti měl, neb nejsou z světa, jakožto i já nejsem z světa. Neprosímť, aby je vzal z světa, ale aby je zachoval od zlého. Z světa nejsou, jako i já nejsem z světa. Posvětiž jich v pravdě tvé. Řeč tvá pravdat' jest. Jakož jsi ty mne poslal na svět i já sem je poslal na svět a já posvěcuji sebe samého za ně, aby i oni posvěceni byli v pravdě.

---

⁴²⁶ Srov. Iz [53 12].

Neprosím pak toliko za ně, ale i za ty, kteříž skrze slovo jejich mají uvěřiti ve mně, aby všickni jedno byli. Jakož ty Otče ve mně a já v tobě, ať by i oni v nás jedno byli, aby uvěřil svět, že jsi ty mne poslal. A já slávu, kterouž jsi mi dal, dal jsem jim, aby byli jedno, jakož i my jedno jsme. Já v nich a ty ve mně, aby dokonání byli v jedno a aby poznal svět, že jsi ty mne poslal a miloval jsi je, jakož jsi i mne miloval. (#223)

Otče, které jsi mi dal, chci kdež jsem já, aby oni byli se mnou, aby viděli slávu mou, kterouž jsi mi dal, neb jsi mne miloval před ustanovením světa. Otče spravedlivý, svět tebe nepoznal, ale já sem tě poznal a tito jsou poznali, že si ty mne poslal. A známo sem jim učinil jméno tvé a ještě známo učiním, aby milování, kterýmž jsi mne miloval, bylo v nich, jako i já v nich.

Žalm CVI:

Kdo jest moudrý a ostříhati bude tohoto? a porozumí milosrdenství Páně.⁴²⁷

II. Paralipomenon XV:

Pán Bůhť jest s vámi, neb jste vy byli s ním. Budete-li ho hledati, najdete. A pakli opustíte jej, opustíť vás.⁴²⁸

Skonává se studnice života.

(#224) vakát

---

⁴²⁷ Viz Žl [107 43].

⁴²⁸ Viz 2 Kron [15 2].

O životu křesťanském krátké sebrání z Písem svatých

Předmluva

Poněvadž Slovo Boží pokání a odpuštění hříchův v sobě obsahuje a veliké užítky zavírá, jakž svatý Lukáš v posledním rozdilu vysvědčuje, řka: Mušelo ve jméno Krista kázáno býti pokání a odpuštění hříchův mezi všemi národy, počnouce od Jeruzaléma. Z té příčiny za potřebné se uznává, aby každý věrný křesťan tyto níže položené a z Písem svatých vybrané řeči bedlivě rozjímajíc života svého polepšoval.

Nebť není na tom dosti, aby se toliko ústy mluvíti a ušima slyšeti mělo. Ale všeckoť na skutečném plnění záleží, jakož k tomu všecka Písma směřují. A svatý Jakub v druhém rozdilu své kanoniky dí: Jakož tělo bez duše mrtvé jest, tak i víra bez skutkův mrtvá jest. Protož na tyto níže položené řeči své zření míti a je v paměť vzkládati sluší.

Registrum na sepsání o životu křesťanském

A.

Almužna Pánu Bohu velmi vzáctná, artikul XV.

B.

V bázni Boha vždy očekávati III.

Bázeň Páně se vypisuje IIII.

Bdění a bedlivost XXXII.

Boj křesťanský jaký jest XXXIX.

V budúcím životě znáti se a spolu mluvíti budem L.

O bezpráví a moci LXIII.

Bojování tělesného nenásledovati CLXIX.

C.

Církev svatá chrám Duchov IX.

Chudým dobře činiti XXIX.

Choditi kterak máme XXXVIII.

Čeládka a dítky, kterak se spravovati mají XXVI.

(#227)Chlouba a vlastní chvála daremná LIX.

Cizoložstvo a smilstvo hřích jest veliký	LXXX.
D.	
Den sváteční	XIII.
O dobrodiní Božích	XVIII.
O dítkách a čeládce	XVI.
Dítek navedení	XXVII.
Dítek trestání	XXVIII.
Doufati v Pána Boha	XXXV.
Dobrotiví býti máme	XL.
Dobře činiti, nezpolehajíce na svou opatrnost	XLI.
Dráči a loupežníci	LXXV.
Darův nepřijímati	LXXVII.
E.	
Evangelium: co a jaké moci jest	VI.
G.	
Jednotu zachovávatí	XXXVI.
H.	
(#228) Hříchův vyznání	II.
Hříchův odpuštění	V.
Nehněvati se	LXI.
K.	
Křest křesťanský a svatý	VII.
Krista vyznávati	XXXIII.
Kterak máme choditi	XXXVIII.
Kazatelem nemáme pohrdati	LXXXVII.
Kouzla a čáry se zapovídají	III.
L.	
Lidu bezbožnému na odpor	LI.
Libost lidská daremná	LVIII.
Lži se varovati	LXVII.

Lakomství nenásledovati	LXXI.
Lichvy neprovozovati	LXXIII.
Loupeže nečiniti	LXXV.
Lenosti se varovati	LXXIX.

M.

Modlití se za vrchnost	XXII.
Milovati nepřátely	XXIII.
O modlitbě	XII.
Manželstva věrnost	XXV.
Milovati bližní naše	XXIX.
Mluvíti spolu budem v budoucím životě	L.
(#229) Modlářství – hřích veliký	LII.
Marná chvála nic neváží	LVII.
Moc a bezpráví jest věc velmi zlá	LXIII.
Mammony a peněz nemilovati	LXXII.
Marné mluvení	LXXXIII.

N.

Navedení dítek	XXVII.
Následování příkladu Kristového	XXX.
Nevěra – hřích veliký	LIII.
Nepřísahati	LXVIII.
Nebojovati	LXIX.
Nespravedlivosti se vystříti	LXXIII.
Nepobožných správcův odplata	LXXXVIII.

O.

Odpuštění hříchův skrze Krista	V.
Oběť, kterouž Bůh od nás žádá	XI.
Oklamání bližního velmi zlá věc	LXVII.
Opilství věc velmi ohavná	LXXVI.
Ozdoba a šperkování zevnitřní	LXXXI.

Odplata nepobožných	LXXXVI.
P.	
Pokání co jest a jaké býti má	I.
(#230) Půst křesťanský jaký	XIII.
Protivenství trpělivě snášeti	XIX.
Pečování na Boha vzkládati	XX.
O poddanosti zachované k vrchnost	XXI.
Příklad Kristův	XXX.
O pokoře	XLII.
O posledním soudu Božím	XLIX.
Pejcha – ohavnost Boží i lidská	LVI.
Pomlouvání se zapovídá	LXVI.
Přísahání nenásledovati	LXVIII.
Pomstu Bohu poručiti	LXX.
Pohoršení	LXXXII.
Poslouchati Boha i Slova jeho	LXXXIII.
R.	
Rozjímání, dobrodiní Božské	XVIII.
Řeč naše jaká býti má	XLV.
Různice a sváda	LXV.
Řeči marné vejstra	LXXXIII.
Řeči Božích poslouchání	LXXXIII.
S.	
Služba Boží co jest	X.
Svátěční den	XIII.
Stavu manželského vypsání	XXIII.
Svědomy dobré míti	XXXIII.
(#231) Střízlivosti zachování	XLIII.
O st[ř]ídmosti	XLIII.
O spravedlivosti	XLVI.

Smrt věrných potěšitelná	XLVIII.
Soud poslední Boží	XLIX.
Svět a lidé svěští	LI.
Svárové a závist	LXIII.
Sváda se zapovídá	LXV.
Smilstva vyvarování	LXXX.
Spserkování nehleděti, ale ctnostmi se ozdobovati	LXXXI.
Slova Božího užitečné	LXXXV.
Služebníkem Slova Božího nepohrdati	LXXXVII.
T.	
Trestání bližního jaké	XVI.
Těž o trestání dítek	XXVIII.
Trpělivost v protivenství	XXXI.
Tělo a lidé tělesní	LV.
U.	
Udělování chudým	XV.
O učení	XXXVII.
(#232) Utrhání a pomlouvání	LXVI.
Užitek slyšení Slova Božího	LXXXV.
V.	
Vyznání hříchův	II.
Víra křesťanská	VIII.
Večeře Páně ustanovení	LXXI.
Za vrchnost modliti se	XXII.
O věrnosti manželské	XXV.
Vyznávati máme Pána Krista	XXXIII.
Vlastní chvála a chloubna marná	LIX.
Z.	
Život lidský krá[t]ký	XLVII.
Znáti se budem v životě budoucím	L.

Závist a nenávist	LX.
Zlořečení se zapovídá	LXII.
Závist a svárové	LXIII.
Zahálení nic dobrého nepůsobí	LXXVIII.

(#233)

I.

O pokání

Svatý Hilarius dí: Pokání svaté jest odvrátiti se od poblouznění, odstúpiti od hříchu, a tak život zlý v lepší proměnit. Jakož Pán Kristus člověku tomu, kterýž třidceti osm let těžkou nemocí trápen byl, jehož uzdravil, pověditi ráčil. Jan V: Hle, zdrav jsi učiněn, nehřeš více, ať by se tobě nětco horšího nepřihodilo. Ezechiel XVIII⁴²⁹, Efezským IV⁴³⁰.

Matouš IV: Počal Pán Ježíš kázati a praviti: Pokání činite, nebt' se vám přiblížilo království nebeské. Marek I: Pokání činite a věřte veselému zvěstování.⁴³¹ Lukáš XIII: Nebudete-li pokání činiti, všichni spolu zahynete.

K pravému pokání přináležejí těchto šest věcí:

První: Obrátiti se k Pánu Bohu. Zachariáš I: Obráťte se ke mně, praví Pán zástupův, a obrátímť se k vám.

(#234) Druhé: Postiti se. Jonáš III: Ninivitští vyhlásili půst k kázání Jonášovu. I ušli toho zlého, což na ně přijíti mělo.⁴³²

Třetí: Kořiti se před obličejem Božím. I. Petr V: Kořte se pod mocnou ruku Boží, aby vás povejšil v čas navštívení. Lukáš I: Vzhlédl na pokoru dívky své.⁴³³

Čtvrté: Plakati před Pánem Bohem. Žalm XLI: Byly mi slzy mé za chléb dnem i nocí.⁴³⁴ Žalm LV: Bože, položil jsi slzy mé před obličejem svým.⁴³⁵

⁴²⁹ Viz Ez [18 4].

⁴³⁰ Viz Ef [4 17–24].

⁴³¹ Viz Mk [1 15].

⁴³² Viz Jon [3 5, 10].

⁴³³ Citovanou větu u Lukáše nenajdeme. Můžeme ji však chápat jako interpretaci těchto veršů Lk [1 24–25].

⁴³⁴ Viz Žl [42–43 4].

⁴³⁵ Viz a srovnej Žl [56 9].

Páté: Skroušené a ponížené srdce míti. Žalm XXXIII: Blízkoť jest Pán těm, kteříž zarmúceného jsou srdce a ponížené duchem spaseny učiní.⁴³⁶ Žalm L: Oběť Bohu, duch zarmoucený, srdcem skroušeným a pokorným, Bože, pohrzeti nebudeš.⁴³⁷

Šesté: Trápiti tělo své. I. Korintským IX: Já tresci tělo mé a v službu je podrobuji.⁴³⁸

II.

O vyznání hříchův.

I. Jan I: Budeme-li se vyznávati (#235) hříchův svých, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy naše a očistil nás ode vši nepravosti. Matouš VI: Budete-li odpouštěti lidem hříchy jich, odpustíť i vám Otec váš nebeský hříchy vaše. III. Mojžíšova XXVI: Pán praví: Pro hříchy své i otcův svých trápeni budou, dokavádž nevyznají hříchův svých a nezpomenou na své zlé věci, kteréž učinili proti mně a chodili protivíce se mi. Protož i já také proti nim budu choditi a uveduť je do země nepřátelův, dokavádž se nezastydí mysl jich neobřezaná. Přísloví XXIX: Kdož se kryje s hříchy svými, nebudeť napraven, ale kdož by se jich vyznal a zůstal, tenť milosrdenství dojde.⁴³⁹

I. Mojžíšova XVI: Agar vyznala hřích svůj.⁴⁴⁰ IV. Mojžíšova XXI: Vyznali Izraelští hřích svůj po trápeních.⁴⁴¹ O pravém vyznání Jeremiáš XIV, Daniel IX, Baruch I a II.

Žalm XXXI: Nepravost mou známou sem tobě učinil a nespravedlivosti své jsem nezatajil. Řekl jsem vyznávati (#236) budu sám proti sobě nespravedlivost mou Pánu, a tys odpustil nepobožnost hříchu mého.⁴⁴² Lukáš XVIII: Zjevný hříšník vyznal hřích svůj, řka: Bože, buď milostiv mně hříšnému.⁴⁴³

---

⁴³⁶ Viz Žl [34 19].

⁴³⁷ Viz Žl [51 19].

⁴³⁸ Srov. 1 Kor [9 27].

⁴³⁹ Verše najdeme již v předchozí kapitole. Viz Př [28 13].

⁴⁴⁰ Interpretace několika veršů, srovnej Gn [16 8].

⁴⁴¹ Totéž jako v případě poznámky 439. Srov. Nm [21 7].

⁴⁴² Viz Žl [32 5].

⁴⁴³ Viz Lk [18 13].

III.

V bázni vždycky Pána očekávati.

Lukáš XII: Protož i vy buďte hotovi, neb v kterou hodinu se nenadějete, Syn člověka přijde. Služebník ten, kterýž poznal vůli Pána svého a nepřipravil se a nečinil vůle jeho, ranami mnohými bit bude. Ale kterýž jest nepoznal a nečinil hodných věcí, ranami bit bude menšími.

Jan V: Dal jemu moc i soud činiti, neb Syn člověka jest. Přichází hodina, v kteroužto všickni, kteříž v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího. I půjdou, kteří dobré věci činili na vzkříšení života.

III.

(#237)O bázni Boží

Žalm CX⁴⁴⁴, Přísloví I⁴⁴⁵: Bázeň Páně jestit' počátek moudrosti. Přísloví XXVIII: Blaze tomu člověku, kterýž se po všecky časy bojí, ale kdož jest tvrdé myslí, upadneť ve zlé.⁴⁴⁶ Ekleziastikus II: Kteří se bojí Pána Boha, věříť Slovu jeho a kteříž ho milují, zachovávajíť přikázání jeho. Ekleziastikus XXVIII: Pomni na bázeň Boží a nehněvaj se na bližního.⁴⁴⁷

Izaiáš LXVI: K tomu vzezřím jediné k chudičkému a skroušenému duchem a k třesoucímu se před řečmi mými.⁴⁴⁸ Micheáš V: Těm spomocno bude, kteříž se jména jeho bojí.⁴⁴⁹ Žalm CXLVI: Zalíbit' se Pánu nad těmi, kteříž se bojí jeho, i nad těmi, kteříž naději mají v milosrdenství jeho.⁴⁵⁰ Izaiáš XLII: Třtiny klátící se nezláme a lnu, kterýž se kouří, neuhásí.⁴⁵¹

---

⁴⁴⁴ Viz Žl [111 10].

⁴⁴⁵ Srov. Př [1 7].

⁴⁴⁶ Srov. Př [28 26].

⁴⁴⁷ Srov. Sir [28 7].

⁴⁴⁸ Viz Iz [66 2].

⁴⁴⁹ Jednalo-li se v autorově době o biblický verš, pak v současném znění Bible jej nenajdeme. Větu však můžeme chápat jako interpretaci několika veršů, srov. Mich [5 3–14].

⁴⁵⁰ Viz Žl [147 11].

⁴⁵¹ Srov. Iz [42 3].

V.

O odpuštění hříchův

V Skutcích X: O Pánu Kristu všickni proroci svědectví vydávají, (#238) že odpuštění hříchův vzítí mají všickni, kteříž věří v něho. Matouš VI a XVIII⁴⁵², Ezechiel XVIII: Budete-li odpouštěti lidem viny jejich, odpustít' i vám Otec váš nebeský nepravosti vaše. Pakli neodpustíte lidem viny jejich, aniž Otec váš odpustí hříchů vaších.

VI.

O evangelium co a jaké moci jest.

Evangelium, vykládá se radostné zvěstování. Římanům I: Nestydím se za evangelium Kristovo, nebť jest moc Boží k spasení každému věřícímu. I obsahuje a vyhlašuje se v něm jistá vůle Boží o Synu jeho milém a o těch, kteří v něho věří.⁴⁵³

Jan v VI.: Tatot' jest vůle Otce mého, kterýž mne poslal, aby každý, kdož vidí Syna a věří v něho, měl život věčný a já jej vzkřísím v nejposlednější den.

Jan v XVII: Tentot' jest věčný život, aby poznali tebe samého, Boha pravé(#239)ho, a kterého jsi poslal, Ježíše Krista.

I. Jan III: Totot' jest přikázání jeho, abychom věřili ve jméno Syna jeho a milovali jeden druhého.

VII.

O svatém křtu křesťanském

Matouš v XXVIII: Řekl Pán Ježíš učedníkům svým: Dána mi jest všeliká moc na nebi i na zemi. Protož jdúce, učte všecky národy křtíce je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého, učíce je zachovávatí všecko, což sem koli přikázal vám. A hle, já s vámi jsem po všecky dni, až do skonání světa.

Římanům VI: Zdaliž nevíte, že kteřížkoli pokřtěni jsme v Křtu Ježíše, v smrt jeho pokřtěni jsme. Pohřbeni sme tehdy spolu s ním skrze křest v smrt, abychom jakož Kristus vzkříšen jest z mrtvých skrze slávu Otce, tak i my v novotě života chodili. Galatským III: Nebo kteříž jste koli pokřtěni, v Krista jste (#240) se oblékli.

---

⁴⁵² Srov. Mt [18 35].

⁴⁵³ Srov. Řím [1 16–17].

Kolocenským III: Nelžete jeden proti druhému, poněvadž jste zsvlékli starého člověka i skutky jeho a oblékli jste nového, kterýžto se obnovuje ku poznání a k obrazu toho, jenž ho stvořil.

VIII.

O víře křesťanské

Marek XVI: Kdož uvěří a pokřtí se, spasen bude.⁴⁵⁴ Jan I: Kteřížkoli Krista přijali, dal jim moc syny Božími býti, těm, jenž věří ve jméno jeho.⁴⁵⁵ Jakub II: Kdož prosí u víře, dáno mu bude.⁴⁵⁶ Židům XI: Bez víry není možné Bohu se líbiti, nebo kdož k Bohu chce přijíti, musí věřiti a víra pochází z slyšení Slova Božího.⁴⁵⁷

Římanům X: Kdožkoli vzývati bude jméno Páně, spasen bude. Kterakž pak vzývati budou toho, v něhož jsou neuvěřili? A kterakž tomu uvěří, o němž jsou neslyšeli? Kterakž pak uslyší bez kazatele? A kterak kázati budou, nebudou-li posláni? jakož psáno jest: (#241) Kterak krásné nohy jsou těch, kteříž zvěstují pokoj a dobré věci. Protož pochází víra z kázání, kázání pak skrze Slovo Boží.⁴⁵⁸

Jan V: Jistě, jistě pravím vám, kdo slovo má, slyší a věří tomu, jenž mě poslal, má život věčný a na soud nepřijde, ale prošel jest od smrti k životu.

IX.

O církvi křesťanské,

kteráž jest chrám duchovní.

I. Korintským III: Zdaliž nevíte, že chrám Boží jste a Duch Boží přebývá v vás? Poskvřňuje-li kdo chrám Boží (zlým nepobožným životem), toho zatratí Bůh. Neb chrám Boží svatý jest, jenž jste vy.

I. Petr II: Vzdělávajte se, jakožto živí kamenové dům duchovní jsouce, kněžstvo svaté, k obětování duchovních obětí příjemných Bohu, skrze Ježíše Krista.

Matouš XVIII: Takto dí Kristus: Kdež jsou dva nebo tři shromáždění ve (#242) jménu mém, tuť jsem uprostřed nich.

---

⁴⁵⁴ Viz Mk [16 16].

⁴⁵⁵ Viz Jan [1 12], var. *děťmi* místo *syny*.

⁴⁵⁶ Odpovídající verš najdeme v současném znění Bible již v předchozí kapitole, srov. Jak [1 5].

⁴⁵⁷ Jedná se o citaci dvou veršů v jednom, srov. Žid [11 6, 3].

⁴⁵⁸ Viz Řím [10 13–15, 17].

X.

O službě Boží

Jan v VI.: Takto jest Pán Kristus Židům odpověděl a řekl: Toto jest dílo Boží, abyste věřili v toho, jehož on (totižto Otec nebeský) poslal. Jakub I: Vidí-li se kdož nábožným býti mezi vámi, kterýž nebéře v uzdu jazyka svého, ale dopouští blúdití srdci svému, toho marné jest náboženství. Náboženství čisté a nepoškrvněné před Bohem a Otcem to jest navštěvovati sirotky a vdovy v zámutku jejich a sebe samého nepoškrvněného chovati od světa.

Matouš XXV: Jistě pravím vám, pokudž jste co činili jednomu z těchto bratří mých na[j]menších, mně jste činili.

Římanům XII⁴⁵⁹, Effezkým IV⁴⁶⁰: Dí svatý Pavel, aby jeden každý úradu a stavu svého, k čemuž jest povolán, hleděl a pilen byl. Také věrným křesťanům posluhovati máme.

Římanům XII: (#243) Milování ať jest neošemetné, skrze bratrskou lásku jsouce naklonění k spo[le]čnému sebe milování, uctivostí jeden druhého přecházejíce, v posluhování neléniví etc. v potřebách s svatými (totižto s věrnými křesťany) se zdělující, pohostinu přijímající.

XI.

O oběti, kteréž Bůh od nás žádá.

Římanům v XII: Prosím vás bratří skrze slitování Boží, abyste vydávali těla svá v živou oběť svatou, příjemnou Bohu, rozumnou službu svou. A nesrovnávejte se způsobem tohoto světa, ale proměňte se skrze obnovení mysli své, abyste zkusili, která jest vůle Boží, co dobrého jest a příjemného i dokonalého. Židům XIII: Na dobrodiní a na zdílnost nezapomínajte, neb takovými oběťmi zalíbení bývá Bohu.

Matouš V: Blahoslavení milosrdní, nebť oni milosrdenství dojdou. (#244) Matouš IX: Milosrdenství chci a ne oběti.⁴⁶¹ Žalm L: Oběť Bohu, duch zarmoucený, srdcem

---

⁴⁵⁹ Srov. Řím [12 6–8, 13].

⁴⁶⁰ Srov. Ef [4 1, 12].

⁴⁶¹ Viz Mt [9 13].

skroušeným a pokorným, Bože, pohrzeti nebudeš.⁴⁶² Ekleziastikus XXXV: Spasitedlná obět jesti' pilnu býti prikázání Božích a odstoupiti od všelikého hříchu.⁴⁶³

XII.

O modlitbě

Jan IV: Pověděl Pán Kristus: Přicházíť hodina a nyníť jest, že praví modlitebníci modliti se budou Otci v Duchu a v pravdě. Neb i Otec takových hledá, kteříž by se mu modlili. Bůh jest duch a ti, kteříž se mu modlí, v duchu a v pravdě musí se modliti. Lukáš XVIII: Pověděl Pán Kristus a skrže podobenství učil, aby se ustavičně a bez přestání modlitby dály.⁴⁶⁴ Matouš VI, Lukáš XI: A když by se modlil, nebudeš jako pokrytci, neb oni obyčej mají v školách a v úhlech ulic stojíce modliti se, aby vidíni byli od lidí. (#245) Jistěť pravím vám, že mají odplatu svou. Ale ty, když se modlíš, vejdi do pokojíka svého a zavra dvěře své, modl se Otci svému, kterýž jest v skrytosti, a Otec tvůj, jenž vidí v skrytosti, odplatí tobě na jevě.

Ale modléce se, nebývajte mnohomluvní, jako pohané, neb se oni domnívají, že pro své mnohomluvení uslyšání bývají. Protož nebývajte učiněni podobní jim, neb víc Otec váš, kterých byše věci potřebovali, prvé než byšte prosili od něho. Protož na takový způsob vy se modlte. Otče náš etc.⁴⁶⁵

Matouš VII: Proste a budeť vám dáno, hledajte a naleznete, tlučte a budeť vám otevříno. Každý zajisté, kdož prosí, bere a kdož hledá, nalézá, a tomu, kterýž tluče, bude otevříno.

I. Timoteovi II: Chci, aby se muži modlili na každém místě pozdvihující čistých rukou bez hněvu a bez pochybování. Matouš VII: Jestliže vy, jenž jste zlí, umíte dobré věci dávatí synům vašim, čím mnohém více Otec váš (#246) nebeský dá dobré věci těm, kteříž ho prosí.

---

⁴⁶² Viz Žl [51 19].

⁴⁶³ Srov. Sir [35 3].

⁴⁶⁴ Nemá tím na mysli konkrétní verš, ale jedná se o interpretaci celé kapitoly.

⁴⁶⁵ Verše odpovídají především Mt [6 5–13]. Uvedením Lukáše chtěl autor pravděpodobně upozornit na to, že u něj najdeme rovněž modlitbu Páně, ale také narážku na modlení se na veřejnosti, srov. Lk [11 2–4, 43].

XIII.

O postu

Izaiáš LVIII: Nechtějte se postiti tak, jako ste se postili až do tohoto dne, aby uslyšáno bylo na výsosti volání vaše. Zdali takový jest půst, kterýž jsem vyvolil přes celý den trápati člověku duši svou? Zdali stočiti jako obručí hlavu svou a v pytli a v popele léhati? Zdali to nazůveš půst a den vzácný Pánu Bohu? však toto jest větší půst, kterýž sem vyvolil, zruš svázání nepravosti, rozvěž snopky dolův tisknoucí, propust ty, jenž nátisky trpí, svobodné a všeliké břímě roztrhni.

Lámaj lačnému chléb svůj a nuzné i počestné uveď do domu svého. Když uzříš nahého, přioděj ho a tělem tvým nezhrzej. Tehdy vzejde jako jitro světlo tvé a zdraví tvé spíše vznikne a předejde spravedlnost tvou (#247) tvář tvá a sláva Páně přivine tě. Tehdy vzývati budeš a Pán uslyší tě, volati budeš a díť, hle teď jsem.⁴⁶⁶

XIII.

O dni svátečním

Matouš XII, Marek v II.: Pověděl Pán Kristus k Židům: Den sváteční pro člověka učiněn jest a ne člověk pro den sváteční. Protož Syn člověka jest Pánem také dne svátečního.⁴⁶⁷ Izaiáš LVIII: Odvrátíš-li ode dne svátečního nohu tvou, aby nečinil vůle tvé ve dni svatém mém a nazůveš den sváteční rozkošný a svatý Boží slavný a velebiti jej budeš, když nebudeš činiti cest tvých a nenalezne se vůle tvá, aby mluvil řeč svú. Tehdy těšiti se budeš v Pánu a já vyzdvihnu tebe nad vysokosti země a nakrmím tebe dědic[tvím] Jákobova Otce tvého, nebo ústa Páně mluvila jsou.⁴⁶⁸

II. Mojžíšova XX: Pomni, aby den sváteční světil.

---

⁴⁶⁶ Srov. Iz [58 4–9].

⁴⁶⁷ Verše odpovídají především evangeliu podle svatého Marka, viz Mk [2 27]. U Matouše najdeme stejnou podkapitolu věnující se totožnému tématu, ale verše jsou napsány poněkud rozdílněji, srov. Mt [12 6–8].

⁴⁶⁸ Cituje-li autor verše, v nichž se píše o *dni svátečním*, je tím myšlena sobota. S tímto dnem také pracuje současné vydání Bible. Viz a srovnej Iz [58 13–14].

O almužně a udělování chudým

Matouš VI: Pilně šetřte, abyšete almužny vaší nedávali před lidmi, abyšete vidíni byli od nich, jinak nemáte odplaty u Otce vašeho, jenž jest v nebesích. A tak, když dávaš almužnu, ať se netroubí před tebou, jako pokrytci činí v školách⁴⁶⁹ a na ulicích, aby slavení byli od lidí. Jistě pravím vám: Majít' odplatu svou. Ale ty, když dávatí budeš almužnu, nevěziž levice tvá, co činí pravice tvá, aby byla almužna tvá v skrytosti a Otec tvůj, jenž vidí v skrytě, onť odplatí tobě na jevě. Lukáš XIV, Matouš XV: Když děláš hody, povolaj chudých, mdlých, kulhavých, slepých a blahoslavený budeš, že nemohou tobě odplatiti, ale budeť tobě odplaceno při vzkříšení spravedlivých.⁴⁷⁰ Tobiáš IV: Máš-li mnoho, uděluj štědře, pakli málo, máš tolikéž, z mála dávej z srdce upřímného, nebť almužna (#249)vysvobozuje od hříchu i od smrti.⁴⁷¹

Přísluví v XXI: Kdo uši své zacpává před voláním chudého i onť též volati bude, a nebudeť uslyšán. Jakož voda uhašuje oheň, tak almužna shlazuje hříchy.⁴⁷² Přísluví XXVIII: Kdož dáva chudému, nebudeť nouze trpěti, ale kdožť nedbá na žebráka, trpěti bude nedostatek. II. Korinským IX: Ten, kterýž dáva símě rozsívajícímu, dá chléb také i k jedení a rozmnoží símě vaše a přisporí v zrostu obilé spravedlnosti vaší.

Římanům XIII: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého, milování bližního nečinít' zlého. A protož naplnění Zákona jestiť milování.⁴⁷³ Ekleziastikus XXIX: Půjč bližnímu svému v čas potřeby jeho, ale ty navrať zase bližnímu svému časem svým. I. Jan III: Kdo má statek světa tohoto a viděl by bratra svého, an nouzi trpí, a zavřel by střeva svá před ním, i kterak láska Boží trvá v něm. Synáčkové moji, nemilůjmež toliko slovem ani jazykem, ale skutkem a prav(#250)dou.

Skutky X: Modlitba a almužna vstupuje před obličej Boží.⁴⁷⁴

---

⁴⁶⁹ V současném znění Bible se pracuje především s výrazem *synagoga*. Viz Mt [6 2], ale i jinde.

⁴⁷⁰ Citované verše v daném znění najdeme u Lukáše ve zmíněné kapitole. V evangeliu podle svatého Matouše se sice také píše o handicapovaných, ale verše jsou zasazeny do jiného kontextu. Viz a srovnej [15 30, 32–38].

⁴⁷¹ Viz Tob [4 8, 10].

⁴⁷² Ve zmíněné kapitole najdeme pouze část citovaných veršů, viz Př [21 13]. Verš, v němž se hovoří o almužně, která ruší hříchy, najdeme u Sírachovce, viz Sir [3 30].

⁴⁷³ Viz Řím [13 9–10].

⁴⁷⁴ Viz Sk [10 4].

Galatským v VI.: Jeden druhého břemena neste, a tak naplňte zákon Kristův.

XVI.

O trestání bližního našeho

Matouš v XVIII: Práví Pán Kristus: Zhřešil-li by bratr tvůj proti tobě, jdiž a potrestci ho mezi sebou a jím samým. Uposlechnelíť tebe, získals bratra svého, pakli by tebe neuposlechl, přijmi s sebou ještě jednoho nebo dva, aby v ústech dvou neb tří svědkův stálo každé slovo. A neuposlechl-li by jich, pověz církvi. Pakliť by církve neuposlechl, měj ho za pohana a zjevného hříšníka. Lukáš XVII: Zhřeší-li bratr tvůj, potresci ho a budeť-li toho želeti, odpusť jemu a byť pak sedmkrát za den zhřešil proti tobě a sedmkrát za den obrátil se řka: Žel mi toho, odpusť jemu.

Galatským VI: Byl-li by zachvácen člověk (#251) v některém nedostatku, vy, kteří jste duchovní, naučte takového v duchu tichém.⁴⁷⁵ II. Timoteovi IV: Napomíná svatý Pavel k trestání těch lidí, kteří neřádný život provozují.⁴⁷⁶ O vyobcování takových lidí neposlušných a zlých. I. Korintským a II. Tesalonickým III.

XVII.

O večeři Páně

Matouš v XXVI., Marek XIV, Lukáš XXII, I. Korintským XI: Pán Ježíš Kristus v té noci, v které zrazen byl, vzal chléb a díky čině, lámal a řekl: Vezměte a jezte, toto jest tělo mé, kterěz za vás zrazeno bude. To čiňte na mé připomínání.

Týmž způsobem vzav i kalich, když odvečeřeli, díky činil a dal jim, řka: Píte z toho všickni. Tentot' jest kalich nového kšaftu v mé krvi, kteráž za vás a za mnohé vylita bude na odpuštění hříchův. To čiňte kolikrátkoli pítí budete na mou památku.⁴⁷⁷

I. Korintským XI: Nebo kolikrátkoli bude(#252)te jísti chléb tento a z kalicha pítí, smrt Páně zvěstujete, dokavádž by nepřišel. Kdož by koli jedl chléb tento a pil z kalicha Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně. Protož zkus člověk sám sebe, a tak z chleba toho jez a z kalicha toho pí. Nebo kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, nerozsuzuje těla Páně. I. Korintským X: Kalich požehnaný, jemuž dobrořečíme, zdaliž není společnost krve Kristovy? Chléb, kterýž lámeme, zdaliž není společnost těla

---

⁴⁷⁵ Viz Gal [6 1].

⁴⁷⁶ Viz 2 Tim [4 1–5].

⁴⁷⁷ Viz Mt [26 26, 21, 27–28], Mk [14 22, 18, 23–24], Lk [22 19, 21, 20], 1 Kor [11 23–25]. Nejvíce odpovídají poslušností veršů právě Lukáš a List Korintským.

Kristova? Neb jeden chléb a jedno tělo mnozí jsme. Neb všickni z téhož chleba a kalicha částku bereme. Nemůžete zároveň kalicha Páně píti a kalicha ďáblova. Nemůžete stolu Páně účastni býti a stolu ďábelského.⁴⁷⁸

Jan v VI.: Pán Ježíš dí: Jistě, jistě pravím vám, nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nemáte života v sobě. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, máť život věčný a jáť ho vzkřísím v nejposlednější den. Nebo tělo mé v pravdě jest pokrm a (#253) a krev má v pravdě jest nápoj. Kdož jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm. Jakož mně poslal živý Otec i já živ jsem pro Otce, tak i kdož by jedl mne, i on živ bude pro mne. Tentot' jest ten chléb, kterýž s nebe sstoupil. Ne jako otcové vaši jedli mannu na poušti a zemřeli. Kdož by jedl tento chléb, živ bude na věky.

XVIII.

O rozjímání dobrodiní božských

Jan III: Jakož jest Mojžíš povejšil hada na poušti, tak musí Syn člověka povýšen býti, aby každý, kdož věří v něho, nezahynul, ale aby měl věčný život.

Takt' jest Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v něho, nezahynul, ale aby měl život věčný. Nebť jest neposlal Bůh Syna svého na svět, aby (#254) soudil svět, ale aby spasen byl svět skrze něho. Kdo věří v něho, nebudeť souzen, ale kdožť nevěří, již jest odsouzen. Matouš XI: Podťte ke mně všickni, kteříž pracujete a obtíženi jste a jáť vás vočerstvím. Vezměte jho mé na se, jho mé jestit' chutné a břímě mé lehké.

Jan XI: Každý, kdo jest živ a věří ve mne, neumřet' na věky.

Efezským II: Milostí Boží jste k spasení přivedeni skrze víru, a to ne sami z sebe, dar zajisté Boží jest. I. Jan II: Zhřeší-li kdo, přimlucvi máme u Otce, Krista Ježíše, Spravedlivého. A onť jest smírce za hříchy naše a netoliko za naše, ale za hříchy všeho světa.⁴⁷⁹ Izaiáš v LIII.: Jistě neduhy naše on jest nesl a bolesti naše on jest trpěl.⁴⁸⁰ Jan v I.: Ej, beránek Boží, kterýž snímá hříchy světa.⁴⁸¹

---

⁴⁷⁸ Viz 1 Kor [10 16–17, 21].

⁴⁷⁹ Viz 1 Jan [2 1–2].

⁴⁸⁰ Viz Iz [53 4].

⁴⁸¹ Viz Jan [1 29].

XIX.

Protivenství trpělivě snášeti máme.

(#255) Matouš XVI: Chce-li kdo za mnou přijíti, ten vopří se sám sobě a vezmi kříž svůj a následujž mne, neb kdo bude chtítí život svůj zachovati, ztratíť jej. A kdo ztratí život svůj pro mne, naleznet' jej.⁴⁸²

Lukáš VI: Běda vám, kteříž se nyní smějete, nebo kvíliti a plakati budete.⁴⁸³ Matouš V: Blahoslavení, kteří lkají, neb oni potěšeni budou.

Jakub I: Za velikou radost mějte to, bratři moji, když v rozličná pokušení upadnete. Blahoslavený muž, kterýž snáší pokušení. Nebo když bude zkušěn, vezme korunu života, kterou jest zaslíbil Bůh těm, kteříž ho milují.⁴⁸⁴ I. Korinským XI: Když býváme souzeni, od Pána býváme trestáni, abychom s tímto světem nezahynuli. Žalm v XXXIII.: Volali jsou spravedliví a Pán jest je uslyšel a ze všech zámutkův jich vysvobodil jest je. Blízkoť jest Pán těm, kteříž zarmúceného jsou srdce a ponížené duchem spasena učiní.⁴⁸⁵ Přísloví III: Synu můj, nezamítaj kázně Boží a nebývaj netr(#256)pělivým, když od něho trestán býváš. Nebo kohož Pán miluje, tohoť tresce a jako otec v synu zalibuje sobě.

XX.

Všecko pečování na Boha vzkládati

I. Petr v V.: Všecko pečování své vzložte na Boha, nebť jest jemu péče o vás. Žalm CIII: Všecky věci od tebe čekají, aby jim dal pokrm časem svým. Když jim dávati budeš, budouť shromáždovati, když otevřeš ruku svou, všecky věci naplní se dobrotou.⁴⁸⁶ Přísloví X: Požehnání Páně činí bohaté, aniž přijde na ně trápení.⁴⁸⁷

Žalm XXXVI: Mládencem jsem byl a staral jsem se a neviděl jsem spravedlivého opuštěného, ani plemene jeho, aby žebralo chleba.⁴⁸⁸

---

⁴⁸² Viz Mt [16 24–25].

⁴⁸³ Viz Lk [6 25].

⁴⁸⁴ Viz Jak [1 2, 12].

⁴⁸⁵ Viz Žl [34 18–19].

⁴⁸⁶ Viz a srovnej Žl [104 27–28].

⁴⁸⁷ Srov. Př [10 22].

⁴⁸⁸ Viz Žl [37 25].

Matouš VI: Praví Pán Kristus: Hledajte nejprve království Božího (kteréž, podle řeči svatého Pavla k Římanům XIV, záleží v spravedlnosti, v pokoji a v radosti, v Duchu(#257) svatém) a spravedlivosti jeho a všechny tyto věci budou vám přidány.

XXI.

O poddanosti k vrchnostem zachování

Římanům v XIII.: Každý člověk mocnostem vyšším poddán buď. Neboť není moci nežli od Boha, a které jsou od Boha, zřízené jsou. Protož kdož se moci protiví, Božímu zřízení se protiví. A kteříž se protiví, sami sobě zatracení dobývají. Protož z povinnosti poddání buďte, netoliko pro hněv, ale i pro svědomí.⁴⁸⁹

XXII.

O modlení za vrchnosti

I. Timoteovi v II.: Prosím pak, aby nejprve přede všemi věcmi bývali prosby, modlitby, svaté žádosti a děkování za všechny lidi, za krále i za všechny, kteříž jsou v ouřadech postaveni, abychom (#258) tichý a pokojný život vedli ve vši milostivosti a čistotě. Neb to dobré a vzáctné jest před Bohem a Spasitelem naším. Jeremiáš XXXIX: Hledajte pokoje tomu městu, do něhož jsem vám jíti kázal a modlte se za ně ku Pánu. Nebo když ono pokoj míti bude, také i vy odpočinutí míti budete.⁴⁹⁰

XXIII.

O milování nepřátel

Matouš v V.: Milujte nepřátely vaše, dobrého žádajte klnoucím vás, dobře číňte těm, jenž vás nenávidí. Modlte se za ty, jenž urážejí i protiví se vám, abyste byli synové Otce vašeho, jenž jest v nebesích. Kterýž slunci svému vzchoditi dopouští na zlé i na dobré a déšť pouští na spravedlivé i na nespravedlivé. Neb budete-li milovati ty, jenž vás milují, kterou odplatu máte.⁴⁹¹ Římanům XII: Nemstěte se sami moji nejmilejší, ale dávajte místo hněvu. Nebo psáno jest: Mně pomsta, (#259) a jáť odplatím, praví Pán. Jestli pak nepřítel tvůj lační, nakrm jej, žízní-liť, daj jemu nápoj. Neb to učině, uhlí řeřavé shrneš na hlavu jeho. Matouš VI: Odpustíte-li lidem poblouznění jejich, takéť vám Otec váš nebeský odpustí.

---

⁴⁸⁹ Viz Řím [13 1–2, 5].

⁴⁹⁰ Verše najdeme o deset kapitol dříve, viz Jer [29 7].

⁴⁹¹ Viz Mt [5 44–46].

XXIII.

O stavu manželském

V I. Mojžíšově I: Řekl Bůh: Neníť dobré býti člověku samému, učinme mu spomoc podobnou jemu.⁴⁹² Přísloví XVIII: Kdož najde dobrou ženu, najdeť dobrou věc a nabude potěšení od Pána. Přísloví V: Veseliž se s ženou mladosti tvé, utěšená jest laně a krásná srna, na jejím těle po všecy časy dosti měj.

I. Korintským VII: Jestíť jim dobré, aby tak zůstali, jako i já, pokudž se pak zdržeti nemohu, ať se vdávají. Neb jest lépe vdáti se, nežli páliť.⁴⁹³

Efezským V: Manželstvo jestíť svátost veliká.⁴⁹⁴

(#260)XXV.

O věrnosti manželské

Efezským v V.: Ženy poddány buďte mužům svým, jako Pánu. Tak i muži milovati mají manželky své, jako těla svá.⁴⁹⁵ I. Timoteovi v III.: Manželky též mají býti střídmé, ne hanlivé, střízlivé, věrné ve všem.⁴⁹⁶

I. Korintským v VII. kapitole: Ale toto pravím, bratři, čas krátký jest, dále jest tento rozum, aby ti, kteříž mají ženy, byli jako by jich neměli.

I. Timoteovi II: Žena spasena bude skrze rození dětí, bude-li trvati u víře a v milování. Přísloví XIX: Dům a zboží dávají se od rodičův, ode Pána pak dána bývá opatrná žena. Item⁴⁹⁷: Byl-li by hospodář nerozšaffný, domu svého neumějíc spravovati, tehdy bohobojná žena má moc pro uvarován[í] škody dům řídití, jakož jest tak Abigail, žena Nabalova učinila v I. Královské XXV.⁴⁹⁸

---

⁴⁹² Viz Gn [1 18].

⁴⁹³ Srov. 1 Kor [7 8–9].

⁴⁹⁴ V Listu Efesanům se sice dočteme o partnerském vztahu, ale citovaný verš zde nenajdeme.

Odpovídající verš nalezneme v Listu Židům, viz a srovnej Žid [13 4].

⁴⁹⁵ Srov. Ef [5 22–25].

⁴⁹⁶ Odpovídající je předcházející verš, srov. 1 Tim [2 9–10].

⁴⁹⁷ Měl-li autor na mysli, že interpretovaný biblický příběh nalezneme také v knihách Přísloví, můžeme jej srovnat s tímto veršem, viz Př [14 1], v němž se hovoří o moudré ženě.

⁴⁹⁸ Dle současného znění Bible najdeme verše týkající se Nabala a Abigail v I. knize Samuelově, viz 1 Sam [25 3].

Manželstva závazek rušící trestání bývají: Malachiáš II.⁴⁹⁹

(#261)XXVI.

O dítkách a čeládce

Efezským VI: Synové, buďte poslušni rodičův svých v Pánu, neb to spravedlivé jest. Cti otce svého i mateř, kteréž to přikázání jest první v zaslíbení, aby dobře tobě bylo, aby byl dlouhověkým na zemi. Otcové nepopouzejte k hněvu synův svých, ale vychovajte je skrze učení a trestání Páně.

Služebníci, buďte poslušni těch, kteříž páni jsou podlé těla, s bázni a s třesením, s sprostností srdce svého, jakožto Kristu ne na oko sloužíce, jakožto usilující se lidem líbiti, ale jakožto služebníci Kristovi, činíce, což Bůh chce z srdce, s dobrovolností, sloužíce Pánu a ne lidem. To věduce, že jeden každý což by dobrého učinil, to vezme od Pána, buďto že by byl služebníkem anebo svobodným. A vy, páni, též to činite při nich, odpouštějící po[h]růžky, věduce, že i váš Pán jest v nebesích a (#262) není patření na osobu u něho. III. Mojžíšova v II.: Kdož by bil otce svého, aneb matku, smrtí ať umře. Kdož by zlořečil otcí svému, nebo mateři, smrtí ať umře a krev jeho na něho.⁵⁰⁰ Též v XIX. kapitole: Jeden každý má se otce svého a matky báti. V Mojžíšova XXVII: Zlořečený jest, kdož nectí otce svého a matky. A řekne veškeren lid: Amen.

Ekleziastikus III: Kdož ctí otce svého, bude míti potěšení v syních svých a v den modlitby své uslyšán bude. Kdož ctí Otce svého, životem delším živ bude, a kdož poslouchá otce svého, potěšíť matky své. Kdož se bojí Pána Boha, ctíť rodiče své a jako pánům sloužití bude těm, kteříž jsou ho zrodili. V skutku, v řeči i ve vši trpělivosti cti otce svého, a přijdeť na tebe požehnání od Boha a požehnání jeho trvá navěky.

XXVII.

O navedení dítek

(#263)Matouš XIX: Nechte dítek ať jdou ke mně, nebraňtež jim, nebo takových jest království Boží.

II. Timoteovi v III.: Napomíná svatý Pavel Timoteá učedníka svého těmito slovy: Ty trvaj v těch věcech, kterýmž jsi se naučil a které svěřeny sou tobě, věda od koho jsi se

---

⁴⁹⁹ Citovaný verš v tomto znění u Malachiáše nenajdeme, lze jej však porovnat s jinými, srovnej Mal [2 15–16].

⁵⁰⁰ Citované verše se nenachází v III. knize Mojžíšově, ale již v té druhé, tedy v Exodu. Viz a srovnej Ex [21 15, 17].

naučil, však od mladosti Písmo umíš, kteréž tebe můž naučiti k spasení skrze víru, kteráž jest v Kristu Ježíši. Nebo všeliké Písmo od Boha dechnuté užitečné jest k učení, k trestání, k navedení, k opravení v spravedlnosti, aby dokonalý byl člověk Boží, jsa naučen k každému skutku dobrému.

XXVIII.

O trestání dítek

Příslaví XXIII: Neoddaluj trestání od dítěte, nebo budeš-li je bít metlou, neumřet'. Ty je metlou udeříš a duši jeho z pekla vysvobodíš. Příslaví X: Syn moudrý obveseluje otce, ale bláznivý syn jest zármutek (#264) matere své. Příslaví XIII: Kdo lituje metly, nenávidí syna svého, kdož' ho pak miluje, ustavičně jej vyučuje. Příslaví XIX: Metla a trestání dává moudrost, ale kterému se pacholeti pouští vůle jeho, pohaní matku svou.⁵⁰¹ O tom čti dále knihy Ekleziastikus VII, XXII, XXX.⁵⁰² Kapitulu tu nalezneš, přeješ-li dítěti svému dobré, kterak jej hned z mladosti bez přestání trestati a k dobrému vésti máš, nechceš-li potomně lotra z něho míti.

Ekleziastikus XVI: Lepší jest jeden syn bohobojný nežli tisíc nepobožných synův. A užitečné jest umřítí bez synův, nežli nepobožné syny pozůstaviti.⁵⁰³ Item, synovi a ženě, bratru a příteli nedávaj moci nad sebou za života tvého, aniž dávaj jiným statku svého, aby snad toho nelitoval a jim se nemodlil. Nebo lépeť jest, aby tě synové prosili, nežli aby ty měl v ruce jich hleděti.⁵⁰⁴

XXIX.

(#265) Bližní naše a chudé lidi sobě poručené míti a jim z lásky křesťanské dobře činiti.

Matouš v VII.: Všecky věci, kteréžkoli chcete, aby vám činili lidé i vy jim činite, nebo totož Zákona i Proroci. I. Jan III: Synáčkové milí, nemilujmež toliko slovem, ani jazykem, ale skutkem a pravdou. Jan v XIII.: Znáte-li to, blahoslavení jste, budete-li to činiti.

I. Jan v IV.: Kdož nemiluje, tent' nezná Boha, nebo Bůh láska jest.

---

⁵⁰¹ Verše najdeme až o deset kapitol dále, viz Př [29 15].

⁵⁰² Viz Sir [7 23], [22 6], [30 1, 7–13].

⁵⁰³ Viz Sir [16 3].

⁵⁰⁴ Verše najdeme v jiné kapitole, viz Sir [33 20, 22].

I. Timoteovi V: Jestli kdo svých a nejvíce domácích neopatruje, tent' jest víru zapřel a jest horší nežli nevěřící. Židům XIII: Láska bratrská budiž mezi vámi a přívětivosti nezapomínejte, skrze ni zajisté někteří líbili se Bohu, když jsou anjeli do hospody přijímali. Pamatujte na vězně, jako byste vězňové byli a na trpící zlé věci, jakožto i sami v těle bydlíce etc.

Jakub v II.: Bůh jest vyvolil chudé na tomto světě, ale bohaté u víře.⁵⁰⁵

Matouš v V.: (#266) Kdo prosí tebe, daj jemu a kdo by chtěl vypůjčiti od tebe, neodvracuj se. Lukáš v III.: Kdo má dvě sukně (dí svatý Jan Křtittel), daj jednu nemajícímu a kdo má pokrmy, též učiň.

XXX.

O následování příkladu Páně Kristového

Jan VIII: Dí Kristus: Jáť jsem světlo světa, kdož mne následuje, nebudeť choditi v temnostech, ale bude míti světlo života. Jan v XII.: Věřte v světlo pokudž je máte, abyšte synové světla byli.⁵⁰⁶ I. Petr v II.: Kristus trpěl za nás, nám pozůstavil příkladu, abychom následovali šlépějí jeho.

Filipenským II: To zajisté cit' te na sobě, co i na Kristu Ježíši. Galat'anům VI: A kteříkoli této zprávy následovati budou, přijdiž na ně pokoj a milosrdenství. Jan XV: Ve mně máte pokoj, ale v světě protivenství. Neníť služebník větší pána svého, poněvadž jsú se mně protivili i vámť se protiviti budou.⁵⁰⁷

Lukáš IX: Chce-li kdo za mnú při(#267)jíti, nechť zapří sám sebe a vezme kříž svůj na každý den a následuje mne.

XXXI.

O trpělivosti v věcech protivných

Římanům v VIII.: Nejsou rovná utrpení nynějšího času k slávě, kteráž se zjeví k nám. I. Petr III: Trpíte-li co pro spravedlnost, blaze vám. Strachu pak jich nebojtež se, abyšte se nermoutili, ale Pána Krista posvěcujte v srdcích svých. II. Timoteovi III: Všickni, kteří chtějí pobožně živi býti v Jezu Kristu, protivenství trpěti budou.

---

⁵⁰⁵ Viz Jak [2 5].

⁵⁰⁶ Viz Jan [12 36].

⁵⁰⁷ Viz Jan [15 19–20].

Židům v XII.: Buďtež trpěliví v protivenství, neb kohož Pán miluje, tohoť tresce.⁵⁰⁸

Římanům XV: Cožkoli psáno jest, k našemu naučení psáno jest, abychom skrze trpělivost a potěšení Písem naději měli.

II. Korintským VI: Ve všech věcech vydávajte sebe sami, jakožto Boží služebníci v mnohé trpělivosti, v zámutcích etc.

(#268) **XXXII.**

O bdění a bedlivosti

Matouš v XXV.: Bděte, neb nevíte dne ani hodiny, v kteréžto Syn člověka přijde.

I. Korintským XVI: Bděte a stůjte u víře, zmužilé sobě čiňte a posilňujte se. A všechny věci vaše ať sou v lásce. I. Petr III: Moji milí, poněvadž na to očekáváte, i mějtež pilnost, abyšte před ním nepoškrvnění a nezmazáni v pokoji nalezeni byli.⁵⁰⁹

XXXIII.

O vyznání Kristovém

Matouš X: Každý, kdož mne vyzná před lidmi, vyznám i já jej před Otcem mým, kter[ý]ž jest v nebesích. Židům IV: Majíce biskupa velikého, kterýžto pronikl nebesa, Ježíše, Syna Božího, zachovajme vyznání naděje.

(#269) **XXXIII.**

O svědomí

I. Petr III: Mějte dobré svědomí, aby proto ti, jenž vám utrhnají, zahanbeni byli.⁵¹⁰ Přísloví XXVIII: Svědomí bezbožného vždycky jest strašlivé, ale spravedlivého bezpečné.⁵¹¹ II. Korintským v I.: Já jsem ve všem dobrém svědomí obcoval před Bohem až k tomuto dni.⁵¹²

---

⁵⁰⁸ Viz Žid [12 5].

⁵⁰⁹ Srov. 1 Petr [3 10–11].

⁵¹⁰ Viz 1 Petr [3 16].

⁵¹¹ Srov. Př [28 1].

⁵¹² Srov. 1 Kor [1 23].

XXXV.

O doufání

Jeremiáš XVII: Požehnaný jest muž, kterýž doufá v Pána a bude Pán doufání jeho. Dobrýť jest Pán těm, kteříž v něho doufají.⁵¹³ Žalm I: Blahoslavení všickni, kteříž doufají v něho.⁵¹⁴ I. Jan v II. kapitole: Zůstaňte v něm, abychom, když se okáže, doufání měli a nebyli pohaněni od něho při jeho příchodu.

(#270) XXXVI.

O jednotě

I. Korintským I: Prosím vás pak a napomínám, bratři, skrze jméno Pána našeho Ježíše Krista, abyste jednotajně všickni mluvili a aby nebylo mezi vámi rozdělení, ale buďte dokonalí v jednotajném rozumu a v jednom umění. Efezským IV: Pilni buďte, abyste zachovávali jednotu Ducha v svazku pokoje. Ekleziastikus XXV: Svornost muže a ženy a bratrův Bohu i lidem jest vzácná.⁵¹⁵ Galatským v V.: Budete-li se pak vespolek kousati a hrýzti, hleďte abyšte vespolek jeden od druhého zkázeni nebyli.

XXXVII.

O učení

Matouš VII: Dí Pán Kristus: Kdo slyší Slova má a činí je, připodobním ho muži opatrnému, kterýž vystavil dům svůj na skále. A každý, kdož (#271) je slyší a nečiní jich, připodobněn bude muži bláznu, kterýž vystavěl dům svůj na písku.⁵¹⁶

Job XXVIII: Bázeň Boží jestiť moudrost a odstoupiti od zlého rozumnost.

Židům XIII: Učením rozličným a hostinským nedajte se svoditi.⁵¹⁷

I. Timoteovi VI: Pakli kdo jinak učí, a nepovoluje zdravým řečem Pána našeho Ježíše Krista a tomu učení, kteréž jest podle pobožnosti, takový jest pyšný a nic neumí.⁵¹⁸

---

⁵¹³ Srov. Jer [17 7, 10].

⁵¹⁴ Viz a srovnej Žl [2 12].

⁵¹⁵ Viz Sir [25 1].

⁵¹⁶ Viz Mt [7 24, 26].

⁵¹⁷ Srov. Žid [13 9].

⁵¹⁸ Srov. 1 Tim [6 3–4].

Kolocenským I: V každém skutku dobrém se rozmáhajte, rostouce v umění Božím, ve vší ctnosti jsouce posilnění.⁵¹⁹

XXXVIII.

Kterák máme choditi.

Efezským v V.: Bud'tež následovníci Boží, jakožto synové milí a chod'te v milování, jako i Kristus miloval nás, vydal se samého za nás, obětováním a obětí Bohu za vůni dobré vonnosti. Neb jste byli někdy temnostmi, ale nyní světlem v Pánu. Jakožto sy(#272)nové světla chod'te (neb ovotce ducha založeno jest ve vší dobrotě i v spravedlnosti i v pravdě) zkušující, co by bylo vzátného Pánu. Věztež, kterakž byste opatrně chodili, ne jako nemoudří, ale jako moudří, rozumějící, kterak by byla vůle Páně.⁵²⁰ Kolocenským IV: Chod'tež v moudrosti před těmi, kteří jsou vně.

Matouš X: Bud'te opatrní jako hadové a sprostní jako holubice.⁵²¹ Římanům XVI: Chciť, abyšte byli moudří k dobrému a sprostní ke zlému.⁵²²

II. Korinstským VI: A hle, nyní čas vzáctný, hle, nyní dnové spasení, totižto za času Nového zákona.⁵²³

XXXIX.

O boji křest'anském

Job VII: Život člověka jest rytířování na zemi.⁵²⁴ Efezským VI: Oblect se v odění Boží, abyšte mohli státi proti osidlům d'ábelským etc. Ve všech věcech berouce štít víry. Jakub v IV.: Bud'tež poddáni Bohu a odpírajte d'áblu, a uteč'et' od vás.

---

⁵¹⁹ Viz Kol [1 10–11].

⁵²⁰ Viz Ef [5 1–2, 8–9, 15, 17].

⁵²¹ Srov. Mt [10 16].

⁵²² Srov. Řím [16 19].

⁵²³ Viz 2 Kor [6 2].

⁵²⁴ Verše v této podobě u Joba v současném znění Bible nenajdeme, odpovídající je pak tento verš, viz Job [7 1].

(#273)**XL.**

O dobrotivosti

Efezským IV: Všelická hořkost, hněv a prechlivost, křik i rouhání buď odjato od vás i také všeliká zlost. Ale buďte jeden k druhému dobrotiví, milosrdní, odpouštějící sobě vespolek, jakož i Bůh v Kristu odpustil vám.

XLI.

O dobře činění

Římanům XII: Nebývejte opatrní sami u sebe. Žádnému zlého za zlé neodplacujte. Opatrně činite dobré věci, netoliko před Bohem, ale i také přede všemi lidmi.⁵²⁵

Příslaví v III.: Měj důvěrnost ku Pánu Bohu z celého srdce tvého a neopoleháj na opatrnost svou, nedoufaj v svou moudrost. Boj se Pána Boha a odstup od zlého.⁵²⁶
II. Korintským VIII: Opatrujme dobré věci, netoliko před Bohem, ale také přede všemi lidmi.⁵²⁷

(#274)**XLII.**

O pokoře

Matouš v XVIII.: Praví Pán Kristus: Zajisté pravím vám, neobrátíte-li se a nebudete-li učiněni jako maličci, nevejdete do království nebeského.

Matouš v XI.: Učte se ode mne, neboť sem já tichý a pokorný srdcem a naleznete odpočinutí dušem svým.

Kolocenským III: Oblect se jako vyvolení Boží, svatí a milí v střeva slitování, v přívětivost, v pokoru, v střídmost, v trpělivost etc., snášejíce sebe vespolek.

XLIII.

O střízlivosti

I. Petr I: Přepášíce bedra mysli vaší, buďtež střízliví.⁵²⁸ I. Petr V: Buďtež střízliví a bděte, nebo protivník váš ďábel jako lev řeva obchází, hledaje koho by sežral.

---

⁵²⁵ Srov. Řím [12 16–19].

⁵²⁶ Srov. Př [3 5–6].

⁵²⁷ Srov. 2 Kor [8 18].

⁵²⁸ Srov. 1 Petr [1 13].

Kterémuž odpírajte silní jsouce (#275) u víře.⁵²⁹ I. Tesalonickým V: Nespěme jako i jiní, ale bděme a střízliví budme. Chodme poctivě, jakožto ve dne, nebo dne a ne noci synové jsme.⁵³⁰

XLIII.

O střídmosti

Galatským V: Užitek ducha jestiť střídmost, zdrženlivost, čistota etc. Filipenským IV: Střídmost vaše známa buď všem lidem, Pán blízko jest. I. Petr III: Hotovi buďte vždycky etc. s střízlivostí a bázní, majíce dobré svědomí.⁵³¹

XLV.

O řeči

Matouš V: Řeč vaše buď: Jestli jest, není-li, není. Což pak na to vejše jest, od zlého jest. Kolocenským IV: Řeč vaše vždycky s milostí buď solí osolena, abyšte věděli, kterak máte jednomu každému odpovídati. (#276) Efezským v IV.: Žádná marná řeč nevycházej z úst vašich.⁵³²

XLVI.

O spravedlivosti

Lukáš V: Nebude-li hojnější spravedlnost vaše nežli učitelův a zákonníkův, nevejdete do království nebeského.⁵³³ Římanům V: Údy své vydávajte za odění spravedlnosti Bohu. Vydávajte oudy své sloužití spravedlnosti k posvěcení.⁵³⁴ I. Jan II: Každý, kdož činí spravedlivost, tenť jest z Boha narozen.⁵³⁵

---

⁵²⁹ Viz 1 Petr [5 8–9].

⁵³⁰ Srov. 1 Sol [5 6, 5].

⁵³¹ Srov. 1 Petr [3 15–16].

⁵³² Srov. Ef [4 29].

⁵³³ U Lukáše verše nenajdeme, najdeme je však u Matouše. Viz Mt [5 20].

⁵³⁴ Verše najdeme až v následující kapitole, srovnej Řím [6 19].

⁵³⁵ Viz 1 Jan [2 29].

XLVII.

O našem životě

Job v XIV.: Člověk narozený z ženy krátkého času živ jsa, naplněn bývá mnohými bídami. Jakub IV: Co jest život náš jiného? nežli pára, kteráž se na malou chvíli okazuje, a tudíž zmizí. Žalm XXXVIII: Dí David: Oznam mi, (#277) Pane, konec můj a počet dnův mých jaký jest, abych věděl, čeho mi se nedostává. Ej, změřené uložil si dny mé, všecky mé věci jako nic před tebou jsou.⁵³⁶

Job XIV: Položil jsi cíle člověku, kteříž se pomínouti nemohou.⁵³⁷ I. Petr I: Všelike tělo jest tráva a všeliká sláva člověka, jakožto květ trávy.⁵³⁸ Svatý Jeroným praví: Byť pak mělo múdrost Šalomúnovu, krásu Absalonovu, sílu Samsonovu, dlouhý život Enochův a bohatství Kréza, krále bohatého, však by to nic neprospělo, kdyby tělo červům a duše d'áblům dána býti měla, aby se s bohatcem bez konce trápila. Nebo což lidem vysokého a obzvláštního jest, toť se u Boha za ohavnost počítá.

XLVIII.

O smrti věrných

Věříme a vyznáváme, že bohobojících a věrných lidí jest a bývá potěšitelné skončení, jakož psáno stojí v (#278) Kněžách Múdrosti v IV. kapitole: Spravedlivý člověk byl-li by smrtí zachvácen, v odpočinutí bude. Duše jeho líbí se Pánu Bohu, protož s ním z tohoto bídného života pospíchá. Takové ze světa skrze smrt odjítí jest povolání od všelikého neštěstí a zlosti světské, kterážby člověku k věčnému odpočinutí škodlivá býti mohla.⁵³⁹

Těla pobožných lidí jsou od hříchu a všeho zlého vysvobozená, ačkoli na čas v hrobích, jako v nějakém příbytku až do dne soudného odpočívají. Ale duše živé jsou v Pánu Ježíši Kristu, kteréž se potomně v den soudný zaše s svým tělem spojí a v veliké slávě vstanou, jakož o tom Job v XIX. kapitole píše, řka: Vím zajisté, že Vykupitel můj živ jest a v poslední den z země vstáti mám a zase oblečen budu koží mou a v těle mém užím Pána Boha. I. Tesalonickým IV: Nermuťte se pro ty, kteříž zemřeli, jako i jiní

---

⁵³⁶ Viz Žl [39 5–6].

⁵³⁷ Srov. Job [14 5].

⁵³⁸ Viz 1 Petr [1 24].

⁵³⁹ Viz Mdr [4 7, 14, 11–12].

nemající naděje. Neb věříme-li, že Ježíš umřel a zase vstal, tak i Bůh ty, kteříž zesnuli skrze Ježíše, přivede s ním.

(#279) **XLIX.**

O posledním soudu Božím

Matouš XXV: Když přijde Syn člověka v velebnosti své a všickni anjelé jeho s ním, tehdy se posadí na stolicí velebnosti své. I shromáždění budou před něho všickni lidé. I rozdělí je na různě tak, jako pastýř odděluje ovce od kozlův. A postaví ovce na pravici své a kozly na levici. Tehdy král řekne těm, kteříž na pravici jeho budou: Poděte, požehnaní Otce mého, vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa. Neb sem lačněl, a dali jste mi jísti. Žíznil sem, a dali jste mi pítí. Hostem jsem býval, a přijali jste mne. Náh, a oděli jste mne. Nemocen sem byl, a navštívili jste mne. V žaláři jsem byl, a přicházeli jste ke mně. Tehdy odpoví jemu spravedliví, řkouce: Pane, když jsme tebe vídali (#280) lačného, i krmili jsme tebe? žíznivého, a dávali jsme nápoj? aneb kdy jsme tebe viděli hostem, a přijali jsme tebe? aneb nahého, a oděli jsme tebe? aneb když jsme tebe viděli nemocného neb v žaláři, a přicházeli jsme k tobě? A odpovídaje král, dí jim: Zajisté pravím vám, což jste koli činili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste učinili.

Tehdy dí i těm, kteříž na levici jeho budou: Jdětež ode mne zlořečení do ohně věčného, kterýž jest připraven ďáblu i anjelům jeho. Neb jsem lačněl, a nedali jste mi jísti. Žíznil jsem, a nedali jste mi pítí. Hostem sem byl, a nepřijali jste mne. Nemocen a v žaláři sem byl, a nenavštívili jste mne. Tu mu také odpoví oni, řkouce: Pane, když sme tebe vídali lačného neb žíznivého, aneb hostem, nebo nahého, neb nemocného, anebo v žaláři a neposloužili jsme tobě? Tehdy odpoví jim, řka: Zajisté pravím vám, co jste koli nečinili (#281)li jednomu z nejmenších těchto, ani jste mně činili. I půjdou tito do múky věčné. Ale spravedliví do života věčného.

L.

O tom, že se věrní křesťané v budoucím životě společně znáti, spolu i mluvíti a s Pánem Kristem věčně živi budou.

Všecka Písma, kdežkoli zmínku činí o království Kristovém, o nebeských věčných dobrých věcech nám skrze Páně Kristovo zasloužení nabytých, o vzkříšení z mrtvých a o věčném životě. Tu se tolikéž rozuměti má, že všickni Pánu Bohu milí a věrní křesťané a vyvolení jeho v budoucím životě společně se znáti, spolu mluvíti a s Pánem Kristem

věčně živi budou. Nebo dí svatý Pavel, I. Korintským II, s Izaiášem prorokem v LXIV. kapitole: Že žádné oko nevidělo, ani ucho neslyšalo, ani na srdce člověčí nevstoupilo, což jest Bůh připravil těm, kteříž ho milují. Avšak dokonalost a konečnost těch věcí teprva potomně spatřina a shledána bude. Zdeť začátek svůj berou, ale tamť skonání své vezmou.

I. Korintským XIII: Nedokonale poznáváme a nedokonale prorokujeme. Ale když přijde, což dokonalého jest, vyprázdněno bude to, což jest nedokonalé. Nyní zajisté vidíme skrze zrcadlo v podobenství, ale potom tváří v tvář. Nyní poznávám nedokonale, ale potom poznám, jakož i poznán jsem.⁵⁴⁰

Žalm CXVII: Neumruť, ale živ budu a vypravovati budu skutky Páně.⁵⁴¹ Jeremiáš XXXI: Všickni mne znáti mají, obojí, malí i velcí, praví Pán Bůh.⁵⁴² Jan X: Dí Pán Kristus: Jať jsem přišel, aby život měli a hojněji měli.⁵⁴³ Jan v XII.: Slouží-li mi kdo, mne následuj. A kdež já jsem, tuť i služebník můj bude. A bude-li kdo sloužiti, poctíť ho Otec můj.

Jan XIV: Všakt' já přijdu zase a pojmu vás k sobě. Neopustímť vás sirotkův, přijduť k vám, neb sem já živ i vy živi budete.⁵⁴⁴ Jan XVII: Slávu, kterouž jsi mi dal, dal jsem jim, aby byli jedno, jako i my jedno jsme: já v nich a ty ve mně. Otče, chcíť kdež sem já, aby i oni se mnou byli a viděli slávu mou, kterouž jsi mi dal.⁵⁴⁵

Římanům v VIII.: Jsme-li synové, jsmet' také i dědicové, dědicové ovšem Boží, ale spoludědicové Kristovi. Neb spolu s ním trpíme, abychom i spolu s ním oslaveni byli. Kolocenským III: Pečůjte o ty věci, kteréž svrchní jsou, ne o zemské. Neb jste zemřeli a život váš skryt jest s Kristem v Bohu. Kdyžkoli Kristus zjeven bude, život váš tehdy i vy s ním zjeveni budete v slávě.

Filipenským v III.: Obcování naše jest v nebesích, odkudž i Spasitele očekáváme, Pána Ježíše Krista, jenž promění naše tělo ponížené, aby je připodobněné učinil tělu svému slavnému podlé moci, kterouž také může všechno sobě poddati.

I. Jan v III.: Nejmilejší již synové Boží jsme a ještě se neokázalo, co budeme. Ale víme, že když se okáže, podobní mu budeme, neb ho uzříme, jakž jest.

---

⁵⁴⁰ Viz 1 Kor [13 9–10, 12].

⁵⁴¹ Viz Žl [118 17].

⁵⁴² Srov. Jer [31 34].

⁵⁴³ Srov. Jan [10 10].

⁵⁴⁴ Srov. Jan [14 18–19].

⁵⁴⁵ Srov. Jan [17 22–24].

II. Petr I: Drahá a největší zaslíbení jsou nám dána, abyste skrze ně učiněni byli účastníci božského přirození, jestli byste ucházeli od porušení, kteréž jest v světě skrze žádost.

Matouš v XVII., Lukáš v IX.: Historia o proměnění Pána Krista na hůře svaté ukazuje, že Mojžíš a Eliáš mluvili s Pánem Kristem o jeho umučení, smrti a vzkříšení a věčném království.

Lukáš XI:

Blahoslavení, kteříž slyší Slovo Boží a ostříhají ho.

Matouš X:

Kdož setrvá až do konce, ten spasen bude.⁵⁴⁶

(#285) Jakož jest v již oznámených artikulích o svatých ctnostech životu křesťanskému náležitých z Písem božských krátce poznamenáno, takž také teď, což se chvalitebnému obcování na odpor postavuje, též jest jistými důvody dokázáno.

LI.

Proti světu a lidu nepobožnému

Prísloví I: Synu můj, budou-liť lahoditi hříšníci, nepovolůjž jim. Odvrať nohu tvou od stezek jich. Nohy zajisté jejjich ke zlému běží a pospíchají, aby krev vylili. Ani jich v tom následůj, kdyžby řekli to, což v knihách Šalomounových psáno stojí.⁵⁴⁷ Moudrosti II: Poděme a požívajme dobrých věcí, kteréž jsou a užívajme stvoření, jako za mladu rychle. Vínem dra(#286)hým a mastmi naplněme se a nepomíjej nás časný svět. Růžových nadělajme sobě věncův prvé, nežli uvadnou. Nižádná louka nebud', kteréž by pominula rozpustilost naše. Každý z nás účasten bud' smilstva našeho, na všelikém místě zůstavme znamení veselí etc.

Job XXI dí o takových rozpustilých lidech, že se radují zvuku varhanův. Vedou v dobrých věcech dni své a v okamžení do pekel sstupují. Kteřížto říkali Bohu: Odejdiž od nás, umění cest tvých nechceme. Izaiáš V: Housle a smyčec a buben i píšťalka a víno na kvasích vašich a díla Božího nehledíte, ani skutkův rukou jeho znamenáte. I. Jan II: Nemilůjtež světa, ani toho, což v světě jest. Nebo kdož miluje svět, neníť lásky Otcovy v něm. Nebo což jest v světě, jest žádost těla a žádost očí a pejcha života, a toť není

---

⁵⁴⁶ Srov. Mt [10 22].

⁵⁴⁷ Srov. Př [1 10, 15–16], poslední zmíněný verš jsme v kapitole, ani jinde v Bibli nenašli.

z Otce, ale z světa. A svět hyne i žádost jeho, ale kdož činí vůli Boží, tenť trvati bude na věky. II. Korintským VI: Netáhnete jha s věrnými. Nebud'(#287)tež při přirovnání tomuto světu.

I. Korintským v VII.: Kteří požívají světa tohoto, ať jsou, jakoby ho nepožívali.⁵⁴⁸

LII.

Proti modlářství

I. Královská v XV.: Samuel praví, že svévolně přestupiti, jest modlářství.⁵⁴⁹ Efezským V: Toto vězte rozumějice, že žádný smilník, aneb nečistý, ani lakomec, jenž jest m[o]dlám sloužení, nebude míti dědictví v království Kristově a Božím. Ezechiel v XIV.: Obráťte se a odejděte od modl vašich i ode všech poškrvn vašich odvráťte tváři vaše. I. Jan V: Synáčkové, vystříhajte se od modloslužebenství. Galat'anům v V.: Modlářství jest skutek těla.⁵⁵⁰

LIII.

Proti kouzlům

III. Mojžíšova XIX: Nechod'te k čarodějní(#288)kům, ani se co vyptávajte od hádačův, abyšte se nepoškrvnili skrze ně. III. Mojžíšova XX: Hadači a kouzedlníci mají smrti umříti.⁵⁵¹ Galat'anům V: Kouzlo jest skutek těla.⁵⁵²

LIIII.

Proti nevěře

Jan XX: Nebud' nevěřícím, ale věrným.⁵⁵³ Židům IV: Kterým jest Bůh přísáhl, aby k odpočinutí jeho nepřišli nežli nevěřícím?⁵⁵⁴ Žalm v IV. kapitole: Synové lidští, jak dlouho obtíženého jste srdce i proč mluvíte marnost a vyptáváte se na lež. Jan XIV: Jestliže mne milujete, přikázání má zachovávejte. A já budu prositi Otce a jiného

---

⁵⁴⁸ Viz 1 Kor [7 31].

⁵⁴⁹ Viz 1 Sam [15 22–23].

⁵⁵⁰ Srov. Gal [5 19–20].

⁵⁵¹ Srov. Lv [20 27].

⁵⁵² Item pozn. č. 553.

⁵⁵³ Viz Jan [20 27].

⁵⁵⁴ Srov. Žid [4 3].

potěšitele dá vám, aby zůstal s vámi na věky, Ducha pravdy, kteréhož svět nemůž přijíti, nebo ho nevidí, aniž ho zná.

Moudrosti I: V duši zlobivou nevejde moudrost, aniž přebývatí bude v těle poddanému hříchům. I. Korintským II: Moudrost zajisté mluvíme mezi doko(#289)nalými, ale moudrost ne tohoto světa ani vrchnosti světa tohoto, kteříž pomíjejí. Ale mluvíme moudrost Boží v tajemství skrytou, kteroužto Bůh připravil před věky k slávě naší, kterýžto žádný z vrchnosti světa tohoto nepoznal. Nebo byť byli poznali, nikdy by nebyli Pána slávy ukřižovali.

LV.

Proti tělu

I. Petr v II.: Prosím vás, jako příchozí a pohostinných, abyste se zdržovali od žádostí tělesných, kteréž bojují proti duši. Obcování vaše mějtež mezi národy dobré, aby z toho ješto vám utrhají jako zločincům, dobré skutky na vás shlédnouce, velebili Boha v den navštívení. I. Korintským XV: Tělo a krev (totiž lidé nepravostmi pokažení) královstvím Božím vládnouti nebudou. Římanům XIII: Péče o tělo nemívajte k žádostem.⁵⁵⁵ Římanům VIII: Opatrnost těla jestit' smrt.⁵⁵⁶ (#290) Galat'anům V: Duchem chod'te, a žádostí tělesných nevykonáte. Nebo tělo žádá proti duši a duše proti tělu.⁵⁵⁷

LVI.

Proti pejšě

Ekleziastikus X: Proč jsi pyšným, jenž jsi země a popel.⁵⁵⁸ Lukáš I: Pán rozptýlil ty, jenž pyšní jsou v mysli srdce svého. I. Petr V: Bůh se pyšným protiví a tichým dává milost svou.⁵⁵⁹ Ekleziastikus v XX.: Ohavná jest před Bohem i před lidmi pejšcha.⁵⁶⁰ Ekleziastikus III: Synu, v tichosti skutky své konaj, a budeš milován nad chválu lidskou. Čím jsi větší, ponižuj se ve všech věcech a nalezneš milost před Bohem.

---

⁵⁵⁵ Srov. Řím [13 12–13].

⁵⁵⁶ Srov. Řím [8 6].

⁵⁵⁷ Srov. Gal [5 16–17].

⁵⁵⁸ Srov. Sir [10 9].

⁵⁵⁹ Srov. 1 Petr [5 5].

⁵⁶⁰ Verše ve dvacáté kapitole nenajdeme, nachází se však již o deset kapitol dříve. Viz Sir [10 7].

LVII.

Proti marné chvále

Jan VIII: Dí Pán Kristus: Jáť nehledám chvály své.⁵⁶¹ Galatským V: Nebývajte učinění marné chvály žádostiví ve(#291)spolek sebe popouzejíce, vespolek sobě závidíce. I. Korintským v X.: Cožkoli činíte, všecko k chvále Boží čiňte.⁵⁶² Filipenským v II.: Nic nečiňte skrze svár, ani skrze marnou chválu, ale skrze ponížení mysli, každý jiného sebe vyššího se domnívaj. Nepatřte každý na své věci, ale jeden každý na ty, kteréž jsou bližních. Neb ten úmysl bud' v vás, jenž byl v Jezu Kristu.

LVIII.

Proti libosti lidské

Galatským I: Bych se byl až posavád lidem líbil, služebníkem Kristovým bych nikoli nebyl.⁵⁶³ I. Tesalonickým II: Tak mluvíme, ne jako lidem se líbíce, ale Bohu, kterýž zkušuje srdcí našich.⁵⁶⁴ Římanům XV: Jeden každý z vás bližnímu se lib k dobrému, k vzdělání. Neb Kristus nelíbil se sám sobě.⁵⁶⁵

LIX.

(#292) Proti vlastní chvále a chloubě

Přísloví XXVII: Chval tebe jiný a ne ústa tvá.⁵⁶⁶ I. Korintským X: Kdož se chlubí, v Pánu se chlub. Neb ne kdož sám sebe zchvaluje, ten zkušeným jest, ale ten, jehož Pán zchvaluje.⁵⁶⁷ I. Korintským IV: Co máš ještě by nevzal, pakli jsi vzal, i proč se chlubíš, jakoby nevzal.⁵⁶⁸

---

⁵⁶¹ Srov. Jan [8 50].

⁵⁶² Srov. 1 Kor [10 31].

⁵⁶³ Srov. Gal [1 10].

⁵⁶⁴ Srov. 1 Sol [2 4].

⁵⁶⁵ Srov. Řím [15 2–3].

⁵⁶⁶ Viz Př [27 2].

⁵⁶⁷ Verše najdeme až v následujícím Listu Korintským, viz 2 Kor [10 17–18].

⁵⁶⁸ Srov. 1 Kor [4 7].

LX.

Proti závisti

III. Mojžíšova XIX: Bratru svému nemáš záviděti v srdci svém.⁵⁶⁹ Přísloví X: Závist zbujuje sváry.⁵⁷⁰ I. Jan III: Každý, kdož nenávidí bratra svého, vražedníkem jest.⁵⁷¹

LXI.

Proti hněvu

Matouš v V.: Kdož se s bratrem svým (#293) hněvá (bez příčiny), hodent' jest soudu.⁵⁷² Ekleziastikus XXVIII: Člověk závistivý zbujuje svádu.⁵⁷³ Efezským V: Slunce at' nezapadá nad hněvem vaším.⁵⁷⁴ Ekleziastikus XIX: Mnohém jest lépe trestati, nežli se hněvati.⁵⁷⁵

LXII.

Proti zlořečení

Jakub V: Bratři milí, přede všemi věcmi nechtějte zlořečiti.⁵⁷⁶ II. Mojžíšova XXII: Knížeti lidu nebudeš zlořečiti.⁵⁷⁷ III. Mojžíšova XXIV: Člověk, kterýž by zlořečil Bohu svému, poneseť hřích svůj a kdož by se jménu Božímu rouhal, smrtí at' umře, kamením at' jest ukamenován.⁵⁷⁸ Matouš V: Kdož by bratru svému řekl: blázne, hoden bude pekelního pálení.⁵⁷⁹ I. Korintským VI: Zlořajci královstvím Božím vládnouti nebudou.⁵⁸⁰ Efezským IV: Všelická hořkost i nadutost, i hněv, i křikání, i lání at' jest odjato od vás se

---

⁵⁶⁹ Viz Lv [19 17].

⁵⁷⁰ Srov. Př [10 12].

⁵⁷¹ Srov. 1 Jan [3 15].

⁵⁷² Srov. Mt [5 22].

⁵⁷³ Srov. Sir [28 8].

⁵⁷⁴ Srov. Ef [4 26].

⁵⁷⁵ Verš najdeme až v následující kapitole, viz Sir [20 2].

⁵⁷⁶ Srov. Jak [5 9].

⁵⁷⁷ Viz Ex [22 27].

⁵⁷⁸ Viz Lv [24 15–16].

⁵⁷⁹ Srov. Mt [5 22].

⁵⁸⁰ Srov. 1 Kor [6 9].

vší zlostí. Odejměte všeliké zlořečenství od úst vašich.⁵⁸¹ Římanům XII: Dobrořečte těm, kteříž (#294) se vám protiví, dobrořečte a nechtějte zlořečiti.

LXIII.

Proti závisti a svárům

I. Korintským III: Poněvadž jest mezi vámi závist a svár a roty, zdaliž ještě tělesní nejste? Římanům XII: Těm, kteří jsou svárliví a pravdy uposlechnouti nechťí, přijde nemilost, hněv, trápení, úzkost.⁵⁸² Přísloví XVI: Člověk převrácený zbuzuje sváry a muž blekotný rozlučujeť knížata. Poctivost jest jednomu každému, kterýž se od svárů uchyluje.

Přísloví XXIII: Nejez chleba s člověkem závistivým.⁵⁸³ Přísloví XIV: Závist jestiť hnis kostím.⁵⁸⁴ I. Korintským v XIII.: Kdo lásku má, tent' žádnému nezávidí.⁵⁸⁵

LXIII.

Proti moci a bezpráví

III. Mojžíšova XIX: Nemáš bližnímu svému žádné moci činiti, ani ho loupiti. (#295) Zachariáš VII: Soud pravý sud'ťe a milosrdenství a smilování čiňte jeden každý s bratrem svým. A vdově i sirotku a příchozímu i chudému nečiňte bezpráví. Jeremiáš XXII: Čiňte soud a spravedlivost a vysvobod'ťe násilím potlačeného z ruky násilníkovy a hostě a sirotka a vdovy nezarmučujte, ani utiskajte neprávě a krve nevinné nevytlívajte. Pakli neuposlechnete slov těchto, v sámém sobě přísáhl jsem, praví Pán, že v pustinu bude dům tento.⁵⁸⁶ Kolocenským IV: Páni, což jest spravedlivého a slušného služebníkům svým dávajte, vědouce, že i vy Pána máte na nebi.

LXV.

Proti různici a svádě

Přísloví III: Nevad' se s člověkem bez příčiny, poněvadž nic zlého neučinil tobě. Filipenským II: Nic nečiňte skrze svár, ani skrze marnou chválu, ale v pokoře jedni druhé

---

⁵⁸¹ Viz Ef [4 31, 29].

⁵⁸² Verše najdeme o několik kapitol dříve, viz Řím [2 8].

⁵⁸³ Srov. Př [16 28, 17].

⁵⁸⁴ Srov. Př [14 30].

⁵⁸⁵ Srov. 1 Kor [13 4].

⁵⁸⁶ Viz Jer [22 3, 5].

za vyšší, nežli sami sebe ma(#296)jíce. I. Korintským XIV: Nebt' není Bůh rozdělení (neb různice), ale pokoje. II. Korintským X: Pokoj mějte a Bůh pokoje a milování budeť s vámi.⁵⁸⁷

LXVI.

Proti utrhaní a pomlouvání

III. Mojžíšova v XIX.: Nebudeš hánce, ani tajný utrač mezi lidmi. Jakub III: Milí bratři, nepomlouvajte se vespolek.⁵⁸⁸ I. Petr II: Složte všeliké utrhaní. Moudrosti I: Ostříhajte se od reptání, kteréž nic neprospívá a od utrhaní uskrovněte jazyku.⁵⁸⁹ Přísloví X: Jazyk zlých lidí zahyne.⁵⁹⁰ Přísloví v XXVI: Ústa oplzlá učinit' pád.⁵⁹¹

LXVII.

Proti oklamání a lži

III. Mojžíšova XIX: Neučiníte krádeže, aniž klamati budete, aniž také oklamávaj je(#297)den každý bližního svého. Efezským IV: Složíce každou lež, mluveť pravdu jeden každý s bližním svým, neb jsme vespolek oudové. Moudrosti I: Ústa lživá zabíjejí duši.⁵⁹² Žalm V: Pán Bůh zahubí vseckny, jenž mluví lež.

LXVIII.

Proti přísahání

Matouš v V.: Nepřisahajte všelikterak.⁵⁹³ Jakub v V.: Přede všemi pak věcmi, bratři moji, nepřisahajte.⁵⁹⁴ Ekleziastikus XXIII: Nezvykajte ústa vaše přísahati a jména Božího nadarmo bráti. Kdož často přísahá, ten často hřeší a rána nevyjde z domu jeho etc.⁵⁹⁵ III. Královská VIII: Dí Šalomoun: Zhřeší-li člověk proti bližnímu svému a zavázal by se

---

⁵⁸⁷ Verš se nachází až ve třinácté kapitole, viz 2 Kor [13 11].

⁵⁸⁸ Srov. Jak [3 8–10].

⁵⁸⁹ Srov. Mdr [1 11].

⁵⁹⁰ Srov. Př [10 31].

⁵⁹¹ Srov. Př [26 28].

⁵⁹² Srov. Mdr [1 11].

⁵⁹³ Srov. Mt [5 34].

⁵⁹⁴ Srov. Jak [5 12].

⁵⁹⁵ Viz Sir [23 9, 11].

přisahú k něčemu, a přišel by pro tu přísahu do domu tvého před tvůj oltář, ty, Pane, uslyšíš na nebi, učiniš a rozsoudíš služebníky tvé, potupě nepobožného a odplatě cestu jeho zlou na hlavu jeho a ospravedlňujíc spravedlivého odplatíš jemu vedlé spravedlnosti jeho.⁵⁹⁶ Též v II. Paralipomenon VI: Přísahu lidskou slyší Pán Bůh a pomstu činí z chrámu svého.⁵⁹⁷ Zachariáš V: Vyvedu to, praví Pán Bůh zástupův, i přijde do domu zlodějova, a do domu přísahajícího ve jménu mém lživě a bude přebývati uprostřed domu jeho a staví jej i dříví jeho i kamení jeho.

LXIX.

Proti bojování

Matouš V: Neodpírajte zlému, ale kdož by koli udeřil tě políčkem v pravé líce tvé, nastav jemu i druhého. Jakub IV: Odkud jsou bojové a svárové mezi vámi.⁵⁹⁸ II. Paralipomenon XXII: Řekl Bůh skrze Nátana Davidovi: Mnoho jsi krve proléval a mnoho jsi válek vedl. Nebudeš moci dělati domu jménu mému.⁵⁹⁹ Žalm LXVII: Rozptyl (#299) národy, kterýmž se chce bojovati.⁶⁰⁰ Micheáš IV: O křesťanech se praví, že se nebudou více učiti bojovati.⁶⁰¹ II. Korintským X: Nebo vedlé těla chodíce, ne vedlé těla bojujeme. Proč pak Bůh na nás války dopouští, čti v III. Královské v VIII.⁶⁰² a v III. Mojžíšově v XXVI., Jeremiáše v XXIX.

LXX.

Proti pomstě

Eklesiastikus XXVIII: Kdo se mstí, nad tím se Pán Bůh mstíti bude a zadržít jemu hříchy jeho. Naum I: Bůh jest mstitel, mstitel jest Pán a hněvivý.⁶⁰³ Římanům XII: Ne sami sebe mstěti moji milí, anobř raději dávajte místo hněvu. Neb psáno jest, máť jest pomsta, dí

---

⁵⁹⁶ Srov. 1 Král [8 46–50].

⁵⁹⁷ Srov. 2 Kron [6 22–23].

⁵⁹⁸ Srov. Jak [4 1].

⁵⁹⁹ Verše najdeme již v I. knize Kronik, viz 1 Kron [22 8].

⁶⁰⁰ Viz Žl [68 31].

⁶⁰¹ Srov. Mich [4 3].

⁶⁰² Dle současného členění Bible odpovídá I. knize Králů.

⁶⁰³ Srov. Nah [1 2].

Pán, jáť odplatím. Lukáš XVIII: Pán Bůh brzo učiní pomstu volených svých, volajících k němu.

LXXI.

(#300) **Proti lakomství**

II. Mojžíšova XX: Nepožádáš věci bližního svého. Ekleziastes V: Lakomý nebude naplněn penězi.⁶⁰⁴ Lukáš XII: Vizte a varujte se od lakomství.⁶⁰⁵ Efezským v V.: Lakomství, aniž buď jmenováno mezi vámi. I. Timoteovi VI: Lakomství jest kořen všeho zlého.⁶⁰⁶ Přísloví XXVIII: Kdož lakomství v nenávisti má, tenť dlouho živ bude.⁶⁰⁷ Efezským v V.: Lakomec jest modlářem.⁶⁰⁸ Lukáš v XII.: Vystříhajtež a varujte se od všelikého lakomství, neb ne v tom jednoho každého život záleží, což v hojnosti statku má. Lukáš v VI.: Běda vám, bohatým, kteří máte zde potěšení své. I. Korintským VI: Lakomí královstvím Božím vládnouti nebudou.⁶⁰⁹

LXXII.

Proti mammoníkům a milovníkům peněžním

(#301) Marek v X.: Synáčkové, kterak nesnadno jest těm, kteříž doufají v peníze, vjíti do království Božího, snáze jest velbloudu skrze jehelní ucho projíti, nežli bohatému vjíti do království Božího. Lukáš XVI: Nemůžete Bohu sloužiti a mammoně.⁶¹⁰ I. Timoteovi VI: Nic jsme nevnesli na tento svět, jistotně, ani co vynésti můžeme, ale majíce pokrmu a čím bychom se odívali, na tom dosti mějme. Lukáš v XII.: Kde jest poklad váš, tuť bude i srdce vaše. Přísloví XXVII: Peklo a zahynutí nikdá se penězi nenaplní a oči lidské též jsou nenasycené. Kdo peníze miluje, nikdá se penězi nenasytí.⁶¹¹ Ekleziastes v V.: Kdo peníze miluje, nikdá penězi nasyčen nebude a nevezmeť požitku z nich. Kdežť jest

---

⁶⁰⁴ Srov. Kaz [5 9].

⁶⁰⁵ Srov. Lk [12 15].

⁶⁰⁶ Srov. 1 Tim [6 10].

⁶⁰⁷ Srov. Př [28 18].

⁶⁰⁸ Srov. Ef [5 5].

⁶⁰⁹ Viz 1 Kor [6 10].

⁶¹⁰ Srov. Lk [16 13].

⁶¹¹ Srov. Př [27 20].

mnohé bohatství, tuť jsou mnozí, kteříž je zstráví. A což ho poživě ten, kterýž je má, jedině, že na ně hledí očima svýma.

LXXIII.

(#302) **Proti lichvě a lichevníkům**

II. Mojžíšova XXII: Půjčíš-liž peněz lidu mému chudému, kterýž bydlí s tebou, nebudeš ho nutiti jako dráč, aniž ho lichvami obtížíš. III. Mojžíšova XXV: Jestliže by ochudl bratr tvůj a mdel by byl na ruce a ty přijal by ho jako cizího, neb hostě a bydlil-li by u tebe, nevezmeš od něho lichvy, ani víc než cožs mu půjčil. Boj se Pána Boha, aby se živiti mohl bratr tvůj podlé tebe. Peněz tvých nedáš mu na lichvu, aniž také obilí více nad to, nežli cožs mu půjčil, požádáš od něho. V. Mojžíšova XXIII: Nedáš bratru tvému peněz na lichvu, ani obilí, ani které jiné věci. Ezechiel XVIII: Kdož na lichvu nepůjčí a více nevezme, ten spravedlivý jest.

Marek X: Kterak nesnadno jest těm, kteříž ufaují v peníze vjíti do království Božího. Lukáš XVI: Čiňte sobě přátely z mammony nepravosti. Lukáš v VI.: Půjčujte a nic se odtud (#303) nenadějte a bude mzda vaše hojná a budete synové Najvyššího.⁶¹² Žalm XIV: Kdo svých peněz nevydal na lichvu, tent' na hůře svaté bydleti bude.⁶¹³

LXXIII.

Proti nespravedlivosti

III. Mojžíšova XIX: Nečiňte nic nepravého v soudu, v váze, v loktu, v míře, závaží ať jest spravedlivé a rovná míra, spravedlivý věrtel, spravedlivá ať jest i čtvrtce. V. Mojžíšova XIX: Nebudeš míti v pytlíku svém rozličných závaží, většého a menšího, váhu míti budeš spravedlivou a pravou, neb v ohavnosti má Pán Bůh toho, kterýž takové věci činí a protiví se každé nespravedlivosti.⁶¹⁴ Přísloví XI: Závaží falešné ohavnost jest u Boha, ale váha spravedlivá jestiť vůle jeho. I. Tesalonickým v IV.: Apoštol napomíná, aby žádný nepředstíhal ani oklamával v potřebě bra(#304)tra svého. Neb mstitel jest Pán toho všeho. Ekleziastikus XIV: Kdož shromažďuje nespravedlivě a z úmysla, tent' jiným shromažďuje a na jeho zboží jiný hodovati bude.

---

⁶¹² Srov. Lk [6 35].

⁶¹³ Viz Žl [15 5].

⁶¹⁴ Verše najdeme až o několik kapitol dále, viz Dt [25 13–16].

LXXV.

Proti dráčům a loupeži

Micheáš prorok III: Vy, kteříž násilím beřete kůže jich s nich a maso jich s kostí jich. Kteří zžírali maso lidu mého a kůže jich s nich zdírali a kosti jich zlámali a zdrobili jako v kotel a jako maso uprostřed hrnce, tehdy volati budou ku Pánu a neuslyší jich a skryje tvář svou od nich v tom času. III. Mojžíšova XXV: Boj se Pána Boha, ať by se živiti mohl bratr tvůj podlé tebe. A nečiňte jako byste sami na zemi bydleti chtěli, dí Izaiáš v V. kapitole.⁶¹⁵ Matouš v XXIII.: Běda vám, kteříž se před lidmi spravedliví zdáte a vnitř jste plní loupeže.⁶¹⁶ Micheáš v II.: Požádali jsou polí, a násilím je brali, žádali (305) domy, a zloupili je a bezprávi činili muži i domu jeho, muži i dědictví jeho. Protož toto praví Pán: Aj, já myslím na tuto čeled zlé věci. Izaiáš III: Loupež chudého jest v domu vašem, proč sužujete lid můj a tváři chudých obtěžujete.⁶¹⁷ I. Korintským VI: Loupežníci královstvím Božím vládnouti nebudou.⁶¹⁸

LXXVI.

Proti opilství

Ekleziastikus XXXI: Víno k obveselení jest od počátku stvořeno.⁶¹⁹ III. Mojžíšova X: Áronovi řekl Bůh: Vína i všeho, čímž se může opiti, neužívaj ty i tvoji děti.⁶²⁰ Izaiáš V: Běda vám, kteří jste mocní ku pití vína a muži silní k smíšení opilstva.

Ozeáš v IV. kapitole: Smilstvo a víno i opilství odjímají srdce.⁶²¹ Efezským V: Neopíjejtež se vínem, v němž jest smilstvo. Lukáš XXI: Varujte se, aby snad nebyla srdce vaše obtížena obžerstvím (#306) a opilstvím a pečováním tohoto života. Římanům XIII: Jakožto ve dne poctivě choďme, ne v hodování a v opilství.⁶²² I. Korintským VI: Opilci královstvím Božím vládnouti nebudou.⁶²³

---

⁶¹⁵ Srov. Iz [5 8].

⁶¹⁶ Srov. Mt [23 25].

⁶¹⁷ Srov. Iz [3 14–15].

⁶¹⁸ Srov. 1 Kor [6 9].

⁶¹⁹ Viz Sir [31 27].

⁶²⁰ Viz Lv [10 8–9].

⁶²¹ Srov. Oz [4 11–12].

⁶²² Srov. Řím [13 13].

⁶²³ Viz 1 Kor [6 10].

A tak opilství tyto nemravné kusy po sobě táhne.

První: Jest příčina smilstva. Přísloví v XX.: Smilná věc jest víno a svárlivé opilství, kdož toho následuje, nebudeť moudrý.

II. Tajné věci pronáší. Přísloví XXXI: Nedávaj králům vína, nebť nic není tajného, kdežť panuje vožralství.

III. Přináší chudobu. Ekleziastikus v XIX.: Dělník opilý nezbohatne.⁶²⁴ Přísloví XXIV: Kdož miluje kvas a hodování, v chudobě zůstane.⁶²⁵

III. Činí poběhlé a blázny. Ekleziastikus XIX: Víno a ženy odvozují od víry moudré lidi, totiž že od cesty Páně odstoupí.

V. Odjímá srdce, jakož Ozeáš prorok praví.⁶²⁶ Přísloví XXIV: Budeš jako spíc uprostřed moře.⁶²⁷

(#307) VI. Hanbu odkrývá. I. Mojžíšova v IX.: Noe napivši se vína, vožral se a byl odkryt v příbytku svém.

VII. Srdce i duši svým jedem nakažuje. Přísloví XXIII: Vchází lahodně, ale naposledy uštkne jako had.⁶²⁸

VIII. Trpkost srdci činí. Ekleziastikus v XXXI.: Hořkost duše jestit' víno mnohé pité.⁶²⁹

IX. Mysl zmámí a oči oslepuje, tak dobře vnitřní, jako zevnitřní. Nebo takoví lidé všudy dojdou jako slepý kůň. Ekleziastikus XXXI: Smělost opilství nemoudrého činít' úraz, rány a umenšení síly.

X. Naposledy činí sváry, věčné trápení přivozuje a oči vylupuje, o čemž se v kněžách Přísloví XXIII. kapitole vypisuje a krátce zavírajíc, mnoho zlého působí, takže se sobě budou zdáti lidé býti bezpeční, potupující soud Boží. Jakož o tom u svatého Matouše XXIV zmínku činí Spasitel mluvíc o služebníkovi zlém, ožirajícím se s vopilci, prodlívá prej Pán přijíti etc.

---

⁶²⁴ Viz Sir [19 1].

⁶²⁵ Odpovídající verše najdeme v předchozí kapitole, viz Př [23 21].

⁶²⁶ Srov. Oz [4 11].

⁶²⁷ Stejný případ jako v poznámce č. 627, viz Př [23 34].

⁶²⁸ Srov. Př [23 31–32].

⁶²⁹ Srov. Sir [31 29].

LXXVII.

(#308) Proti dary přijímajícím

II. Mojžíšova v XXIII.: Nebudeš bráti darův, kteříž také oslepují opatrné a podvracují slova spravedlivých. Izaiáš V: Běda vám, kteříž spravedliva činíte nepravého pro dary a spravedlnost spravedlivého odjímáte od něho. Přísloví XV: Kdožť nenávidí darův, tent' živ bude.⁶³⁰ I. Královská XII: Dí Samuel: Mluvtež o mně před Pánem, jestliže z ruky kterého z vás dar jsem vzal etc. Jesus Sirach v XX.: Pocty a darové oslepují moudré a kladou jim udidla v ústa jejich, aby nemohli trestati. Skutky v XX.: Stříbra a zlata neb roucha od žádného jsem nežádal, dí svatý Pavel.

LXXVIII.

Proti zahálení

Ezechiel v XVI.: Hle, tato byla nepravost Sodomy, sestry tvé: pejcha, sy(#309)tost chleba a hojnost a zahálení její i dcer jejich a ruky nedostatečnému i chudému nepodávali. Přísloví XII: Kdož voře rolí své, nasycen bude chleby, ale kdož zahálí, najbláznivější jest. Přísloví XXVIII: Kdož oblibuje prázdnot, v chudoběť bude.⁶³¹

LXXIX.

Proti lenosti

Přísloví VI: Dokavadž lénivý spáti budeš, skůro-li vstaneš ze sna svého? Maličko pospíš, maličko podřímeš, maličko složíš ruce své, aby pospal, a přijdeť na tebe jako posel chudoba a psota, jako muž voděný. Přísloví XXI: Každý lenoch vždy jest v nouzi.⁶³² Přísloví XX: Lénivý pro zimu vorati nechtěl, protože žebrati bude v létě a nebude mu dáno. Efezským IV: Pracuj raději dělaj rukama, což dobré jest, aby měl z čeho uděliti nouzi trpícímu.⁶³³ Job V: K dílu se člověk rodí, jako pták k létání.⁶³⁴

---

⁶³⁰ Srov. Př [15 27].

⁶³¹ Srov. Př [28 19].

⁶³² Srov. Př [21 25].

⁶³³ Srov. Ef [4 28].

⁶³⁴ Srov. Job [5 7]. Vyznívá však ambivalentně.

(#310)LXXX.

Proti smilstvu a cizoložstvu

V. Mojžíšova v XXIII.: Nebudeť žádné nevěstky z dcer izraelských, ani smilník z synův izraelských. I. Tesalonickým IV: Tatoť jest vůle Boží, posvěcení vaše, abyšte se zdržovali od smilstva.

Příslolí v XXIII.: Jáma hluboká jestiť nevěstka a prohlubně úzká žena cizí, onať ouklady činí na cestě jako lotr, a kteréž neopatrné nalezne, zahubí. I. Korinským VI: Tělo nemá dáno býti smilstvu, ale Pánu a Pán tělu. Nevíte-li, že těla vaše údové jsou Kristovi?

Což tehdy vezma údy Kristovy, učiním z nich údy nevěstky? Nikoli. Utíkajte pře d smilstvem, nebo každý hřích, kterýkoli činí člověk, jest kromě těla. Ale kdož smilní, proti tělu svému hřeší.⁶³⁵

Židům XIII: Budiž mezi vámi všemi poctivé manželstvo a lože nepoškrvněné, neb smilníky a cizoložníky souditi bude Bůh. Efezským V: Žádný tako(#311)vý nemá dědictví v království Kristově a Božím.⁶³⁶ II. Petr II: Neb poněvadž jest Bůh anjelům, když jsou zhřešili, neodpustil, ale provazy pekelnými strhl je do pekla a vydal na odsouzení, aby byli zachováni k mučení etc. mnohém méně takových lidí šanovati bude.

LXXXI.

Proti ozdobě a šperkování

Lukáš v VII.: Kteří se stkvoucím rouchem odívají v rozkoši živi jsouce, v domích královských jsou.⁶³⁷ I. Timoteovi II: Buďte v oděvu slušném, s stydlivostí a s střízlivostí okrášlující se etc.

I. Petr III: Buď s uctivostí spojené čisté obcování vaše, okrasa buď nezevnitřní, ale ten skrytý člověk, kterýž v srdci jest, jestli by ten neměl žádného porušení, tak aby duch byl tichý a pokojný, kt[e]rýžto duch před očima Božíma velice vážná a nákladná věc jest.

---

⁶³⁵ Srov. 1 Kor [6 13, 15, 18].

⁶³⁶ Srov. Ef [5 5].

⁶³⁷ Srov. Lk [7 25].

Eklesiastikus L: Umění opatrnému člověku jest jako ozdoba se zlata.⁶³⁸

(#312)

LXXXII.

Proti pohoršení

Matouš V: Horší-li tě ruka, noha nebo oko, velí Kristus odtíti a pryč odvrci.⁶³⁹ Matouš XVIII: Kdo by pohoršil nejmenšího z věřících, hoden by byl utopení etc. Matouš XVIII: Běda tomu, skrze něhož pohoršení přichází.⁶⁴⁰ I. Korinským v X.: Takoví buďte, abyste žádnému úrazu nedávali, ani Židům, ani Řekům, ani církvi Boží.

LXXXIII.

Proti marnému mluvení

Matouš XII: Z každého slova prázdného, kteréž mluvíti budou lidé, vydadí z něho počet v den soudný. Z řeči zajisté tvé spravedliv budeš učiněn a z řeči tvé budeš potupen.⁶⁴¹

I. Korinským XV: Zlá rozmlouvání porušují dobré mravy. Izaiáš V: Běda vám, kteří říkáte zlému dobré a dobrému zlé kladouce tmy za světlo a světlo za tmy. I. Petr III.

Žalm XXXIII: Kdo chce život milo(#313)vati a viděti dobré dny, skrocuj jazyk svůj od zlého a rty své ať nemluví lsti, uchyluj se od zlého a číň dobré, hledaj pokoje a stíhaj jej, nebo oči Páně patří na spravedlivé a uši jeho k prosbě jich. Zase zůřivost Páně na ty, jenž zlé věci činí.⁶⁴² Jakub I: Zdá-li se kdo nábožným býti mezi vámi, kterýž neběře v uzdu jazyku svého, ale dopouští blouditi srdci svému, toho náboženství marné jest.

LXXXIII.

O poslouchání prorokův a řeči Boží

Lukáš XVI: Práví Abraham: Majít' Mojžíše a proroky, necht' jich poslouchají, aby oni nepřišli do toho místa mučení a trápení.

---

⁶³⁸ Daný verš v kapitole nenajdeme, můžeme jej však chápat jako interpretaci veršů v kapitole obsažených.

⁶³⁹ Srov. Mt [5 29–30].

⁶⁴⁰ Srov. Mt [18 7].

⁶⁴¹ Srov. Mt [12 32].

⁶⁴² Viz Žl [34 15–17].

Jan V: Přichází hodina, v nížto všickni, kteří v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího a vyjdou, kteří dobré věci činili, na vzkříšení života, ale kteří zlé věci činili, na vzkříšení potupení. V. Mojžíšova XI: Poslušným Slova Božího požehnání (#314) a nevěřícím zlořečení přichází.

V. Mojžíšova XVIII: Kdo by nechtěl slyšeti slov mých, jáť budu mstitel. Jan V: Jistě, jistě pravím vám: Kdož slovo mé slyší a věří tomu, kterýž mne poslal, máť život věčný a na soud nepřijde, ale půjde z smrti do života.

LXXXV.

O užitečích Slova Božího

Židům IV: Slovo Boží jest živé a mocné a pronikavější nežli žádný meč, jenž s obou stran řeže.⁶⁴³ Žalm XCIV: Dnes, uslyšíte-li hlas jeho, nezatvrzujte srdcí svých.⁶⁴⁴ Matouš v IV.: Ne v samém chlebě živ jest člověk, ale v každém slově, kteréž pochází z oust Božích. Lukáš XI: Blahoslavení, kteří slyší Slovo Boží a ostříhají jeho. Matouš XXIV: Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.

Marek XVI: Kdož uvěří a pokřtí se, spasen bude. Kdož pak neuvěří, zatracen bude. Jan I: Syn Boží dal moc syny Božími býti těm, (#315) kteříž věří ve jméno jeho. Jakub v I.: Kdož u víře nic nepochybujíc prosí, dáno jemu bude.⁶⁴⁵ Židům XI: Bez víry není možné Bohu se líbiti, nebo kdo chce k Bohu, tenť musí věřiti. Židům IV: Nebudeme-li Slovu Božímu věřiti, to nám slyšeti nic neprospěje.⁶⁴⁶ Jakub II: Jakož tělo bez ducha mrtvé jest, tak i víra bez skutkův mrtvá jest. Izaiáš LV: Jakož sstupuje příval a sníh s nebe a tam se více nenavracuje, ale napájí zemi a zalévá ji a činí ji, aby plodila a dala símě rozsívajícímu a chléb jedoucímu, takť bude slovo mé, kteréž vyjde z oust mých, nenavráti se zase ke mně prázdné, ale učiní to, což jsem koli chtěl a prospěje na těch, k nimž jsem je poslal. Efezským VI: Vezměte meč ducha, jenž jest Slovo Boží.⁶⁴⁷ Přísloví III: Synu můj, nezapomínaj se nad zákonem mým a přikázání mých ostříhajž srdce tvé, dlúhost zajisté dnův i let, života i pokoje přidadít' tobě, milosrdenství a pravda neopustí tebe. (#316)

---

⁶⁴³ Srov. Žid [4 12].

⁶⁴⁴ Viz Žl [95 7–8].

⁶⁴⁵ Srov. Jak [1 5].

⁶⁴⁶ Srov. Žid [4 2].

⁶⁴⁷ Srov. Ef [6 17].

LXXXVII.

O kazatelích a služebnících Slova Božího

Matouš v X.: Kdo přijme vás, mneť přijme, a kdož přijme mne, tenť přijímá toho, jenž mne poslal. Kdož přijme proroka jménem prorocským, tenť vezme odplatu proroka. Lukáš v X.: Kdo slyší vás, tenť mne slyší, a kdož vámi pohrdá, mnout' pohrdá. Kdož pak mnou pohrdá, pohrdáť toho, kterýž mne poslal.

I. Korintským XVI: Prosím vás bratři, znáte, že čeled' Štěpánova a Fortunátova a Achaikova, že jsou oni prvítní z Řekův a že ku posluhování svatým zřídili sebe sami, abyšte i vy poddáni byli takovým i každému napomínajícímu a pracujícímu. Filipenským II: Epafrodita učedníka přijměte v Pánu, se vši radostí a kteříž takoví jsou, ty v vážnosti mějte. I. Tesalonickým IV: Kdož pak zamítá, nezamítá člověka, ale Boha, kterýž dal Ducha svého svatého v vás. (#317)

I. Tesalonickým V: Ale prosím vás, milí bratři, abyšte znali ty, jenž pracují mezi vámi a kteří předčí mezi vámi v Pánu a napomínají vás, abyšte je měli v největší vážnosti skrze lásku, pro práci jejich mějtež pokoj s nimi. I. Timoteovi V: Kněží, kteříž dobře zpravují, dvojí cti hodní jmíni buďte a zvláště ti, kteříž pracují v Slovu Božím a v učení. Židům XIII: Poslušni buďte zprávcův vašich a poddáni buďte jim, oniť zajisté pilně bdějí, jako počet majíce vydati za duše vaše, at' by s radostí to činili, a ne jako plačice, nebt' to není užitečné vám.

LXXXVIII.

O nepobožných správcích a jich odplatě

Příslaví XXIX: Když nepobožní dosáhnou panování, kvíliti bude lid.⁶⁴⁸ Ekleziastikus X: Stolice úředníkův pyšných zkazil jest Bůh a vsadil tiché místo nich.

Ekleziastikus XI: Mnozí mocní sužení jsou velmi a slovoutní poddaní (#318) jsou v ruce cizích. Příslaví v XIV.: Dům bezbožných shlazen bude, ale příbytkové spravedlivých lidí stkvíti se budou. Žalm XXXVI: Ramena hříšníkův setřína budou, ale spravedlivé upevňuje Pán.⁶⁴⁹

Moudrosti v VI.: Protož slyšte králové a rozumějte, učte se soudce končín země, nachylte uší vašich vy, kteříž vládnete nad množstvím a zalibujete sobě v houffích

---

⁶⁴⁸ Srov. Př [29 2].

⁶⁴⁹ Viz Žl [37 9].

lidských. Nebo dána jest moc vám od Pána Boha a síla od Nejvyššího, kterýž se otázke na skutky vaše a na myšlení vaše ptáti se bude etc. Nebo nejtvrdí bude soud s těmi, ješto nad jinými vládnou. Chudému zajisté okázáno bude milosrdenství, ale mocní, mocné múky trpěti budou. Neboť nebude dbáti na osobu žádného Bůh, kterýž jest Pánem všech, aniž se báti bude velikosti žádného, nebo malého i velikého onť jest stvořil a jednostajná je mu péče o všech. Silnějším zajisté silnější připraveno jest mučení.

(#319)Ekleziastikus XXI: Synu můj, zhřešil-lis, nepřidávaj opět, ale i za první hříchy pros a odpouštění budou.

Díkův vzdávání Joba v první kapitole:

Náh jsem vyšel z života matky své, náh zase se tam navrátím. Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, jak se Pánu Bohu líbilo, tak se stalo. Budiž jméno Páně pochváleno.

Bud' Bohu chvála na věky věkův.

Amen.

Vytištěno v Praze u Jiříka Černého.

M. D. LXXVI. (1576)

(#320) vakát

Ediční poznámka

Edice si klade za cíl zpřístupnit nejen odborníkům, ale i zájemcům z řad širší veřejnosti transkribované raně novověké dílo Jana Stráněnského *Zahrádka duchovní, k potěšení všem věrným v zármutcích postaveným lidem z Písem svatých sebraná*. Jedná se o text, který dosud nebyl zpracován za účelem moderní edice. Autorce je známo pouze několik úryvků z úvodního proslovu ke čtenáři, jak by měl dílo číst a k němu přistupovat, transkribovaných pro potřeby studie Hany Bočkové *Útěcha a rozjímání. K práci s biblickým textem v nábožensky vzdělávací literatuře* (Bočková 2008, s. 57–68), literární historička vybrané pasáže citovala také ve své monografii *Knihy nábožné a prosté* (Bočková 2009). Edice byla zpracována na základě výtisku, který je uložen v Národní knihovně České republiky v Praze pod signaturou 54 F000214.

I.

Záměrem ediční úpravy textu byl přepis do novočeského pravopisného systému za podmínek zachování zvukové podoby jazyka, ale také jeho tvaroslovných specifíků. Při uplatňování edičních zásad jsme vycházeli především z teoretické studie Josefa Vintra (Vintr 1998, s. 341–346), stranou našeho zájmu nezůstala ani práce Jiřího Daňhelky (Daňhelka 1985, s. 285–301) či Hany Bočkové (Bočková 2001, s. 257–263).

V textu se nachází velké množství biblických citací. Zjistili jsme, že některé pasáže v jednom z moderních biblických překladů (*Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou* 2009) najdeme jinde, než odkazuje autor. Proto jsme se rozhodli úryvky porovnat, neshody a správný odkaz jsme umístili do poznámky pod čarou.

Grafika

Editovaný text je tištěn především frakturou, latinské pasáže jsou zaznamenány humanistickým písmem kurzívním. Při transkripci zachováváme psaní iniciál, zároveň dle originálu dodržujeme zvětšení některých slov či písmen, kterým autor/tiskař patrně chtěl přidat na významu. V původním znění si můžeme všimnout nepravidelného členění textu do odstavců. Rozhodli jsme se proto pro sjednocení dle významových celků.

Abreviace, a to včetně typografických rozepisujeme př. *samé° > samého, to° > toho, dobrotiwé° > dobrotivého, s° > svatého, gt > jest, abychō > abychom, tō > tom,*

celē > *celém* ad., stejně tak postupujeme například v těchto případech: *ka.* / *kap.* / *kapit.* > *kapitola*, *Matth.* > *Matouš*, *Zgewe.* > *Zjevení*, *Geremi.* > *Jeremiáš* apod. Výjimkou je zkratka *etc.*, kterou jsme zachovali ve stávající podobě.

Tiskař v textu ne zvolil jednotné užívání číslic. Setkáme se jak s římskými, například při označování jednotlivých kapitol, tak s arabskými, které odkazují na biblické pasáže. Pro potřeby edice jsme psaní číslic sjednotili a dále používáme výhradně římské. Zajímavostí v textu, jež jsme ponechali, je psaní čísla 4 tímto stylem: *IIII*. Tento způsob psaní jsme zachovali však jen tam, kde byl užít přímo tiskařem. Při našem přímém zásahu z pozice editora upravujeme na běžně užívané *IV* jen na místech, kde se původně nachází arabský znak pro číslo 4.

Interpunkci doplňujeme podle současných pravidel. Z hlediska členění textu jsme přihlíželi také k dnešnímu znění Bible a případné příliš dlouhé věty jsme pro přehlednost rozdělili. Zachováváme užití otazníku či vykřičníku ve větě, za níž následuje slovo začínající na malé písmeno. Před promluvami doplňujeme dvojtečku, která se v textu běžně nevyskytuje. Uvozovky při přímé řeči nedoplňujeme. Čárky upravujeme dle nynějšího úzu.

Nadpisy jednotlivých kapitol jsou v díle vždy zakončeny tečkou, toto pravidlo jsme se rozhodli nerespektovat. Tečku zachováváme pouze tam, kde se jedná o nadpis větné povahy př. *Zpověd, kteráž se má nemocnému předpovídati*. Nerespektujeme ji tedy v těchto případech *Modtliba.* > *Modlitba, Giná.* > *Jiná, Zpověd.* > *Zpověd* apod.

Paginaci značíme přímo v textu do kulatých závorek (*#i*).

Samohláskové ligatury v latinských slovech rozepisujeme *æ*, *æ* > *ae*, *oe*.

V díle se vyskytuje spřežkový i diakritický pravopis. Spřežky rozepisujeme následovně *ſſ, sſ, ě, š* > *š* (př. gen. sg. *Gežyſſe* > *Ježíše*). Digrafy velkých písmen zjednodušujeme na jeden znak, který pak píšeme s háčkem, např. *Cz* > *Č* (*Czlowěk* > *Člověk*), *Rz* > *Ř* (*Rzjmanuom* > *Římanům*), *Zi* > *Ž* (*Zialm* > *Žalm*) ad. Měkké čtení velkého písmena *Z* dosazujeme podle konkrétního významu.

Zvláštní znaky upravujeme podle současné pravopisné normy: *f* > *s* (př. *Ewangeliſta* > *evangelista*), *ſſ* > *š* (př. *ſlyſſj* > *slyši*), *š* > *š*, *au* > *ou*, *uov* > *úv*, *uom* > *úm*, *w* > *v*, *ti* před vokálem > *t'* (např. *křestiané* > *křest'ané*, *stiat* > *s'tat*), *di* před vokálem na *d'* (př. *diábła* > *d'ábła*), *ni* před vokálem > *ň* (př. *snial* > *sňal*), počáteční *v* > *u/ú*, *g* na začátku slova > *j*, *y* zastupující grafém > *j*, *y* na konci slov upravujeme podle typu deklinace > *i/y* (př. *milofrdenſtvj* > *milosrdenství*), *y* jinde ve slově upravujeme dle

současné normy (př. *včiným* > *učiním*, ale *wašfých* > *vašich*), *j* ve slově > *i/i* (př. *vmřjti* > *umříti*).

Zápis vlastních jmen ponecháváme stejně jako v originálu kolísavý
př. *Múdroslóví* × *Múdrosti* × *Maudrosti*, *Júdyt* × *Judyt* > *Júdit*, *Judit*. Nepřepisujeme ani jména, která v současném znění Bible najdeme pozměněna př. *Báruk* × *Baruch*, *Paralipomenon* × *Knihy Kronik*, *Ekleziastikus* × *Sírachovec*, *Ozee* × *Ozeáš* apod. Ve vlastních jménech Matouš a Ester jsme se rozhodli zrušit hiátové i protetické *h*, stejně tak jej nepíšeme v adjektivu izraelský a v dalších případech (*Matth.* > *Matouš*, *Esther* > *Ester*, *Hester* > *Ester*, *Johel* > *Joel*, *izrahelský* > *izraelský*, *Leth* > *let*).

Zdvojené grafémy *ff* transkribujeme jedním *tam*, kde se podle dnešního úzu nevyskytují ani v mluvené podobě *ffalešné* > *falešné*, *Effež.* > *Efezským*, *uffat/douffat* > *ufat/doufat*, *ffýku* > *fíku*, *Holofferna* > *Holoferna*. Respektujeme je však ve slovech *gruntffešt*, *kšefft*, *rozšaffný*, ale také v lok. pl. substantiva *houffich*, která mají základ cizího původu. Zachováváme psaní zdvojeného písmene *d* ve slově *radda*, neboť v textu jeho zápis kolísá. Setkali jsme se jak s *radda*, tak s *rada*. Podobným případem je slovo *zlato*, které v textu najdeme taktéž ve dvojí podobě *zlatto* × *zlato*. Rozhodli jsme se proto popsanou proměnlivost zaznamenat. Oproti dnešní pravopisné normě respektujeme souhláskovou skupinu *nn* i ve slovech, v nichž se dnes neobjevuje, ani nevyslovuje př. *Nádennyka* > *nádeníka*, nom. pl. *winny* > *vinny*. Často opakujícím se slovem bylo substantivum *zármutek*, které se v díle vyskytuje také v podobě bez souhlásky *r* v kořeni slova, tedy *zámutek*. Kolísání ve slově zachováváme. Souhláskovou skupinu *ph* rušíme a nahrazujeme jednoduchým grafémem *f* např. v řeckém písmenu *Alpha* > *alfa*, respektujeme jej však ve vlastních jménech př. *Photinus*.

Velká a malá písmena upravujeme podle současné pravopisné normy, přičemž psaní velkých písmen respektujeme, případně nahrazujeme, především ve výrazech souvisejících s náboženstvím například *Slovo Boží*, *Pán Bůh*, *Vykupitel*, *Spasitel*, *Duch svatý*, *Syn* (ve významu Ježíš Kristus), *Otec* (ve významu Pán Bůh) stejně tak u substantiva *Nejvyšší*. Malé písmeno nahrazujeme velkým také u vlastního jména *Šatanáš*, nikoli však u výrazu *d'ábel*. U adjektiva *Boží* sjednocujeme zápis a ve všech výskytech slova píšeme na začátku velké písmeno.

Hranice slov upravujeme dle dnešního úzu, proto nerespектуjeme splývání prepozic s následujícím slovem, například: *wokamženi* > *v okamžení*, *wewší* > *ve vši*, *odemne* > *ode mne*, *wedne* > *ve dne*, *zesna* > *ze sna*, *oně* > *o ně*, *zawděk* > *zavděk*.

Oddělujeme také kondiciálový tvar pomocného slovesa být př. *aťby* > *ať by*, *coby* > *co by*, *bylliby* > *byl-li by*, *kohoby* > *koho by*, *gesfliblyfšte* > *jestli byšte*. Opačným způsobem, tedy spojením, postupujeme například u spojek *a však* > *avšak*, *geflili že* > *jestliže*, nebo u adverbii v *prošťřed* > *uprostřed*, *w ně* > *vně*, *na pošťledy* > *naposledy*, *o wššem* > *ovšem*, v imperativu sloves *w pušť* > *vpust'*, *z wolay* > *zvolaj*. Spojujeme také slova, která dnes běžně píšeme dohromady např. *mnoho mluwny* > *mnohomluvní*, *z mrtvých wšťánŷ* > *zmrtvýchvstání*.

Hláskosloví a tvarosloví

Dle originálu respektujeme kolísání v psaní předpon a předložek s/z př. *ŷpůľobil* > *spůsobil*, *způľobil* > *způsobil*, *ŷkušťena* > *skušena*, *zkušťenj* > *zkušení*, *ŷprawcuow* > *správčův*, *zprawcuow* > *zpravčův*, *zprawowati* > *zpravovati*, *ŷprawowati* > *spravovati*, *nezpolehagŷce* > *nezpoléhajice*, *ŷwýtězi* > *svítězi* atd. Zachováváme rovněž konsonant ŷ v případě zájmena a spojky *gešťto* > *ješto*,⁶⁵⁰ stejně tak postupujeme ve spojení *abych* (př. *abyšťte* > *abyšte*) a v kondiciálovém tvaru slovesa *být* (př. *byšťte* > *byšte*).

Respektujeme podobu spojovacího výrazu podle osoby ve větě, v případě 2. a 3. os. sg. ve tvaru *aby*, př. *...maličko ŷložŷř ruce swé aby pošťpal ...* > *...maličko složiř ruce swé aby pošťpal ...*, *...a nemyľiř na to / aby měl prwé ...* > *... a nemysliř na to, aby měl prvé ...*

Zachováváme rovněž nejednotný zápis tvarů slovesa *být* *gľem* × *ľem* > *jsem* × *sem* *gľouce* × *gľuce* > *jsouce* × *jsuce*.

Podle původního znění ponecháváme konsonant *d* jako součást sufixu *–te(d)lnŷ* u slovesných adjektiv př. *nemľrtedlnŷm* > *nesmrtedlnŷm*, *widitedlnŷm* > *viditedlnŷm*, *pominutedlné*, *ŷpaľytedlná* > *spasitedlná*, *těšťytedlnŷm* > *těšitedlnŷm* a jejich tvarů. Stejně tak zachováváme souhláskovou skupinu *dl* v gen. sg. substantiva *zřitedlnice*⁶⁵¹. Respektujeme též slova, v nichž se nachází souhlásková skupina *tc/ct*, př. *nětco*, *owotce* > *ovotce*, *wzáctnoľi* > *vzáctnosti*, *wzáctný* > *vzáctný*, *tlucte*, *oblecte*, *trestce*.

⁶⁵⁰ Pro zachování hovoří také fakt, že heslo najdeme v *Malém staročeském slovníku*. (Bělič aj. 1978 – Heslo *ješto*, *ježto*, *dešto*.)

⁶⁵¹ Přímý doklad slova v tomto tvaru jsme nedohledali. Avšak pro zachování daného zápisu jsme se rozhodli také na základě nálezů podobného tvaru v *Malém staročeském slovníku* pod heslem *zřitedlnicě*. (Bělič aj. 1979, Vokabulář webový, online [cit. 5. 10. 2018] heslo *zřitedlnicě*.)

V případech depalatalizace nedoplňujeme háček, především jedná-li se o koncový konsonant př. *zpowěd* > *zповěd*, *zed*, *obět*, *pamět*.

Zachováváme užití protetického *v* př. *wočerftwym* > *vočerstvím*, *woſftýpu* > *voštípu*, *woſtostj* > *vostrostí*.

Diftong *au* vyskytující se na počátku slov pravidelně transkribujeme na *ou* př. *audech* > *oudech*, *auzkoſti* > *ouzkosti*, *auft* > *oust*. Postupujeme tak také v případech výskytu *au* přímo ve slově či na jeho konci př. *rmautiti* > *rmoutiti*, *ſauce* > *souce*, *bezpečnau* > *bezpečnou*, *poraučegy* > *poroučeji*, *bauřiti* > *bouřiti* apod. Zajímavostí je výskyt nom. a acc. sg. slova *mauka*, ve smyslu trpět / prožívat muka. V tomto případě jsme se rozhodli nenahrazovat diftong *au* za *ou*, ale dle dokladu ve *Slovníku staročeském* Jana Gebauera heslo *muka*, jsme dvojhlásku nahradili jednoduchým grafémem *ú*.⁶⁵² Dvojhlásku *aj/ej* zachováváme a respektujeme jejich kolísání i ve stejných slovech např. *Naywyšſſyho* > *Najvyššího*, ale také *Neywyšſſyho* > *Nejvyššího*, *payſſe* > *pajše*, *peycha* > *pejcha*. Nenahrazujeme rovněž dvojhlásku *aj* v slovesech *dayž* > *dajž*, *oſtrýhayž* > *ostríhajž* ad. Dokládáme také rozdíly v psaní substantiva případně adjektiva *V/všemohoucí*, které v díle nalezneme v několika tvarech *wſſemohoucího* × *wſſemohúcího* × *wſſemohaucýho*, přičemž *au* transkribujeme na *ou*, ale *ú* zachováváme.

V případě gn. pl. zakončeného na skupinu hlásek *uow/uom* pravidelně upravujeme na *úv/úm* (př. *zámutkuow* > *zámutkúv*, *ſſraňkuom* > *šraňkúm*), ačkoli Daňhelka doporučuje ponechat slova v původním znění. Vycházíme zde jednak z předpokladu, že ke změně dvojhlásky v samohlásku docházelo postupně během 15. století a jednak také s ohledem na kolísání samotných dokladů v textu, kdy se setkáme jak s užitím hláskové skupiny *uow*, tak se samostatným grafémem *ú* př. *zámutkuow* × *zámutkú*. Stejně tak sjednocujeme psaní dvojhlásky *uo* na *ú* například ve slovech *stuogtež* > *stújtež*, *muožeme* > *múžeme* apod.

Neupravujeme ani psaní předložky *v* před retnou souhláskou, která se pravidelně v textu mění v *u* př. *v wjře* > *u víře*.

V psaní *i/y* se řídíme současnými pravidly, ačkoli jejich užívání je v textu poměrně rozkolísáno. Například *pancýřem* > *pancířem*, *Danyel* > *Daniel*, *Júdyt* > *Júdit*, *Egíptě* > *Egyptě*, *Marygi* > *Mariji*, *hyſtorye* × *hyſtorie* > *historie*, *Artykul* > *artikul*,

⁶⁵² Gebauer 1970 [cit. 5. 10. 2018] Heslo: muka. Dostupné též z: www.vokabular.ujc.cas.cz.

škazyl > *skazil*, *ořydluom* > *osidlům*, v dat. sg. *Otcy* > *Otci*, *prořyte* > *prosíte*, *gřy* > *jsi*, *Kryřtůw* > *Kristův*, *odřředřřy* > *odřředři*, *Spařytel* > *Spasitel*, *pořylá* > *posílá* a další.

Hláskovou skupinu *cy* vyskytující se uvnitř či na koncích slov nedodržíme a pravidelně ji nahrazujeme *ci* např. *zlořincy* > *zlořinci*, *maliřcy* > *maliřci*, *Skutřych* > *skutřich*, *pahrbcy* > *pahrbcí*, v lok. sg. *srdcy* > *srdci* ad. Stejně tak nakládáme se skupinou hlásek *zy/y* př. *mezy* > *mezi*, *nepřicházý* > *nepřichází*, *řý* > *ři* př. *poodřředřřy* > *poodřředři*, *řřyrokem* > *řřirokém* apod. Tam, kde je v textu vyložene uřito měkké *i*, ale dle skloňování na místo patří *y*, psaní upravujeme podle dneřního řzu př. ... *k řemuby nám pak křřž a trápenř vřiteřné býti měli* > ***měly***. Nebo ...*a modlitby/kterěřby s nemocným zevřřech neypotěřřytedněřřyř Pjřem prwotně mluweny a rozgřmány býti měli* > ***měly***. Činíme tak rovněř při výskytu měkkého *i* uvnitř slov, která dnes řadíme mezi vyjmenovaná př. *bliřřy* > *blyřři*, *zpitůg* > *zpyřřuj*. Dle originálu vřak dodrřujeme tvrdé skloňování v plurálu substantiva *přřitel*, viz acc./inst. pl. *přřátely*. Ve vlastních jménech jako jsou např. *Zacharyáš*, *Augustřn*, *y/y* nahrazujeme *i*, abychom tak sjednotili psaní řěchto jmen v celém textu.

Oproti dneřnímu řzu zachováváme rovněř duálovou koncovku *-ami* v pl. instr. ve slově *nohami*, jedná se totiž o jediný výskyt slova. Dokládáme také koncovku *-emi* u řřivlastňovacího zájmena *váš* v plurálu, oproti dneřnímu *-imi* v tomto řřípadeř *duřřemi* *wařřemi* > *duřemi* *vařemi*.

Doplňujeme spojovník v řřípadech potřeby oddělit spojku pořřadící *-li* např. *řcemeli* > *řceme-li*, *vznávářřli* > *uznávářř-li*, *bylřiby* > *byl-li* by ad.

Neupravujeme kvantitu koncových samohlásek u prepozice *wedřé* a adverbř *podřé*, *prvé*, *jediné* neboť v textu nekolřsají a objevují se pravidelně. Jsou také dolořeny v *Malém starořeském slovníku* pod danými hesly.⁶⁵³

Dělký samohlásek oproti dneřnímu řzu odchýlné v zásadě ponecháváme př. *lybořti* > *libosti*, *lkánřm* > *lkánřm*, *mnohém*, *ne/dokonále*, *dwěře* > *dwěře*, *ginák* > *jinák*, *mřlo*, *wařřymi* > *vařřimi*, *osřdla* > *osřdla*, *apateka* × *apatéka* > *apatéka*, *wařřymi* > *vařřimi* apod. Upravujeme vřak v řřípadeř slovesa *brát*, kde se setkáme jak s *běřeme* × *neběřme* > *neběřme*. Zdvojené samohlásky urřující kvantitu v řřípadeř vlastního jména v instr. sg. *Izaakem* > *Izákem* řřepisujeme na jednu hlásku, a to dlouhou. U jména *Ozeáš*, které najdeme v textu ve tvaru *Ozee*, délku neupravujeme a respektujeme zaznamenaný tvar.

⁶⁵³ Viz hesla *wedřé*, *podřé*, *prvé*, *jediné* (Bělič aj. 1978).

Na počátku slov, kde se nachází v textu grafém *v* ve smyslu *u*, dosazujeme standardní kvantitu př. *vzkořtech* > *úzkostech*, *vtočiřtě* > *útočiště*, *uřta* > *úřta*. Délku upravujeme také u sloves, k nimž je připojena spojka podřadící *-li* př. *slauřili* > *slouřli-li*, *dořekagili* > *dořekaji-li*, *widřli* > *vidi-li* atp. Krátké vokály v díle nahrazujeme pravidelně dlouhými podle dneřního pravopisu př. *traktat* > *traktát*, *wolenym* > *voleným*, *Křistowem* > *Křistovém*, *branu* > *bránu*, *Cřlanky* > *články*, *mary* > *máry* atp.

Nedoplňujeme písmeno *v* tam, kde pravděpodobně dořlo k zjednoduření souhláskové skupiny *vz-* př. *zbuzuge* > *zbuzuje*, *nezdalúgř* > *nezdalúřř*, *zbauřilo* > *zbouřilo*, *nezpomenu*. Nenahrazujeme grafém *ř* za *z* ve slově *řiřnivý* a jeho tvarech př. *řiřniřwému* > *řiřnivému*. Nedosazujeme písmeno *d* v adjektivu *prázen*, ale zaznamenáváme jej v této podobě. Tvar je dolořen v Starořeském slovníku pod daným heslem.⁶⁵⁴

Respektujeme proměnlivý zápis neurčitých zájmen *vřechno* / *vřichni* / *vřechna* / *vřechny* př. *vřeckny* × *vřechny*, *vřecko*, dat. *vřeckněm* ad. Stejně tak uvádíme všechny tvary spojky *neboř* bez úprav př. *nebt'* × *neboř* × *nebo*.

Zachováváme také odchylné užívání vztařného zájmena *genř* > *jenř*, kdy autor často nerozlišuje rodovou říznost a naduřívá zájmena i v případech, kde se jedná například o řenský rod př. *Kdoř řiwot řlořř / protu genř přemáhá* > *kdoř řiwot slořř pro tu, jenř přemáhá*, ... *při jeho Swatém Slowě pewně stuoř / genř jest moc Bořř ...* > ... *při jeho Swatém Slowě pewně stůř, jenř jest moc Bořř...*, *Mezy věrnými lidmi, genř jsou semeno Páně Křystowo*. > *Mezi věrnými lidmi, jenř jsou semeno Páně Křystowo*. Tvary zájmena *řá mě / mně / mne* neupravujeme ani na místech, kde by se podle současné pravopisné normy měl vyskytovat tvar akuzativní, tedy *řě* př. ... *wřhlédniř na mně okem ...*, ... *ale račřř na mně*, ... *račřř mně pořřniti ...*.

Uchováváme také slova nářeční beze změn např. *okař*, *neodewrv* > *neodevru*, *řút'* > *sút'*, *nikdá*, *dada*⁶⁵⁵ (*wydadř* > *wydadř*) atp.

⁶⁵⁴ Viz heslo *prázdny* (Starořeský slovník 1968–2008. Vokabulář webový, online [cit. 5. 10. 2018]).

⁶⁵⁵ Ve smyslu *dáti*. Najdeme v *Malém starořeském slovníku*, heslo *dada*, *dadie*, *dadiech*, *dach* (Bělřč aj. 1978).

II.

Hranatými závorkami [] zaznamenáváme přidané či emendované znaky, jejich seznam neuvádíme v poznámce pod čarou, ale v následujícím výčtu.

Seznam emendací

- #2 q[u]am]qnam
- #25 [s]ouže[n]]lauže
- #20 [a]] Jakoba Ezau
- #24 bl[y]ští] bli[ſ]tý
- #32 zp[y]tůj] zpitůg
- #33 své[ho]] [wé
- #35 vítě[z]ství] wýtěž[ſ]twý
- #41 veleb[i]ti] welebeti
- #48 [t]o] o
- #44 ned[o]statkům] neda[ſ]tatuom
- #67 mnoh[é]m] mnohým
- #71 o[č]ekávati] ocekáwati
- #72 kt[e]rý by] ktrrýby
- #73 po[z]řel] požřel
- #74 s[y]na] sýna
- #79 uč[i]něn] učněn
- #80 svob[o]du] [wobudu
- #95 ra[č]iž] Raciž
- #118 dobr[ém]] dobrmé
- #118 stůjm[e]] [tůgm
- #148 ve[s]elé] wes[ſ]elé
- #152 [zl]í] lzý
- #164 zarmo[u]cená] zarmancená
- #172 [n]epobožnost] uepobožnost
- #178 by[l]] byk
- #190 [m]ilosrdenství] wilo[ſ]rden[ſ]twý
- #191 [n]ašemu] ma[ſ]emu
- #197 kt[e]ráž] ktráž
- #206 soudov[é]] [audowě

- #217 pov[o]láno] powláno
- #231 O st[ř]ídmosti] o Strýdmo[ř]ti
- #232 krá[t]ký] kráký
- #242 na[j]menších] namen[ř]ých
- #243 spo[le]čnému] [p]očnému
- #247 dědic[tvím]] dědic
- #260 varován[i] warovány
- #261 po[h]růžky] poruožky
- #268 kter[ý]ž] kteréž
- #287 m[o]dlám] madlám
- #311 kt[e]rýž] ktrýž

KOMENTÁŘE A VYSVĚTLIVKY

- #1 **u Jiříka Černého** – († 1606) též zvaný Nigrin či Schwartz s přídomkem z Černého Mostu byl významným pražským tiskařem. Byl aktivním především v oblasti cizojazyčných děl. Svou vlastní tiskárnu provozoval od roku 1571 na Starém Městě pražském. Jeho tiskárna byla považována za nejvýznamnější centrum českého předbělohorského knihtisku. (Voit 2006, s. 186–188)
- #3 **Panu Vilémovi z Rožmberka** – (1535–1592) byl nejvýznamnějším ze jmenovaného rodu. Vlady se ujal již ve svých 16 letech, sídlil v Českém Krumlově. Působil také jako nejvyšší purkrabí pražský v diplomatických službách císařů Maxmiliána II. a Rudolfa II. Habsburského. (Pánek 2011)
- #5 **svatého Jeronýma** – (347–420) též zvaný Hieronymus ze Stridonu či Eusebius Hieronymus byl vedle svatého Augustina zřejmě nejvlivnější a současně nejkomplikovanější autorskou osobností křesťanské pozdní antiky. Mimo vlastní činnosti a studia biblické exegeze (kritické zkoumání náboženských textů) se věnoval překladům řeckých křesťanských autorů. Byl považován za patrona Slovanů již Karlem IV. Řadí se mezi tzv. učitele církve. (Putna 2010, s. 27–43, Attwater 1993, s. 210–212)
- #7 **Baptista Mantuanus** – (1447–1516) též jinak zvaný Baptista Spagnoli. Přízvisko Mantuanus získal proto, že se narodil v italské Mantově, příjmení Spagnoli zase na základě otcova původu ze Španělska. V karmelitánském klášteře se stal knězem a svá studia zakončil doktorátem z teologie na boloňské univerzitě. Usiloval o řádové

a církevní reformy, ale vyslovoval se také k otázkám společenským a politickým. Jeho zájem se orientoval také na medicínu. (Gordon 1962, s. 148–162)

- #8 **Isidorus svatý biskup** – (561–636) Isidorus z Hispalis či Sevillský patřil mezi učitele církve. Je považován za hispanocentrika. Za dobu své působnosti na sevillské biskupské stolici se snažil především o upevnění postavení španělské církve. Snažil se obrátit na křesťanskou víru dokonce i místní židovské obyvatele. Psal o náboženství, historii, ale zabýval se také vědeckými otázkami. Byl kanonizován v roce 1063 a označen za nebeského podpůrce křesťanských vojsk. Je zobrazován jako biskup s knihou. (Attwater 1993, s. 186, Putna 2010, s. 50–63)

Nilus svatý pobožný biskup – pravděpodobně Nilus z Rossana (910–1004) byl opatem u sv. Adriana v San Demetrio Corone. Byl známý pro svou dobrotu a moudrost.

Je považován za zakladatele řeckého mnišství. (Attwater 1993, s. 289–290)

Další možností je Nilus z Ankyry či Nilos Asketa († 430), žák svatého Jana Zlatoústého. Nilus v Ankyře založil klášter, v němž napsal všechny své texty, které byly určeny zejména mnichům a jejich témata jsou morálka a askeze. (Attwater 1993, s. 289, Kraft 2005, s. 214–215)

- #19 **svatý Augustin** – (354–430) celým jménem Aurelius Agustinus byl biskupem a církevním učitelem. Ke křesťanství dospěl přes platónskou filozofii. Vytvořil v Africe klášterní komunitu a proti své vůli byl vysvěcen na kněze, později zvolen biskupem. Je autorem rozsáhlého díla, které mělo vliv na západní křesťanství. Napsal například *De civitate Dei* (O státě Božím). (Attwater 1993, s. 58–59, Kraft 2005, s. 37–53)

- #21 **Hilarius** – (315–367) z Poitiers byl biskupem a církevním učitelem. Pocházel z pohanské rodiny, postupem času se však stal věřícím. Je autorem díla *O trojici*, které bylo inspirováno polemikou proti ariánství s císařem Konstantinem. (Attwater 1993, s. 172)

- #22 **Photinus mudřec** – († 177) také Pothinus, byl biskupem a hlavou lyonských mučedníků. (Attwater 1993, s. 324)

- #24 **Cyprián svatý mučedník** – (200–258) biskup a mučedník, právník a učitel rétoriky v Kartágu. Až téměř v padesáti letech se stal křesťanem a následně biskupem. Pro jeho víru mu byla sřata hlava za císaře Valeriána. (Attwater 1993, s. 93–94)

svatý Ambrož – (334/340–397) byl biskupem a církevním učitelem, původně právníkem. Lidovým hlasováním zvolen milánským biskupem bez křtu či kněžského svěcení. Byl obhájcem samostatnosti a autority církve vůči státu a stál také proti bludařům, Židům či pohanům. I přes to, že neměl teologické vzdělání, je řazen mezi

čtyři největší církevní učitele po bok svatého Augustina, svatého Jeronýma a Řehoře Velikého. Své učení šířil mezi lid především formou kázání. (Attwater 1993, s. 44–45, Kraft 2005, s. 14–19)

#29 **Theophilaktus** – pravděpodobně papež Benedikt IX., jenž se vlastním jménem nazýval Teofylaktus III. (1012–1055). Zastával pontifikát po tři období, přičemž papežem se stal již v pouhých 20 letech. (*ABC Víry*, 2018 [online]. [Cit. 31. 10. 2018]

Dostupné z: <http://www.abcviry.cz/index.php/vse-o-krestanstvi/papezova-a-vzdoropapezove-m/218-04-seznam-101-150>)

#36 **velebný kněz Sedulius** – básník, o němž nejsou známa základní data, snad pocházel z jižní Galie, Itálie či Ilýrie. Jeho básně byly uveřejňovány mezi lety 425–450. Psal hexametrem, tématem mu byly zejména Kristovy zázraky. (Kraft 2005, s. 262)

Gennadius – s přívlastkem z Massilie byl presbyterem, překladatelem řeckých spisů, filologem a církevním historikem. Byl považován za pokračovatele Jeronýma v oboru křesťanského písemnictví. Psal polemiky proti bludařům. (Putna 2010, s. 43–50)

Hieronimus – viz svatý Jeroným

#117 **ad Ciprianum** – viz Cyprián svatý mučedník

Augustinus Aurelius – viz svatý Augustin

1 Jan Stráněnský

Český bohemista a komparatista Martin Bedřich ve svém článku, v němž pojednává o autorovi *Zahrádky duchovní etc.*, již v úvodu příspěvku upozorňuje na to, že „jméno Jana Stráněnského již dávno vypadlo i z podrobnějších dějin české literatury, leč neprávem.“ (Bedřich 2006) Je to velmi zajímavý poznatek, už jen z toho hlediska, že Stráněnskému (někdy uváděn též jako Straněnský, sám se podepisoval Stranienský) je připisováno na více než třicet knižních titulů, na nichž se podílel buď jako redaktor, překladatel či byl sám jejich tvůrcem. (srov. Havrlant 2010, s. 97, Muk 1928, s. 132)

Jan Stráněnský se narodil pravděpodobně v obci Stranná asi roku 1520, ale jeho osobnost je pevně spjatá především s městem ležícím na Vysočině s poetickým názvem Počátky. Dosáhl úctyhodného věku 65 let, kdy pravděpodobně v roce 1585 zemřel ve svém domovském městě. Datum jeho smrti se konstatuje v souladu s rokem, v němž napsal svou závěť. (srov. Muk 1928, s. 131–132)

Stráněnskému se dostalo vzdělání zřejmě pouze na škole v Jindřichově Hradci, univerzitní studia nejsou v jeho případě doložena. Ačkoli nebyl urozeného rodu, ani nezastával ve městě post církevního hodnostáře, určitou část svého života strávil ve službách pánů z Hradce. Bohemista Bedřich, který byl zmíněn již výše, ve stejném článku vyzdvihuje tehdejší latinské školství, které mladého Stráněnského připravilo na jeho budoucí povolání: „Tehdejší střední latinské školství jej však dostatečně vybavilo nejen pro kariéru úspěšného a bohatého měšťana a poddaného jindřichohradeckých pánů a krumlovských Rožmberků, ale i vyhledávaného překladatele z latiny a němčiny a redaktora českých knih.“ (Bedřich 2006) O tom, jak velmi mnohostrannou osobnost Stráněnský ve své době, ale také městě představoval, píše Jan Muk: „Zaměstnání Stráněnského bylo velmi pestré – vedle svých úředních funkcí, rychtáře a výběrčího, byl dodavatelem vrchnosti na zámek žirovnický – obstarává nejen potraviny, ale i ptáky! – obchoduje vínem i papírem, zajímá se o chov ryb jako o hospodářství, je spisovatelem a šířitelem knihy i šenkýřem vína, je-li třeba ujímá se úkolu přimluvěcího u vrchnosti za své rodáky stejně ochotně jako – zdá se – pletl i do umění lékařského [...]“ (Muk 1928, s. 125)

Důležitým faktem, který neopomíjí ani Bedřich, ani Havrlant (ačkoli ten s jistými pochybnostmi), ba ani kronika města Počátky uveřejněná na internetu⁶⁵⁶, je informace, že Stráněnský byl vyznavačem podobojí, tedy utrakvistou. To mu však nezabránilo v tom udržovat velmi úzké vztahy s katolickým knězem a současně náboženským spisovatelem a překladatelem Tomášem Rešlem, který působil v Jindřichově Hradci, či s velmi významným českým katolickým knězem Tomášem Bavorovským, jemuž redigoval *Postilu českou* (1577).

Stráněnského překladatelská činnost byla rozmanitá, do zorného pole jeho zájmu se dostali jak katoličtí, tak luteránští autoři. Svůj vydavatelský zájem soustředil především na knihy s náboženskou tematikou. Zasadil se tak například o vydávání pranostik, modlitebních knih, dále tzv. minucí, což je souhrnné označení pro pozdně středověké a raně novověké kalendáře, ale také kázání apod.

Díky velkému množství knih, na nichž se podílel jako překladatel, je historicky doloženo, že byl v kontaktu s tehdejšími významnými, původně norimberským tiskařem Janem Güntherem, který působil v Prostějově, později pak v Olomouci (srov. Bedřich 2006). Podílel se však také na vydávání knih, které vyšly v tiskárně Jiřího Melantricha.

Na internetových stránkách Digitální knihovny Národní knihovny České republiky lze dohledat Stráněnského participaci na různých tiscích přeložených do češtiny. Zaznamenejme tak například *Modlitby z Písma svatého* od Johanna Habermanna či *Postilu českou* Johanna Spangenberg, *Epištoly a evangelia nedělní etc.*, podílel se také na druhém vydání Melantrichovy *Bible*, kde se osvědčil jako překladatel z německého jazyka. (viz Manuscriptorium [cit. 2. 11. 2018]) Mimo práce na překladech se věnoval také vlastní autorské tvorbě. Jeho dílem je například *Minucí a pranostika*, astrologický kalendář vydaný v roce 1571 či *Almanach duchovní z Starýho i Novýho zákona k zdraví duše a k navedení života křesťanského etc.*, který však bohužel nemá doložen v současné době žádný výtisk.

Stráněnský byl především zapáleným humanistickým vzdělavcem, který se snažil skrze překlady či redakční práci na tiscích zprostředkovat a přiblížit laickému čtenáři Písmo svaté, ale samozřejmě také modlitební či duchovní knihy, které by člověka mohly navést ke správnému životu v očích Božích. Například v námi editované *Zahrádce duchovní etc.* píše: Protož jsem se (Pane milostivý) k tomu přičinil a tyto řeči z Písma

---

⁶⁵⁶ Městský úřad Počátky. *Chronologický přehled historie*. [online] [cit. 28. 11. 2018]

svatého vyhledavši, pod jménem Vaší Milosti znovu k imprimování spůsobil pod tou příčinou, aby na mizinu nepřišli, ale aby je sobě věrní křesťané rozjímajíce, tím snažněji tento bídný svět potupiti a k slávě věčné horlivější chtivost míti mohli.“ (Stráněnský 1576, s. 9) Můžeme tedy společně s Bedřichem konstatovat, že „Stráněnského humanistické cítění nebylo elitářské ani zahleděně jazykově-nacionální, ale skutečně skloněné k člověku, a skrze to obdivuhodně otevřené.“ (Bedřich 2006)

Stráněnského aktivita byla z dnešního pohledu pozoruhodná, zároveň výběr témat, jimž se věnoval, je z hlediska literárněhistorického bádání v intencích nábožensky vzdělavatelné literatury raného novověku, jak je termín *Erbauungsliteratur* německého literárního historika Wolfganga Brücknera překládán do češtiny, poměrně lákavým svými obsahy. Můžeme z nich totiž částečně vyčíst různé informace, které nám mohou pomoci konstruovat obraz stavu literární produkce v raném novověku.

2 O *Zahrádce duchovní etc.*

Námi edičně zpracovaný Stráněnského autorský počín s názvem *Zahrádka duchovní, k potěšení všem věrným v zármutcích postaveným lidem z Písem svatých sebraná* byla podle prvního listu knihy vydána v roce 1576 u Jiřího Černého v Praze.

Ačkoli nechceme nijak Stráněnskému ubírat na autorství textu, sám se v úvodu k jedné z kapitol přiznává, že: „Řeči tyto z Písma svatého, jakožto z studnice pravého a božského pokladu, k tvému potěšení před několika lety, od někoho pobožného, latinskou řečí sebrané jsou, ačkoli ten jistý svého jména nepoložil, ne aby se za to stydět měl, ale že jest světské chvály se uvarovati chtěl, z nichž žižnivé, zarmucené duše hojná potěšení docházejí.“ (Stráněnský 1575, s. 126) Z citovaného úryvku je zřejmé, že se Jan Stráněnský na určité části knihy podílel zejména jako zkušený překladatel z latiny a kompilátor, nikoli přímo jako autor. Je tedy na místě otázka, zda je opravdu vhodné připisovat původ zbytku díla právě jemu. Především proto, že se jinde v textu k něčemu podobnému již nepřiznává, domníváme se, že by autorem *Zahrádky duchovní etc.* být mohl. Na základě tohoto zjištění považujeme jeho literární počín za velmi zdařilý. Zejména oddíl, v němž je popisována pouť, lépe řečeno procházka v alegorické zahradě Boží, je z hlediska vyprávění poměrně literárně funkční. Vzhledem k tomu, že byl Stráněnský zběhlý v náboženské literatuře, podílel se na překladech z jiných literatur

do češtiny a pravděpodobně sám četl další knihy s podobnými náměty, je možné, že nabyté zkušenosti zužitkoval právě při psaní námi transkribovaného textu.⁶⁵⁷

Hana Bočková ve své monografii *Knihy nábožné a prosté* upozorňuje na fakt, že pod názvem celé knihy *Zahrádka duchovní etc.* se vlastně ukrývá soubor několika textů, které svými tématy na sebe navazují či se navzájem doplňují. (Bočková 2009, s. 177)

Přestože její poznatek nelze pominout, ke knize lze z našeho pohledu přistupovat také jako k celistvému dílu, které je koncipováno do několika samostatných dílčích celků. Můžeme tak tedy konstatovat, že *Zahrádka duchovní etc.* čítá 320 stran, jež jsou věnovány především tématu přípravy na poslední hodinu člověka, na dobrou smrt, ale také tomu, jak se v životě chovat, aby nebylo třeba se obávat spravedlivého božského soudu.

Jak již bylo výše uvedeno, dílo je rozděleno na několik oddílů, nechybí krátký dedikační a oslavný proslov šlechtici, Vilému z Rožmberka, který má dát svolení k tisku, dále následuje úvodní zamyšlení se nad záměrem a účinky zaznamenaných slov. V dalších několika kapitolách se čtenář octne v pomyslné alegorické zahradě Boží, v níž jeho průvodce nachází různé byliny, či květiny, které mají svůj symbolický význam a k nimž je podán náležitý výklad. V knize se nachází rovněž několik modliteb nebo návodných zpovědí, jež se mají vykonávat s nemocným bezprostředně před smrtí. S přípravou na dobrý odchod z tohoto světa souvisí také zpěv náboženských písní, které v díle též najdeme. Kromě vyprávění je kniha plná především biblických citátů, které souvisí s daným tématem, jež je v kapitole rozebíráno.

Budeme-li ke knize přistupovat ze stanoviska opačného nežli Bočková, můžeme si povšimnout, že se ve Stráněnského knize setkáme s velkým množstvím různých žánrů. Tomuto tématu se v posledních letech intenzivně mimo jiné věnuje také ostravský literární historik Jan Malura, který ve svém příspěvku v publikaci *Žánrové aspekty starší literatury* (ed. Malura 2010) reflektuje žánrovou hybridizaci v české literatuře 16. a 17. století. V úvodu své studie píše: „Čtenáři a badatelé, kteří se dnes setkávají s literární tvorbou raného novověku, naráží pravidelně na problém žánrové nejednoznačnosti

---

⁶⁵⁷ Otázky, zda je adekvátní přisoudit autorství právě Stráněnskému si všimla také Hana Bočková ve své monografii *Knihy nábožné a prosté*: „...je však třeba dodat, že její pozice [pozn. *Zahrádky duchovní*] v české nábožensky vzdělávací tvorbě je nejistá, jakkoli nejde o případ nijak výjimečný. Náleží k textům, jejichž autorství je obtížně odhalitelné, komplikované faktem, že role autora a překladatele tisku je mnohdy odlišná.“ (Bočková 2009, s. 169) Pro uznání Stráněnského jako autora vyhledala Bočková v dedikaci díla úryvek z věty, v níž autor užívá verba v 1. os. sg., které na něj přímo odkazuje. (Tamtéž, s. 169)

mnoha děl...“ (Malura 2010, s. 99) a právě tehdy „... kdy se do textu zjevně a záměrně zapojuje více dobových žánrů“ (Tamtéž, s. 100) můžeme hovořit právě o žánrové hybridizaci. Stráněnského knihu bychom pak podle Malurova příspěvku společně s Hanou Bočkovou mohli považovat za syntetické dílo, v němž autor postupoval metodou „seskupování žánrově odlišných textů do funkčně komponované ‚vyšší‘ struktury...“, která se těšila „pravděpodobně pro svou mnohostrannou použitelnost“ velkému zájmu dobových čtenářů. (Bočková 2009 s. 87–88, Malura 2010, s. 108) Díla raně novověkých autorů, která v sobě kombinovala několik žánrů, byla podle Malury v 16. a 17. století poměrně výrazným fenoménem. (Malura 2010, s. 115) Způsob nastíněné kompozice literárního díla umožňoval projevit autorovi „slovesné ambice“, ale zároveň mu nabídl „široké možnosti pro přímé působení na recipienta“, kdy se záhy mohla plně rozvinout pragmatická funkce textu. (Tamtéž, s. 115)

Z výše popsaného, ale také ze samotného názvu knihy vyplývá, že text je čistě náboženského charakteru. Jedná se o knihu, která nabádá k rozjímání nejen nad vlastním životem v intencích Písma svatého. Z tohoto hlediska *Zahrádku duchovní etc.* můžeme zařadit k literární tvorbě, která získala označení nábožensky vzdělávací. Termín, s nímž pracujeme, je překladem německého slova *Erbauungsliteratur*, s nímž na pole literárního bádání raného novověku přispěl a jeho obsah formuloval německý folklorista a etnolog Wolfgang Brückner. Jak poznamenává Bočková „Nábožensky vzdělávací tvorba 2. pol. 16. století až do 18. století, [...] tvoří silný proud literární produkce, který je spjat s každodenním životem člověka v křesťanské společnosti, formuje ho a kultivuje, současně je jednou z nemnoha cest, jimiž je širokým vrstvám příjemců textem zprostředkován estetický prožitek.“ (Bočková 2009, s. 12)

Takto definovaná literární tvorba již nepředpokládá čtenáře jenom vyšších kruhů, ale pracuje s příjemcem i v rámci lidových vrstev společnosti. Zároveň předpokládá, že text bude člověkem rozjímán o samotě. V *Zahrádce duchovní etc.* autor několikrát cituje svatého Matouše, v jehož evangeliu se dočteme, že modlitba má probíhat v soukromí a v tichosti.

Uvedené poznatky vypovídají také mnoho o vzdělanosti tehdejší společnosti. Nemyslíme zde jen schopnost číst, ale současně také kriticky k textům přistupovat a rozumět jim. Nábožensky vzdělávací literární produkce hojně využívá v rámci narativu alegorie, se kterou se setkáme i v naší předkládané edici. Existoval tedy předpoklad, že recipient bude věroučným otázkám alespoň v určitých základech rozumět, aby byl schopen rozklíčovat případné skryté významy. (srov. Bočková 2009)

Také Stráněnský se obrací v *Zahrádce duchovní etc.* k prostému křesťanovi „...oznamují se obecní artikulové všelikému věrnému křesťanu věděti potřebné...“ (Stráněnský 1576, s. 14), ačkoli celou práci dedikoval Vilémovi z Rožmberka. Například Malura ve své monografii *Meditace a modlitba v literatuře raného novověku* nejen, že rozvíjí výše napsané, ale také uvažuje nad konkrétním adresátem literárních děl. Východiskem se mu stává mimo řeholníků modelový čtenář – měšťan, kterému je blízké „uskutečňování osobní zbožnosti v domácím, rodinném prostředí...“ (Malura 2015, s. 215) Zdali byl cílovým čtenářem Stráněnského právě měšťan, či vzdělaný člověk z venkova zůstává v našem případě nezodpovězenou otázkou.

3 Interpretační studie vybraných témat

3.1 Příprava na dobrou smrt

Dílo Jana Stráněnského umožňuje literárnímu badateli zamýšlet se hned nad několika možnými tématy, které by vhodné podrobit detailnějšímu rozboru. Hana Bočková této příležitosti využila a ve své monografii věnovala svou pozornost prostoru zahrady, která je uvedena již v samotném titulu. (Bočková 2009, s. 169–175) Literární historička pracuje s konstruktem zahrady, jíž průvodce prochází a zastavuje se nad rozličnými bylinami, které mají alegorický význam. Přestože Stráněnský v textu sám výklad provádí skrze svého průvodce, Bočková jde ještě dále a biblické symboly ve svém textu rozebírá podrobněji, zároveň si všimá prostoru zahrady jako takové a uvádí ji do souvislosti s jinými známými dobovými literárními počiny, které s podobným motivem pracují.

Nám se tedy otevřela možnost uvažovat nad textem z jiného úhlu pohledu. Všemi texty, které *Zahrádku duchovní etc.* tvoří, prochází téma blízkosti smrti a přípravy na ni. Rozhodli jsme se proto zaměřit na tuto problematiku blíže a reflektovat ji nejen v souvislostech s knihou, ale také se současným stavem bádání v této oblasti.

Je otázkou, jaký vliv měl ve své době Stráněnského text na případného recipienta. Čteme-li však knihu prizmatem současného vnímatele, můžeme konstatovat, že ačkoli dílo často pojednává o pomíjivosti života, nejedná se o text, který by v adresátovi vyvolával pocity velkého strachu. Stráněnský upozorňuje na to, že lidé málo dbají na to, co přijde po světském životě, ale zároveň jim dává naději a poskytuje útěchu, kterou lze najít při čtení rozjímavých knih či přímo Písma svatého: „Však budou-li od lidí pobožných v dotčených trápeních postavených bedlivě rozjímána, hojného v svých zámutcích potěšení nabudou.“ či „...že Slovo Boží jest slovo života, kteréž padna v dobrou zemi mnohé užitky přináší, odhání a přemáhá všeliká pokušení Šatanáše, smrt i peklo.“ (Stráněnský 1576, s. 10–11) K tomu, aby člověk smrt přijal a pochopil ji, byl vlastně nejen společností, ale také soudobou literaturou, případně kázáními v kostele neustále připravován, jak konstatuje Miloš Sládek ve své monografii: „Pochopení smrti a všeho, co po ní mělo následovat, přímo souviselo s nazíráním na život a jeho smysl. Lidské bytí na tomto světě bylo vykreslováno (v souladu s antickou stoickou filozofií) jako postupná cesta k smrti, započatá už ve chvíli narození.“ (Sládek 2000, s. 15)

Stráněnského apelativní působení skrze *Zahrádku* na čtenáře bylo na svou dobu vcelku moderního charakteru. Středověké knihy, v nichž se pojednávalo o přípravě na smrt, poměrně často reflektovaly stav, který předcházal až bezprostředně poslední hodince. V raném novověku tento trend ustupoval a v dílech, v nichž byla smrt klíčovým tématem, autoři pracovali již s faktem, že dobré smrti by měl předcházet celý dobrý život a ne jen několik málo okamžiků těsně před posledním vydechnutím. (Srov. Král 2007) Autor *Zahrádky duchovní etc.* v jednotlivých oddílech své knihy apeluje na adresáta, aby jeho život na zemi podléhal obecným zásadám formulovaným v Písmu svatém, ale zároveň přikládá několik kapitol pro případ, že by se člověk ocitl v blízkosti smrti a měl tu možnost ještě se naposledy nad svou životní cestou zamyslet. Modlitbám a zpovědím, které by se měly vykonávat s nemocným či umírajícím, je věnována část s názvem „Těšitelné řeči z svatého božského Písma krátce, potěšitelně a užitečně k smrti pracujícím sebrané“. (Stráněnský 1576, s. 59)

Zařazení modlitby a především pak zpovědi k textům obsaženým v *Zahrádce* svědčí o autorově znalosti soudobého společenského prostředí, v němž byly zachovávány určité předsmrtné zásady, jež bylo potřebné s věřícím na lůžku vykonat. O důležitosti provést před odchodem z tohoto světa křesťanskou zpověď píše také Marie Koldinská ve své monografii *Každodennost renesančního aristokrata*. (Koldinská 2001) „Snaha všech křesťanů dostat obvyklému archetypu umírání – konkrétně pak snaha katolíků nezemřít za žádnou cenu bez zpovědi – se projevovala i ve velmi nestandardních situacích.“ (Tamtéž, s. 180) Případné odchylky od běžného dobového úzu byly společností přijímány s rozpaky. Koldinská ve své publikaci uvádí příklad císaře Maxmiliána II., ale také jeho syna Rudolfa II., kteří v závěru života porušili běžně provozovaný rituál. (Tamtéž, s. 182–183)

Na to, jak měla vypadat správně pronesená modlitba či kající vyznání, nám odpovídá Stráněnský. Na začátek hříšnickovy promluvy je postaveno oslovení Boha, např.: „Všemohúci, věčný a milosrdný Bože a Otče všeho milosrdenství ...“ (Stráněnský 1576, s. 88), dále následuje souhrnný výčet všech pochybení člověka: „... pohleď na mé přirození, na mé početí, na mé škodlivé pořádky i obcování, ješto jest všecko hříchy pokažené, ba i na mé myšlení, za něž se hanbím. Nebo při sobě nic jiného nenacházím nežli hřích a tvých svatých přikázání přestoupení.“

Jsem ten zlý strom a od přirození dítě zatracení, a to vše, což se jediné jmenovati může, buď tajně, nebo zjevně, vyznávám, že sem zhřešil a proti tvé svaté vůli přečinil.“ (Tamtéž, s. 87) Zpověď uzavírá lítost nad provedenými zlými skutky a prosba

o smilování: „Rozpomeň se, Pane, na milosrdenství své, kteréž od věčnosti až posavád trvá. Nezpomínaj hříchů v mladosti mé a mých přestoupení, ale rozpomeň se na mne podle svého milosrdenství, pro svou dobrotu a jméno své svaté. Ó Pane, budiž milostiv mé nepravosti, neboť jest veliká.“ (Tamtéž, s. 88–89)

Po zpovědi následovala děkonná modlitba, v níž nemocný či umírající zároveň prosí Boha, aby ho v těžkých chvílích neopouštěl: „Ó Pane, neračiž mne opouštěti v této mé veliké potřebě.“ (Tamtéž, str. 91) V *Zahrádce* se však setkáme s několika různými druhy modliteb, které předpokládají určité specifické situace. Autor připouští možnost, že může existovat člověk, který se na smrt těší: „Byl-li by nemocný dobré mysli a z toho, že má umřítí potěšen, toto mu předloženo a takto s ním mluveno býti může.“ (Tamtéž, s. 92) Zároveň je však uvedeno pár slov pro netrpělivého nemocného či člověka pokoušeného ďáblem. Oddíl je uzavřen výběrem biblických citátů, které tematicky navazují na zaznamenané modlitby a zpovědi a dokládají vyznání pronesená biblickými postavami „Řeči a nejpěknější modlitby ze všech žalmův k užívání v potřebě smrti způsobené“ (Tamtéž, s. 95)

S podobným typem modlitby se setkáme také ve výboru *Vítr jest život člověka aneb život a smrt v české barokní próze* editora Miloše Sládka. Sládek sice zkoumá a předkládá texty, které spadají především až do druhé poloviny 17. století, můžeme však na jím vybraných příkladech znovu potvrdit modernost Stráněnského počínání na svou dobu. Sládek v úvodu ke kapitole, která se věnuje knihám příprav ke šťastné smrti, parafrázuje polského teologa Zbigniewa Wita, který modlitby nacházející se v takových knihách označuje „jako akty milosti, akty víry, akty naděje a akty žalu, tedy modlitby, jimiž si křesťan vyprošuje boží milost, vyznává svou víru, skládá do rukou božích všechnu svou naději nebo lituje před Bohem všech svých hříchů.“ (Sládek 2000, s. 109) Společným termínem pro výše zmíněné se mu pak stává označení „akty důvěry“ (Tamtéž 2000, s. 109) Literární historik Miloš Sládek také upozorňuje na to, že při samotném aktu modlitby nezáleželo ani tak na délce proslovu, jako spíše na zápalu, s nímž byl v dané chvíli pronesen: „Účinek modlitby byl pochopitelně chápán v pevné vazbě na vroucnost, s níž byla proslovena, na délce textu nezáleželo; krátkost a přímota modlitby byla mnohdy vhodná i z hlediska únavy nemocného.“ (Tamtéž 2000, s. 109)

V Sládkově výboru se pak na dalších stránkách setkáme s několika modlitbami, které jsou určeny jak umírajícím, tak nemocným lidem, zařazuje také tzv. střelné modlitby, velmi krátké proslovy oslovující a adorující Boha v čase poslední hodinky. S takovými modlitbami se ve Stráněnského *Zahrádce duchovní etc.* nesetkáme.

Můžeme však konstatovat, že obsah klasických modliteb a jejich kompozice odpovídají způsobu, který Stráněnský představil již ve své době. (viz Sládek 2000, s. 118, 121 ad.)

Ačkoli se v *Zahrádce duchovní etc.* hovoří o smrti, o přípravě na ni a najdeme zde také výše rozebrané modlitby či zpovědi, nebo také písně s námětem týkajícím se odchodu na věčnost, nelze knihu jednoduše zařadit k literární tvorbě, která se věnovala jen tématu dobré smrti. Nejedná se totiž o normativní příručku s jasně danými postupy, kterých je třeba důkladně se držet, ale spíše o typ rozjímavé až meditativní četby, která má pomoci člověku zamyslet se vůbec nad skutky, nad příčinami trápení a zármutků, ale také nad pomíjivostí života. Takového průvodce po cestách lidského utrpení a smutku najdeme právě v úvodním textu s titulem *Zahrádka duchovní, k potěšení všem věrným v zármutcích postaveným lidem z Písem svatých sebraná*, v němž poutník v zahradě podává utěšující zprávu všem těm, kteří si lámou hlavu nad tím, proč jsou v životě tolik od Boha zkoušeni.

3.2 Výklad vybraných symbolů v *Zahrádce duchovní etc.*

V *Zahrádce duchovní etc.* se setkáme s mnohými biblickými odkazy, které by zkušené teologové mohli jistě erudovaně interpretovat z náboženského hlediska. Například mnoho zvědavosti vzbuzuje počet kapitol v *Zahrádce duchovní etc.*, kterými by autor mohl například zamýšlet, i z hlediska obsahu samotných částí, analogii k biblickému *Zjevení Janovu*. Jedná se však o téma, které nám jako literárním badatelům až tak zcela nepřísluší. Rozhodli jsme se proto zaměřit ještě v rámci teoretické studie na jiný aspekt, který jsme v díle zaznamenali, a to výčet symbolů a především barev, které se v textu objevují zejména v souvislosti s rostlinami, listím a v neposlední řadě se zástupcem ptačí říše.

S výkladem jednotlivých barev a symbolů, které budou níže popsány, nám pomohl především *Slovník biblických obrazů a symbolů* Manfreda Lurkera. (Lurker 1999) Lurker v *Úvodu do obrazné a symbolické řeči Bible* vysvětluje, jakým způsobem přistupuje k vysvětlení pojmu symbol. Symbol je v jeho pojetí „současně zahalením i zjevením. Proto také je často interpretace symbolů tak obtížná. Při výkladu symbolického, při převádění do řeči pojmů, zůstane ovšem vždycky nějaký nepřeložitelný zbytek. Právě proto, že symbol ukazuje k nepochopitelnému a reprezentuje je [...] Symbol je vždy jakýmsi extraktem, výtěžkem ze sumy jednotlivých myšlenek;

shrnuje celé myšlenkové řady do jinak nedosažitelné obrazné zkratky.“ (Lurker 1999, s. 15) Na následujících řádcích se pokusíme o vysvětlení vybraných symbolů, které se nacházejí zejména v úvodních kapitolách *Zahrádky duchovní etc.*

Nejvýznamnějším symbolem, který se v připravené edici nachází, je právě *zahrada*, do níž vstupuje průvodce, aby skrze její prostor a to, co se v něm nachází, předal věřícímu člověku náboženskou výchovu. Zahrada je pro kteréhokoliv věřícího jedním z nejdůležitějších symbolů. Zahradu stvořil Bůh pro člověka, do zahrady se uchýlil před ukřižováním také jeho syn Ježíš Kristus a ve výčtu případů, v nichž je důležitý právě tento typ prostoru, bychom mohli pokračovat i dále. S jakou pokorou k popisované alegorické zahradě Stráněnský ve své knize přistupuje, můžeme zjistit díky užitým přívlastkům „líbezná“, „ušlechtilá“ či „rozkošná“. V prostoru zahrady se kromě poutníka pohybuje také zahradník, jehož význam vysvětluje sám Stráněnský: „I chtíc já pak zase z té zahrady vycházeti, šel proti mně zahradník, kterémuž ta zahrada poručena jest (totiž Duch svatý, kterýž při lidech přebýváti chce [...]).“ (Stráněnský 1576, s. 42) Lurker, autor *Slovníku biblických obrazů a symbolů* pojem zahradníka ve výčtu hesel zařazen nemá.

Význam popsaného symbolu z hlediska nábožensky vzdělavatelné literatury reflektovala literární historička Hana Bočková: „[pozn. autorky symbol zahrady] stává se oblíbenou součástí titulů modlitebních knih. Způsob práce s ním je však poněkud jiný, odvíjí se od metafory modlitby jako květiny, která ovšem v prostoru zahrady nemá své určené místo, a zahrada je tak především zdobným nadřazeným pojmem pro soubor květin-modliteb (jindy jí může být např. kytice).“ (Bočková 2009, s. 174) Bočková však již má na mysli tvorbu charakteristickou pro dobu pozdější, a to zejména závěr 17. století.

Výše zmíněná literární historička se ve své monografii *Knihy nábožné a prosté* věnuje velmi okrajově také výkladu barev. Jedná se o doplňující komentář k vytvoření celkového obrazu představy zahrady jako alegorického prostoru. Stejně jako my konstatuje, že se v textu nachází několik barev, které jsou vlastně jediným vodítkem recipientovy fantazie k tomu, jak květiny, o nichž autor *Zahrádky duchovní etc.* píše, vypadají. (srov. Bočková 2009, s. 172)

Barvou, která se opakuje v textu několikrát, je červená. Doslovně se v knize píše: „nalezl jsem jedno kvítí, kteréž mělo červené listí jako krev...“. Podle Lurkerova *Slovníku* je červená barva právě jednou z nejvýznamnějších z celého barevného spektra, a to „původně na základě magických představ“. Barvu uvádí do kontextu nejen s křesťanstvím, ale také s pohanskými zvyky. Červená měla asociovat především krev, je však také „výrazem nezvládnutých vášní a pudů jako jsou nenávisť, ukrutnost a smilstvo.“

Může však symbolizovat také „bezmeznou Boží lásku“, Bůh bývá také často zobrazován s červeným pláštěm. (Lurker 1999, s. 41–42). Stráněnský podává ke květině s červeným listím tento komentář: „Skrze mnohá trápení musíme vjíti do království nebeského ...“ Dále v textu vztahuje Stráněnský červenou bravu především k věrným křesťanům, kteří jsou zkoušeni skrze svět kvůli své víře ve Slovo Boží. Aniž by křesťané na světě trpěli, nebylo by možné vejít do království nebeského.

Dále se v zahradě poutník setkává s bylinou, která má listí jak červené, tak bílé „nalezl jsem i hned jiné koření, kteréž mělo spojené listí červené a bílé“. V zápětí se dobovému vnímateli dostává také vysvětlení: „Trestáním potrestal mne, avšak mne Smrti nevydal, v žalmu CXVIII.“ Zamyslíme-li se nad samotným výkladem, můžeme konstatovat, že autor pokračuje s vysvětlením v souladu s předchozí kapitolou, v níž upozornil na to, že v životě křesťan musí trpět. Nová bylina mu však dává naději, která v sobě nese poselství, že žádný, ani nebeský Otec netrestá své děti se zlým úmyslem, ale kvůli výchově: „To listí červené, jestiž kříž a trápení, bílé pak vyznamenává, že to všecko, což trpíme nám od Pána Boha, milého Otce nebeského, posíláno bývá. A to jeho posílání i což s tím činiti míní, jest přívětivé a dobré, a to obyčejem takovým, jako otec s svými dětmi obyčej má zacházeti, když je na čas trestce.“ (Stráněnský 1576, s. 28) Můžeme si také povšimnout, že *Smrt* je zde personifikována, představuje tak jistý subjekt v celé posmrtné hierarchii stavů, jimiž by měl člověk po smrti projít.

Bílá barva představuje symbol „etické čistoty a dokonalosti“, ale rovněž je spojována s radostí a svátečností. (Lurker 1999, s. 30–31) Tato definice odpovídá výše napsanému. Bůh je totiž chápán jako symbol dokonalosti i čistoty, zároveň však přináší a ztělesňuje radost.

Poutník se v zahradě setkává také s kořením, „ano mělo pěkné zelené listí, jako bobkový strom“. Lurker zelenou barvu ve svém *Slovníku* vůbec neuvádí. V Bibli se však vyskytuje často především v souvislosti s určitou svěžestí a bujností, která je spjata s rostlinami či stromy. Stráněnský komentuje význam byliny takto: „Kohožt' Pán Bůh miluje, toho trestce a jako otec v synu svém sobě zalibuje.“ Koření se zeleným listím je podle autorova následného vysvětlení velmi podobné bylině, o které pojednává v předchozí kapitole. Význam je opět takový, že člověk musí trpět, ale nemá to mít Bohu za zlé, protože vše co Pán činí, činí z nějakého důvodu. Ve středověké literatuře byla zelená vnímána také jako symbol proměny. I tento význam bychom mohli v tomto případě vidět, neboť zde jde o proměnu z hříšníka na napraveného a očištěného člověka.

Bobkový strom čili vavřín mohl zvolit autor náhodně pro jasnou, až lesklou barvu jeho listů, jedná se však také o starobylý symbol vítězství. V našem textu pomyslně obdrží napravený či očištěný hříšník vavřínový věnec, korunu odpuštění a věčného života.

Kvítí s černým listím je dalším v pořadí ve výčtu barevného spektra, na něž poutník v zahradě naráží. Lurker opět barvu ve své monografii nezaznamenává, proto se budeme muset spokojit s vysvětlením autora *Zahradky*: „Skus mne, Pane a zp[y]tůj mne, paliž ledví mé i srdce mé, v žalmu XXVI.“ S opatrností lze konstatovat, že pro Stráněnského neznamena černá výhradně jen negativní konotace. Stejně jako jinde v textu dokáže totiž připomínku zlého obrátit svým komentářem v dobré. Stejně tak činí i v tomto případě: „To budiž povědino o tom kvítí s černým listím, kteréž vyznamenává, že naše víra skrze pokušení a zámutki musí býti zkušena a že tak na čas člověku teskno bývá, že v tom širokém světě neví, aneb nemá kde zůfati.“ (Stráněnský 1576, s. 34–35)

V zahradě poutník nachází také *utěšené čtverhranné šraňky*, v nichž roste „koření mající brunátné listí vydávající ušlechtilou vůni od sebe“. Brunátnou konstatuje Bočková jako barvu, která v tradičním pojetí symbolizuje vznešenost. (srov. Bočková, 2009, s. 172) Na významu této rostlině přidává také fakt, že je popsána „zlatými literami“. Poutníkovi je nalezené koření interpretováno takto: „Zámutek váš obrátit se vám v radost“. Jestliže bychom chápali brunátnou jako fialovou, pak lze připomenout i její liturgickou symboliku mučednictví. Také mučedníkům se zármutek obrátil v radost a patří k vznešeným v božím království.

V následující kapitole se recipientova pozornost upírá k zástupci ptačí říše, blíže nespecifikovanému, o kterém ví pouze to, že „byl bílý, majíc brunátné peruti a zlatý nos“ a krásně zpíval. Pták v závěru svého líbezného zpěvu utrhne a upustí na zem list stříbrné barvy. Z popisu je nám jasné, že se jedná o velmi vznešeného ptáka, který přináší svému pozorovateli určité poselství.

Zlatá barva je podle Lurkera „symbolem nebeského světla“. (Lurker 1999, s. 319) Stříbrná pak „obrazem čistoty a očištění“, zároveň je uváděna jako symbol „třibení“ či „smírčí obětí“ pro Hospodina ve Starém zákoně. (Tamtéž, s. 252) Podle Lurkera výkladu „... Žalmy srovnávají Boží slovo se stříbrem“ proto se stal „tento ušlechtilý kov symbolem pravdivosti poselství evangelistů.“ (Tamtéž, s. 252)

Na základě výše zjištěného se nám výsledné vysvětlení poutníka jeví v jasném světle. Poutník, potažmo autor, na konci kapitoly konstatuje, že „pěkný pták, s tím zlattým nose“ je vlastně sám Ježíš Kristus a květiny, které na své procházce našel, jsou

důležitými naučeními z Bible. Se stejným závěrem přišla rovněž literární historička Bočková. (srov. Bočková 2009, s. 172)

Dále se v textu nachází pojednání o šesti stříbrných a dvou zlatých nádobách, které v sobě ukrývají další poselství. My se však již těmto kapitolám věnovat nebudeme a poskytneme tak prostor případnému čtenáři k přemýšlení a vytvoření si vlastní interpretace.

ZÁVĚR

V diplomové práci jsme se věnovali především vypracování moderní edice raně novověké literární památky *Zahrádka duchovní, k potěšení všem věrným v zármutcích postaveným lidem z Písem svatých sebraná* od Jana Stráněnského. Naším cílem bylo zpřístupnit dílo čtenáři nejen z řad odborníků, ale také širší čtenářské obce. Při práci na transkripci jsme vycházeli z edičních zásad formulovaných v několika teoretických studiích českých bohemistů Daňhelky (Daňhelka 1985, s. 285–301, Daňhelka 1963, s. 31–41), Vintra (Vintr 1998, s. 341–346) či Bočkové (Bočková 2001, s. 257–263).

V *Ediční poznámce* jsme následně shrnuli, kterým jevům bylo nutné věnovat v rámci transkripce pozornost. Na příkladech jsme ilustrovali případné změny, uvedli jsme také jevy, které v textu byly zachovány bez edičního zásahu. Součástí je také seznam provedených emendací a nechybí ani *Komentáře a vysvětlivky*, v nichž je pojednáno o světcích zmíněných v textu. Protože je *Zahrádka duchovní etc.* bohatá na citáty z Bible, neuvádíme ve vysvětlivkách všechna jména v ní obsažená. Vycházeli jsme z předpokladu, že o autorech biblických pasáží panuje všeobecné povědomí. Pozornost jsme věnovali zejména těm citovaným svatým, které jsme považovali za méně známé.

V připojené teoretické části diplomové práce se případný čtenář seznámí s osobností autora díla *Zahrádka duchovní etc.* Janem Stráněnským, opomíjeným významným českým překladatelem z němčiny a latiny. Zabývali jsme se také charakteristikou edičně připraveného díla. Zde jsme se v úvodu zamýšleli nad autorstvím textu, zda je jej podle informací uvedených v knize možné Stráněnskému přisoudit. Na základě poznatků zjištěných z četby díla jsme konstatovali, že by autorem transkribovaného textu být mohl, ačkoli v úvodu k jednomu z oddílů přiznává, že se jedná o překlad z latiny. Jinde v knize už přímo o tom, že by se jednalo o překlad z jiného jazyka, nehovoří.

Zařadili jsme také dílo z hlediska žánrového systému k literární produkci tzv. nábožensky vzdělavatelné literatury, patřící zejména mezi knihy rozjímavé a útěšné. *Zahrádka duchovní etc.* je dílem, v němž kulminuje a setkává se na jednom místě více žánrů. Z pohledu soudobého literárněvědného bádání jsme proto přemýšleli také v intencích žánrové hybridizace, kterou ve svých pracích definuje a rozpracovává ostravský bohemista Jan Malura. (Malura 2010) Konstatovali jsme, že se jedná o dílo, které vykazuje rysy synkretismu, kdy se v jedné knize objevuje více žánrů. V našem případě se jednalo o vyprávění, modlitby, zpovědi či písně.

Literární tvorba 2. poloviny 16. století přesahující až do století osmnáctého je charakteristická právě objevující se multizánrovostí a současně záměrem vzdělávat v otázce náboženství. Na základě výše popsaného můžeme zařadit *Zahrádku duchovní etc.* k reprezentativním textům raného novověku, které představují proud literatury nábožensky vzdělavatelné.

V závěrečné studii s názvem *Interpretační studie vybraných témat* jsme se v kapitole s názvem *Příprava na dobrou smrt* zaměřili na zpracování tématu pomíjivosti života a blízkosti smrti v edičně zpracovaném textu. Námi vybrané téma bylo rozebráno literárními badateli především s ohledem na středověk. Existuje velké množství literatury, která reflektuje otázku přípravy na smrt právě ve zmíněném období. Transkribované dílo však spadá do raného novověku. Studie věnující se literární tvorbě, která v sobě dané téma nesla, se shodují, že oproti předcházejícímu období se pohled na přípravu ke smrti změnil. (Viz Král 2007) Ve středověku se autoři zaměřovali především na přípravu předcházející bezprostředně okamžiku posledního vydechnutí, v humanismu se již pomýšlelo na přípravu mnohem dříve, a to pokud možno v rámci celého života. V *Zahrádce duchovní etc.* se setkáme právě s touto tendencí, kdy je adresát upozorňován na soustavné myšlení na smrt, která může člověka zastihnout kdykoli. Dále jsme se věnovali také *Výkladu vybraných symbolů v Zahrádce duchovní etc.*. V této části teoretické studie jsme se zaměřili především na interpretaci barev užitých ve Stráněnského knize, neopomenuli jsme však ani podat výklad k některým významným symbolům nacházejícím se v úvodním oddílu knihy.

Modernímu edičnímu zpracování starých tisků se stále nevěnuje dostatek pozornosti. Proto doufáme, že námi připravený ediční počín najde svého čtenáře a probudí u literárních badatelů větší zájem o tuto oblast vědecké činnosti.

ANOTACE

Příjmení a jméno autorky:	Klára Cigániková
Název katedry a fakulty:	Katedra bohemistiky Filozofické fakulty, Univerzita Palackého v Olomouci
Název diplomové práce:	Jan Stráněnský: Zahrádka duchovní, k potěšení všem věrným etc. (edice a komentář)
Název diplomové práce v AJ:	Jan Stráněnský: A Spiritual Garden to Pleasure All Faithfull (edition and commentary)
Vedoucí diplomové práce:	Mgr. Jana Kolářová, Ph.D.
Počet znaků:	350 030
Počet příloh:	0
Počet titulů použité literatury:	33

Klíčová slova: *Zahrádka duchovní etc.*, Jan Stráněnský, nábožensky vzdělavatelná literatura, žánrová hybridizace, zahrádka Boží, Písmo svaté, příprava na dobrou smrt, modlitba, zpověď, rozjímavá četba, raný novověk

Keywords: Spiritual Garden etc., Jan Stráněnský, Religiously Educable Literature, Genre Hybridization, Garden of God, Holy Writ, Preparing for Good Death, Prayer, Confession, Contemplative Reading, Early Modern Age

Resumé

Cílem práce je vytvořit moderní edici raně novověké literární památky *Zahrádka duchovní, k potěšení všem věrným etc.* od Jana Stráněnského. Základem ediční práce na textu je přepis do novočeského pravopisného systému za podmínek zachování jak zvukové podoby jazyka, tak jeho tvaroslovných zvláštností. V teoretické části práce je představena osobnost autora transkribovaného díla, následně je kniha charakterizována a uvedena do kontextu přemýšlení o žánrové hybridizaci. V této části práce najdeme také *Interpretační studii vybraných témat*, která dílo nahlíží z perspektivy rozjímavé a útěšné četby v intencích nábožensky vzdělavatelné literatury.

Summary

The aim of the thesis is to create a modern edition of the Early Modern Times literary monument called *Spiritual Garden, to Pleasure All Faithful etc.* written by Jan Stráněnský. The basis of the editorial work on its text represents the transcription into the New Czech spelling system while preserving both the sound form of the then language and its morphological features. In the theoretical part, the personality of the author of the transcribed work is presented, subsequently the book is characterized and put into the context of thinking about genre hybridization. In this part of the work we can also find a short study on *Interpretation study of selected topics*, which perceives the work from a perspective of contemplative and comforting reading in the intentions of religiously educable literature.

SEZNAM PRAMENŮ

STRÁNĚNSKÝ, Jan. *Zahrádka duchovní, k potěšení všem v zármutcích postaveným lidem z Písem svatých sebraná*. Vytisštěna v Starém Městě pražském u Jiříka Černého, 1576.

SEZNAM LITERATURY

ATTWATER, Donald – SVOBODA, Petr, ed. *Slovník svatých*. Překlad Jitka Matějů. 2., revidované a dopl. vyd. Vimperk: Papyrus, 1993. 436 s. ISBN 80-901365-7-5.

Bible: překlad 21. století. Praha: Biblion, 2009, str. 360. ISBN 978-80-87282-02-1.

BĚLIČ, J. – KAMIŠ, A. – KUČERA, K. *Malý staročeský slovník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978.

BOČKOVÁ, Hana. Útěcha a rozjímání. K práci s biblickým textem v nábožensky vzdělávací literatuře. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, řada literárněvědná bohemistická V, Bohemica litteraria*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, roč. 2007, V 10, s. 57–68. ISSN 0231-7818.

BOČKOVÁ, Hana. *Knihy nábožné a prosté: k nábožensky vzdělávací slovesné tvorbě doby barokní*. Vyd. 1. Brno: Matice moravská, 2009. 256 s., viii s. obr. příl. Knižnice Matice moravské; sv. 23. ISBN 978-80-86488-58-5.

BOČKOVÁ, Hana. Ediční poznámka. In: VODŇANŠKÝ Z URAČOVA, Nathanael. *Theatrum mundi minoris*. Editor Hana Bočková, Jiří Matl. 1. vyd. Brno: Atlantis, 2001, str. 257–263.

BRÜCKNER, Wolfgang. 2013. Teze k literární struktuře takzvaně náboženskyvzdělávatelného. *Česká literatura: časopis pro literární vědu*, Praha: Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky, roč. 61, č. 6, s. 910–918. ISSN 0009-0468.

DAŇHELKA, Jiří. *Obecné zásady ediční a poučení o češtině 15. století*. In: Výbor z české literatury doby husitské. Sazek první. Praha, Nakladatelství Československé akademie věd 1963, s. 31–41.

DAŇHELKA, Jiří. *Směrnice pro vydávání starších českých textů*. In: Husitský tábor, Tábor: Husitské muzeum v Táboře, 8, 1985, str. 285–301. ISSN 0231-6080.

GEBAUER, Jan. *Slovník staročeský, I– II*. [online] Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění a Česká grafická společnost Unie, 1903 a 1916; Praha Academia, 1970. [cit. 5. 10. 2018] Dostupné též z: www.vokabular.ujc.cas.cz.

KRÁL, Pavel. *Knihy o dobrém umírání v českém prostředí ve druhé polovině 16. a první půli 17. století*. In: *Církev a smrt: institucionalizace smrti v raném novověku = Church and death: the institutionalization of death in the early modern times*. Praha: Historický ústav, 2007. s. 7–21. Folia historica Bohemica. Supplementum, I (2007). ISBN 978-80-7286-106-4.

JERONÝM. *Hieronymus, Gennadius, Isidorus: Dějiny křesťanského písemnictví = Hieronymus, Gennadius, Isidorus: (De viris illustribus)*. Překlad Jan Heller a Martin C. Putna. V Praze: Herrmann & synové, 2010. 254 s. Poslední Římané. ISBN 978-80-87054-22-2.

Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou. Přeložil František X. Halas, Dagmar Halasová. Praha: Krystal OP, 2009, str. 628. ISBN 978-80-87183-11-3.

KOLDINSKÁ, Marie. *Každodennost renesančního aristokrata*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2001. 254 s., [16] s. obr. příl. Historická paměť; sv. 15. ISBN 80-7185-364-X.

KOSEK, Pavel. *Historická mluvnice češtiny I*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6906-0.

LURKER, Manfred. *Slovník biblických obrazů a symbolů*. Překlad Růžena Dostálová. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1999. 365 s. ISBN 80-7021-254-3.

MALURA, Jan. Žánrová hybridizace v české literatuře 16. a 17. století. In *Žánrové aspekty starší literatury*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. 184 s. Spis Ostravské univerzity v Ostravě; č. 224/2010. ISBN 978-80-7368-854-7.

MUK, Jan. Tomáš Rešl z Jindř. Hradce a Jan Stráněnský z Počátek, spisovatelé staročestí. *Časopis společnosti přátel starožitností československých*. V Praze: Státní tiskárna, 1928, č. 2, 3, s. 123–133.

PÁNEK, Jaroslav. *Vilém z Rožmberka: politik smíru*. Vyd. 2., (rozš. a aktualiz.), V nakl. Academia 1. Praha: Academia, 2011. 543 s., [16] s. obr. příl. Historie. ISBN 978-80-200-2029-1.

SLÁDEK, Miloš, ed. *Vítr jest život člověka, aneb, Život a smrt v české barokní próze*. Vyd. 1. [Jinočany]: H & H, 2000. 323 s. ISBN 80-86022-47-1.

Staročeský slovník, [seš.] 1–26. Praha, Academia, 1968–2008. Vokabulář webový, online [cit. 5. 10. 2018].

VINTR, Josef. Zásady transkripce textů z barokní doby. In: *Listy filologické*. Praha: Ústav pro klasická studia AV ČR, 121, 1998, str. 341–346. ISSN 0024-4457.

VOIT, Petr. *Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*. 1. vyd. Praha: Libri ve spolupráci s Královskou kanonií premonstrátů na Strahově, 2006. 1350 s., [160] s. obr. příl. Bibliotheca Strahoviensis. Series monographica; 2. ISBN 80-7277-312-7.

ONLINE ZDROJE A ČLÁNKY

ABC Víry, 2018 [online]. [Cit. 31. 10. 2018]

Dostupné z: <http://www.abcviry.cz/index.php/vse-o-krestanstvi/papezova-a-vzdoropapezove-m/218-04-seznam-101-150> .

BEDŘICH, Martin. Jan Stráněnský. Alternativa křesťanského humanismu. *A2 – kulturní čtrnáctideník*. č. 39, 2006. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2006/39/jan-stranensky> .

biblenet.cz. Česká biblická společnost. [online] [cit. 2018-09-13] Dostupné z: <http://www.biblenet.cz/> .

JONES, Gordon W. Baptista Mantuanus – Amateur Physician. *Bulletin of the History of Medicine*. Vol 36, No. 2, 1962, s. 148–162.

Dostupné též na: https://www.jstor.org/stable/44449788?read-now=1&loggedin=true&seq=1#page_scan_tab_contents .

Národní knihovna České republiky. *Manuscriptorium. Digital Library of Written Cultural Heritage*. [online] [cit. 28. 11. 2018]

Dostupné z: <http://www.manuscriptorium.com/cs> .

Městský úřad Počátky. *Chronologický přehled historie*. [online] [cit. 28. 11. 2018]

Dostupné z: <http://www.pocatky.cz/cs/8/section-28/prehled-historie-od-13-stol.html> .

Vokabulář webový: webové hnízdo pramenů k poznání historické češtiny [online].

Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., oddělení vývoje jazyka. 2006–2018.

Verze dat 1.1.4 [cit. 21. 11. 2018]. Dostupné z: <http://vokabular.ujc.cas.cz> .

Vysokoškolské kvalifikační práce

HAVRLANT, Jaroslav. *Prolegomena k hledání ekleziologických inspirací v životě a díle Tomáše Bavorského (†1562)*. Praha, 2010. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze.

KRATOCHVÍLOVÁ, Petra. *Tištěné kalendáře v Čechách 1570–1670*. České Budějovice, 2011. Diplomová magisterská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.